

הישיבה המאתיים-ושבע-עשרה של הכנסת השביעית

יום רביעי, ו' אב תשל"א (28 יולי 1971)
ירושלים, הכנסת, שעה 09.02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. גבון:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מזכיר הכנסת ת. ליאור:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת: מסקנות ועדת הכלכלה בעניין העסקת עובדים זרים בצי הסוחר הישראלי.

היו"ר י. גבון:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. הודעת יושב-ראש הישיבה

היו"ר י. גבון:
רצוני להודיע לבית, בהתאם לסעיף 98 לתקנון הכנסת, כי ועדת הכנסת החליטה לחדש את דיוניה בחוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 7), שהוגח על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י. גבון:
רצוני להודיע לבית, בהתאם לסעיף 98 לתקנון הכנסת, כי ועדת הכנסת החליטה לחדש את דיוניה בחוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 7), שהוגח על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית.

ג. סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה

היו"ר י. גבון:
אנו עוברים לסקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה ודיון בה. ועדת הכנסת קבעה לדיון זה שלוש שעות. רשות הדיבור לראש הממשלה.

לא אצטט דברים אלה כלשונם ואתגבר על הצורך להגיב על ראשון ראשון ואחרון אחרון, אך אני רואה חובה עליונה לקרוא לעצמנו כולנו להתבטאות אחראית ושקולה ככל שאנו דנים בנושא כאוב זה בחיינו. הנני האחרונה להתעלם מן המציאות ולקבוע כי הבעיה אינה קיימת ושישראל כבר זכתה בשוויון המיוחל בין העדוה והשבטים שנקבצו לכאן מפוזרי הגולה.

היו"ר י. גבון:
אנו עוברים לסקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה ודיון בה. ועדת הכנסת קבעה לדיון זה שלוש שעות. רשות הדיבור לראש הממשלה.

נקל לעמוד על המצב האמיתי, למשל, כאשר מתעניינים לדעת מה הוא אחוז הסטודנטים מבני עדות המזרח באוניברסיטאות ובמוסדות להשכלה גבוהה, כאשר לומדים את מצב השיכון של משפחות מרובות ילדים וכן שטחים אחרים, אך כשם שלא נכון ולא צודק להתעלם מן הבעיה, כך אין לך סילוף משוע יותר מאשר לומר כי המצב הקיים הוא, כביכול, תוצאה של מדיניות ישראלית, שלא לומר, תוצאה של קיפוח, חלילה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סקירה על פעולות משרד ראש הממשלה הונחה על שולחן הכנסת ועדת הכספים דנה על תקציב המשרד לסעיפיו ופרטיו ואין בדעתי להוסיף הסברים ופרטים על הדברים שנכללו בסקירה.

דבים מיוצאי ארצות האיסלאם הביאו ב"מטענם" קיפוח ואפליה מארצות מוצאם. היהודים שבאו אלינו מארצות האיסלאם עלו ברמתם על הסביבה האנושית שמתוכה באו, אך גורלם גרם לכך שהם חיו במדינות שטרם התפתחו מבחינה השכלתית, תעשייתית ותרבותית ונשללה מהם האפשרות לפתח את סגולותיהם, להביא לידי ביטוי את כשרם האינטלקטואלי, לרכוש ידע והשכלה כפי שניתן ונתאפשר לאלה הבאים מארצות מפותחות באירופה ובאמריקה.

כמו כן, איני רואה היום צורך למסור סקירה מדינית כפתיחה לדיון מדיני, באשר רק בשבוע שעבר נערך בכנסת דיון מקיף בעקבות סקירתו של שר החוץ. מאז לא נתחדשו בשטח המדיני דברים המחייבים הגבה ונקיטת עמדה מדינית חדשה. גם להבא, כמו בעבר, לא אהסס להציג לפני הכנסת התפתחויות מדיניות כאשר וככל שיהיה צורך בכך. עתה נראה לי שיש צורך לייחד מספר דברים לשאלות פנים חברתיות.

כאשר הגנו רואים את ההישגים שאליהם הגיעו לא מעטים מבני עדות המזרח בתנאיה של ישראל, רק אז הגנו חשים כמה כשרונות נתקפחו בקרב אחינו בארצות האיסלאם בגלל דרגת ההתפתחות המעטה של ארצות אלו.

בחודשים האחרונים הובאו לפני הכנסת סקירות מפורטות של שרי האוצר, החינוך, השיכון, הסעד, הביטוח הלאומי והעבודה. תוך כדי סקירה של פעולות משרדיהם עמדו השרים על התכונות המקיפות של הממשלה בתחומים שונים, תכונות המיועדות להבטיח ולקדם פתרון לכמה מבעיותינו העיקריות, אשר על אחדות מהן רצוני להשמיע הערות כלליות.

עלייתם של אחינו מארצות האיסלאם לישראל שמה קץ לתנאי הנחשלות שבהם היו נתונים במשך דורות. נפתח דף חדש בתולדותיהם ובהתפתחות עמנו בכללותו.

רואה אני צורך לעמוד על ההיבט החברתי-הציבורי של נושאים אחדים. הרבה נכתב ונאמר לאחרונה בנושא הקרוי אצלנו "בעיות העדות". בצדם של דברים שקולים ונכוחים נאמרו גם דברים הכוללים מידה רבה של הגזמה ואי-צדק, לרבות דברים שאין בהם כדי לסייע להשגת פתרונות וליכוד העם, אלא להיפך, דברים העלולים אף לגרום לליבוני יצרים בין-עדת. מבחינה זו אין הבדל אם דברים שליליים באים מפי בן אשכנז כלפי עדות המזרח או מפי בן עדות המזרח כלפי בן אשכנז.

ואיוגו מדברת על מקצועות הפשיים, אלא על בנאים, על חקלאים, על פועלי תרופות. ואל גטעה: באהלים אלה, ואחר כך במעבדות, ישבו שרידי השואה שבאו ממחנות הפליטים באירופה וממחנות ההסגר בקפריסין, וכן יהודים שבאו מן הגיטאות בגלות האיסלאם.

זכורה לי היטב התחלת הבניינים, ה"ארמונות", דאו. לעומת האוהל השחור והבדון המפורסם היה זה באמת ארמון. אבל כוח עבודה מאומן, מקרב העולים, להעמיד את הבלוקונים לא היה עדיין, וגם זו היתה בעיה. יש מקום כאן להזכיר לשבח את פועלי הבניין הוותיקים שנחלצו להדרכה ולבניין. בעת ובעונה אחת קם המפעל ההתיישבותי העצום של מאות כפרים בדרום ובצפון. בשביל רוב העולים היה זה המגע הראשון עם אדמה ועבודה חקלאית; היה עליהם להוציא לחם מן הארץ לא בתפילה אלא במעש. עדיין לפלא הוא בעיני שחקלאים חדשים אלה נהפכו עד מהרה לא רק לגורם מכריע באספקת המזון לתושבי הארץ, אלא נעשו גם לגורם חשוב ביצוא החקלאי ופרי עמלם מוצא דרכו לשוקי אירופה.

זכורים לי המורים הראשונים שנחלצו להקנות דעת לתינוקות של בית רבן, שזה מקרוב הגיעו ארצה, וכן הצרפים בקריית-שמונה ששימשו כבתי-ספר ראשונים.

אני זוכרת את ראשיתן של מגדל-העמק, דימונה, קריית-גת ואת באר-שבע של אז, על אוהליה וסוכותיה. עתה, כאשר אני רואה את האחיות בבית-החולים בבאר-שבע, את עובדות התרופות, את התלמידים והס'טודנטים - קשה להאמין כי אכן אלה הם הזאטוטים של אז שהתרוצצו בין החולות. האם באמת חושב מישהו שמהפכה כזאת, על כל גוניה מבחינה תרבותית, מושלם במשך כעשרים שנה? האם יש דוגמה לתמורה כזו בארצות אחרות?

אין אני רוצה להגיד, בשום פנים ואופן, כי המלאכה הושלמה. יש ויש מה להוסיף ולעשות בקריית-שמונה, במגדל-העמק, בקריית-מלאכי, בבאר-שבע, בעיירות הפיתוח ובפרברי הערים הגדולות. אך האם זה מוצדק לא לראות מה קרה במשך השנים האלה? ההתעלמות, הביטול, היחס הזולזני לא יסייעו להגברת המאמץ.

המעשה הגדול הזה קרה לא רק בזכות מעשיהם של הוותיקים. בלי מאמץ עצמי של העולים, שיתופם ויעילותם, לא היה קם הדבר, כשם שלא היה מתבצע בלי העזרה המתמדת של הממשלה וגופים ציבוריים אחרים.

המאמץ להתגבר על המצוקה הסוגלית של העדות חייב להימשך הן מבחינה כלכלית קונסטרוקטיבית והן מבחינה חברתית. מאמץ זה, מצדה של ממשלת ישראל, לא יחדל אלא יימשך ויגבר.

תברי הכנסת. איש אינו רשאי להכחיש את העובד'דה כי קיים עוני בישראל, ואין להשלים עם מציאות זאת. נתכחש לעצמנו אם נתרגל לכך, ואם ניעשה אדי-שים כלפי תופעה זאת. הציגונות מעודה היתה חדורת השאיפה והמאבק לצדק חברתי, לתחייה לאומית וס'ר-ציאלית. למעלה מכל ספק הוא, כי שגי הנשאים המח-יבים מאמץ לתקנתם הם השיכון והחינוך.

חוקי החינוך שלנו תלים במידה שווה על כל ילדי

גשים יהודיות יוצאות תימן, בגלל התנאים באר-צות מושבן, הגיעו אלינו כמעט כולן ללא ידיעת קרוא וכתוב. אני מציינת במיוחד את הנשים, באשר הגברים יוצאי תימן ידעו כולם להתפלל וידעו תורה, הגברים חונכו בתלמוד תורה. זכורה לי פגישה עם ילד בן 10 - 11, שפגשתיו במעברה בגליל זמן קצר לאחר עלייתו. הילד דיבר אלי עברית, וכששאלתיו מניין לו ידיעת הל' שון, השיב בגאווה: "אני ידע תורה", "עברית מה-תורה". על כן, היתה זאת מהפכה יסודית, אנושית ותרבותית, כאשר נשים יוצאות ארצות האיסלאם ישבו על ספסל הלימודים והחלו ללמוד קרוא וכתוב; כאשר חיילות צעירות נעשו מורות מסורות לאחיותינו יוצאות תימן.

על השרשיות היהודית של יהודי תימן ויהודי צפון אפריקה, או יהודי בבל, אין בכלל צורך להרחיב את הדיבור. נכוונתם למסור נפשם למען העם והמולדת היא פרק מזהיר בתולדותינו.

לא מכבר נודמן לי לספר, לדוגמה, על בחור צעיר שעלה מבבל, רק לפני כשנה, וסיפר לי על עינויי תופת שהתייסרו בהם הוא וחבריו בבית-כלא בבגדאד. התפע-מתי כיצד עמדו בעינויים ובחקירות, לא הוציאו הגה מפיהם, לבל יבולע למדינת ישראל.

זכורים לי דינים-וחשבונות של תברים, אשר חורו משליחות בעיראק, חברים שהניחו שם את היסודות להתארגנות של נוער יהודי להגנה עצמית ולתנועה חלוצית.

בתוך חבר השליחים לארצות האיסלאם היו גם בני אשכנז. כל השליחים פעלו בתנאים של הסתכנות. האם הם נטלו על עצמם סיכון רב זה כדי להביא את אחיהם ארצה לעשותם מקופחים?

אכן, יש להודות, כי המעשה הרב של קליטת העלייה, שאולי אין דומה לו בעולם כולו מבחינת ההי-קף, האמצעים והמאמצים, לא היה בו ד', הוא לא הספיק כדי לטשטש כליל את ה"זעזעים" שאתם באו העולים מתלקי העולם השונים. גם הזמן קצר מדי. אך לשמחתנו חלה התקדמות עצומה. אין לאמר ד', אין להסתפק באשר הושג, אך מי שאינו רואה מה נעשה ומה הושג, מי שמתעלם מן ההתקדמות - או שאינו יודע או שבידועין מתכחש לעובדות.

בתוקף תפקידי במשרד העבודה, בשנים 1949/56, ראיתי מקרוב את ההתפתחות. ממחנות העולים שהו-קמו בשער העלייה על-יד חיפה, בבית-ליד, בפרדס-חנה ובמעבדות בסביבות פתח-תקוה וירושלים ועד המ-צב עתה עברנו. מרחק רב. במאוס 1949 שכנו באהלים במחנות יותר מ-200,000 גפש. באהלים רבים היו 2 משפחות. ב-1949 לא היו מקורות תעסוקה. לא ירשנו ממשלת המנדט מקומות לשיכון, לא היה מזון במח-סנים, ומעל לכל - כאשר החל גל העלייה ההמונית היינו בעיצומה של מלחמה לעצמאותנו.

היה זה מעשה נועז, מאין כמוהו, בתנאי הימים ההם, כאשר לוי אשכול ז"ל יום את פירוק המחנות והעברת העולים למעבדות, מאהלים אל בדונים ומשם לפחונים ולצרפונים. את החומר לבנייה דלה זו היינו נאלצים לייבא מבחוץ. המצוקה היתה גוראה והתנופה היתה רבה. תעסוקה לא חיכתה לאנשים בשום מקום. הרוב המכריע של האנשים היה עדיין ללא מקצועות,

הדברנו את העוני, כאילו השלמנו את פיתוח הארץ, כאילו אין עלינו להיעדר לקליטת העלייה שתבוא.

אמרתי לעיל שיש עוני וזאת עובדה. ואני מוסיפה: יש עושר וגם זאת עובדה. ויש צורך עליון לפתח את המשק, שהרי רק בפיתוח משקנו טמונה התקווה למצב כלכלי טוב לכולם. ולמען פיתוח המשק יש צורך בהשקעות הון מבחון, שהרי רק ממקורות שלנו עצמנו מן הנמנע לפתח את המשק בממדים הודרשים לקליטת העלייה. ועל הכל, יש כורח בהמשך העלייה. וכדי להשיג השקעות יש לאפשר רווחים סבירים ולתכלית זאת חוקקנו חוקים. למרות זאת, ועל אף שיטת המסים הפרוגרסיביים שלנו, יש בישראל אנשים שרמת חייהם היא מעל למותר במצבנו. יש כאלה בישראל, גם אם אינם רבים. האם מוגזם הדבר לדרוש מן הקבלן, מן התעשיין, מן הסיטונאי שיקפידו בהתנהגותם שלא רק החוק ישמור על המותר והאסור אלא שהם עצמם ישמרו על הטיב, על המחיר, על הימנעות מרווחים מופזרים, על המשקל הנכון, ועל השירות הטוב?

חברי הכנסת, חונכתי בתנועת הפועלים והמיד ראיתי בה לא רק אירגון מקצועי אלא גורם חברתי מלוכד, החייב להתייצב בראש המערכה לצדק סוציאלי. הערות והחזשים שלנו — בהסתדרות, בממשלה וב-כנסת — לצדק סוציאלי, לרמת חיים נאותה, לא כהו ולא יכהו. בכך שירתנו את העולם כולו.

דומני כי לא יכול להיות יכוח בינינו אם אגיד שרמת החיים לא ירדה בשום סקטור במדינה. אצל כולם עלתה רמת החיים בתקופה שבין המלחמות ובזמן המלחמות. עמים גדולים וחזקים מאתנו לא העלו את רמת החיים של אוכלוסייתם כאשר עמדו במלחמה על קיומם. עלינו לזכור היטב: אנו יכולים להרשות לעצמנו מצב זה, ועוד בתנאי מלחמה וקליטת עלייה, לא במעט בזכות הסולידריות של יהדות העולם. אירגון פועלים לא רק שמוותר לו, אלא חובה עליו, לעמוד על משמרו זכויותיו של העובד ולדאוג כי תובטח לו תמורה צודקת בעד תפוקתו. אך אחד הדברים הראשוניים ביחסי עבודה, שהוא הכרחי ליציבות חברתית ולמשטר דמוקרטי תקין, הלא הוא כיבוד קפדני של הסכמי עבודה. טבעי הדבר להגל משא ומתן עקשני למען חתימת ההסכם; לגיטימית היא עמידה על זכויות, לרבות נקיטת אמצעי השביתה כאשר משא ומתן מתמשך ואין מגיעים לדי הסכם. אבל משעה שנחתם הסכם, מן ההכרח לכבדו, כרוחו. חובה זו חלה גם על המעסיק וגם על המועסקים. חובה זו חלה על שניהם כאחד.

לצערי אנו עדים בזמן האחרון לתופעה שבשום פנים ואופן אין להשלים אתה. חותמים על הסכם ומיד מתחילה פרשה חדשה של תביעות. והדבר חמור פי-כמה כאשר הוא גוגע לסקטור הציבורי ולעובדי השירותים, וכאשר המעסיק איננו בעל רווחים כי אם המדינה עצבה. לא נעלם ממני כי בקרב השכירים ובקרב עובדי המדינה יש אנשים וחוגים שמשכורתם אינה מאפשרת להם קיום ללא דאגה. אינני מתכוונת להגיד כי אין בתוכנו אנשים המתקיימים במצוקה ובדוחק. אין להתעלם מן המצוקה, אך מציאות זו אינה פוטרת שום צד מחובת כיבוד הסכמים. דריגות השכר הנמוכות ידועות לי. אני חיה בקרב ציבור העובדים וידעתי את קשייו. הציבור הזה יודע שלא את הכל הוא יכול לתבוע. ועוד הוא יודע, שיש מלחמה, כי דרוש

ישראל, ואף-על-פי-כן אין לומר כי השוויון מתגשם בפועל ממש. אין להגיד כי מתקיים שוויון בין שני ילדים הלומדים באותה כיתה ואצל אותו מורה, אם אחד בא מבית שבו מתגוררות ארבע נפשות בשלושה חדרים והבית מלא ספרים וההורים יכולים לעזור בהכנת שיעורים, ואילו חברו, הילד השני, בא מבית בן שני חדרים שבו מתגוררות עשר נפשות ואין איש בבית יכול לעזור לקידומו של הנער בלימודים. אין שוויון בין שני ילדים אלה. יש בעיות שהצלחנו לפתור, קיימות בעיות שהגנו בדרך אל פתרוןן וקיימות בעיות אשר על אף המאמץ, נדרש זמן רב עד שזוכה להגיע לפתרון.

אמצעים חמריים יכולים להחיש את הקצב, אך לעתים אפילו אמצעים כספיים לא יכולים לעשות מה שיעשה הזמן.

בישראל התבצע ומתגשם מפעל שיוכן רבי-ממדים. בתקופה שבין השנים 1949-1970 נבנו כ-400,000 יחידות דירי בבנייה ציבורית. אין היום מקום בארץ, ולו גם הניחה ביותר, שאין בו בית-ספר, גן ילדים וב-מרבית המקומות גם גן. אין הרבה מקומות בעולם ששם ניתן חינוך חנים לילדים בגיל 3 או 4.

מאז קום המדינה התברכנו בשדי חינוך בעלי שאר רוח וחזון, שראו כייעוד ראשוני להתגבר על הפער החי-נוכי והחברתי. שרי החינוך של ישראל, החל מנשיאנו שהיה שר החינוך הראשון, ועד היום, כל אחד מן הש-רים דאה במשימה זו את תפקידו וייעודו הראשון. לא כל שרצינו כבר הושג, אך יש התקדמות מתמדת.

האם הישג קל-ערך הוא שבת-י-ספר על-יסודיים, בזכות שכר לימוד מודרך, כוללים היום יותר מ-50% של ילדים שהם פטורים כליל משכר לימוד? אכן, קיימת בעיה של נשירה ויש להתמודד עם בעיה זאת. אך שיעור הנשירה פוחת והולך בשנים האחרונות. עיוות גדול של האמת הוא אם טוענים כי ההיחלצות של המדינה לטי-פול בבעיית השכבות הנחשלות באה כתוצאה מהפגנות ותגובות קולניות הנשמעות לאחרונה, כביכול. כאילו ייתכן הדבר שמאות אלפי יחידות דירי נבנו בן-לילה. כאילו בתי-הספר בכל רחבי הארץ קמו בתודשים האחר-ונים דווקא, כאילו החינוך המקצועי הוא תולדה של הפגנה, כאילו רשת בתי-החולים הפרושה על פני כל הארץ היא תוצאה לחץ זה או זה. בישראל, קרוב למאה אחוז של נשים מביאות לעולם את ילדיהן בתנאי פיקוח רפואי מעולים בבתי-חולים, ועוד זכורים הימים כאשר באוהלי בית-ליד סירבו נשים ללכת לבית-חולים ללדת.

ההתקדמות בשירותי שיוכן, חינוך ובריאות הושגה במאמץ עליון של העם והממשלות בישראל, וכל זאת כאשר המדינה לא זכתה ליום אחד של חוסר דאגה לבטחונה ולקיומה. וכל זאת בעיצומן של מלחמות ממש ובתקופות של תקריות וטרור, בין מלחמה למלחמה.

חברי הכנסת, מכאן מלים אחדות ל"שאינם מקוב" חים". כשהנני עוקבת אחר ההתרחשויות אצלנו בתחום החברתי, יש שאני שואלת את עצמי: מה קרה לנו בשנה האחרונה? אנו עם חכם, נבון, פטריטי, הידע להתעלות לשיאים של הקרבה עצמית. אלמלא סגולותינו אלה לא היינו מקימים את מדינתנו ולא היינו מתקיי-מים. מה קרה לתבונתנו? לשיקול-דעתנו? לשלטוננו על עצמנו? הרי אנו נוהגים כאילו שוב אין סכנה לנגד עינינו, כאילו כבר הגענו אל השלום המיוחל, כאילו כבר

חוברת ל"ה, ישיבה רי"ז
— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (מאיר) —

לרגל השיבושים בשירות בתי-החולים. ביחסי העבודה איננו באה להשליך יתנו על צווים וחוקים, אך סבורה אני כי הכנסת וממשלת ישראל אינם יכולים לנוח את חובתם ולא את זכותם. בעזרת הסתדרות העובדים ויחד עם המעסיקים, בין פרטיים ובין ציבוריים, עלינו למצוא דרכים להסדיר את יחסי העבודה על בסיס של צדק חברתי, הסכמי עבודה שמקפידים עליהם, ובמסגרת יכלתנו הכלכלית והמשקית, לבל נמוטט את חברתנו על-ידי יחסי עבודה מעורערים.

אני חשה בסכנה של אבדן חוש פרופורציה בין הרצוי לבין האפשרי. חברי הכנסת, ראוי להיעצר ולחשוב שוב לאן אנו הולכים. ללא אופרה של התחשבות במצב המדינה וללא נכונות לדיסון עצמי מצד כולנו, וקודם כל מצד אלה העומדים בשלבים הגבוהים של סולם ההכנסה והשכר, האם זה מציאותי להניח כי תוכל הממשלה, כבמטה-קסם, לספק את כל התביעות, לחסל את העונו, לא להטיל מסים, לנצח במלחמה, לקלוט את העלייה, לפתח את המשק? האם יכולה ממשלה, ותהיה אשר תהיה, לעשות כל אלה בעת ובעונה אחת?

חברי הכנסת, רצוני לעמוד על נושא אחד שבו רואה אני סכנה גדולה ביותר. תוך כדי דיבור על העונו נשתרבו לאחרונה הטיועון כאילו קליטת העולים החדשים עומדת בניגוד לאינטרסים של תושבי ישראל הוותיקים. נראה לי שאין סילוף גדול ומסוכן יותר מאשר טיועון נורא זה. התפיסה הציונית לימדה אותנו: שום עולה איננו גומל חסד עם מדינת ישראל כאשר הוא בא לארץ, ובדין באותה מידה המדינה אינה גומלת חסד לעולה כאשר היא קולטת אותו. מושכל זה הוא הבסיס הרעיוני והממשי לקיומה ולייעודה של המדינה. תמיד, כל השנים ובכל הנסיבות, קלטו הוותיקים את החדשים, במידה רבה "על חשבונם", מרצונם, מבחירתם, פרי שאיפתם הציונית. גם כאשר בנינו בלוקונים לעולים היו בארץ משפחות ותיקות אשר חיו בתנאי שיכון גרועים ונחשלים, שתיים-שלוש משפחות בדירה, מטבח משותף ושירותים משותפים. היה זה הישוב הוותיק בארץ אשר בשנים 1949—1950 קיבל על עצמו מטעם של צעג המור על-מנת שהמעט שהיה לנו יתחלק בצורה צודקת והוגנת בין ותיקים וחדשים. לא היה זה חסד שהוותיקים עשו לעולים. ואין פלא בדבר, שהרי מפעלנו לא הצטמצם מעולם לסיפוק צרכיו של הציבור שכבר הגיע לארץ. ובאותה מידה טבעי הדבר שעולים צעירים שבאו ארצה והם בגיל השירות הצבאי יוצאים אל משמרותיהם מיד עם הגיעם למולדת. זהו הבסיס לאחדות ולשותפות גורלו של עמנו.

דווקא אלה מתוכנו הדואגים באמת לבעיית העונו חייבים להילחם בכל התוקף המוסרי נגד טיועון מהפכני זה, המעמיד את קליטת העלייה כמכשול לפתרון בעיות חברתיות בישראל. אל נניח לאיש, אם מתוך מידות אם מתוך כוונה תחילה, להקים חיץ מלאכותי בין מי שבא אתמול למי שמגיע היום ויגיע מחר.

ולסוף, במאבק לביעור העונו, כמו בפעולה לפתרון בעיות הנוער השרוי במצוקה, גם אם תעשה הממשלה פירי-כמה יותר מאשר היא עושה עכשיו, דרושים לה שני שותפים: קודם כל מאמץ עצמי של אותם מתוכנו שהיו רויים במצוקה ובעונו. חלילה להם להיות בבחינת אוביי-קט פסיבי. עליהם להיות גורם פעיל במאמץ לשנינו

תקציב בטחון המטיל עומס שאין דומה לו בשום מדינה בעולם. ציבור זה גם יודע שקיים עוני בארץ והוא רגיש לבעיות החברתיות ולצורך העליון לפעול להדברת העוני. לכן לא אוכל להבין איך ייתכן להשביט שירותים חיוניים ביותר. וזאת שנים—שלושה חודשים אחרי חתימת ההסכם. המצב שנתהווה לאחרונה הוא הרה-סכנה לחב"ר הישראלית ולאשיות קיומנו. כשלעצמי, הייתי חושבת צודק, וכן שחבתי בשנים האחרונות, שיש למדינה הכרת, אפילו בזמן מלחמה, לחתור לעליית רמת החיים של אותה שכבה שהיא זקוקה לכך באמת. הציבור שעל סף העוני, בעל המשכורות הנמוכות ביותר, זכאי שנסיע לו בכל מה שאפשר להפריש מתקציב המדינה, לאחד סיפוק צרכי הבטחון והצרכים הבסיסיים של קיומנו. מה שאפשר להועיד לתוספת שכר, יש להקציב אך ורק לשכבה זאת; וכל אותם מתוכנו שרמת חייהם גבוהה יותר, גם אם בצמצום, ברמה זו עד שירווח.

מעולם לא דגלתי ואינני דוגלת בקדושת הפער וההפרשות שנשתרשו בחיינו. לפי גירסה זו נהוג שאם מוסיפים לבעלי השכר הנמוך מוכרחים להוסיף לכולם, לאורך כל שלבי סולם המשכורות, עד הפסגה ועד בכלל, לבל ייפגע חלילה העקרון המקודש של ההפרשיית. למרבה הצער מקפידים אצלנו על עקרון הפער בכל הסקטורים, בקרב עובדי השירותים הציבוריים, בבנקים, במוסדות ובחברות פרטיות וציבוריות.

חברי הכנסת, בעתות מלחמה מתגלה בעמנו כשרון ההתנדבות, הויתור וההקרבה במידה שאין למעלה ממנה. אל מול השוויון של כולנו נוכח הסכנה, מה ערך להקפדה זו על קדושת ההפרשיית המכבידה על שיפור רמת חייהם של מעוטי השכר?

אין אני באה להטיף להווי של ימים עברו ולמושגי לבוש ובידור מימים עברו. אך עלי להתריע על הפער החוצץ בין סגנון החיים המיובא מבחוץ המשתרש ביש"ר, ראל, בייחוד בקרב הרבדים של בעלי ההכנסה הגבוהה, לבין יכלתנו הכלכלית-הלאומית הריאלית. זהו פער מסוכן ומבשר רעה.

הרבה שבינות מכריזים לאו דווקא החלשים ביותר בסולם ההכנסות, אלא החזקים שבקרב השכירים, בעלי מקצועות שפשיים, בעלי מקצוע ששכרם אינו נמוך כלי עיקר, שבדיהם עמדות מפתח במשק, אשר שבינותם, גם אם היא שבינת האטה, משתקת ומשבשת את השירותים החיוניים ביותר במדינה.

תופעות של התערערות ביחסי העבודה בישראל מעוררות דאגות קשות בלב כל אדם, אפילו אינו נושא באחריות ממשלתית. השבתת שירותים חיוניים נוסכת דכאון ברחבי הציבור.

הממשלה לא ראתה עצמה רשאית להישאר באפס מעשה. כל השנים האמנות, ועודני מאמינה, בזכות חושף המאבק המקצועי של העובד המאורגן, ובמטעם של הסכמים וחוזים ביחסי העבודה. גם עתה הנני מאמינה בה רק במטעם כזה יסכון בחברה דמוקרטית שקיימת בה יזמה פרטית. שנים רבות הייתי שותפה להתנגדות לחקיקה בענייני שבינות וקיוויתי כי בארצנו יוסדרו יחסי העבודה בלא להזיק לחקיקה כזאת. עלי להודות כי לרגל ההתרחשויות של הזמן האחרון נתעורר אצלי ספק בכך. בהכרח בל יגונה ראינו עצמנו אנוסים להחליט על צווי קריאה במטרה למנוע קיפוח חיי אדם

וברכוש הוא אי-השוויון הטרגי ביותר. יש אי-שוויון משוער יותר - בין מי שידוע לשאינו יודע.

חברי הכנסת, אהנו עם של מתנדבים. ההתנדבות היא המסד לכל תנועת תחיתנו. תכונה זו יכולה ותייבת להתגלות בקרבנו בכל שדרות. העם - בקרב אירגוני נשים, תנועות הנוער, בין בחדים וציבורים מאורגנים. יש לעורר רוח זו לבל תהיה רדומה. דרוש המשך מוגבר של מאמץ מצד הממשלה שיהיה משולב בהתנדבות מיד-בית. רק בדרך זו נוכל להגיע לאותה חברה שבה אנו רוצים כולנו, ורק בדרך זו נהיה נאמנים לאופיה וייעודה של מדינת ישראל.

1. דיון

צריך להיות ממונה על סלילת כבישים, או שמא רצוי היה להעביר תחום פעולה זה למשרד התחבורה, שכן משימתה של סלילת כבישים אינה לספק תעסוקה, אלא לפתור בעיות תחבורה. הגיעה השעה לנתק את רכבת ישראל ניתוק אדמיניסטרטיבי ממשרד התחבורה, ולהקים חברה ממשלתית אשר תנהל את הרכבת כמפעל עסקי. ראוי היה לערוך סקר כדי לקבוע סופית, לאור הנסיון שנצטבר, חלוקת סמכויות בין המשרדים. דפורמה זו היתה, בין היתר, מונעת כפילות. לדוגמה, משרדי ממי-שלה שונים מטפלים בבעיות הנוער; רצוי היה לרכז עניין זה במשרד ממשלתי אחד.

לאחרונה, עניין ריבוי סגני שרים אינו מוסף יוקרה לממשלה. אפשר להתווכח אם רצוי או לא רצוי לקיים מוסד זה, אך גם אם יוחלט, לפי שיקול ענייני, כי חיוני הוא שיתמנו סגני שרים, גם אז רצוי לקבוע לפי שיקול אובייקטיבי איזה משרד, בהתחשב בהיקף סמכויותיו ופ-עולותיו, זקוק לסגן שר. אנו מניחים שכל משרדי הממי-של חשובים, אך אין ספק כי יש משרדים, כגון משרד האוצר, משרד הבטחון ומשרד החוץ, אשר היקף עבודתם וסמכותם עולים על אלה של משרדים אחרים. אם נס-תכל במשרדי הממשלה מבחינה זו, ניתן לומר, מבלי לפגוע בכבודם של אחרים, שככל שתחום פעולתו של משרד מצומצם יותר, כך נזקק הוא יותר לסגני שרים. אם האוצר ומשרד הבטחון אינם נזקקים לסגן שר, מדוע לא יוכלו משרדי החקלאות, התיירות ומשרדים אחרים לנהוג בדרך זאת?

(קריאות: באוצר יש סגן שר)

נכון, באוצר יש סגן שר. טעיתי.

(חברי הכנסת יי. גולן קורא קריאת-ביניים)

חברי הכנסת גולן, לא שללתי תכלית השלילה את המוסד של סגן שר. אני רק סבור שהדבר טעון בדיקה אובייקטיבית.

בהודמנות זו רצוני לציין בסיפוק, כי בארבעת מש-רדי הממשלה אשר בדאשם התייצבו שרי גח"ל, לא נתמנה אף סגן שר אחד.

רבות דובר על עלייה, ואין רצוני לנגוע אלא באספקט אחד של בעיה זו. בעולם החפשי מצויים כיום חצי מיליון סטודנטים יהודים, אוצר אוששי שאין לו שיעור, שבו תלוי, במידה רבה, עתידו של העם היהודי. ציבור זה בחלקו נתפס לדעות נפסדות, להלכתי-רוח ניהיליס-טיים ואף לשנאת עצמו. לא מעט נעשה, ובעזרת הממי-

מצבם; עליהם לשתף ידם עם הציבור והממשלה במגמה זאת.

ושנית, אותו חלק של הישוב המסודר על כל שדרו-תיו - מבוגרים ונוער - חייב להיחלץ לתנועת התנד-בות גדולה. בלי הליכה אל הנוער והנוער, אל משכנו-תיהם, מתוך חברות טובה, מתוך רצון כן לעזור בשיעור-רים, בקליטה חברתית ובהדרכה, ספק אם נוכל להשיג פתרון ולהגיע ליתר שוויון בחברה הישראלית. לשוויון חברתי אי-אפשר להגיע רק באמצעים חמריים, אלא רק כאשר מי שיש עמו ידע והשכלה, יודע ומוכן להת-חלק עם מי שאין לו. לא תמיד העדר שוויון בממון

היו"ר מ. גיבי:

נעבור לדיון. רשות הדיבור לחברי הכנסת אברמוב.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בדמוקרטיה פר-למנטרית, ראש הממשלה הוא לא רק ראשון בין שווים בחבר השרים, אלא, ואולי בעיקר, הוא מנהיג הממשלה, הנותן לה את צביגה המיוחדת ואת כיוונה הכללי. מבין ארבעת נושאי משרה זו שכינהו בתפקיד זה מאז ייסד המדינה, ראש הממשלה דהיום, הגברת גולדה מאיר, היא הראשונה אשר לא נטלה לה משרד ממשלתי אחר זולת משרדה היא. יש לראות בזה חידוש רצוי, שכן ראש הממשלה ממלא תפקיד מנהיגותי, ומן הראוי לפטרו מתפקידי ניהול משרד.

כן לציין בסיפוק את המגמה לפטור את משרד ראש הממשלה מיתדות אדמיניסטרטיביות ולהעבירן למשרדים אחרים, ולאמץ את ההשקפה - ואני מצטט מן הסקירה שהוגשה לנו - כי "משרד ראש הממשלה צריך להיות מכשיר ממשלתי לייזום דעיונות ולגיבוש הנחיות שיבוצעו בידי משרדי הממשלה השונים, ולא לעסוק בעצמו - ככל שהדבר אפשרי - בענייני ביצוע, אלא אם אין מנוס מכך".

בעשור השלישי לקיומה של המדינה הגיעה השעה לערוך בדיקת-מבנה הממשלה. מספרם של משרדי הממשלה וסמכותו של כל אחד מהם לא נקבעו לפי תכנית עניינית אלא, בדרך כלל, לפי שיקולי הנוחיות הקואליציונית. אין לזלזל בקשיים הנובעים מממשל קוא-ליציוני, ולא בכורח לספק תפקידים וסמכויות לשרים וסגני שרים, אך לא ייתכן שעם כל ממשלה חדשה נהיה עדים לצמיחתם של משרדים חדשים, לפיצולם של משרדים קיימים, לצמצום סמכותו של משרד זה ולהר-חבת סמכותו של משרד זה. אין ספק שמצב זה אינו מסייע ליציבות, לתיכנון לטווח ארוך ולניהול תקין. זאת ועוד: סדר זה מביא לריבוי משרדים, לריבוי שרים וסג-ניהם, ואין באלה כדי להעלות את קרנה של הדמוקרטיה.

הגיעה איפוא השעה לבחינה עניינית של מבנה משרדי הממשלה ותחומי סמכותם. יש לברר אם קיימת הצדקה לקיומו העצמאי של משרד הסעד, ולבחון אם לא ראוי היה לצרפו למשרד הבריאות ולהפוך את שניהם למשרד כולל לשירותים סוציאליים. האם לא רצוי היה לבטל את קיומו העצמאי של משרד הפיתוח, ולצרפו לאחד המשרדים הכלכליים? כן יש לבדוק מחדש את תחומי הסמכות של המשרדים. האומנם משרד העבודה

קרטיה. לשון אחרת: המסוגלת הדמוקרטית להגן על עצמה, על אזרחי המדינה, ולקיים בה סדר חיים תקין? דמוקרטיה שאינה מסוגלת להגן על עצמה ולהבטיח סדר חיים תקין פותחת פירצה לכוחות מסוכנים ביותר. ודוגמת אירופה בשנות העשרים והשלושים הייבת להעמידנו על חומרת המצב. הבעיה היא איפוא כשרה של הדמוקרטיה להגן על עצמה. בעיה זו חמורה לאין-ערוך בדורנו אנו, בגלל התפתחות משקית מיוחדת במינה אשר הצמיחה מעמד עובדים מיוחד במינו.

המהפכה הטכנולוגית הגבירה לאין-ערוך את התלות בין ענפי המשק ויצרה מוקדי כוח שהכל נזקקים להם. שביתת ההאטה של עובדי החשמל באנגליה בחורף האחרון חשפה את אופיה השבידי של הציביליזציה של זמננו, שכן שביתה זו איימה לשתק לא רק את כל אורחות המשק, אלא אף לעשות את חיי היום-יום לכלתני-גסבלים. ככל שחברה מפותחת יותר, כך היא חשופה לפגיעות, ונמצא כי השולטים במוקדי כוח אלה שולטים למעשה בחברה כולה. מוקדי כוח אלה הם צוואר בקבוק, ודיה לחיצה קלה כדי לסתום את כלי הנשימה של הגוף החברתי. בעידן הטכנולוגי נולד איפוא מעמד חדש ורב-עצמה, הוא המעמד השולט בשיירותים החיוניים.

המעמד החדש מסוגל איפוא, בתוקף שליטתו על מוקדי הכוח, להטיל את מרותו על החברה. מן המעמד הזה לא נדרשים הכשרה, מאמץ, ואף לא סיכון החורגים מעבר לנדרש ממעמד הפועלים המסורתי. המעמד החדש תובע לעצמו פריבילגיה, לא בגלל תכונה ספציפית הנעדרת צה בטיב העבודה המתבצעת על-ידו, כי אם בגלל התמקמותו ליד כלי הנשימה של הגוף החברתי. מעמד זה משיג פריבילגיה, שכן הדמוקרטיה טרם עיצבה את הכלים הדרושים כדי להתגונן נגד תכתיביו של המעמד החדש. השביתה, אשר שימשה בידי מעמד העובדים המסורתי מכשיר התגוננות נגד ניצול, הפכה להיות בידי המעמד החדש אמצעי לניצול החברה. אם ניקח לדוגמה את ששת אלפי העובדים בחברת החשמל בישראל, הרי מבחינת שחרם וטובות-הנאה אשר נטלו להם, עולים הם לאין-ערוך על כל ציבור עובדים אחר בעל הכשרה דרוגת מקצועיות מקבילה או דומה. פריבילגיה זו הושגה על-ידי האיום בשביתה, שהיה דיו כדי להכניע את החברה וטולת ההגנה.

אינני מתייחס כרגע לנוק החמור הגרם למשק, כי אם לבזיון אשר נגרם למשטר הדמוקרטי. השביתות הפורצות במפעלים ובשירותים חיוניים לציבור הן בעצם שביתות נגד המדינה. אין אנו עוסקים כאן בשביתה נגד מעביד המעוניין להרבות רווחיו, כי אם בשביתות נגד הציבור, והן פוגעות בשיירותי הבריאות, בדואר, בטלגרף, בטלפון, בנמלים וכיוצא באלה, וגורמות לציבור, לכל פרט ופרט, סבל, אי-נוחות, הטרדה והפרעה בסדר החיים היומיומי. בכל אלה רואה הציבור, ולדעתי בצדק, מעשי אלימות המכוונים נגדו, בעוד שאין בכוחה של הממשלה להגן עליו. יתירה מזאת: בכניעתה של הממשלה לקבוצות-לחץ אלה רואה הציבור כניעה לאלימות ופרס לאלימים.

בהסתכלו סביבו רואה הציבור כי גם במישורים אחרים אין מוגן מפני אלימות, לא בשוק הכרמל, לא בשוק הסיטונאי בתל-אביב, לא נגד כנופיות מיות-סות שקיומן נתגלה לאחרונה, ולא נגד גילויי אלימות אחרים שמן הראוי לא לפרשם. הדור הצעיר לומד שיעור

שלה, למשוך אנשים צעירים אלה ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה בארץ. אך למרות מאמצים אלה הצלחנו למשוך אחוז אחד בלבד, 5,000 סטודנטים, בערך. אין ספק כי ניתן להגדיל מספר זה פריכמה, וגם אם חלקם, ואולי אף רובם, יחזרו לארצות מוצאם, התועלת הצפויה לכלל העם היהודי היא עצומה. זהו הגשר האנושי והחיבינינו לבין התפוצה.

מבחינת בואם לארץ, טובים הסיכויים כיום מאשר אי-פעם. המתח האנטי-ישראלי בקרב השמאל החדש התרופף. האידיאולוגיה של "אל-פתח" נתגלתה כגבוהה. אף השמאל החדש, בתור שכזה, עבר את שיאו והוא נוטה לשקיעה; רבים מגלים אכזבה, וצעירים יהודים שהיו ראשונים להתחמם לאורו, הם גם ראשונים להצטנן. אנו עומדים בראשיתו של תהליך רב-סיכויים, ושומה עלינו לנקוט צעדים בלתי-שגרתיים כדי להציל כראוי סיכויים אלה.

סטודנטים אלה, בבואם לארץ, נתקלו בשני קשיים. הראשון — חוסר ידיעה מספיקה בשפה העברית, דבר המכביד על רבים מהם ומביא לכך שרבים מפסידים שנת לימודים שלמה. אנו מעוניינים למשוך לארץ גם את אלה אשר אין להם כל ידיעה בשפה העברית, והם מהווים את רובו המכריע של ציבור זה. אולפן של שישה חודשים לא יספיק כדי להתגבר על מכשול זה. ובעוד מכשול נתקלים צעירים אלה: הנוער שלנו, חבריהם לספסל הלימודים, אינו נוטה לקלוט את הבאים מחוץ לארץ קליטה חברתית. אומרים על הנוער שלנו כי הוא מסוגר ואין הוא נוטה לקיים דו-שיח עם הבאים מן החוץ. דבר זה חייב לשמש נושא למחקר יסודי, אך אין ספק שקיים ביניהם הבדל המכביד על התקרבות. הסטודנט המתחיל שבא מחוץ לארץ הוא צעיר יותר מעמיתו הישראלי, אשר הקדיש שלוש שנות חייו לשירות הצבאי.

אם אמרנו כי חובה לנקוט דרך בלתי-שגרית, ראוי להעלות רעיון אשר אמנם הועלה, אך טרם נקלט. ראוי לשקול אם לא הגיעה השעה להקים מוסדות אוניברסיטאיים, אשר יעניקו לפחות שנתיים הראשונות ללימוד אוניברסיטאי, ושיתנהלו בשפה האנגלית, ובמרוצת הזמן אולי גם מוסד מקביל בשפה הצרפתית, ואולי אף בספרדית. מוסד זה יאפשר לסטודנטים העולים להתחיל לימודיהם ללא מכשול השפה, ובאווירה של בני ארץ מוצאם. לימוד השפה העברית יהיה בגדר חובה. תוך תקופה של שנתיים ירכשו את השפה העברית, יתאקלמו באווירת הארץ, והיו מסוגלים לעבור לאוניברסיטה ללא בעיות והתלבטויות.

בארצות-הברית נפוץ מוסד אוניברסיטאי המנהיג שתי שנות לימוד ראשונות, הלא הוא ה"ג'וניור קולג". עד כה גילו מוסדות להשכלה גבוהה התנגדות לחידוש זה. אך מן הראוי לשקול אם לא הגיעה השעה להקים מוסדות מסוג זה, ולא דווקא בירושלים, אלא בכל עיר בישראל שבה מצויה אוניברסיטה. ה"ג'וניור קולג" יהיה מעין מוסד מכין לאוניברסיטה, בלי שהעולים יפסידו שנת לימודים אחת ובלו שיייתקלו בקשיים חברתיים שהם כנראה בלתי-נמנעים. אני ממליץ לפני ראש הממשלה לעיין בהצעה זו. האתגר והסיכוי של חצי מיליון סטודנטים יהודיים מחייב חריגה מן השגרה ונכונות לחידושים.

עתה רצוני לנגוע בבעיה אשר נוהגים לכנותה "בעיית יחסי עבודה", ואילו אנוכי מגדירה כבעיית הדמו-

ולטעון כי מדיניותה מאוזנת, אף-על-פי שזו לא היתה מסתמא שונה מן המדיניות שהיא מנהלת עתה.

רק לאחר ניתוק היחסים ביוני 1967 יכולנו לנהל מאבק רב-היקף למען הצלת הקיבוץ היהודי בברית-המו"עצות, עד כי הצלחנו לקבוע בתודעת העולם הנאור את קיומה של בעיה חמורה התובעת פתרון. מאבק זה לא זו בלבד שליכד את העם היהודי, אלא גם סייע להת-עוררות הלאומית של יהודי רוסיה. התמיכה שבה זכה מאבק זה בקרב חוגים לא-יהודיים סייע למאבקנו המ-דיני בכללותו. על-ידי מערכה זו הצלחנו, במידה לא-מבוטלת, להציג את ברית-המועצות כגורם עוין לא רק למדינת היהודים, אלא גם לעם היהודי.

לסובייטים עניין לכוון יחסים פורמליים עם ישראל, אך ספק אם לנו עניין לכוון יחסים פורמליים כפי שהיו בעבר. קיומה של שגרירות ישראל במוסקבה אינו דרוש לזירבון ההתעוררות היהודית שם. ייתכן שלבנין הריק והאינם של שגרירותנו במוסקבה נודעת משמעות גדולה יותר ליהודי ברית-המועצות מאשר לשגרירות אשר עובדיה עשויים להיות מנותקים מן הסביבה היהודית.

חידוש היחסים במתכונתם הישנה עלול לשלול מאתנו את היתרונות אשר הצלחנו להפיק מן הניתוק ויטיל עלינו מגבלות, שמהן אנו חפשיים עתה. רצוי לנו לחדש קשרים דיפלומטיים עם ברית-המועצות רק אם זו תגלה נכונות לעצב מדיניות מאוזנת בסיכסוך המזרח-תיכוני, להפסיק את רדיפות היהודים בארצה ולאפשר עלייה לארץ-ישראל. בלא הבטחת תנאים אלה התועלת שתצמח מכינון יחסים דיפלומטיים תהיה חד-צדדית, ולא אנו נהיה הזוכים.

איני שולל קיום של מגעים אשר נועדו לברר אם אכן מוכנה ברית-המועצות לפתוח פרק חדש ביחסיה עם ישראל. מאידך גיסא אני מסופק, אם הלהיטות לחידוש יחסים במתכונתם המסורתית הצמיחה תועלת. יש להצטער, לדעתי, שראש הממשלה מצאה לנכון להרשות ליועצה המדיני להיפגש עם הסוכן הסובייטי שהגיע הנה. מוטב היה אילו בפגישה זו לא השתתף נציג ממשלה המכהן בתפקיד ממלכתי אחראי. מלאכה זו יכולה היתה להיעשות על-ידי אדם מתאים שאינו נושא בתפקיד רשמי.

לסוף רצוני לציין בסיפוק כי לאחרונה נחלצה הדיפלומטיה הישראלית לפעולה רבתי בקרב ממשלות השוק המשותף ביזמת ביקורים של שרי החוץ של גרמניה ושל בלגיה. גקווה כי פעולה זו תשבש את היוזמה האנטי-ישראלית שמקורה בפאריס. כן אני מקווה כי ממשלת ישראל תשכיל לנצל את כשלון "אל-פתח" לא רק מבחינת יחסי היצבור, אלא גם כנקודת מוצא ליוזמת מדיניות חדשה.

היו"ר י. גבון:

רשות היבור לחבר-הכנסת משה כרמל, ואחריו לחבר-הכנסת מלמד.

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אלך בעקבותיה של ראש הממשלה ואתרכז בכמה מענייני הפנים; תחילה במעגל הרחב יותר, ולאחר מכן — במעגל הצר יותר. חברי הכנסת, העובדה שכמאה מחבלים נמלטו מירדן לישראל, כדי למצוא מקלט אצלנו, נסכה פתאום

מאוד מסוכן: כי השימוש באלומות, או אף איום באלומות והפרת חוק — משתלמים. זהו הלך-רוח מסוכן, שכן עלינו לזכור ולהזכיר כי אלימות ודמוקרטיה אינם יכולים לזור בכפיפה אחת, וסופו שהאחד יגבר על השני. השביתות שקבוצות לחץ מכריזות נגד הציבור, יש לר-אותן כחלק ממסכת מעשי אלימות אשר שכרם בצדם. לפיכך אין זו בעיית יחסי עבודה, כי אם בראש וראשונה בעיית יכולתה של הדמוקרטיה להגן על עצמה. זהו את-גר שאין הממשלה יכולה להתעלם ממנו. ולא ניתן עוד לטיח עליו על-ידי מלל נבוב שאבד עליו הכלה. נתבעת עכשיו גישה עניינית ונועזת, ההולמת את חומרת המצב.

אני שמח לומר בהזדמנות זו, כי דברי ראש הממשלה הבהיר ונתנו יסוד להניח שהממשלה הפיקה לקח מהתפתחות זאת, והיא נוטה לחשוב כי הגיע הזמן שגם המחוקק יגיד את דברו בגדון.

לאחרונה נפוצו ידיעות על מגעים בדבר חידוש יחסיים דיפלומטיים בין ישראל ובין ברית-המועצות. ראש הממשלה ושר החוץ הודרו להכריז על רצונם לחדש את היחסים, בשעה שברית-המועצות רק תהיה נכונה לכך. בלי להתייחס למהימנות ידיעות אלה, ראוי לבדוק אם אמנם רצוי עתה כי נסכים לחדש את היחסים טרם יובטח מיפנה ביחסה של ממשלת ברית-המועצות למדינת ישראל ולקיבוץ היהודי בתוכה.

אומללה היא מסכת היחסים בין ברית-המועצות למדינת ישראל. לאחר ירח הדבש הקצר — בין 1948 ו-1949 — היתה זו פרשה רצופת איבה למדינת ישראל ונסיגות בלתי-פוסקים לפגוע במעמדה. בעקבות פצצה שהוטלה על בניין הצירות הסובייטית בפברואר 1953, ימים מספר לאחר פירסום קשר הרופאים במוסקבה, ניתקה ברית-המועצות את היחסים עם ישראל. זכורים התנהגותה של ברית-המועצות בעת מלחמת סיני, אינ-מיה לעצם קיומה של מדינתנו וניתוק היחסים הכלכליים, לרבות ביטול חוזה מסחרי. מאז 1956 הטילה ברית-המועצות מעין חרם כלכלי על ישראל. הצעתו של דוד בן-גוריון ב-1959 להיפגש עם הורשציב הושבה ורקם. באוקטובר 1965 תבע נציג ברית-המועצות, בוועדה השלישית לעניינים חברתיים, הומוניטריים ותרבותיים של עצרת או"ם, קבלת החלטה המגנה את הציונות יחד עם הנאציסם.

במשך כל שנות קיום היחסים הדיפלומטיים לא הצלחנו להגיע לדו-שיח משמעותי עם ברית-המועצות. היו אלה יחסים פורמליים גרידא, ומסגרת זו נוצלה על-ידי הסובייטים להפעיל כפעם בפעם לחצים עלינו. בתקופה זו גברה האנטישמיות בברית-המועצות, ומספר העולים משם היה זעום ביותר. סך-הכל של יחסי ברית-המועצות — ישראל מאז 1949 ועד יוני 1967 הוא פחות מחד-גונית של עוינות לישראל ותמיכה עקבית באויביה של ישראל.

נרמז ממקורות שונים כי הסובייטים מביעים צער על שביוני 1967 נחפזו לנתק את היחסים הדיפלומטיים. צערם זה מובן ומוצדק. אילו המשיכה השגרירות הסובייטית לפעול בתל-אביב, היתה ברית-המועצות זוכה בכמה יתרונות. בכוחה היה, על-ידי גישה ישירה לממשלת ישראל, להפעיל לחצים עליה, וממשלתנו היתה נאלצת לגלות רגישות. ברית-המועצות היתה יכולה להופיע כמי שמקיימת יחסים עם שני הצדדים לסיכסוך

חוברת ל"ה, ישיבה רי"ו
— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (דיון) (כרמל) —

לשמר תופעה חמורה זו כנשק במלחמה נגד ישראל, בלי שנוכל אנו לשנות בזה.

אך שונה הדבר לגבי הפליטים שבתחום ישראל. כאן הנו בני-חורין לעשות כהבנתנו, כיכלתנו וכאפשרותנו לפתרון הבעיה. הריכוזים הגדולים של מחנות הפליטים הם מפגע בטחוני חמור, המעלה בכל עת בעיות קשות. צרכי הבטחון מחייבים לעשות לפירוקה או לדילולה של הצטרבות זו של מדינות, של חוסר-אונים ואלימות. בתכנית שיכון חדשה ומתוכננת היטב ניתן לשכן חלק מן הפליטים, בהנאים המאפשרים פיקוח בטחוני יעיל, ולשפר במידה ניכרת את המצב הבטחוני ואת הסדר הציבורי ברצועת עזה.

נסיון לפתרון בעייתם של חלק מן הפליטים, על-ידי יישובם בתנאים של אזורות רגילה — בשיכון, בעבודה, בחינוך —, תהא לה תהודה מדינית חשובה. היא תוכיח לכל כי אמנם אין כל הצדקה להמשיך במצב הקיים של הפליטים בארצות ערב, וכי בדצון טוב ובגישה נכונה ובהשקעה מתאימה — שתסתייע בקרנות בין-לאו"מיות — ניתנת הבעיה לפתרון, לפי הדוגמה שתציג ישראל לפני מדינות ערב והעולם כולו.

מבחינה הומניטרית חובה על הממשל לעשות, בשיתוף עם מוסדות בין-לאומיים, לשינוי המצב הקיים במחנות הפליטים, של תת-דיוור, צפיפות ותברואה לקויה. כשם שדואג הממשל הישראלי לתעסוקה ולקיום לתושבי השטחים, כך צריך הוא לדאוג, כיכלתו, לפתרון בעיות הדיור.

הוצאת העוקץ מעניין הפליטים הקשה, בעזרת תכנית לפתרונה, עשויה לחולל תמורה בכל מערכת היחסים בין מדינת ישראל לתושבים הערביים שבשטחיה ולסייע במערכתנו המדינית הכוללת בעולם.

התחום השני — הרחבת הניהול העצמי של התושבים הערביים בשטחים. דרכו של הממשל הצבאי, מאז מלחמת ששת הימים, להישען בהנהלת העניינים בשטחים על המסגרות הקיימות של התושבים, לעודדם לפעילות עצמית ולעוררם לאחריות הדדית, — דרך זו, אף שלא תמיד נתנה פרי, הצדיקה את עצמה בהחלט. גישה ליברלית זו, שהיתה מלווה מאמץ לקיום חיים כלכליים מתקונים, לא זו בלבד שלא פגעה בבטחון ובסדר הציבורי, אלא חיזקה אותם. מחוץ לגילויי רצח ואלימות ברצועת עזה, בעיקר במחנות הפליטים הגדולים, שיש הכרח לדסנם ולשים קץ להם בכל דרך אפשרית, נמשכים בדרך כלל החיים בשטחים כסדרם והסדר בהם מתייצב ומתחזק, ככל שהתושבים נוכחים בכוונות החיוביות של הממשל ובדאגתו האמיתית לאוכלוסיה, וככל שגוועת האשליה שאפשר לערער את מדינת ישראל על-ידי מעשים של טרור.

הגיע הזמן להעמיק את הניהול העצמי של תושבי השטחים, להרחיבו לתחומי חיים נוספים ולהסתייע בתושיבים עצמם לפתרון בעיותיהם. אין להיבהל מהתארגנות רחבה יותר ומניהול עצמי שיחורג ממסגרות לוקאליות, כל עוד הם נעשים במסגרת החוק, אינם פוגעים בבטחון ואינם מערערים את הסדר הציבורי. רק טובה תהיה עשויה לצמח ממגמה זו למערכת יחסי העתיד בינינו לבין התושבים בשטחים, ויהיה הפתרון לבעייתם הלאומית, שיבורו לעצמם בבוא העת, כאשר יהיה; וחשוב לטפחה ולעודדה.

התחום השלישי — המשך ההתיישבות בשטחים.

לעניי רבים בעולם אור חדש על ישראל ועל אופי שלטונה בשטחים. המחבלים, בצעד זה, מזימים קבל עם ועולם את העלילות הודוניות שהפיצו אירגוניהם עצמם על האכזריות והרודנות, כביכול, של שלטונות ישראל כלפי ערביי השטחים המוחזקים.

מחבלים אלה לא הסתכנו במעבר גבול-מלחמה כדי להיקלע למשטר של דיפות, דיכוי ואכזריות בתחום שלטונה של ישראל, אלא בתקווה להציל את עורם ולמצוא מקלט להמשך החיים, דווקא כאן, אצלנו בישראל. תופעה זו של התמסרות המחבלים מירדן לשלטונות ישראל עדיין אינה מצביעה על חיסול גמור של אירגוני הטרור הערביים, אבל היא מבלטה את התערערותם ואת כשלונם. אפשר להניח שהיה עוד גילויי פגיעה וטרור, כל עוד לא הגענו אל השלום. ואמנם הנוגעים גם עתה לגילויי רצח, בעיקר בקרב התושבים ברצועת עזה, המחייבים חיפשי-דרך ואמצעים נוספים להשלטת סדר ובטחון בחבל-ארץ זה.

אולם הישג רב-חשיבות הראוי לציון הוא שהבטחון והסדר שולטים ברחבי השטחים המוחזקים, כמו בתחומי הקו הירוק, והתושבים הערביים ברובם המכריע חיים את חייהם התקינים בלא לתת יד לפגיעה בחוק, להפרת הסדר הציבורי ולגרימת זעזועים.

התופעה של מעבר המחבלים אלינו, שנתקבלו על-ידי חיילינו תוך גישה ליברלית והומנית — ושיוכו אצלנו בלא ספק ליחס הוגן — הגותה מהלומה נוספת לדמותה של התנועה הפלשטינאית בעולם, שקרנה ירדה מאוד בעת האחרונה. השפעתה של תופעה זו רבה גם על האוכלוסיה הערבית בשטחים בכיוון של הימנעות מהשי-לכת היהב על גילויים של מרי, התנגדות וחבלה, שנתגלו כחסרי כל תכלית. אך מה שחשוב במיוחד הוא כי אוירה זו היא רקע מתאים לפעילות מיוחדת ונמרצת מצדנו ולמעשים העשויים לקרב בינינו לבין הערבים החיים בתחומה של ארץ ישראל, ואין להתמיץ הזדמנות זו.

בעוד הנוג נתונים בימים אלה בקפאון בכל הנוגע למערכת היחסים שבינינו לבין המדינות השכנות ולמאמץ צים לקידום השלום או להשגת הסדר מיוחד, כשאנו לבדנו אין בידנו להפשיך את הקפאון — הנוג בני-חורין לעשות לקידום הפעילות שלנו בשטחים המתחייבת מאחידותנו כממשל, מן המגמה לקרב בין מדינת ישראל לבין האוכלוסיה הערבית ומן החתיכה לעיצוב דמות העתיד של המדינה וגבולות הבטחון שלה.

פעילותנו בשטחים צריכה להתרכז, לדעתי, בשלושה תחומים עיקריים: התחום הראשון — מאמץ לראשית פתרון לבעיית הפליטים הנמצאים בתחום מדינת ישראל. יש טעמים בעלי-משקל, בטחוניים, מדיניים והומניטריים, שלא להניח את עניין הפליטים הנמצאים בתחום שלטונה של מדינת ישראל בקפאון, אלא לפנות לנסיון של פתרון לבעייתם, אפילו יימשך הדבר עוד שנים וב-תכנית של שנים. מדינת ישראל לא הכירה מעולם באח-ריותה שלה לבעיית הפליטים. זוהי אחריות המלאה של מדינות ערב, שיצאו למלחמה נגדנו והמיטו אסון על בני-עמך. עם זה לא הסתלקנו מנכונותנו לתת כתף ולהיות שותפים בפתרון בעיית הפליטים, המפוזרים במרחבי ערב, יחד עם מדינות ערב וגורמים בין-לאומיים, במסגרת של הסדר שלום או בדרך לשלום. ואם קפאה הבעיה והפליטים יושבים במחנותיהם ונתונים לסבלם זה עש-רים ושלוש שנים, הרי זה רק בעטיו של רצון שליטי ערב

ההסכמים שנחתמו, על כל הזעזועים הכרוכים בכך. אולם יש להתחקות על שרשי התופעה של המדיניות המצטברת - ואם יעמד לדשותי זמן, עוד אדבר על מה שנקרא: בעיית העוני; אבל בהקשר זה אני רוצה לומר שגם בקרב השכירים העובדים שמונה שעות ביום, ואפילו יותר מכך, יש לא מעטים החיים בתנאי מצוקה דלות, ששכרם איננו מספיק לקיומם. והפתרון של מעגל-קיים - איננו פתרון. יש בארץ 65,000 מפרנסים שכירים, ששכרם איננו מאפשר להם לקיים דמת חיים הוגנת מינימלית, והם מקבלים בנוסף על שכרם מענקים מיוחדים כדי להשלים את הכנסתם. ילדיהם של אותם 65,000 פועלים יודעים שהוריהם אמנם עובדים, אבל אינם מסוגלים לקיים את עצמם ואת משפחותיהם ללא מענקים. אין עבודתם מקיימת אותם.

חברי הכנסת אברמוב היטיב להגדיר שעניין הש-ביתות הוא מבחן לדמוקרטיה. אבל זהו מבחן לדמו-קרטיה - אם יש חירות של שביתה, אם האדם חופשי לעבוד או לא לעבוד, אם האדם עובד מרצונו באותו מקום ששם רוצה הוא לעבוד, תוך הסכמה חפשיית; אם הוא עובד בתנאי עבודה ושכר שהסכים עליהם. זהו המבחן לדמוקרטיה.

והטענה של אלימות היא טענה אלימה, ואין לה שום מקום בהקשר זה ומעל במה זו. השוואה של הפור-עלים השובתים, אפילו אין שביתתם מוצדקת, אפילו איננה מאושרת, אפילו אנו נאבקים עמה, - השוואה לאותה אלימות של התגרים בשוק הכרמל, בשוק הסי-טוני, ושל הפשע המאורגן, אין לה מקום כאן, ואני חייב לומר שטיעון אלים הוא.

אמרה ראש הממשלה כי נתעורר ספק בלבה לגבי עמדתה המסורתית-בעבר של ההתנגדות לחקיקת חוקים להסדר יחסי העבודה והשביתות. ובכן, לי יש ספק גדול וקשה אם קיימת אפשרות להסדיר את ענייני העבודה ואת יחסי העבודה בדרך של חקיקת חוקים. אין מדינה דמוקרטית בעולם שהצליחה בכך. יש מדינות שבעבר, וגם בהווה, הסדירו ומסדירות את ענייני העבודה באמצעות חוקים, ושם אין שביתות בכלל והעובדים עובדים לפי התנאים שקובעת הממשלה. אבל מצב זה אינו קיים במדינות דמוקרטיות. כוח-הביצוע של חוקים אלה, במדינות ההן, איננו נעוץ בחוקים עצמם אלא במשטר העומד מאחורי החוקים האלה. ואילו בכל המ-דינות הדמוקרטיות, שניסו ללכת בדרך זו - אם זו ארצות-הברית, צרפת, יפן, ניו-זילנד, אוסטרליה, או בריטניה ששם לא הגיע הדבר לכלל מימוש - נכשלו בכך והרפו מדרך זו.

הפועל הוא אובייקט להידברות, להשפעה, להטלת סמכות; איננו אובייקט לצווים בעקבות חוקים על יחסי עבודה שנתקבלו בכנסת, או בעקבות החלטות של הכ-נסת.

מנחם בגין (גח"ל):

גם צווי ריתוק הם תוצאה של חוק.

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

לפיכך אינני מאמין שאפשר להסדיר את יחסי העבודה באמצעות צווי ריתוק. לא האמנתי בכך מעולם, ואינני מאמין בכך גם עכשיו. מי שישליך את יתרו על צווי ריתוק, על חוקים בענייני שביתות ויחסי עבודה, על החלטות מריטוריות של הכנסת בסיכסוכי עבודה,

מאמץ ההתיישבות החדשה בשטחים רפה בעת האחרונה, וקפאון השתרר בתחום עשייה זה. ההתיישבות היהודית בשטחים, יותר מכל דבר אחר, עתידה לקבוע בדמות העתיד של המדינה, באופיה ובגבולותיה. ההתיישבות החדשה, המכוונת לפי צרכי הבטחון, לפי המגמות המדי-ניות והזיקה ההיסטורית, חיונית היא ביותר לעיצוב פני המדינה, להרחבת בסיס הקליטה של הארץ ולמילוי ייעודיה ההיסטוריים של תנועת התחייה היהודית.

שלושת התחומים האלה - בעיית הפליטים, הגיהול העצמי של האוכלוסיה הערבית וההתיישבות בשטחים - משתלבים זה בזה ומשלימים זה את זה, והם בסיס למדיניות ולעשייה במרחבי המדינה, המכוונות להתבססות, להתעצמות בטחונית ולשלום עם שכנינו.

חברי הכנסת, בעת האחרונה עדים היינו לזעזועים בתחום יחסי העבודה. היתה שורה שלמה של שביתות לא-מאושרות ולא-מוצדקות, הפוגעות בכלכלת הארץ, בשירותים החיוניים, בסמכות ההסתדרות ובסולידריות של כלל ציבור העובדים. דברים אלה מעוררים דאגה, המחייבת עשייה, אולם יש לבדוק יפה את דרכי הפעילות נוכח גילויים אלה.

קודם כל, וראשית כל, צריך להעמיד את הבעיה בפרופורציה הנכונה - ללא בהלה, ללא הגומה, ללא היסטוריה. חשוב לקבוע שיחסי עבודה מתוקנים קיימים בתעשייה, בחקלאות ובבניין. רוב הפועלים השכירים - רובם המכריע - מרוכזים בסקטורים אלה. הזעזועים מתקיימים בשירותים, ובעיקר בשירותים הציבוריים.

יש גם מי שמהלך עלינו אימים על הנזקים הגדולים של השביתות. יש להעמיד אותו על העובדות לאשורן: אחוז ימי השביתה שאיבד המשק היה: ב-1968 - 0.04%; ב-1969 - 0.05%; ב-1970 - היתה עלייה, ואחוז ימי השביתה היה 0.18%. יש לקבוע שאחוז זה - אף-על-פי שבתנאי מדינת ישראל הוא גבוה מדי וחייבים לעשות לצימצומו - איננו חריג כל-כך לעומת האחוז הקיים במדינות הדמוקרטיות בעולם. ואין מדינה דמוק-רטית בעולם שהצליחה להעביר מן העולם את השביתות.

את התופעה של השביתות והזעזועים יש לראות במסגרת המתרחש והמתהווה במשק, בחברה ובקרב השכירים. עובדה היא שיש אי-שקט, לפחות בקרב חלק מן השכירים, ואין הדבר הזה מנותק מן המצב הכללי השורר במשק. עובדה היא שתלכם של השכירים בהכ-נסה הלאומית נמצא בירידה. עובדה היא שעליית השכר הנומינלי לא ביטלה את הנסיגה שחלה בשנה החולפת בשכר הריאלי. בשנת 1970, למשל, היתה עליית שכר ברוטו של קרוב ל-15% בממוצע, אך הכנסתו הריאלית של השכיר, - השכר נטו, אותו שכר העומד לרשותו לקיומו ולקיום משפחתו, - הכנסה זו פחתה ב-5% עקב עליית המחירים ותשלומי החובה הנוספים שהוטלו באותה שנה, תשלומים שאמנם הכרח היה להטילם.

בחודשים הראשונים של שנה זו היתה עליית מחי-דים בשיעור של אחוז אחד לחדש. אם יימשך מצב זה, הרי במשך השנה יעלו המחירים ב-12% לפחות. ויש לי חשש, ודומני שהוא מבוסס, שנוכח עליית מחירי הדלק לסוגיו עלולה עליית המחירים בחודשים הבאים להיות גדולה פי כמה. אין פלא איפוא שקיים בקרב השכירים אי-שקט נוכח תופעה זו.

יש להקפיד על קיום ההסכמים ואין להתיר הפרת

חוברת ל"ו, ישיבה רי"ז

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (דיון) (כרמל, בגין, הראל, מאיר, גולן, רפאל, סנהדראי, ביבי, מלמד) —

טובה סנהדראי (מפד"ל):

מה הפריע עד עכשיו להסתדרות לעשות זאת?

הי"ד מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מלמד, ואחריו לחבר-הכנסת פיינרמן.

אברהם מלמד (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי ראש הממשלה. אני רוצה להזכיר לבית כי היום, ו' באב, מלאה שנה להפסקת האש, שנכנסה לתקפה אור ליום ו' באב. שנה תמימה ללא קרבות, ללא שפך דם, ללא שכול ואלמנות, היא מתח אלוקים ויש לברך עליה. ייתכן ששגרת החיים משכיחה מאתנו את התקופה שקדמה לה, שעוד בסוף יולי אשתקד התחוללו קרבות עוים ליד התעלה וארבה סכנה מוזשית של התפשטות מעבר לאזור זה, כאשר נשק המגן שהיה בידנו הלך והצטמק ואילו הגשק המיוחל, המתוחכם, היה מאתנו והלאה והשגתו היתה מוטלת בספק. גם בתחום היחסים המדי-ניים הגענו לנקודת שפל ביחסינו עם ארצות-הברית, המעצמה היחידה המקיימת אתנו קשרי ידידות, והיחידה שעמדה לימינו בשורה של מערכות מדיניות וכלכליות, והרגשה שנגזרה עלינו גזירת בדיות מדינית היתה לגחלת הכלל.

במצב זה קיבלה הממשלה את היוזמה האמריקנית. בהחלטה זו היה משום העזה, סיכון וסיכוי. יחד עם זה נוסחה מחזה ובבהירות מדיניות הממשלה, שהיתה עד אז קפואה וכבולה לנוסחאות נוקשות. ראש הממשלה, בהודעתה לכנסת מיום 4 באוגוסט, הפשירה את הקפאון וניתצה את אלילי הסמנטיקה שלהם סגדו בקנאות, ונוצרה יכולת תימרון שעתידה היתה להוציאנו מן המבוי שאליו נכנסנו.

חברי הכנסת, נודה על האמת כי בלב רבים מאתנו, גם אלה שחייבו או את קבלת היוזמה האמריקנית, כירסם הספק: האם אמנם תהיה הפסקת אש, ואם תהיה — האם תאריך ימים; והאם תהיה לנו יזמה זו לברכה?

יתירה מזו, הילכו עלינו אימים. הוהירו אותנו מפני קיומה של קונויה אמריקנית-סובייטית נגדנו, ניבאו לנו גם שהשקט בשטחים יתערער. עתה, מקץ שנה, אנו יכולים לציין בסיפוק שלא רק שהנבואות השחורות התבדו, אלא גם היוזמה המדינית — מתן שכרה בצדה. זכינו להתעצמות בטחונות ועזרה כלכלית בשיעורים שלא ידענום קודם, ונסללה הדרך, על אף כל הילוקי-הדעות שאין לטשטש אותם, להבנה מחודשת עם ארצות-הברית, שהלכה והעמיקה במשך הזמן, מאז ביקורה של ראש הממשלה בושינגטון.

אכן, חברי הכנסת, נמצאנו למדים שמדיניות של קום ועשה, בניגוד ל"שב ואל תעשה", משתלמת, גם אם לא עלינו על הדרך המובילה לשלום. לעניות דעתי גם לא ניתן להגיע לשלום על-ידי פעולות ומאמצים חד-פעמיים, כי הדרך לשלום היא תהליך ממושך למדי — לתהליך זה דרושה אווירה מתאימה וזאת אפשר ליצור על-ידי יזמה מתמדת מצדנו ובגמישות מירבית בהיענות ליזמות של זולתנו שוחרי שלום.

אדוני היושב-ראש, אחד הנימוקים המשכנעים ביותר והחזקים מבחינה מוסרית, שראש הממשלה ורבים בבית הזה חוזרים עליו, הוא שחובתנו המוסרית כלפי

כדי לפתור את הסיכסוך חת-שתיים — תוך 48 שעות — עלול להטיל את הארץ לתהו-ובוהו ביחסי העבודה. זהו הנסיון אשר נרכש בעולם.

מונחם בגין (גח"ל):

דברים אלה מופנים אל שר העבודה...

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

הם מופנים לכל מי שיש לו דעה שאפשר להסדיר וצריך להסדיר את יחסי העבודה בארץ על-ידי צווים, על-ידי חוקים ועל-ידי החלטות של הכנסת.

איסד הראל (הרשימה הממלכתית):

איננו מציע פתרון.

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

הפתרון שאתה מציע הוא פתרון של תהו-ובוהו. הפתרון שלי הוא חיזוק סמכותה של הסתדרות העובדים.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אזכרה.

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

הפתרון שלי הוא שיתוף-פעולה הדוק וחפשי בין הממשלה והסתדרות העובדים.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

אינן זה קיים?

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

הפתרון שלי הוא הגברת הסולידריות במקומות העבודה, באופן ש-5% מן העובדים לא יטלו את ההחלטה בידם וינהגו בניגוד לרצונם המפורש של 95% האחרים. הפתרון שלי הוא דעת-הקהל במדינה חפשית, שהוא הגשק החזק ביותר במקרה של שביתה.

אני מוצא לנכון להזהיר מפני הדרך הזאת של התערבות החוק בעניינים של יחסי העבודה. זו אשליה, שרק תוליד אותנו אל שיבושים ואל זעזועים שאולי לא ידענו דוגמתם.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אתה היית שר התחבורה, מדוע לא מצאת פתרון לנמל אשדוד?

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

הפתרון על-ידי חוק אינו פתרון. אני הייתי שר התחבורה. היו שביטות ופתרנו שביטות, בלא חוקים וצווים.

יצחק רפאל (מפד"ל):

זה היה טוב?

טובה סנהדראי (מפד"ל):

מה הפריע להסתדרות שתהיה חזקה?

(קריאות)

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני יועץ לכנסת, וקודם כל לטיעה שלי בכנסת, להשליך יתבה על הדרך הארוכה, הקשה והסבלנית של הידברות והשפעה על פועלים, ולא על צווים וחוקים ביחסי העבודה.

שלו, הרי שאורבת סכנה לקיומה התקין של החברה הישראלית וממילא גם של המדינה.

אינני צריך למנות, כרוכל, את התופעות והאירועים המתגלים לנגד עינינו בשטח יחסי עבודה, באי-השקט הסוציאלי, ביחסים הבין-עדתיים, בהחלשת הדו-קיום בין הדתיים והחילוניים. ולאחרונה "זכינו" גם בעירעור על מקור צמיחתנו וכוחנו הפוטנציאלי, העלייה, שלא היו עליה עוררין אף פעם. והאת דווקא בשעה שבשעריה, שהיו סגורים ומסוגרים, נפתח פתח. וכל זה מלווה בתופ-עות שהן נחלת העולם "הנאור", ומסימני התקופה, כגון אלימות, סמים, פריקת עול.

גברתי ראש הממשלה, מצב זה יש בו כדי לעורר דאגה גם בימים כתיקונם, על אחת כמה וכמה בימים של מלחמה נמשכת וממושכת. אמנם העם הזה הוכיח שבימי סכנה ממשית יש בכוחו להתלכד, וכבר אמרו חז"ל: "למה נמשלו ישראל לזית? לאמר לך מה זית זה אינו מוציא שמנו אלא על-ידי כתינה, אף ישראל אין חוזרים למוטב אלא על-ידי יסורין" (מסכת מנחות, ב"ג). אולם אם תהליך זה יימשך, קיימת סכנה מוחשית להתפוררות האחדות הלאומית. ואין צריך להדגיש דווקא בימים אלה, ימי "בין המצרים", עת אנו נוהגים מנהגי אבלות על חורבן ירושלים, מה משמעותה של התפוררות אחדות האומה.

גברתי ראש הממשלה, הגיעה העת שתורגש בעם כוחה והשפעתה המוסרית של הממשלה במניעת הידרדרות נוספת. בראש וראשונה יש "להוריד את החום" ולכבות את מוקדי האש. הרבה מן הבעיות הסוציאליות, שאין כל ספק שהן קיימות, והן חריפות למדי, באות לבטינו בהגומה רבה. וההגומה וההפרזה בתיאורן הן הן שמפרות אותן ומטפחות אותן במקום לפתורן.

כאן המקום להגיד במאמר מוסגר, שחלק מן העתו-נאים, אשר רגישים כל-כך לפעמים לפגיעה מדומה במערכת הבטחון, וצועקים חמס על כל התבטאות ועל כל מחקר שפוגעים לדעתם באיו פרה קדושה, "ההורה פטריוטיסם" הזה לא פועל אצלם בבואם, לפעמים — ואני מניח בשוגג — ללבות אש ביחסים הבין-עדתיים, בעניין הפער הסוציאלי וכו', על-ידי תיאור בלתי-מאוזן של הדברים, ועל-ידי כך הם מכרסמים, או עוזרים לכיר-סום, ביסודות.

לאחרונה שמענו גם, כי האיש הממונה על בטחוננו, שמוטלת עליו חובה כפולה ומכופלת בליכוד העם, ולא כל שכן שעליו להימנע מליצור כל עילה למחלוקת, מצא לנכון, דווקא בעת שכזאת, להכריז מלחמה על הרבנות ועל מערכת חוקי האישות, אשר נחקקו אך ורק מכיוון שרוב העם רצה למנוע פילוג בעם. אגב, אחד העתונים כתב — אני בטוח שזה לא נאמר על-ידו, אבל הוא גם לא הכחיש זאת — שהוא יהיה מוכן ללכת "עד לפילוג העם" בעניין זה. פילוג העם ושמידה על הבטחון? כיצד זה מתיישב?

שולם כהן:

הוא כבר נסוג. זה בסדר. אתה יכול להירגע.

אברהם מלמד (מפד"ל):

אני גם רוצה להגיד לחברי בקיבוצים, שלאחרונה מצאו, משום-מה, להזמין את הרבנות הדפורמית לתוכם: אילו הייתי יודע שיש פה איזו התערבות דתית גדולה,

העם, ובמיוחד כלפי האמהות בישראל וחיילינו, היא לבחון כל סיכוי, ויהיה זה הקלוש ביותר, העשוי להולי-כנו לשלום בר-קיימא ביום מן הימים.

ואכן ראש הממשלה, בדברה בתוקף מוסרי רב בהופעותיה השונות לפני הציבור, הצליחה לבטא בזה את רחשי לבו של רוב העם, שהיה סמוך ובטוח כי ממשלה זו לא תחמיץ כל הזדמנות וכל שעת כושר כדי לקדם את עניין השלום. משום מה, גברתי ראש הממ-שלה, בטחון זה לא טופח די צרכו, ועלי לציין בצער שלאחרונה יש התוהים אם אמנם ממשיכה הממשלה בדרך שהחלה ללכת בה ב-4 באוגוסט אשתקד.

כאן המקום להזהיר מפני קפאון, שאמנם עלול ליצור אשליה של שאננות ושביעות רצון מן המצב הנתון. קפאון, רבותי, טומן בחובו סכנה של חידוש המלחמה. שמענו רק השבוע את נאומו של סאדאת, ואפשר להתנחם שאלה רק מלים. אבל בחלק זה של העולם, במזרח התיכון, מלים יוצרות לפעמים סיטואצ-יות מדיניות וצבאיות. נאום ועוד נאום, והנאום ייאלץ לפעול, אולי בניגוד לרצונו וחרף ידיעתו שיגחל תבוסה.

אם הקפאון יימשך, קיימת גם סכנה של הסכם בין-מעצמתי על הסדר כפוי על חשבוננו. אני מניח כי גם הממשלה מעדיפה תיווך אמריקני על תיווך אחר. ולכן יש לסייע בידם בהמשך המאמצים ובהמשך הנסיון להגיע להסדר חלקי. מכל מקום, חלילה לנו ליצור רושם שאנו, מחמת חוסר גמישות בניסוחים ובטקטיקה, מכ-שילים את המאמץ האמריקני.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

מה חשוב, הרושם שאתה עומד לעורר?

אברהם מלמד (מפד"ל):

גם הרושם.

שולם כהן:

הוא אמר דברים נכונים מאוד. הבעיה אינה רושם, אלא מדיניות.

אברהם מלמד (מפד"ל):

גם הרושם יש לו ערך מדיני.

בנימין הלוי (גה"ל):

לא הכל הוא עניין של ניסוחים.

אברהם מלמד (מפד"ל):

ומכאן לבעיות פנים. עם כל כובד העול של הבעיות המדיניות הרובץ עליך, דומני שהגיע הזמן להתרכז בבע-יות פנים. הממשל נבחן לא רק בכשרו לנווט את המדינה בנתיבי העולם ובתושייתו למצוא פתרונות חדשים לבק-רים לסבך הבעיות המדיניות, אלא גם, ואולי בעיקר, במידת יכלתו והשפעתו לכוון את העם בשמידה על אחדותו ושלמותו, בחיזוק המוראל והמשמעת הלאומית.

אודה ולא אבוש — ואני בכוונה משתמש בביטוי חריף מאוד — שלא פעם נוצרת הרגשה, שהיא מבוטאת על-ידי הפסוק התנ"כי "ובימים ההם אין מלך בישראל, איש הישד בעיניו יעשה". המסד — ואין הכוונה לממסד — שעליו מושתתת חברתנו הוא מטבעו עדיין — ולא יכול להיות אחרת — רופף למדי. וכשקמים עליו יום יום, רגע רגע, רבים כל-יך, ובשטחים רתבים כל-יך, ומערערים אותו, מי בודון ומי בשגגה, כל אחד בפניו

ראש הממשלה, למרות עיסוקיה המרובים, לתת דעתה על פעילות המרכז הדמוגרפי, להגדיר בבירור את תפקי-דיו ועדיו, ואין להזיז מוקד תפקידו למקום אחר ולעיי-סוק אחר.

ומשהו על היועץ לענייני הערבים. יש הרגשה שלמ-רות המיפנה שחל בשעתו עם ביטול הממשל הצבאי, שהיה צעד חיובי מרחיק-לכת ביחסים שבין המדינה והמיעוטים הלאומיים, לא חל שינוי מהותי בפעולות היועץ לענייני הערבים. הדבר קיבל יתר חריפות לאחר מלחמת ששת-הימים, כשהיה עלינו להתמודד עם בעיות חדשות שצצו ברחוב הערבי. אין הרגשה שלשכת היועץ תוגברה בכוח-אדם מקצועי והותאמה לצרכים שהזמן גרם. אין רואים מזרחנים ומומחים בעלי שיעור קומה הפועלים לידה כצוותי חשיבה בבעיות המיעוטים. גם הפעולה בקשר עם שילובם במציאות הישראלית, אם היא מזערית מאוד. לדעתי הגיע הזמן שלא לטפל טיפול ייחודי בענייני המיעוטים, אלא לנסות ולשלב אותם כאזרחים שווים-זכויות בטיפול השוטף של כל משרדי הממשלה.

לסוף אני רוצה לאחל לראש הממשלה ולכולנו, שכשם שהגענו בהנהגתה האמיצה להפסקת הקרבות, כך נזכה עוד בהנהגתה לשלום בריקיימא.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עוזי פיינרמן, ואחריו לחבר-הכנסת שלמה לורנץ.

עוזי פיינרמן (המערך, עבודה-מ"פ):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בפתח דברי אתיחס לכמה מן היחידות המסופחות למשרד ראש הממשלה. והראשונה שבהן תהיה המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח.

לכאורה, האמצעים המוקדשים אצלנו לפיתוח הם מן הגבוהים בעולם. כ-2% מן התפוקה הלאומית הגל-מית היו מוקדשים למחקר ופיתוח בשנת הכספים האח-רונה. והיחס הזה הוא מן הגבוהים בעולם. דומני שפרט לכמה מן המדינות המפותחות, המתועשות והממודעות ביותר במערב, אנחנו נמצאים באחד השלבים הגבוהים בסולם ההקצאות למחקר ולפיתוח. אלא שאליה וקוץ בה: התפלגות ההוצאה בין סוגי המחקר השונים אצלנו איננה מניחה את הדעת לחלוטין.

בשנת 1969/70, למשל, הושקעו במחקר האזרחי כ-175 מיליון לירות. אבל מזה הושקעו במחקר בסיסי יותר מ-55%, ואילו במחקר שימושי ופיתוח טכנולוגי רק 32%, ובהתאמת המחקר כ-13% בלבד. יחס הוצאה זה הוא אמנם טוב במקצת מן המצב שהיה שלוש שנים קודם לכן, כשההוצאות למחקר בסיסי היו 63%, למחקר השימושי הוקצו 29%, ולפיתוח טכנולוגי 8% בלבד. אבל זה רחוק עדיין מלספק את צרכינו בפיתוח טכנולוגי. ובמדינה קטנה כשלנו, שלא מומן נסקר מצבה הכלכלי מעל הדוכן הזה והרבו כל-יך לדבר, ובצדק, על הצורך במידוע, בפיתוח ובגיבוש ויישום כל המיוחד לכשרון היהודי וליכולת היהודית, שצריכים למצוא את ביטויים בישראל של היום - היחס הזה בין מחקר בסיסי, שבא להעשיר לכאורה את האנושות כולה, לבין מחקר שימושי, שצריך לענות על בעיותינו הדוחקות באמת בתחום הכלכלי, הוא יחס מסוכן ולא טוב. והשינוי הקל שחל בו עדיין רחוק מאוד מלהניח את הדעת, ויש לעשות מאמצים

איוה חיפוש דרך, ניהא. אבל האם באמת יש התעוררות כזאת בקיבוצים?

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מ"פ):

האם אינך יודע שהרבנות הוציאה פסק-דין שלפיו הקיבוצים אינם גותנים סביבה יהודית?

אברהם מלמד (מפד"ל):

שמעתי מן הרבנות הכחשה מפורשת על-כך.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מ"פ):

הבטחתי לשר הדתות להראות לו את המסמך.

אברהם מלמד (מפד"ל):

לא אגיד שלא יכולה להיות שום טענה לרבנות, אבל מכאן ועד לעידעור היסודות - המרחק רב.

אני חוזר ואומר: אם יש באמת התעוררות דתית, היא יכולה למצוא את ביטויה במסגרת הדתית הכל-לית, במסגרת מוסדות הדת הקיימים. אין דבר יותר בלתי-יכון מאשר קביעת העובדה שהיהדות האורתודו-קסית שולטת. אין יהדות אורתודוקסית. יהדות אור-תודוקסית היתה במקום שהיה פילוג, כאשר היו קהילות שונות, כאשר היו רפורמים ואחרים. אבל בפולין וב-מקומות אחרים, שם היתה יהדות חילונית גדולה מאוד, האם היו קהילות רפורמיות ואורתודוקסיות? היתה רבנות אחת וכולם היו בתוך אותה קהילה יהודית, גם ה"בונד" וגם "אגודת ישראל". ואפילו יש התנועה הקיבוצית כוונה מיוחדת בהתייחסות לרפורמים אלה, צריך לדחות את הביצוע לזמן רגוע יותר.

אני רוצה לקוות שראש הממשלה תקדיש הרבה מכוחה, והוא, ברוך השם, רב מאוד, לחיזוק הממשל כלפי פנים, למניעת מחלוקת, ריב ומדון, לביצור כל החישובים של המסגרות, החברתיות והלאומיות, וה-כוחות הממוקדים את אחדות העם.

ברשות היושב-ראש, אגע בקצרה בכמה שטחי פעולה של משרד ראש הממשלה, אשר בזכות המגמה הקיימת להעביר שטחי פעולה ממשרד זה למשרדים אחרים, הצטמצמו שטחי פעולתו. קודם כל מלים מספר על הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. כל השבחים ללש-כה הזאת. בחומר שהיא מפרסמת היא משרתת את כל תחומי הכלכלה והחברה, גופי מחקר ואף מוסדות בין-לאומיים, בייעולות, בהתמדה ובכשרון מקצועי.

לעומת זאת אני רוצה להגיד משהו על המרכז הדמוגרפי, שגם הוא שוכן כבוד במשרד ראש הממשלה. בעקבות דו"ח בקי החליטה הממשלה לפני מספר שנים על הקמת המרכז הדמוגרפי. עד היום, גברתי ראש הממשלה, לא ברור לציבור, וכנראה גם לא למרכז עצמו, מה הם יעדיו המוגדרים ומה היא תכליתו האופרטיבית. ידוע שהמרכז הדמוגרפי מטפל בתפקידים שמשרדים אחרים נועדו לעסוק בהם. אם המשרדים האחרים אינם עושים זאת - יש לדרוש זאת מהם, אבל לא לשם כך הוקם המרכז. אני סבור שהמרכז הזה הוקם כדי לטפל בנושאים כגון עידוד הילודה וצימצום מגפת ההפ-לות, במיוחד בקרב זוגות צעירים ומשפחות בעלות הכנסה בינונית וגבוהה וילודה מועטה, ובתחום זה דווקא לא שמענו שחלה תווה חיובית מאז הקמת המרכז. הואיל והבעיה הדמוגרפית היא בעיה לאומית ראשונה במעלה לעם שעבר שואה נוראה כפי שעבר עמנו, חייבת

רק כלכלית אלא יש לה גם השלכה פסיכולוגית לא מעטה והשלכה על סגירת הפערים הקיימים שמצביעים עליהם מדי פעם. באחרונה היינו עדים גם באמצעות התקשורת לוויכוחים בנושא זה: האם ההתיישבות או המושבים - אנב, ההתיישבות הצעירה שלנו היא רובה ככולה התיישבות מושבית - מקופחת או אינה מקופחת. לפחות בנקודה זו של מחסור באמצעי ייצור ובאמצעי הייצור העיקרי, מים, היא מקופחת מאוד. היא מקופחת מכוח העובדה שהיא נתייבשה אחרי אלה שקיבלו את מלוא מיכסת המים. אין אפשרות לספק לה את מיכסת המים עד שלא יותפלו או יומתקו מים.

הטכנולוגיות של המתקת מים נשתפרו ונשתכללו, ויש בידינו היום אפשרויות להמתקת מים בהוצאות קטנות יותר מן המקובל במדינות המפותחות בעולם. דומני שמוטל על משרד ראש הממשלה, אשר בו קיימת היחידה להמתקת מים, לזרז את ההתחלה בטיפול מעשי, ולא רק במחקר של המתקת מים, כדי לפתור את בעיות המים הבוטרות שלנו ולמנוע אותנו מדלות מקופת המים המתדלדלת שלנו את טיפותיה האחרונות.

דומני שיש עוד תפקיד לישראל בהפצת ידע טכני בעולם, ביחוד בעולם המתפתח או בארצות המתפתחות. קיימת אצלנו היום מערכת מפותחת מאוד של סיוע לארצות מתפתחות, הנעשה בעיקרה בתחומי הקואופרציה והחקלאות, אבל גם בתחומים אחרים. קיימים כלים אצלנו, וציפיות אצל אלה שנוקקים לנו, שמאפשרים לנו בנוחות יחסית להפוך באמת למקור פורה לידע טכני, ולהפצת מידע בכל הארצות המתפתחות. וזה בניגוד לחשדות שקיימת בארצות אלה לגבי כניסתן של מעצמות גדולות, או נסיוןן של מעצמות גדולות להגיש להן שירותים בתחום זה. נדמה לי שאיננו עושים די בנושא זה. קיימות אפשרויות רבות מבחינת הנוקמים ומבחינת יכלתנו שלנו לעמוד, ברמה הקיימת אצלנו היום, בדרישות ובציפיות שלהם. דומני שאפשר לעשות בזה עוד רבות.

עוד נקודה שלא נוצלה לדעתי די הצורך בתחום זה היא מה שהייתי קורא הנקודה היהודית. יש בעולם מספר רב של אנשי מדע דגולים יהודים, שהיו מוכנים להעמיד את דיועותיהם לשירות מדינת ישראל, ולא רק יהודים. ישראל בכלל היא כוח מושך גם לשאינים בני ברית בקהיליה המדעית בעולם החפשי. נדמה לי שאיננו עושים די כדי ליצור כלים שבאמצעותם נרכז ונגבש אצלנו בצורה מסחררת ידע המצוי בנוקלים, ושקיים רצון טוב אצל הנוגעים בדבר להעמידו לרשותנו, והיכול לספק ייעוץ לנו רבות, הן לצרכים שלנו והן לצרכים שהזכרתי קודם לכן.

עניין נוסף הוא הבעיה של המרכז לדמוגרפיה. קיים ליד משרד ראש הממשלה מרכז לדמוגרפיה. זהו מרכז שבמציאות המיוחדת של ישראל תלנו בו כולנו ציפיות רבות. אבל דומני שמרכז זה לא קיים במידה ניכרת, או במידה בולטת לעין, את הנושאים שנתמנה לטיפול בהם. אינני תולה את האשמה באנשים שעובדים במרכז הזה. דומני שמקומו של המרכז לדמוגרפיה אינו במשרד ראש הממשלה. אני סבור שמקומו של מוסד כזה היה צריך להיות במשרד לרווחה סוציאלית, שהגיעה אולי השעה להקים סוף סוף במדינת ישראל, ולכלול בתוכו את משרדי הסעד והבריאות, את המוסד לביטוח לאומי ואת המרכז לדמוגרפיה. וזאת על-מנת שהעשייה בכל התחומים האלה, שהם מתחומי היסוד של חיינו ושלהם

גדולים הן בקהיליה האקדמית שלנו והן במועצה הלאומית למחקר ופיתוח, המכוונת את כיווני הפיתוח והמחקר במדינה, לשנות את הפרופורציות הללו באופן יסודי, ולהביא לכך שאמנם יוקדשו האמצעים לזברים שהם אולי פחות מבריקים, פחות מקנים תהילה לאלה שעוסקים בהם, אבל ממשיים ומעשיים הרבה יותר מבחינת צרכינו שלנו.

אם, למשל, שמעתי לא מזמן מפי פרופסור יובל נאמן שכ-70% מן הגילויים שנעשו בעולם בשנים האחרונות בתחום הפיסיקה הגרעינית, בתחום התיאורטי שלה, נעשו על-ידי מדענים ישראלים, יש בזה באמת כדי להרהיב את הלב, ואפשר להתנאות בכך, והדבר מביא תהילה רבה למדינת ישראל. אבל ללא ספק אין זה תורם כהוא-זה לפיתוח, למידע ולמתן תשובה מיידית לבעיות, שאנו מתלבטים בהן ואיננו מסוגלים לעמוד בהן או למצוא להן את התשובה בקצב הרצוי, בגלל הססת כובד-המשקל אל המחקר הבסיסי מן המחקר השימושי, תהליך שעומד בניגוד לצרכינו האמיתיים.

אביא לדוגמה את התעשייה בארץ. בשנה האחרונה הקדישה זו למחקר רק 0.15% מן הפדיון השנתי שלה. זוהי תעשייה שצריכה לעמוד במקום הראשון בהגדלת הייצור והיצוא שלנו, ורק עליה אנו נסמכים באפשרויות פיתוח הייצוא בקנה-מידה גדול. כי אפשרויות הייצוא האחרות שלנו, הן היצוא החקלאי והן יצוא השירותים, הן ידועות למדי ומוגבלות למדי. לעומת זה, אפשרויות הגדלת הייצוא התעשייתי הן כמעט בלתי-גדולות, וזו הדרך היחידה כמעט להתגבר על הפער במאזן התשלומים ולספק אמצעים כלכליים להתמודדות שלנו עם בעיות העלייה, הקליטה, הבטחון וסגירת פערים, שאנו מתלבט-טים בהן בוי-ומנית. צריך להקדיש לשם כך הרבה יותר מן המוקדש על-ידי התעשייה לצורך הרחבת המחקר, ובעיקר מחקר שימושי מעשי, צמוד לטכנולוגיות ייצור במפעלים למיניהם.

מובן שקידומה של מדיניות מחקר כזאת מחייבת קיומם של כלים אירגוניים מתאימים. שמחתי לקרוא, בסקירה על פעולות משרד ראש הממשלה שהונחה על שולחן הכנסת לפני מספר ימים, שנתקבל ואושר דו"ח הוועדה לאירגון המחקר הממשלתי, ועדת קצ'לסקי. אבל יש לדעתי לזרז את יישומו של הדו"ח הזה ולהקים מינהל מחקר ענפי ליד משרד הממשלה הנוגעים בדבר, ובייחוד לזרז את הפעלתם של אלה שהוחלט כבר על הקמתם, וזה מינהל המחקר בחקלאות, מינהל המחקר בתעשייה, ומינהל המחקר לאוצרות טבע.

ידועה גם בעיית המים של ישראל. וידוע שלמעשה אנחנו חיים היום על מים שאולים ממקורות המים הטבעיים שמצאים באקוויפר של מדינת ישראל. למעשה הגענו למצב שבו בעיית המים עלולה לעמוד לפנינו כאחת הבעיות החמורות ביותר בשנים הקרובות. ואין לנו מקורות מים ידועים אחרים, פרט למים מומתקים ממזימים. הבעיה מחמירה עוד פיי-כמה למי שמכיר את המצב בחקלאות וידוע עד כמה חמורה העובדה שיותר מ-90% מן ההתיישבות החדשה שלנו, שהוקמה לאחר קום המדינה - אנו נוהגים לקרוא לה "חדשה" אף-על-פי שהיא כבר בת 22 או 23 שנה - עדיין מקבלת בחלקה הגדול לא יותר מ-70% מכמויות המים המיועדות לה, שגם הן אינן כמויות מירביות או מספקות אלא כמויות מינימליות. ואין כל דרך להגיע להשלמה הזאת, שאיננה

בעיות חברתיות. זה זמן רב, אם מותר לי להשתמש בפקוק שלך, גברתי ראש הממשלה, היה עלינו להיעצר ולחשוב לאן אנו הולכים. את זמני הקצר אקדיש לשיעור לשיעור נושאים יסודיים המוטלים בעיקר על ראש הממשלה: הגיבוש החברתי, משפחות ברוכות ילדים וחינוך על-ידי הטלוויזיה.

בראש וראשונה — הגיבוש החברתי, אחדות העם. ראש הממשלה אמרה באחד מנאומיה, בכל אופן כפי שנתפרסם הדבר בעתונות, שאש התעלה אינה מפחידה אותה כל-כך, כשם שהיא מפחדת מאש של מלחמת אחים. אם אמנם דבריה אלה, היטיבה הבט ודבר. בימים אלה, בימים בין המצרים, כשכל איש ישראל, האוהב את עמו וארצו, דאב לבו ונכאה רוחו על חורבן המקדש, שומה עלינו לדעת מה גרם לחורבן. מדוע ניצתה אש ה' בציון.

חז"ל מלמדים אותנו כי המקדש הראשון חרב על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ואילו המקדש השני שלא היו בו כל אלה, וגם לא עבירות אחרות, חרב על שנאת חינם. כאשר אש השנאה, וכל שכן שנאת חינם, בוערת בבית ישראל — ויש אומרים שכל שנאה היא שנאת חינם — הרי אש זו טומנת בחובה חס וחלילה את החורבן.

בזמן האחרון אנו עדים לתופעות מדאיגות. מי יכול היה להעלות על דעתו, גברתי ראש הממשלה, שיתכן כי יהודי יותקף על-ידי יהודים בחוצות ירושלים מתמת היותו יהודי דתי לפי חזונו?

אדוני היושב-ראש, אינני רוצה, וגם אסור, להגזים ולייחס חשיבות-יתר למעשיהם של מספר בריונים. אבל מאידך גיסא אסור להתעלם מאות האזעקה בהתנהגותם של יהודים צעירים ליהודי חרדי שגוזזים לו זקן ופיאות או משסים בו כלב. לא פחות חמורים דבריו של אותו צעיר שנכשל, וענה על שאלת אנשי המשטרה, כגורם לתעלוליו — ואני מצטט — "כולם שונאים דתיים, גם אני".

תופעות תפל אלו לא צמחו פתאום. הקרקע לתעלולים מסוכנים אלה הוכנה על-ידי עתונים בלתי-אחר-איים, ותסלחו לי אם אגיד, גם על-ידי דיבורים בלתי-אחדאיים של כמה מחברי הכנסת מעל במה זאת.

אדוני היושב-ראש. שיסוי במלים גורד בעקבותיו שיסוי כלבים. מה אווילית תדהמתם של אלה מפרי הבאושים; עליהם לדעת שזרע פרי באושים זה הוא דבריהם הבלתי-אחראיים.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
"שיסוי" אבנים על מכוניות יהודיות?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

גם זה שיסוי בדברים, אדוני. אתה יודע היטב את האמת, שאין זו דרכה של היהדות הדתית. נתפרסם גם בעתונות העונית, שאלה הם מעשים של ילדים בלתי-אחראיים. וכמה וכמה פעמים הסתייגו והסתייגתי מדברי רים אלה.

הנני שותף בכל לבי למה שאמרה ראש הממשלה, שהאש בתעלה אינה מפחידה אותה כאש של מלחמת אחים. דאגה-חרדה זו מחייבת את כולנו, אבל בראש וראשונה את ראש הממשלה בתוקף תפקידה הרם כראש

ייחדה ראש הממשלה היום את רוב נאומיה או את החלק העיקרי של נאומיה — שכל הטיפול ירוכו ביד אחת, במשרד לרווחה סוציאלית, שיכלול בתוכו את היחידות שהוכרתי.

מוסד נוסף שיש חשיבות להקימו היום הוא רשות עליונה לתיאום כל פעולות התיכנון הכלכלי והפיסי במדינה. אולי לשם כך יש להחזיר למשרד ראש הממשלה את המכון לתיכנון כלכלי שהועבר למשרד האוצר, ושיתוספו עליו גם רשויות תיכנון אחרות המצויות היום במשרדים אחרים. כל הבעיות של תיכנון אצלנו בסופו של דבר מתנקזות לגקודה אחת, והפיזור מביא לחלק ניכר מן המתדללים שכולנו מצביעים עליהם היום בדאגה ובחומרה. כלומר העובדה שמתכננים במקומות שונים, ללא תיאום מספיק, הן בתחום הפיסי והן בתחום הכלכלי, מביאה לכך שאנחנו עדים למחדלים בעשייה כתובצאה מחוסר תיאום ותיכנון. כפי שאמרתי יש לרכו את כל התיכנון ביד אחת. יש לזה גם אספקטים אקולוגיים. אין זמני מרשה לי לדבר על כך, אבל אנחנו צריכים לדעת שבעוד מספר שנים בעיה זו של אקולוגיה תהפוך אצלנו, כמו בכל ארץ מודרנית, לבעיה מטרידה ומעיקה, אם לא יתואמו כל מאמצי התיכנון הפיסי במקום אחד וביד אחת, והמקום לזה הוא משרד ראש הממשלה. לא נתגבר על המחדלים הקיימים היום, ולא נתגבר על התסבוכת העומדת לפני כל מי שעומד לתכנן קטע זה או זה, ללא תיאום עם הקטעים האחרים.

ולאחרונה אני רוצה להתעכב במלים אחדות על בעיות הפער. נכון שהפער הפיסי הצטמצם מאז גמר המיתון, ויש לכך הוכחות, שמחמת קוצר הזמן אינני יכול להביא כאן, לעומת זאת פער ההתייחסות גדל מאוד. נדמה לי שהאשמה היא בכולנו. אני נמנה עם ציבור המתיישבים שהוכיח, שאפשר להגיע למיזוג ולשילוב אם נעשים מאמצים לקליטת-אמת, מאמצים שבזכותם יוצאים מאות או אלפי ותיקים, מבוססים ומסודרים, אל ריכוזי העולים, כדי להביא אליהם את ארץ-ישראל ולהביא אותם להדגשה של אזרחות שווה במדינת ישראל. אני סבור שמכאן ניתן לגזור גזירה שווה לגבי מזרים אחרים במדינה. זהו מפעל שנעשה במשך שנים על-ידי תנועת ההתיישבות שלנו, מפעל שהוכיח את עצמו, ודומני שכדאי שישמש מופת לרבים אחרים. בסיום דברי אני חייב להעיר הערה אחת לדברי חברי הכנסת מלמד בעניין "הקפאון המדיני" ומאידך גיסא בעניין הפעילות של שר הבטחון בנושאים הדתיים במדינה. דומני שכל נסיון להפשיד קפאון בצורה בלתי-אחראית, מסוכן פי-כמה מאותם דברים שהוא דואל אותם כאילו קפאון, ותמיה בעיני שהוא מצביע על חוסר נכונות להכניס את הראש לגיליוטינה כאילו היה קפאון. ובודאי ובודאי צריך לראות באורח חיובי כל נסיון לאפשר לאזרחים במדינת ישראל, אלה שהוגדרו כממורים על-ידי ההלכה, להינשא. ויבורך כל מי שנקט פעילות בנושא זה.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, ואחריו לחבר-הכנסת שערי.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. טוב עשתה ראש הממשלה שהקדישה הפעם את הדיון לבעיות פנים ול-

את הדיון בנושא חשוב זה. והנה עברו כבר שנתיים והנושא טרם בא לדיון, אם כי לפי התקנון הוא כבר היה צריך לעלות. ראש הממשלה טרודה מאוד; אני מעריך ויודע ואיני מותח ביקורת. אבל בכל זאת אני מבקש אותך, בין כל הטרדות ובין כל הדברים החשובים בים תקדישי זמן, תטילי את מלוא יוקרתך על נושא חשוב זה, כי בחיינו הדבר.

מחוסר זמן לא אוכל להתעכב על הנושא השלישי אשר היה בדעתי לדבר עליו, הטלוויזיה.

ראש-הממשלה ג. מאיר :

זה לא במשרד ראש הממשלה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

זה לא במשרד ראש הממשלה, אבל זה עניין חברי תיחיונוכי. ואומר רק משפט אחד: כל יחיד יכול לטעון; אין אדם בלא שגיאות; אבל גדלותו של אדם, גדלותו של ציבור היא להגיד: דבר שעשיתי, טעות היתה בידן; ואני חושב שבקשר לטלוויזיה או חייבים להגיד שהת-אכזבנו, טעות היתה בדינו. אני מציע לכנסת שיהיה לנו העז להסיק את המסקנות ונהיה הראשונים אשר מבעי-רים את הפגע הזה מארצנו, ואולי רבים במדינות אחרות, כפי שהם הולכים בדרכנו בשטחים שונים, ילכו בדרכנו גם בעניין זה.

הי"ד מ. ביבי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שערי, ואחריו לחבר-הכנסת הראל.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. רגיל ומקובל היה שהדיון על משרד ראש הממשלה הוא דיון מדיני, על מדיניות החוץ. טוב עשתה ראש הממשלה שהפעם הקדישה את דבריה לבעיות פנים, ואני אנסה ללכת בעקבותיה וגם להתעכב במקצת על כמה בעיות הכרוכות במשרד ראש הממשלה, כגון בעיית ערביי ישראל, בעיות המחקר והפיתוח ומבנה הממשלה.

אדוני היושב-ראש, החידוש הגדול של מלחמת ששת-הימים היה כי הוכח בעליל שהזמן פועל לטובתנו. בניגוד לאלה שסברו כי לאורך ימים מאה מיליון ערבים צריכים להיות חוקים יותר מאתנו ולנצח שנים וחצי מיליון יהודים. הוברר כי, כתוצאה מן המהפכה הטכני-נולוגית, ההתקדמות והעצמה של מדינה מפותחת עולות הרבה יותר מהר מאשר זו של מדינה מפגרת. לכן, אם יחס העצמה הטכנולוגית בינינו ובין מצרים היה לפני חמש שנים 4:1 לטובתנו, היום הוא מגיע ל-7:1. אם לפני עשר שנים היה התוצר הלאומי הגלמי של מצרים כפול משלנו, עתה או משותפים עמו. אם בשנת 1970 היתה ההשקעה במשק המצרי רק 759 מיליון דולר, היא היתה אצלנו באותה שנה 1.1 מיליארד דולר, כלומר 58% יותר. במשך ארבע השנים האחרונות עלה התוצר הלאומי הגלמי של מצרים ב-8% ושלנו ב-40% וכידוע כוח כלכלי אפשר להפוך גם לכוח צבאי. לכן או מת-עצמים מהר יותר מאשר מדינות ערב.

השאלה היא רק: (א) אם ייתן לנו הזמן; (ב) אם החזית הפנימית וההיידרות הפנימית שאנו עדים לה באחרונה לא יעכבו ולא יפריעו את תהליך ההתעצמות הזה. ואכן, ראש הממשלה עמדה בדבריה על הסכנה הפנימית הזאת, על כך שיש התפרקות של חישוקי

הממשלה, שתראה נושא זה כאחד האתגרים החשובים בין תפקדיה הרבים.

תשאלו: מה תרומתכם אתם, היהדות החרדית, לפתרון בעיה כאובה זו? תשובתי: שינון העיקרים — "ישראל אף-על-פי שחטא ישראל הוא" ו"על כל פשעים תכסה אהבה".

ועוד הערה לבעיה החברתית. כתוצאה מהתרחקות מערכי התורה והמצוות או עדים לירידה, להתדרדרות מוסרית כללית. איזהו חכם? — הרואה את הנולד. אל נא נחכה, גברתי ראש הממשלה, שארצנו תהיה, חס וחלילה, לה, אהות לשבדיה בעניינים שבינו לבינה או תאומה לטן-פרנסיסקו בשימוש בסמים.

הגני שותף לדברך היפים היום, גברתי ראש הממשלה, ובמיוחד אני מצטט את הפסוק היפה: "עלינו להיעצר ולחשוב לאן או הולכים". רצוני רק להעיר שכדאי להיעצר ולחשוב לאן או הולכים שעה אחת קודם, לפני שיהיה מאוחר מדי. אנו, היהדות החרדית, ואני אומר זאת בכל הענווה, יודעים לפחות לאן או צריכים ללכת ולהגיע.

בבניין חברה יהודית בריאה תלוי קיומנו לא פחות מאשר בשלום עם ערבים. עמים גדולים שלא מאיימת עליהם סכנה מבחון, נמצאים בסכנה של התפוררות חברתית מבפנים. אנו, העם היהודי, עם מאושר או. יש לנו תרופת-פלא בדוקה ומנוסה מאז אלפי שנים, מה שאין לכל עמי תבל. וזו דרך החיים של תורתנו הקדושה.

כבוד ראש הממשלה קבעה עובדה, ששני ילדים הלומדים באותה כיתה, אינם שווים. ילד, הבא מדידה שבה גרות ארבע נפשות בשלושה חדרים ובבית יש ספרים והורים שיוכלים לחנך את הילד, אינו שווה לאותו ילד שבא מדידה של שני חדרים ובה גרות עשר נפשות. בודאי שאת צודקת במה שנוגע לבתים שאין בהם אור התורה. אבל הבתים של מאה-שערים או שערי-חסד, שבהם גרות עשר נפשות בשני חדרים, הילדים שלהם בבית-הספר, גברתי ראש הממשלה, אינם נחותים לעומת הילדים מבתים עשירים ביותר. ואולי לפי הכלל "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה" הם גם עולים עליהם. ממאה-שערים לא יוצאים פנתרים. בבתים דתיים אין "בני טובים". ובציבור החרדי אין בנמצא נוער עבריין. דרך התורה בשבילנו היא לא רק דרך בחיים, היא דרך החיים היחידה.

ההנושא השני, משפחות ברוכות ילדים. הירידה הת-לולה בילודה — גברתי ראש הממשלה, את צריכה לדעת זאת — היא פשוט איומה. שיעור הילודה ירד מ-1951 מ-32.7 ל-1,000 ל-23.4, זאת אומרת ירידה של 50 אחוז בקירוב; בו בזמן שאצל הערבים הילודה נשארה 46.4%; זאת אומרת ללא שינוי, ופי-שניים לעומת היהודים. אם נקבתי רק במספר אחד זה, הרי הזעקתי די הצורך על הסכנה.

וכאן אין שאלה חברתית-סוציאלית, כפי שאת אמרת, אלא יש כאן בעיה של עצם קיום המדינה. המרכז הדמוגרפי הוא במשודך ואני יודע שאת ערה לבעיה זו ותעשי הכל אף-על-פי שאת כל כך טרודה.

ואסיים במשפט אחד: בתחילת הכנסת השביעית הצעתי הצעה לסדר-היום לקיים במליאה דיון על מש-פחות מרובות ילדים. הדלף לי — ויש הדלפות — כי ראש הממשלה ששה לאתגר זה ותעשה הכל כדי לקדם

מעמדית אלא בניגוד לזה. וחברה שאינה מסוגלת להת-
גונן בסופו של דבר היא מתפוררת. מתערער גם האמון
של אוכלוסייה במשטר זה, ואנו ראינו בארצות שונות
כיצד נפגעו משטרים דמוקרטיים בצורה זו.

לכן, גברתי ראש הממשלה, טוב שהקדשת דבריך
בחלקם לנושא זה, ומה שנדרש עתה הוא שתפעילי את
האוטוריטה שלך כדי שאנו לא נסתפק רק בקינה, אלא
נפעיל גם אמצעים שאנו חושבים למתאימים כדי להת-
גבר על מצב זה. אין בטחון שהאמצעים יהיו כליל
השלמות. אין דבר כזה. אולי בעולם הבא יש פתרונות
מושלמים - אין לנו דיווח מדוייק על כך, אך יש שמא-
מינים בזה. אולם לא ייתכנו מזלתי-יד וחוסר אונים של
המדינה ושל הממשלה, כאשר אנרכיה מתפשטת בתחום
חיוני ביותר לקיומנו.

ועכשיו לבעיות שהן בתחום משרד ראש הממשלה.
ראשית בעניין מעמד ערביי ישראל. רצוני לומר כי המצב
השתפר במידה ניכרת, הן מבחינה כלכלית, הן מבחינה
חברתית והשכלתית והן מבחינה בריאותית. אולם על
דברת ההישגים הכלכליים והחברתיים האלה, ועל רקע
התקדמות עצומה בתחום זה, יש מקום להביע שתי
אכזבות. אכזבה אחת, שציבור ערביי ישראל יושב עדיין
על הגדר ולמרות כל ההישגים האלה לא התייצב מול
ערביי השטחים וערביי ירושלים בהצגה נכונה של מדינת
ישראל ופעולותיה למען ערביי ישראל. עם זאת רוצה
אני לציין שבדרך כלל עמד ציבור זה במבחן קשה למדי,
ואם היו רק 250 ערבים מישראל ששיתפו פעולה עם
המתבלים, זה הישג ניכר למדינת ישראל, כי חלק גדול
מקרב ערביי ישראל משתף פעולה עם המדינה ועם
מוסדותיה.

אולי יש להביע עוד אכזבה אחת, ואכזבה זו נובעת
מן הציבור היהודי. חברי הכנסת, הערבי הישראלי נתקל
באווירת ניכור וזרות בתוך הציבור היהודי. לעתים מזל-
זלים בו, חושדים בו, אך בעיקר אין מכירים אותו, אין
מוקירים את תרבותו ומנהגיו, אין שיתוף חברתי וציבורי.
ההתקרבות צריכה להיות הדדית. אני סבור שעלינו לה-
טיל לימוד טובה של השפה הערבית בבתי-הספר שלנו,
לפחות במשך מספר שנים, ולהתחיל, באופן הדרגתי,
בבתי-ספר תיכוניים. אנו חיים לא רק עם מיעוט ערבי
גדול, אלא אנו חיים גם באזור שבו נמצאים 100 מיליון
ערבים, ויש ללמד את הנוער שלנו לא רק את השפה
הערבית, אלא גם את תרבות האיסלאם, את מנהגי
הערבים ואת אורח חייהם.

יש לנו יועץ לענייני ערבים המטפל בערבים, וצריך
שיהיה יועץ לענייני ערבים שיטפל ביהודים. יתר על כך,
רבותי חברי הכנסת, תעסוקה מלאה ורמת חיים גאונית
אינן פותרות את הכל. אנו צריכים לעשות צעדים נוס-
פים כדי להביא להתקרבות ולשילוב הציבור הערבי החי
במדינה. יש להכניס יותר ערבים לתפקידים פוליטיים
וציבוריים ולמנגנון הממשלה, ומיניו סגן שר ערבי הוא
דאי צעד נכון, אבל צעד זה אינו יכול להישאר בודד.
יש לשלוח יותר ערבים להסברה בחוץ-לארץ, יש לעודד
התהוות מנהיגות פוליטית חדשה של אלה אשר גדלו
והתחנכו במדינת ישראל.

הפעלנו את שיטת הגשרים הפתוחים בין ערביי
השטחים והמדינות השכנות, והתוצאות לא הכיבו. הבה
ונפעל את שיטת הגשרים הפתוחים בין החברה היהודית

החברה הפנימיים, התנגרות מאחריות ושימוש באלמות
כדי להשיג דברים צודקים ובלתי-צודקים; על כך שיש
אנרכיה ודמורליזציה ביחסי עבודה; תופעות אלה אוכ-
לות כל חלקה טובה ו"פנתרים" צצו בארץ, זוגות
צעירים רוצים לעשות זין לעצמם וכיוצא בזה, גתער-
ערה המרות הלאומית וההסתדרותית.

חברי הכנסת, אני חושב שהגיע הזמן להתרכז יותר
בחזית הפנימית, ואני מסכים בהחלט עם מה שאמרה
ראש הממשלה, כי אנו חייבים לצאת למלחמה נגד
העוני. לדעתי, השאיפה שלנו צריכה להיות להגיע למצב
של "אומה בלי עניים". דבר זה ניתן לביצוע, הוא לא
מעל להישג דינו. אבל כשם שאנו צריכים לפעול למען
השכבות הנחשלות - והבעיה מרוכזת בשני עניינים
עיקריים: הבטחת מינימום לקיום ומתן הזדמנויות שוות;
מתן הזדמנויות שוות היא תהליך הרכה יותר קשה
ומסובך, כי הוא כרוך בשיכון, בחינוך ועוד - , באותה
מידה אסור לנו להיכנע לאותם יסודות תקיפים המנסים
להגביר את אי-השקט החברתי ההולך ומתפשט בארץ
כדי "לגזור קופונים" לטובתם.

וכאן רצוני לומר משהו בעניין יחסי עבודה. סיעתי
דוגלת מאז ומתמיד בכך שיש צורך בהסדר תחיקתי של
יחסי עבודה. אני רוצה לציין שגם רבים וטובים במפלגת
העבודה, וכנראה גם ראש הממשלה, הגיעו למסקנה
שאי-אפשר להמשיך במצב הקיים. לאותם חברי הכנסת
האומרים: הייתכן שיש חופש למשק הפרטי ואין חופש
לפעול ביחסי עבודה? רצוני לומר: איזה חופש יש?
האם אנו חיים במשטר כלכלי של laissez faire? גם
במשק יש התערבות ממשלתית גדולה מאוד ולכן יש
מקום להתערבות מסויימת גם ביחסי העבודה. באים
ואומרים כי החוקים אינם יכולים לפתור בעיות של יחסי
עבודה. נכון, חוקים בלבד אינם יכולים לפתור, אבל
דרושים גם חוקים כדי להתגבר על הבעיות. הולכות
ומתגבשות הצעות לחוקק חוק האיגוד המקצועי אשר
יסדיר לא איסור שביתה - ואני איני דוגל באיסור
שביתה - אלא איך משתמשים בנשק השביתה. כל
זכות יסודית יש להפעיל במסגרת החוק ויש להקפיד
על כללים מסויימים - על הסכם עבודה, על קביעה
מי רשאי להכריז שביתה; לא כל אחד יכול לעשות
זאת ואין השביתה זכות של יחיד. יחיד יכול ללכת
לעבודה או לא ללכת לעבודה; שביתה היא זכות של
איגוד מקצועי מאוורגן. שני המושגים האלה כרוכים זה
בזה, ובמידה ששביתה זו אינה ביטוי של המשך מערכת
האיגוד המקצועי היא לא שביתה, היא אנרכיה.

אמר כאן חברי הכנסת כרמל, שנחוצה הידברות. נכון,
אני מסכים לכך, אבל מה עושים כאשר זה לא עוזה,
או כאשר השביתה אינה תוצאה של חולשה אלא של
הרגשת כוח מצד קבוצה מסויימת, שאינה מקופחת
אלא יודעת שיש בידה כוח מספיק לכפות על הציבור,
לא על גותן עבודה פרטי, אלא על הציבור, את התנאים
שלה, מפני שהציבור חסר אונים.

חברי הכנסת, לדעתי אין דבר יותר צודק מאשר
לא להיכנע לאי-צדק. אנו עדים בזמן האחרון לכך,
ששביתות פורצות לא למען צדק סוציאלי אלא למען
הגברת אי-צדק סוציאלי. לא כל השביתות, אבל חלק
מהן. הן פורצות לא כדי להתנגד לניצול, אלא כדי
להטיל מס על כל האוכלוסייה; לא כביטוי לסולידריות

שיבצע אותה; יש לראות את הקשר בין מדע ומדיניות וליצור את התיאום הדרוש, וכבר נאמר שבתחום זה עם קטן יכול להיות עם גדול.

אולם אנו חייבים להקדיש תשומת-לב לא רק למחקר השימושי והתעשייתי שעליו דיברתי לא אחת מעל במה זו — וגם זה צריך להיות אחד התפקידים של משרד כזה — אלא עליו להקדיש גם יותר תשומת-לב למחקר החברתי. אמר ז'ן רוסטון: "המדע עשה אותנו לאלוהים לפני שאנו ראוים להיות בני-אדם". מתברר שהמהפכה הטכנולוגית מביאה למהפכה סוציאלית מקיפה הרבה יותר מאשר כל מהפכה סוציאלית שבוצעה. איננו מצויידים באותם מכשירים וכלים לפתרון בעיות אלה: הריכוז בערים, הריבוי הטבעי הגדול העושה את תורת מלטוס לאקטואלית, הרס הסביבה הטבעית וצימצום מרחבי החיים הטבעיים, החברה הצרכנית ההמונית, הביטוח הסוציאלי הכולל, האקדמיזציה של הנוער והעברת מוקדי הכוח לידי אנשי המדע והטכנולוגיה, הריקנות המתפשטת והפיכת חיי אדם לנשוא במקום לנושא, אי-השקט, שנתגלה כתוצאה מכך בארצות-הברית ובארצות אחרות ושהוא אות לבאות, קיום עוני בתוך תוכי חברת השפע — כל אלה טעונים מחקר ופתרון.

אני רוצה לסיים ולומר: הזמן פועל לטובתנו, בתנאי שיהיה לנו זמן ושנצל אותו בצורה מתאימה. גורלנו יזכרע בהזית הפנימית לא פחות מאשר בהזית החיצונית.

הי"ד ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת איסר הראל, ואחריו לחבר-הכנסת ראובן ארוי.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בדיון על פעולות משרד ראש הממשלה מצאתי לראוי להקדיש את דברי לנושא ולאנשים אשר על-פי רוב אינם זוכים שיוזכרו אותם ואת הישגיהם במליאת הכנסת. באחרונה ניתנה פירסום מת רבה לפעילותן של המעצמות במזרח התיכון, ובעיקר להסתערותן של ברית-המועצות בשטח הריגול ולהתדרת סוכניה לישראל. אין ספק כי ברית-המועצות, כמו עצמה טוטליטרית בעלת מגמות שאפתניות בהיקף אסטרטגי עולמי — במיוחד נוכח הצלחותיה לחדור לאזור והאינטרסים השיזורים העצומים שיש לה בו — משתדלת, כפי שהשתדלה גם בעבר, להחדיר לישראל סוכנים שלה לצרכי ריגול. אולם כמו תמיד נתקלת היא כאן בכוח, אשר אף-על-פי שאין להשוות כלל את ממדיו לממדי היריב האימתני הזה, הרי הוא בכל זאת יעיל ומסוגל לסכל במידה רבה את מאמציה.

דמיונם של עתונאים מסויימים בעולם, הרואים בברית-המועצות כוח שיזו בכל ואשר אין מעצור לפניו, גיב סנסציות עתונאיות על הצלחות גדולות, כביכול הנזקפות לכוחם של שירותי הריגול הסובייטיים במאמצי ציהם להחדיר סוכנים לישראל. ואלה אף הרחיקו לכת, ולא בכוונה טובה כל-כך, וסיפרו שברית-המועצות מח-דירה סוכנים לישראל בין העולים החדשים.

מובן שהסיפורים על ממדי החדירה של הריגול הסובייטי לישראל מוגזמים מאוד, ואילו לסיפורים על ההצלחה להחדיר סוכנים בקרב העולים מברית-המועצות אין כל יסוד. ההתעוררות הלאומית בקרב יהודי ברית-המועצות היא תנועת שיחרור מהפכנית, שאין

והערבית בישראל. אין לי ספק שמדיניות ליברלית בתחום זה תיתן תוצאות טובות כפי שהיא נתנה גם ביהודה ושומרון.

היה לנו ויכוח גדול: אינטגרציה כלכלית — כן או לא. המציאות הכריעה: יש אינטגרציה, ולמעשה אי-אפשר לקיים שני משקים נפרדים במסגרת אחת, ואני מתכוון לערביי השטחים ולישראל. אולם יש עוד ויכוח: האם צריך לעשות לפתרון בעיית הפליטים כעת, או שצריך לחכות לזמן של שלום? חברי הכנסת. לי נדמה שהתוצאות הטובות של המדיניות הליברלית שלנו כלפי ערביי השטחים, אשר הביאה לכך שדמותה של ישראל השתנתה באופן יסודי בעיני הערבים, ואף גרמה לכך שמתבלים הבורחים מצבא ירדן נמלטים לזרועות צה"ל מתוך אמונה שיזכו כאן ביחס אנושי, כל אלה מוכיחים שפעולה קונסטרוקטיבית יכולה להיות לעזר רב. זאת אני אומר גם בחיפוש הדרך בקשר לבעיית הפליטים בעזה. אנו יודעים כי מי שרוצה להשמיד את היתושים אל ינסה לתפוס אותם אחד אחד, כי בכך הוא לא יצליח, אלא עליו לייבש את הביצות; והמחנות האלה הם הביצות.

אנו יודעים כי מה שעשינו למען הפליטים לא עשה-תה שום מדינה ערבית במשך עשרים שנה. במשך ארבע השנים האחרונות נוכחנו לדעת שאפשר לפתור בעיות. יש עבודה וצריך לטפל בבעיות השיכון. אפשר לעודד יציאה מן המחנות ולהציע עזרה להשתכנות ולדלל את הרצועה הזאת ששם חיים תחת שלטון אימים של המתבלים, ועל-ידי כך להביא להידברות ויחסים תקינים בינינו ובין הערבים הפלשתינאים. הערבים הפלשתינאים מאוכזבים כעת, מתוסכלים, מיואשים. שום מדינה ערבית אינה רוצה בהם. בעייתנו הפוליטית היא בראש וראשונה הידברות, שיתוף פעולה דו-צדדי עם ערביי ארץ-ישראל. כעת הזמן לחדש את המגעים אתם. היעלמות בעיית הפליטים או צימצומה יקלו מאוד את הלחץ הבין-לאומי עלינו, וכל הסדר עם הפלשתינאים הוא יותר ממוחצית ההסדר עם העולם הערבי. הפלשתינאים הם הערבים היחידים שאתם יכולים אנו לנהל שיחות, ושיתוף פעולה כלכלי הוא לפי שעה השיתוף היחיד הניתן לביצוע.

הבה ונצל אפשרויות אלה דווקא ברגע זה של משבר גדול בעולם הערבי. שמחתי לשמוע מפי חבר-הכנסת כרמל שגם הוא מצדד בפעולה הרבה יותר מקיפה בתחום הפליטים — ואני מוסיף: גם במתן אוטונומיה מסויימת לערבים ביהודה ובשומרון. הפתרון היסודי הוא שתי מדינות במסגרת ארץ-ישראל ההיסטורית: מדינה יהודית ומדינה ערבית — ירדן והגדה. אולם עד אז, ואם העניין אינו ניתן לפתרון במהרה, יש לפעול בכיוון זה, ואם נוציא את העוקץ מן הבעיה הפלשתינאית, נקל את פתרון הבעיה הפוליטית שלנו.

ולסוף, חברי הכנסת, עוד מלה בתחום שאני רואה כחשוב ביותר, תחום המחקר והפיתוח. חברי הכנסת. אני חושב שהגיע הזמן להקים משרד למטרה זאת. אני מציע את הדבר לא מפני שיש צורך להגדיל את מספר המשרדים הממשלתיים, אלא משום שלא ייתכן להמשיך בשגרה ששרשה במאה ה-15 או ה-16, כשהוקם השלטון המודרני. יש משרדים שאולי צריך לחסלם, ויש משרדים אחרים שצריך להקים. זה נחוץ לנו כדי להתוות מדיניות מדעית, וצריך להקים מערך אידוגני וכספי

זים בו, ובמיוחד כאשר הנסיגות להפנותו כלפי חוץ אינם מצליחים. זוהי הסיבה לכך שמלחמת הטרור הערבי בית הסתנאה במהירות והפכה למלחמת אחים ולדרך של עשיית חשבונות פנימיים. רק בשבועות האחרונים ראינו כיצד מיושבים חילוקי-דעות פנימיים במרוקו ובסודאן, ובמיוחד בירדן. טרור סופו לעלות על דרך הרצחנות ונקמת הדם המכוונת לעשיית חשבונות הדר-דיים, אנוכיים ומצומצמים. זו אינה מלחמת שיחרור. ההתפתחות האחרונה בירדן, ששיאה היה בריחתם של חברי אירגוני הטרור לישראל ובקשת מקלט בה, היא עדות מוחצת לכשלון של מלחמת הטרור הערבי בישראל.

קיים אמנם בטרור הערבי יסוד חזק דומיננטי של רצח לשמו, בלא הבחנה, שסופו לדרדר את הטרור למלחמת אחים רצחנית, אך תחילתו של הטרור הערבי היתה בכוונה להרוס את ישראל בדרך של שיבוש מהלך החיים התקין בתוכה, בפגיעה ברכוש ובנפש, בפעולות איום והפחדה, שנועדו לזרוע אימה בקרב אורחי ישראל, להרתיע עולים מלעלות אליה ותיירים מלבקר בה; לפ-גוע, לחבל, להרוס ולרצוח זקנים, גשים וטף.

ישראל היא ששיבשה את הטרור הערבי ומענה את הצלחתו. המלחמה בטרור הערבי היא מלחמת מוחות, שבה גדרשים שני הצדדים לאורך רוח, לסבלנות ולדרי-כות מירביים. הלוחמים במלחמה חשאית זו זקוקים לכוחות נפש גדולים, ומנצח בה מי שיש לו עליונות מוסרית ואנשים טובים יותר, מסודרים יותר, יעילים יותר, אך בעיקר אנשים שמפעמתם בס רוח של הקרבה ואתונה בצדקת לחימתם.

לאנשי שירות הבטחון הישראלי היה תפקיד מרכזי בהצלחה הישראלית הזאת במלחמה נגד הטרור הערבי ובלימתו; וזאת בראש כוחות הבטחון האחדים ולצדם. אנשים אלמונים אלה אינם מופרים על-ידי הציבור הישראלי. פעילות חשאית מביאה לעתים אנשים לסב-רה, כי היא מאפשרת לעשות דברים אשר אינם עולים בקנה אחד עם עקרונות הדמוקרטיה ותקינות הממשל הדמוקרטי. אך כמו צה"ל, היודע, למרות התפקידים הבטחוניים המוטלים עליו, לשמור על רוח דמוקרטית בתוך שורותיו ועל ההליכים הדמוקרטיים, כך גם שירות הבטחון. דווקא עבודתם במחסה הסדויות מדרבנת את אנשי השירות לשמור בהקפדה ובוהירות - למרות הקשיים הגדולים - על כללי הדמוקרטיה הרבה יותר, אולי, מאלה הפועלים בגלוי ולאור היום.

ראיתי לנכון לומר דברים אלה בדיון היום, כאות הכרה והוקרה לשירות הבטחון ולאנשיו, הראויים להע-רכתו ולהוקרתו של העם כולו.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ראובן ארזי, ואחריו לחבר-הכנסת תופיק טובי.

ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בתוך מכלול הגו-שאים שבהם עוסק משרד ראש הממשלה רצוני להת-רכז, במסגרת הזמן העומד לרשותי, בעיקר בשאלה אחת והיא - בעיית הדו-קיום היהודי-ערבי.

המערכה על השגת השלום בינינו לבין שכנינו היא מדינית ובטחונית. אך יש גם מערכה נוספת, מערכה לדו-קיום, והיא בתחום שבו קיים מפגש יומיומי בינינו

דומה לה בתקופתנו, ומפעמת בה רוח עזה של אהבת ישראל ומדינת ישראל. לא קל יהיה, אפילו לשירות ריגול טוטליטרי ובוטולי כגון זה של הסובייטים, להש-תמש באנשים אלה נגד האינטרסים של ישראל. המכ-בש האדיר של הלחץ הסובייטי אינו מצליח אפילו להכריח יהודים בתוך ברית-המועצות להעיד עדות-שקר במשפטים נגד יהודים המבקשים לעלות לארץ-ישראל; לא כל שכן לא יצליח להגיע מי מהם לפעול נגדה. כמוכן, דרכים שונות להחדיר סוכנים, אך נוכל לסמוך על שירות הבטחון שלנו, שידע ומיד לטפל בתופעה זו בדרך יעילה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אורחי ישראל שומעים לעתים תכופות הודעות רשמיות וקוראים לא אחת ידיעות על כך שגורמי הבטחון הצליחו לחשוף רשת ריגול, סיכלו מעשה חבלה וכדו ורשת חבלה; זאת לאחר מעשה און, לעתים קרובות, אפילו קודם שהמחבלים הצליחו לבצע את זממם.

ידועים שני גורמים בטחוניים. הצלחתו של צה"ל בחסימת הגבול ובמדרפים אחר חוליות חבלה, שהס-תננו לתחומי ישראל ואף פגעו בתושביה, ידועה היטב לציבור; ידוע גם תפקידה של המשטרה, המנהלת את החקירות הרשמיות מטעם גורמי הבטחון, ואשר עליה מוטל להביא לדיענת הציבור את הדברים. אך גוף אחד בין אלה נשאר תמיד באלמוניותו, ואנשיו נסתרים ממדי מעני הציבור - זהו שירות הבטחון הכללי ואנשיו. וזאת שעה שבמרבית המקרים מסתתרים מאחורי ההו-דעות הלקוניות מאמצים גדולים של אנשים, הנותנים למלחמה בטרור את חלבם ודםם; הם נשארים תמיד באלמוניותם.

בהתמודדות בין הצבאות הסדירים ניצחה ישראל את מדינות ערב למרות העדיפות המכותרת והאיכותית שלהן בנשק ובציוד צבאי. עמד לה לישראל כורח החיים להבטיח את קיומה של המדינה ועמדה לה העליונות המוסרית של לוחמיה. לאחר שנואשו הערבים מדרך המלחמה הכוללת, החלו מאמינים כי יצליחו בדרך הלוחמה הזעירה, שהיא, בדרך כלל, כלי נשקם של החלשים יותר מן הבחינה הצבאית. סוג זה של מלחמה נוסה בכמה מקומות בדורנו ואף הצליח, לעתים קרו-בות, במקום ששם נכשלו כוחות סדירים. מלחמה זעירה היא דרך הנבחרת על-ידי החלש, שאין לו צבא סדיר, והיא משמשת למלחמות שיחרור מפני מדכאים מחוץ או מפני שיעבוד מבפנים. הערבים פנו אל דרך המלחמה הזעירה לא משום שאין להם צבאות סדירים, גדולים, המצויידיים במיטב הציוד החדש. המחבלים אינם פועלים מתוך ג'ונגלים סבוכים, יערות וביצות, אלא יש להם בסיסים של מדינות מאורגנות והם מקבלים סיוע מכו-חות סדירים וממשלות ופועלים בעזרתם הישירה וה-גלויה. הערבים התעלמו מכך כי אין הם, במלחמה זו, הצד החלש או הצד שהעליונות המוסרית עומדת לצדו. זוהי מלחמת גוילה מזויפת, ולכן היה גודלה כגודל המלחמה הכללית. אותם גורמים שהביאו לכשלונם הח-רוץ של הערבים בשדה-הקרב הביאו גם לכשלונם החרוץ בשטח הלוחמה הזעירה.

אך לא זו בלבד. האופי הערבי והמנטליות הערבית הפכו מהר את הלוחמה הזעירה למלחמת טרור, שהיא צורת מלחמה המקובלת על הערבים במרוצת ההיסטוריה. וטיבו של טרור, שהוא מופנה כלפי פנים על-ידי האוח-

לבעיות החברתיות של הישוב הערבי אין פתרון בפעילות של המוסדות הממלכתיים בלבד. יש ללוות אותה בפעולות ציבוריות בכל כלי התקשורת וההסברה לשיפור תדמיתו של הערבי בעיני הציבור היהודי. שנת הרגיעה בגבולות היא הזדמנות מצויינת להעמקת ההבנה ההדדית ולקידום לבבות, ואל נחמיצנה.

אולם הבעיה הבוערת ביותר היא שאלת קליטתו של הנוער הלומד והאקדמי בעבודה. מספר הסטודנטים הערבים הגיע השנה עד 700. גדל והולך מספר בוגרי בתי-הספר התיכוניים. אך רגש התיסכול בקרב נוער זה גובר, בהעדר סיכוי לתעסוקה. כתוצאה מכך קיימת סכנה, שצעירים עלולים להידחק למסקנות קיצוניות. כשם שידענו למצוא פתרון לרוב הבעיות הנוגעות לישוב הערבי בישראל בתחום המשקי-כלכלי, כן מצויים אנו עתה לפעול לפתרון הבעיות החברתיות-ציבוריות.

הד רב היה, גם מעבר לגבולות ישראל, למינויו של חבר-הכנסת עבדול-עזיז זועבי לסגן שר הבריאות. עובדה זו עוררה רבים והוכיחה שהדרך לשילובם המלא של ערבים בחיי המדינה פתוחה. חשיבות רבה נודעת למי-נויים של ערבים לתפקידים ממלכתיים יצוגיים אחר-ימים. יש להרחיב את המגעים בין יהודים לבין ערביי ישראל מתוך הכרה, שכל מה שיעשה לקידום הלבבות יקחה את חודה של האיבה הערבית וישמש את עניין השלום.

תחום שני הוא מערכת היחסים עם תושבי ירוש-לים המזרחית. במערכת המדינית הקשה והגורלית להש-גת הסדר שלום בר-קיימא תהיה ירושלים אחד ממוקדי המאבק החמורים ביותר. ולפיכך אתגר רב-חשיבות הוא לפעול להשתלבותו של הישוב הערבי במזרח ירושלים בחיי החברה הישראלית. אוכלוסיה זו מתלבטת בבעיות רבות, שונות מאלה של הישוב הערבי הישראלי. ולפיכך מורגש צורך מיוחד בפעולה מסודרת לשם יצירת יחסי שכנות תקינים בין יהודים וערבים בירושלים, להעמקת שיתוף הפעולה, להסרת מחיצות. העוקב אחרי היחסים בין יהודים וערבים בירושלים ימצא ללא ספק כי דו-הקיום הולך ונעשה נודמלי יותר למרות הקשיים. הניתוק והזרות מצטמצמים, המפגש מתרחב, העבודה בצוותא של ה"יהודים וערבים במפעלים מקרבת, אך עוד רבה המ-לאכה לשילובם של תושבי ירושלים בחיי החברה היש-ראלית.

ותחום שלישי - השטחים המוחזקים, שבהם נמ-צאים כיום כמיליון ערבים. מדיניות "הגשרים הפתוחים", המשמשת הוכחה לכך שאינו רוצים להפריד בין תושבי הגדה המערבית לבין העולם הערבי, נתנה תוצאות חי-ויות לא בלבד בתחום הבטחוני והכלכלי, אלא גם בתחום הציבורי והחברתי. העובדה, שערביי השטחים יכולים ללא רשיון לבקר בישראל, ושגם לערבים מעבר לגדה ניתן לסייר אצלנו, יצרה דימוי חדש של ישראל בעיני הערבים. התבלט הניגוד בין המשטר הדמוקרטי של ישראל מול משטר הדיכוי שבו חיו בעבר תושבי השטחים בשלטון ירדני. ההסתכלות מקרוב בדו-קיום בין ערביי ישראל לבין יהודים היו לה השלכות על ערביי השטחים ואף מעבר לגבולות אלה. כל זה בנוסף על המצב הכלכלי המשתפר והולך, התעסוקה המלאה בת-אי שכן הגבוהים פי שלושה או ארבעה לעומת השכר הקודם. אלה גרמו לארגעה, לאי-רצון בשיתוף פעולה עם מחבלים.

לבין העם הערבי. מערכה זו היא חברתית-ציבורית ומש-קית-כלכלית. מטרתה לפרוץ ככל האפשר את הומת האיבה שהקימו נגדנו שליטי ערב במשך עשרות בשנים ולהוכיח, כי את הדו-קיום בין העמים ניתן להשיג במא-מצד משותף, מתוך הבנה וכבוד הדדיים, לטובת שני העמים גם יחד.

המערכה לדו-קיום מתנהלת בכמה תחומים, וקודם כל בתחום הישוב הערבי הישראלי.

מאז כינונה של ישראל חלה התקדמות ניכרת בשי-לובם של ערביי ישראל בחיי החברה והמשק. במלחמת ששת-הימים ולאחריה הוכיח הישוב הערבי בכללותו יחס לויאלי ונאמנות למדינה. בודדים בלבד שיתפו פעולה או הצטרפו לאירגוני החבלה, וזאת על אף הלחצים הרגשיים והתעמולתיים המופעלים על-ידי כוחות מן החוץ. במידה שנתגלו מעשי חבלה, התנער מהם הישוב הערבי וגינה אותם בכל החריפות.

הישוב הערבי נמצא במצב של עלייה מתמדת ברמת החיים. מאז קום המדינה עלתה ההכנסה המ-מוצעת לנפש בין הערבים מ-150 דולר לשנה ל-900 דולר. עם זאת קיים עדיין פער בין הישוב הערבי לבין האוכלוסיה הכללית, כשההכנסה הממוצעת לנפש מגיעה ל-1,300 דולר לשנה.

קיימת תעסוקה כמעט מלאה, אם כי בעיקר בע-בדות חוץ - כ-60%. זה יוצר בעיות של מגורים אר-עיים. עדיין לא הושלמה הבטחת כל הזכויות הסוציא-ליות לעובד הערבי.

בעשור האחרון נעשו מאמצים רבים לפיתוח המשק החקלאי הערבי. הפיתוח התעשייתי נתקל בקשיים, אם כי גם בתחום זה נעשו לאחזונה התחלות, הן ביזמה מקומית והן על-ידי פתיחת סניפים של מפעלים בבע-לות יהודית. כדי למנוע זעזועים במשק הערבי בזמנים של שפל כלכלי יש חשיבות מיוחדת בביסוס התינוש.

התקדמות רבה חלה בתחום שירותי הבריאות, בס-לילת דרכים, באספקת מים וחשמל, אך עדיין לא הוש-למה המלאכה. 80% של ישובים ערביים עברו תהליך של מוניציפליזציה, אך נשארו עדיין עשרות ישובים קטנים שבהם טרם הוקם שלטון מקומי.

מבחינה כמותית הגיע החינוך, ובמיוחד בשלב של בית-הספר היסודי, להישגים רבים. לאחרונה עלה אחוז התלמידים המצליחים בבחינות הבגרות. הוכנסו שיפורים בתכנית הלימודים.

גם בקרב הבדווים ניכרת התקדמות ברמת החיים ובתחום השירותים. יש חיוב בתכניות להקמת ישובי-קבע עירוניים. אך השגת הסכמתם של הבדווים לריכוזם תלוי בהבטחת זכויותיהם על האדמות שברשותם. לש-אלה זו יש למצוא פתרון צדק.

המציאות שלאחר מלחמת ששת-הימים העלתה בעיות חברתיות וציבוריות, הטעונות טיפול אחראי ויעיל. מערכת היחסים בין יהודים וערבים נפגעת כאשר מתג-לים מעשי טרור, שבוצעו על-ידי ערבים ישראלים. תגובת עירייה יהודים חמומי-מוח, שעשו דין לעצמם, גם אם גונתה בחריפות על-ידי כל הציבור היהודי, עוררה מורת-רוח. הד שלילי, בייחוד בקרב האינטליגנציה הער-בית, היה להכרזת רקטור האוניברסיטה בחיפה על הגורם הבטחוני בקבלת מדענים ערבים.

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (דיון) (ארזי, מאיר, סורקיס, קרגמן, קשת, טובי) —

כל לחיי ערבים, תושבים שמוחוץ למחנות, הרוצים להש-
תלב במשק ובעבודה, בדומה לתושבי הגדה.

פעולה קונסטרוקטיבית לשיקום הפליטים עשויה
אף היא לקדם את ההבנה ההדדית בינינו ולהקהות את
חזרה של האיבה לישראל. היא תסייע גם לשיפור דימויה
של ישראל בדעת הקהל העולמית, הרגישה לשאלה
זאת.

כנסת נכבדה. ריכזתי את דברי בנושא אחד מתוך
מכלול הבעיות שהעלתה ראש הממשלה בסקירתה
בכתב, מתוך הנחה שנושא זה של יחסי שני העמים
בתחום החיים המשותפים, השלכותיו הן רבות-משמ-
עות, הן כלפי פנים והן כלפי חוץ. כלפי פנים, במטרה
להדגיש את החובה המוטלת עלינו למצות כל אפשרות
של מגע בין העמים לשם קירוב לבבות, הבנה הדדית,
לשם הפגת איבה ומתיחות, על-מנת לקרב את הסיכוי
לשלום יציב עם שכנינו; וכלפי חוץ — כדי לתזור ולציין
שגם כאשר שוב נשמעים מעבר לגבולות איומים לחידוש
הקרבות, כאשר שליטי מצרים החדשים מעלים שוב את
סיסמתו של נאצר "מה שנלקח בכוח, יוחזר בכוח", הרי
מאוייה ושאיפותיה של ישראל נתונים קודם כל לכינון
השלום, ועם זאת נקיים ערנות וכוננות בטחונית, שב-
כוחן להרתיע את שליטי ערב מצעדים הרי-סכנה לע-
מיהם ולשלום העולם.

ובדשות היושב-ראש, משפטים ספורים לגבי אותם
נושאים שהועלו בוויכוח, וקודם כל בדברי הפתיחה של
ראש הממשלה. המשק נמצא במצב חמור ואין אדם
אחראי במדינה זו שיתעלם מן הקשיים הכלכליים, שנוב-
עים בראש וראשונה מן המעמסה הבטחונית המוטלת
עלינו. אך אין לפתור את בעיות המשק החמורות על-
די פיקוח על השכר בלבד. ציבור העובדים בארץ נושא
בעולם באחוז גבוה יחסית לשאר שכבות העם. לא ייתכן
פיקוח על שכר בלא פיקוח יעיל על רווחים ועל מחירים.
אין להתעלם בשום מקרה מקיומה של שכבה מקופחת.
המתח הסוציאלי עלה לאחרונה בעקבות גידול הפער
החברתי. ההתעשרות הראונית יוצרת רגשות של תס-
כול, ואל מול קריית וולפסון מתמקדות הנחלאות בידו-
שלים; ואל מול סביון — משכנות שכונת התקווה.

מלה אחרונה: אין פתרון לסיכוכי עבודה על-ידי
חקיקה. דבר זה הוכח במדינות רבות, ואין כל סיכוי
שחקיקה ישראלית תתן תוצאות ממשיות. עידוער יחסי
העבודה —

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
יש לך נסיון בזה?

ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם):
— מקורו בפער הגדל והולך והוא לא ייפתר על-
ידי חקיקה, אלא רק אם תהיה הרגשה כי העול מתחלק
בשוויון.

הי"ר נ. צ. קשת:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, ואחריו לחבר-
הכנסת אנקוריין.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. כבוד ראש המ-
שלה יכולה לפטור את עצמה מלעמוד על בעיות היסוד
שהן בטיפול ובאחריות משרד הממשלה, ואלה הן בעיות

עדיין אין בכך כדי להסיק מסקנות על מגמותיהם
של תושבי השטחים המוחזקים לגבי עתידם המדיני. אך
ללא ספק מותר לקבוע, כי המגע הקיים היום עם
ישראל הוא גורם חיובי וקונסטרוקטיבי בצימצום
האיבה והשטנה כלפינו שטופחו במשך שנים. עלינו לנצל
את הזמן כדי להוכיח להמוני הערבים שתחת שליט-
תנו, כי שיתוף פעולה יהודי-ערבי נודעת לו חשיבות
רבה לשני הצדדים, שכן ניתן להם לבנות את חייהם
ללא התערבות פוגעת מצדנו תוך כיבוד מאוייהם הל-
אומיים והתרבותיים. וכלום אין זה דבר סימפוטמי,
כאשר יותר מ-100 אנשי "פת"ח" העדיפו לחפש מקלט
בישראל מאשר ליפול בדי הלגיון הידוני? אפשר שב-
עקבות המאורעות האחרונים בעולם הערבי, כאשר
הפכה דודת הפיכה, תאשר רבו מעשי הרצח וההרג
בקרב השליטים, תתגלה בתוך המוני העם הערבי נטייה
לראייה ריאליסטית יותר של המצב באזורנו. אפשר שר-
בים יותר יגיעו להכרה כי אך שקר היה בתעמולה של
שליטי ערב כי מצבם הקשה של עמי ערב נעוץ, כביכול,
ב"סכנת קיומה של ישראל", וכי הסיכסוך הישראלי-
ערבי הוא הבעיה המרכזית של המזרח התיכון, ולא
הניגודים הפנימיים בעולם הערבי.

ומכאן לבעיית הפליטים, וכונתי לפליטים הנמצ-
אים בתחום שלטונה של ישראל. לגבי שאלת הפליטים
בכללותה נקטה ישראל עמדה נכונה, כאשר עוד בשנת
1969, בעצרת א"ם, הציע שר החוץ לקיים ועידה בין-
לאומית במטרה לעבד תכנית לטיפול בבעיית הפליטים
הערבים. הוועידה, לפי הצעתנו, יכלה להתכנס עוד לפני
שיפתחו דיוני השלום בין ארצות ערב וישראל. אולם
כמחדל הנני רואה את העדר הפעולה העצמית של
ישראל לשיקום הפליטים הנמצאים בשלטוננו. אמנם
הפעילות הכלכלית בשטחים סייעה לא במעט גם להק-
לת מצוקתם של פליטים, ובפרט בגדה המערבית, אך
התכנית לפעולה עצמאית, שהועלו עוד לפני שנתיים,
לא בוצעה. חברת הנאמנות לפיתוח כלכלי ושיקום פלי-
טים לא הצליחה לקדם את התכניות והחליטה, כפי
שקראנו לאחרונה, להקפיא את פעולותיה. לאחרונה
נתפרסמו ידיעות על תכנית לשיקום פליטים ברצועת
עזה, בהשקעה של עשרות מיליוני לירות. אפשר שתכ-
נית זו תתבצע, אך תל על זה הזמן כמעט באפס
מעשה. הבעיה הדחופה ביותר היא פירוק מחנות הפ-
ליטים והעברתם מרצונם לשיכון עירוני או כפרי על יד
מרכזי תעשייה ומלאכה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
ואם אינם רוצים?

ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם):
תרשי לי שעל השאלה הזאת לא אשיב מעל במה
זו ולא ברגע זה. צריך פעולת שיכנוע רבה...

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):
רק אנהו צריכים לפתור? העולם לא חייב שום
דבר?

ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם):
בתהליכי פיתוח ייקלטו הפליטים באופן טבעי והם
יחדלו להיות פליטים המתנוונים בלא עבודה במחנות
המהווים, במיוחד ברצועת עזה, סכנה בטחונית, וקודם

הממשלתי להביא לעם ישראל את השלום המיוחל, מצווה על ממשלת גולדה מאיר לבחון את דרכה ולהסיק מסקנות. אך היא ממשיכה בעוורון הרפתקני, מתמידה במדיניות הכוח והכבישים המסוכנת, ומכשילה את המאמצים להשגת השלום.

קבלת פאנטומים חדשים זהו משאת-נפשה של הממשלה בביקורו של סיסקו. אך כשם שלא הכריעו פאנטומים בעבר, הם לא יכריעו גם בעתיד. ומוטב שממשלת גולדה מאיר תנסה דרך אחרת, שאותה דחתה בעקשנות עד עתה.

אף הסדר חלקי לפתיחת תעלת סואץ, שיפלט את הדרך להסדר כולל ולשלום, דוחה ממשלת גולדה מאיר. היא כמובן אינה אומרת "לא" להצעה, אלא שראש הממשלה דקה בעקרון — והעתונות אומרת שבשבילה זהו עקרון ראשון — של הפרדה גמורה של ההסדר החלקי לפתיחת התעלה מהחלטת מועצת הבטחון. ומדוע? אומרים חוגי הממשלה שאם קושרים את ההסדר החלקי עם הקביעה שהוא צעד ראשון בכיוון ביצוע בשלבים של החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967, כִּי־אז יבוא אחרי ההסדר החלקי ויתבעו מאתנו, בהתאם לכך, נסיגה מלאה לכבל הבין-לאומי, וזאת תהיה תביעה המעוגנת בהסכם הראשון שלא יהיה קל לדחותה.

עמדה זאת רק מגלה את האמת המרה, הטבועה במדיניות הממשלה, שאין היא רוצה לא בהסכם חלקי ולא בהסכם כולל. מעמדה זאת נובע, שהממשלה מבינה עתה שהחלטת מועצת הבטחון פירושה נסיגה מכל השטחים שנכבשו ביוני 1967, וכל הנסיגות בעבר, לשנות את ההבנה הבין-לאומית של החלטה זו, היו נסיגות-שווא. שנית, מעמדה זו נובע, שאין בכלל בדעתה של הממשלה לסגת מכל שטחי הכיבוש, ואין בדעתה להגיע להסדר כולל במשבר הנוכחי, גם אם יביא את השלום המיוחל. מתברר יותר, שעמדת הממשלה האמיתית היא, כי הסכמה להסדר חלקי בדבר פתיחת התעלה תבוא רק אם הוא יהיה תחליף להסדר כולל. אם ייצור מצב של הנצחת הכיבושים.

ברור שדבר זה לא ייתכן. טובת כל עמי האזור, טובת השלום, מחייבת שכל הסדר חלקי לפתיחת התעלה יהיה צעד ראשון להסדר כולל, המבוסס על ביצועה המלא של החלטת מועצת הבטחון, וזאת היא האפשרות הישראלית לשלום שאין לדחותה.

ממשלת ישראל משלה את עצמה ומשלה את העם, שייחבן, כביכול, להמשיך במצב זה עוד זמן רב, מתוך תקווה שהוא יתפוך לעובדת-קבע. שר הבטחון מוכן לתת ערבויות למשקיעים בשטחים הכבושים לעוד עשר שנים. זוהי אשליה מסוכנת. וסכנה כזאת קיימת עתה והיא מקרבת את הקץ.

אומרים שמצרים מאיימת. במה היא מאיימת? בזה שהיא אומרת, כי אם לא יהיה שלום על בסיס ביצוע ההחלטה של מועצת הבטחון, היא תיאלץ לשחרר את השטחים הכבושים? כיצד אפשר לחשוב שעם, אשר חלק ממולדתו נכבש, והשומע מפי שרי הממשלה דברים גלויים ששארם-א-שייך, למשל, חשובה יותר משלום, כיצד אפשר לחשוב שעם זה ישלים עם המשך הכיבוש ללא סוף?

אגו, וכל כוחות השלום בעולם, פועלים ומשקיעים מאמץ עליון להגיע להסדר שלום צודק ולמנוע חידוש

השלום והמלחמה באזורנו, בטענה שהן נדונו בעת הסיקרה על משרד החוץ. ייתכן שראש הממשלה מעדיפה לא לדבר בכנסת לפני שתדבר עם סיסקו. אך אם היא בוחרת כך, אין אנהנו מסכימים להשתק את הנושא החשוב ביותר בימינו.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

פדגורני לא בא אלינו, אז נדבר עם סיסקו.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אמנם הממשלה באופן קולקטיבי נושאת באחריות למדיניות הממשלה ומעשיה, אך ראש הממשלה נושאת, לגבי ההלכה והמעשה של הממשלה, באחריות מיוחדת. ואם ממשלת גולדה מאיר ינחנה בתכונה מיוחדת להתמיד בעקשנות ובנוקשות במאמצים להערים מכשול לים בדרך המוצא מן המשבר הנוכחי באזור אל השלום, הרי חלק מכריע בנוקשות זו ובהליכה בקו המנוגד לאמצעי השלום מוטל על גברת גולדה מאיר, ראש הממשלה.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

בסודאן תדבר, יותר טוב. תספר מה עושים לקומוניסטים שלך בסודאן.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

מה אתה מכניס אותי לנושא כאוב זה? כנראה אתה שמה לרציחות של הקומוניסטים שאותן אנו מגנים בכל תוקף.

הקפאון השורר בשליחותו של נציג האו"ם גונאר יארינג, הסיור העיקש להיענות לאיגרתו הנוגעת לדרכי ביצועה של החלטת מועצת הבטחון, ואף חוסר התקדמות להסדר חלקי שיביא לפתיחת תעלת סואץ, ושיפלט את הדרך לפתרון כולל למשבר — לא קשה למצוא את מקורם. בדבקתה העיקשת של ממשלת גולדה מאיר במדיניות הסיפור, במדיניות הנצחת הכיבושים, בהתנכרות לזכויות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי, היא מחבלת באפשרות, הקיימת והריאלית, של פתרון שלום מוסכם, יציב וצודק, המבוסס על ביצועה המלא של החלטת מועצת הבטחון.

ידועים אנו שמקורו של קו זה, הדוחה את השלום, הוא בגיבוי האימפריאליסטי האמריקני בנשק, בממון ובדיפלומטיה, במדיניות ההשגחה התכססנית ובחמדנות של הבית הלבן, שמטרתם חתירה עיקשת לחולל שינויים פרו-אימפריאליסטיים במדינות הערביות, לסחוט בעזרת הכיבוש ומדיניות הכוח הישראלית ויתורים לטובת האינטרסים האמריקניים, הכלכליים והאיסטרטגיים. ביקורו של סיסקו, המגיע לישראל היום, הוא חלק של המדיניות האימפריאליסטית האמריקנית הזאת של תמיכה רוגז והשגחה וסחיטה, המונעים הסכם והדוחפים להתפוצצות.

אך אנו רואים את כל האפשרויות, שההתפתחויות ושינוי מאזן הכוחות באזור ובעולם יאלצו אף את ארצות-הברית להסכים בסופו של דבר לפתרון שלום, המבוסס על ביצועה המלא של החלטת מועצת הבטחון וניקסון, עם כל רצונו, לא יוכל עוד, במוקדם או במאוחר, להחזיק בעמדותיו שעליהן משליכה ממשלת ישראל את כל יתבה.

מצב זה, יחד עם בידודה ההולך וגובר בזירה הבינ-לאומית של מדיניות הממשלה, יחד עם כשלון הקו

אך ורק בגלל התנגדותם למדיניות הכיבוש והמלחמה. בטענה של בטחון, כביכול, אוסרים על תנועתם התפשית.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

מדוע נתלה בסודאן מזכיר המפלגה הקומוניסטית?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אני רוצה להביא דוגמה אחת: בוד"ח משרד ראש הממשלה מדובר על הפעולות של בית-הגפן לתרבות בחיפה. על-ידו קיים תיאטרון ערבי לילדים. האמן המארגן את הדקור, נביל עווידה, הוא חבר המפלגה שלנו והוא מרותק לחיפה ואינו יכול ללוות את התיאטרון להצגות מחוץ לעיר חיפה, משום שזה מהווה סכנה לבטחון, כביכול. זוהי משמעותם של צווי הרתוק, מאבק פוליטי נגד יריבי המפלגה והשלטת אמצעי זיכוי נגד מתנגדי מדיניות הכיבוש והמלחמה. אנו תובעים את ביטולם המיידי של צווי-הרתוק האנטי-דמוקרטיים.

משה נסים (גח"ל):

העובדה שהוא חבר רק"ח לא הופכת אותו לכשר.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארי אנקוריון, ואחריו לחבר-הכנסת קלמן כהנא.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני השוב-ראש. הסקירה בכתב על פעולות משרד ראש הממשלה, להבדיל מזאום של ראש הממשלה, מציינת שאין הסקירה נוגעת בעניינים שראש הממשלה עוסקת בהם בקביעות, דהיינו ענייני הממשלה והמדינה בכללותם. אבל, אם מותר לומר כך, מה שמעניין את הציבור בארץ כשמדובר על משרד ראש הממשלה הוא קודם כל ראש הממשלה עצמה, וכיצד מטפלת ראש הממשלה בענייני הממשלה והמדינה בכללותם. מתאים איפוא בהחלט שראש הממשלה הקדישה לזה את נאומה היום, וכן שהמתווכחים דנים גם הם בענייני הממשלה והמדינה בכללותם, בענייני המדיניות הכללית של הממשלה והשאלות הגורליות של המדינה.

במרכז הדיון עומדת קומתה הזקופה, המעוררת כבוד של ראש הממשלה, שגם מי ששירת קודם בממ"שלת הליכוד הלאומי וחזר לעמוד בראש האופוזיציה קורא לה "יהודיה גאה". עובדה היא, שאין בה שמץ הגומה ושום איש לא יוכל להתכחש לה, גם לא המתנגדים שבינן המתנגדים, כי במשך כמעט שנתיים ומחצה שגולדה מאיר עומדת בראש הממשלה היא הוכיחה מנהיגות מובהקת וכוח השראה, והפיחה גם הגבירה בעם רוח של אמונה ועמידה איתנה. ראש הממשלה נתנה ביטוי נמרץ ביותר לשאיפתנו לשלום, ולא החמיצה כל הזדמנות לחיפוש דרך לשלום. אולם השלום שהיא מדברת עליו ושאליו היא שואפת הוא שלום-אמת, ולא שלום-דמיון.

וממש כשם שנתנה ביטוי לשאיפת השלום היתה גם לפה להחלטתנו הנתושה שלא לוותר על עמדותינו הקיימות כל עוד לא יושג השלום. והיא חודרה הכרת חזון מדינת ישראל, השרויה לבטח בגבולות בטוחים שיעמדו נגד כל רוח מצויה ובלתי-מצויה. ואם תרצו - הרי זו כל התודה כולה, במידה שמדובר במדיניות החוץ שלנו.

ורשה לי להוסיף שראש הממשלה מצטיינת באורך-

המלחמה. אך כאשר ממשלת ישראל דוחה את הצעות השלום המבוססות על ביצוע החלטת מועצת הבטחון, היא נוטלת על עצמה אחריות היסטורית ודוחפת את האזור לעוד תפוצצות. מפני זה אנו מזהירים כיום וקוראים למיפנה, לגישה נבונה ולחתימה כנה לשלום צדק.

ראש הממשלה יודעת לשאול את עצמה מה עוד לא עשיו בשביל השלום; אך בעת ובעונה אחת אומרת, שהיא מקבלת עתה את העצה שהשיא לה לפני שנה קניינה, לשעבר הנציב העליון הבריטי בארץ ישראל, והיא: לא לזו משום מקום. זאת היא עצת אחיותי. כך מגיעים להיפך משלום.

בוועידת המפלגה הליברלית מזהירה ראש הממשלה, ש"אין לתת לרצון ולשאיפת השלום לסוור אותנו בצורה שנראה אפשרות לשלום במקום שאינו קיים". מתוך השאיפה לא לזו דוחה ראש הממשלה את השלום האמיתי, ואחר-כך היא מתפלאה ש"לא הצלחנו להסביר את עצמנו, את דרכינו הבסיסיים... אנו חיים בעולם מוזר... זו מלה חלשה בעצם... נשקפת לנו סכנה להיות מבזדזים", כפי שאמרה בוועידת המפלגה הליברלית.

לא העולם הוא מוזר, אלא מדיניות ממשלת ישראל, המנוגדת לשלום, שאינה ריאליסטית, אינה מתקבלת, היא מוזרה ורק מגבירה את הסכנה לישראל ולאזור. יש לסגת ממדיניות זו במהרה.

בסיום דברי אני רוצה להתייחס לנושא הנוגע לאוכלוסיה הערבית. יש הרבה מה להגיד על מדיניות הממשלה כלפי האוכלוסיה הערבית בישראל, שהאחראי והמעבב העיקרי שלה הוא משרד ראש הממשלה. אי-אפשר במלל ריק על פיתוח, סיוע וכו' לחפות על מדיניות האפליה הלאומית הקיימת כלפי האוכלוסיה הערבית בשטחי העבודה, התעסוקה, החינוך, השירותים, ועוד.

בסקירת ראש הממשלה על פעולות היועץ לענייני הערבים בלשכתה מדובר על הדאגה לאקדמאים הערבים. אין אני רוצה לדבר על מיעוט הסטודנטים הערבים במוסדות החינוך הגבוה, שאינו מגיע ל-1.5% מכלל הסטודנטים בישראל, ועל הקשיים שמעט הבוגרים שישנם מוצאים בסינום להיקלט בעבודה. אלה עובדות ידועות לכל. אך אני רוצה למחות על מחול השדים, שמארגנות זרועות הממשלה, נגד המאמץ של האקדמאים הערבים הישראלים להתארגן במטרה להגן על זכויותיהם ולקדם את עניין ההשכלה והחינוך בקרב האוכלוסיה הערבית. מדוע התארגנות כזאת של אקדמאים ערבים היא אסורה? מדוע צריך מיד להילחם בה, בנימוק שהיא, כביכול, פגזת חדש של אירגון "אל-ארד", כשכל אחד יודע שאירגון כזה אינו קיים כלל? מדוע צריך בדחליל הזה של "אל-ארד" ללחום נגד התארגנות לגיטימית של האקדמאים הערבים לפעולה תרבותית ציבורית? זוהי זכותם הלגיטימית, ואין להשלים עם ההסתה והאיזמים המתנהלים נגדם.

ולסיום אני רוצה להעלות פעם נוספת את התביעה החוזרת לבטל כליל את צווי ההגבלה של חופש התנועה ואת צווי הדיוקן בהתאם לתקנות-שעת-חירום המגדטוריות, שהוצאו נגד עסקני ציבור חברי מפלגתנו, חברי מוסדותיה המרכזיים, חברי הוועד הפועל של ההסתדרות, עורכי עיתונים וסופרים, וגם אישים אחרים,

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (דיון) (אנקוריון, טובי, אבנרי) —

על ועדות השרים שהוא יושב בראשן, להרכיב קבוצות עבודה, לקיים פגישות אדי-הוק, לעתים קרובות לראות בעיה ייתכן חודשיים, שלושה או שישה חודשים לפני שהיא באמת נעשית בוערת". וסר אלק דאגלס-יום, שר החוץ הנוכחי וראש ממשלת השמרנים לשעבר, אומר: "אם הממשלה דנה באיזה עניין, ראש הממשלה הוא הוא שמחליט מה היא דעתה הקולקטיבית של הממשלה".

בקשר לתפקידי הממשלה בכללותה וחלוקת העבודה בה הייתי מוסיף את מה שאמר הרולד וילסון באותו ראיון שפורסם ב-The Listener: "הקבינט הוא עליון (supreme), ואחד התפקידים הגדולים ביותר של ראש הממשלה הוא לדאוג שהקבינט לא יועמס יותר מדי בעניינים, ושתייה אצילת סמכויות הולמת, לא רק לשרים יחידים, לקבל החלטות ולהחזיק את ראש הממשלה בדיעה (to keep the Prime Minister informed), אלא גם לוועדות שרים, כך שתוכלנה לקבל החלטות לפי הצורך, מבלי להעסיק את הקבינט בכך".

אדוני היושב-ראש. אני סבור כי ההתפתחות הקונסטרוקטיבית אצלנו דומה מאוד לזו של בריטניה הגדולה. ואם חוות-הדעת של ראשי ממשלה שונים ממפלגות שונות בבריטניה הן כפי שזה עכשיו צינת, ואם מה שציטטתי הוא מה שמצפים מראש ממשלה במדינה דמוקרטית כאשר הממשלה מורכבת משרי סיעה אחת, על אחת כמה וכמה הדברים נכונים כאשר הממשלה היא ממשלת קואליציה כפי שהיא אצלנו.

ברם, תהא דעתנו על מעמד ראש הממשלה כאשר תהיה, ברור כי אחת הסכנות הגדולות לממשלה היא כאשר כל שר רואה עצמו עליון לא רק בתחומו, אלא סבור שהוא חפשי להביע את דעת הממשלה כולה כעולה על רותו. ממשלה חזקה ומגובשת דורשת ליכוד מלא. יהיו חילוקי הדעות בשאלות ובעניינים שונים כאשר יהיו — כלפי חוץ, ובעניינים רגישים למדינה, שרי הממשלה הייבים לדבר בשפה אחת וברוח אחת. לצערנו לא נוכל להתפאר ששרי הממשלה אצלנו עומדים כולם במבחן זה, ושאכן כולם שומרים על כך שלא יינסו האחד לתחום פעולתו והופעתו של רעהו. בדרך כלל אפשר לומר שחל שיפור-מה בשטח זה, ודאי שראש הממשלה ערה מאוד לעניין זה, בדיוק כפי שהיא ערה למכה המחפירה של הדלפות משולחן הממשלה וועדותיה, שחייבים לשים לה קץ.

יותר לזו איפוא לאמץ את ידיה ולהביע תקווה, שראש הממשלה תצליח במאמציה ללכד עוד יותר את הממשלה ולהנהיג אותה כגוף אחד בעל הסמכות המוצרת העליונה במדינה, הנהיגת מאמונה המלא של הכנסת.

אדוני היושב-ראש. מה שאמרתי בקשר לתפקיד המרכזי ולאחריות הכבדה של ראש הממשלה, שאיננה רק יושב-ראש הממשלה, אלא צריכה להחזיק תמיד בדופק הממשלה, לכוון ולתאם את ההנהגה המדינית, חייב להביא אותי לדעה אפיקורסית על המבנה של משרד ראש הממשלה כפי שהוא אצלנו כיום. נדמה לי שהאחריות המרכזית הזאת שעליה דיברתי איננה משאירה כלל זמן ומקום לראש הממשלה לטפל באגפים ובמחלקות המשתייכים למשרד זה באופן מקרי לגמרי, ושאינו גם כל צורך והצדקה אובייקטיביים שישתייכו למשרד ראש

רוח רב. וכשם שניחנה במידת התקיפות ובשמירה על עקרונות, גם מידת הגמישות המדינית המעשית אינה זרה לה, ויבואו ההתפתחויות השנה האחרונה, מאז אוגוסט האחרון ועד היום, ויוכיחו: אם זה יאריג ואם הדיונים על הסכם חלקי בדבר פתיחת תעלת סואץ. ואם בא קודמי בוויכוח, חברי-הכנסת תופיק טובי, וראה ממשלה המערימה קשיים בנושאות ובעורון הרפתקני על דרך השלום, הרי אלה הם דברי בלע של מי שלא איכפת לו בטחונה של ישראל. והייתי מייעץ לחברי-הכנסת תופיק טובי —

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): אמרו את זה חברים במפלגה שלך.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם): — הייתי מייעץ לך, חברי-הכנסת תופיק טובי, שתחפש דרכים לעזור לחברך בסודאן קודם שאתה משיא לנו עצות כיצד לקדם את שלום ישראל.

אדוני היושב-ראש. אנו מרבים בדיון על בעיות חוץ ובטחון. טוב עשתה איפוא ראש הממשלה כאשר הקדישה את נאומה היום לבעיות הפנים האקטואליות והמרכזיות של המדינה: בעיות מיוג העדות וגישור הפער, אנב תיאור האופיאה של עליית ההמונים וקליטתם בתחילת שנות החמישים, בעיית העוני בישראל ומאמצי המדינה בשטחים החיוניים של השיכון והחינוך, עם דגש בדאגה לחלש, הדגשת הפרימט של העלייה וקליטת העולים החדשים — דברים שהם בנפש המדינה — זרישת ההסתפקות במועט, האידיאולוגיה הנפסדת של הפער, הלבטים הקשים ביחסי העבודה, שהם היום בראש דאגותינו.

אדוני היושב-ראש. מהו מעמדה ותפקידה של ראש הממשלה בתוך הממשלה? האם היא רק ראשון-בין-שוים — "פרימוס אינטר פארס"?

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש): "פרימה אינטר פארס".

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם): "פרימה אינטר פארס", אני מסכים. האם היא רק מעין "Managing Director" או "Executive Chairman"?

על שאלה זו ענה, כבר לפני יותר מדור, ראש הממשלה הליברלי הידוע בבריטניה, אסקוויט, במימרה מפורסמת: "The office of the Prime Minister is what its holder chooses and is able to make of it" — כהונת ראש הממשלה היא מה שהמוחיק בה רוצה ויכול לעשות ממנה. מעמדו המרכזי של ראש הממשלה בדמוקרטיה המודרנית, באם הדמוקרטיית הפרלמנטריות — בבריטניה, הגיע לדרגה כזאת שמדברים שם, גם בספרות מדע המדינה, על "Prime Ministerial Government", במקום על "Cabinet Government" כפי שנהוג היה לומר לפני כמה עשרות שנים. ראש ממשלת הלייבור האחרונה ועכשיו מנהיג האופוזיציה, הרולד וילסון, כשנשאל בראיון בבי.בי.סי, בעת כהונתו כראש הממשלה, על תפקידו, אמר: "ראש הממשלה חייב לדעת כל מה שמתרחש. הוא חייב לקבל הרבה מאוד חומר, להציג הרבה מאוד שאלות, ולקבל הרבה מאוד תשובות. הוא חייב לחזות דברים מראש, לשוחח עם חבריו הנוגעים בעניין, עם כל אחד לחוד, ובקבוצות. הוא חייב, בנוסף

לספק מים בשפע לחקלאות ולתעשייה, ומה רבים תששו-
תינו לידלול המקורות או למחסור הצפוי בשטח זה עם
ההתפתחות ההולכת וגדלה של הארץ.

והנה מבשרת לנו הסקירה כי "קרוב לוודאי שיש
בידינו תהליכי המתקה למים, שהיו כנראה זולים
במידה ניכרת מאלה הקיימים כיום בשוק הבינ-לאומי",
ולא רק שנוכל לספק את צרכינו במים, אלא אפילו נוכל
לפתח תעשייה של יצוא מיתקנים וידע להמתקת מים.
לדאבון הלב איננו עשירים במי נחלים ומעיינות. הירדן,
התופס מקום כה רב בחלומות ילדותנו ונעורינו, ושמקומו
כה נכבד בהבטחת גבולותינו, איננו יכול להתחרות בשפע
מימיו בוויסלה, בוולגה או בהאדסון. אולם לעומת זאת
יש לנו ים גדול ונרחב לאורך כל החוף המערבי והחוף
הדרומי של ארצנו. ים זה אוצר בתוכו מקורות עושר. אם
נוכל להפוך מים-הים למים מתוקים במחיר כלכלי סביר,
אין גבול לאפשרויות הטמונות בניצולם.

הי"ד ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, ואחריו לחבר-
הכנסת אבנרי.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. משבח אני את
ראש הממשלה על שייחדה את דבריה בסקירתה היום
לבעיית פנים. טבעי הוא שבעיות בטחון והבעיות המדי-
ניות עומדות במרכז התעניינותנו. בעליל רואים אנו אין
הן נוגעות לשלום הכלל והפרט, ומשום כך ההתעניינות
המיוחדת בהן. לכן קיימת הסכנה שמתוך ראיית בעיות
אלה לא ייראו באור הנכון בעיות הפנים הגורליות ביותר
שאנו עומדים לפניהן. ויורשה לי אף לומר שאנו שולטים
יותר ומשפיעים יותר בבעיות פנים מאשר בבעיות חוץ.
ההתרחשויות האחרונות בסודאן, במרוקו ובממלכתו
של חוסיין לא היו תלויות בנו, אף שאין להתעלם
מהשפעתן הלא-קטנה על בעיות חוץ ובטחון. לעומת
זאת בהתרחשויות פנים אנו יכולים במידה גדולה יותר
להכריע ולהשפיע.

נדמה לי, לצערי הרב, כי אין אנו מקדישים די תש-
מת-לב, מחשבה רגועה וחשיבה בצוותות וביחיד, לבעיות
הפנים אשר השפעתן עלולה להיות גורלית בשביל המדינה
כולה.

אינני יודע עד כמה נכונה ההערכה שתגובות
"הפנתרים השחורים" השפיעו על האטת העלייה מאר-
צות-הברית. אבל אין ספק שעלולות הן להשפיע.
משלחת של "פנתרים שחורים" מודרכת על-ידי מרצה מן
האוניברסיטה העברית בירושלים - שמסופקי אם אפשר
לקרוא לה משלחת של רצון טוב, ואם לא יאה לה שם
אחר לגמרי הידוע מההגדה של פסח -, אין כל ספק
שיכולות להיות לה השלכות מסויימות, ולא כל כך רצויות,
על הקשר של תפוצות מסויימות עם מדינת ישראל. רוצה
אני לקוות שפתיחתה של ראש הממשלה בדיון היום לא
תהיה תופעה חד-פעמית, אלא תעמיד את הוויכוח בבעיות
שנדונו במרכז העניינים ובמרכז ההתעניינות.

אין כל ספק שהנוער שלנו במיוחד יודע למסור
את גופו למען קיומו של העם. הוא התעלה לפיסגה,
בשעות ואף בחודשים ושנים של סכנה, וידע להגן על
העם במסירות נפש עלאית. במיוחד נתגלתה רוח ההת-
נבדות של העם כולו, ואף של העם בתפוצות, בעתות
מלחמה. אבל אי-אפשר למדוד את חיוניותו של עם לפי

הממשלה. זוהי אינולה, ואולי גם אכזריות, לדרוש
מראש הממשלה אתריות פרלמנטרית ישירה לעניינים
שאין היא פנויה לעסוק בהם.

המגמה המוצהרת של משרד ראש הממשלה היא
כעת להעביר ממשלה לממשלה למשרדים אחרים
יחידות, שפעילותן משתלבת באופן ישיר עם פעילות אותם
משרדים, או שאין צורך חיוני שיישאו דווקא במסגרת
משרד ראש הממשלה. מברך אני את המחשבה הכלולה
בסקירה על משרד ראש הממשלה, כי המשרד צריך להיות
מכשיר ממשלתי מרכזי לייזום רעיונות ולגיבוש הנחיות
שיבוצעו בידי משרדי הממשלה השונים, ולא לעסוק
בעצמו בענייני ביצוע.

בהתאם לכך הועברה, למשל, הרשות לתיכנון כלכלי
ממשרד ראש הממשלה למשרד האוצר. הדבר הגיוני
בהחלט, כי אין להתעלם מן העובדה, שמשרד האוצר
אצלו הוא במהותו גם משרד לכלכלה לאומית. כמו כן
הועברו בשנה האחרונה, ממשרד ראש הממשלה למשרד
החינוך והתרבות, מרכז ההסברה, מרכז ההדרכה, שירות
הפידסומים ושירות הסרטים, וייצוג רשות השידור נמסר
לשר החינוך והתרבות. מלשכת העתונות הממשלתית
הועברו היחידות, העוסקות בעתונאי-חוץ ובמבקרים,
למשרד החוץ. במישור ההסברה נשארו, איפוא, במשרד
ראש הממשלה רק אותן יחידות של לשכת העתונות,
שעוסקות בהגשת מידע בצורות שונות לעתונות.

בעניין ההסברה רציתי לומר, כי רחוקים אנו כבר
מרחק רב מן הזמן כשהממשלה היתה צריכה להצטרף
על שהיא עוסקת בהסברה, והביקורת היום היא על כך
שההסברה אינה מספיקה. המדובר בהסברת המדינה
לאזרחי הארץ, בהעמקת ההכרה האזרחית בקשר ליעו-
דים הבסיסיים של המדינה, ויחד עם זה בהסברה
מדינית בעולם.

יודע הדבר שראש הממשלה התלבטה קשות
בשאלה של ריכוז ההסברה הפנימית והחיצונית. בהסברה
המדינית בעולם עוסק כמובן משרד החוץ. אבל אם נכון
הדבר ש-80% מן ההסברה בחוץ-לארץ מקורם בארץ,
כלומר במאות הרבות של כתבי-חוץ, כתבי סוכנויות,
כתבים קבועים וכתבים לשעה הנמצאים בארץ או הבאים
לארץ, הרי עניין חלוקת הסמכויות בהסברה נעשה עניין
עדין מאוד ולפעמים גם מלאכותי. והשאלה כיצד להסביר
את עצמנו לעצמנו ולעולם נעשתה אחד הדברים הרגישים
ביותר אצלנו, כאשר אפילו כמה פרופסורים מפורסמים
בארץ טוענים שאינם יודעים איך להסביר את עמדותינו.

יש חשיבות מכרעת לתוכן ההסברה, אולם גם
למהירות האינפורמציה והתגובה. זוהי חזית מתמדת
בארץ ומחוצה לה, הזקוקה לכשרון, יעילות, התמדה.
ומן הראוי לרתום לחזית זו את מיטב הכשרונות.

יודע שראש הממשלה הכריעה בסופו של הוויכוח
להפרדת הסמכויות בין ההסברה בחוץ-לארץ ובין ההס-
ברה בארץ. אולם לדעתי חסרה עוד חוליה בין-משרדית
לתיאום בין שתי הזרועות אלה, וייתכן שזו, בכל זאת,
צריכה להיות במשרד ראש הממשלה.

אדוני היושב-ראש. הייתי רוצה לסיים את דברי
בנושא ובנימה שיש בהם משום אופטימיות ותקווה
לעתיד. בשורה גדולה מכילה הסקירה של ראש הממשלה
בשטח המתקת המים. מי כמונו יודע להעריך כל מאמץ

רבים שעונים צרה באלה הממשיכים לקיים את מורשת היהדות המקורית, ובעת שלומדים בשיבות הם משוח-רים משידות בצבא. אך כבר שאל האדמו"ר מקלויז'נבורג שליט"א את השאלה מה מספרם של אלה המשי-תחררים מן הצבא על-ידי התמכרות לסמים, לפשע, לניווט רוחני ומוסרי. נדמה לי כי מחשבה בכיוון זה, מחשבה מעמיקה ומסיקה מסקנות לדרך החינוך שלנו, היא הכרחית ויכולה לקבוע רבות למען קיומו והתפתחותו של עם זה.

ולסוף תודעה לי הערה אחת בקשר לבעיות מדיניות חוץ. שמענו על דינוי של שר החוץ הבלגי ושיחותיו בישראל. במיוחד עניינה אותו בעיית ירושלים, כפי שנמ-סר. יש מקום לדאגה על העלאת בעייתה של ירושלים, דאגה שצריכה לבוא לידי ביטוי פומבי. מעלה אותה בהרפות חוסיון. הוא אשר ניצל לפני זמן קצר מאויביו ומשונאיו על-ידי עצם קיומה של מדינת ישראל חזקה בבולותיו - הוא בא ומשלם לנו תמורת הצלתו זו, ומעלה את בעיית ירושלים. או תאגט מחדג בקשר לב-עיית ירושלים. הוא מודאג בקשר לסלילת כביש על-יד ארמון הנציב שקיבל מדינו. הוותיקאן אף הוא התעורר, ומעיניו בירושלים. אין צורך להאריך ולהעריך מה עשו אלה בעבר בירושלים ובזכויותינו בה ועליה.

נדמה לי כי נדרשת הצהרה תקיפה וברורה ולא משתמעת לשתי פנים, מצד הממשלה, מצד הכנסת, מצד כולנו, בקשר לירושלים. דווקא כעת, בימי האבל על חורבנה, נכרז כי על ראש כל שמחותינו ועל ראש כל מאויינו ועל ראש דרישותינו נעלה את ירושלים השלמה, כעיר שחבורה לה יחדיו, שממנה לא יזונו כל רוחות שבעולם.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר הכנסת שמואל תמיר.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בנאומה היום הצ-טיינה ראש הממשלה שוב בכושר טקטי נדיר. היא נטשה את שדה-הקרב של מדיניות החוץ, ובצדק. כי מה יש לה לבשר לאומה על שדה זה, אלא זאת: לא זוג, לא עשינו, לא יזמנו, במשך שנה שלמה לא התקרבו אף במילומטר אחד אל היעד הלאומי העליון - השלום. לכן העבירה ראש הממשלה את כוחותיה המילוליים משדה-הקרב של מדיניות החוץ לזירה הפנימית. אמנם, גם בזירה זו לא יכלה ראש הממשלה לבשר לאומה נצחונות מזהירים, או הישגים מופלגים. היא נאלצה להסתפק בהטפת מוסר, בצירוף רמזים קודרים על איסור שביתות.

המדיניות הסוציאלית לא השתנתה: העשירים יוסיפו להתעשר, לעניים יורקו פירוורים, ולכלל הציבור הגדול, החי לו בין שני הקצוות, מובטחים מסים חדשים, מחירים עולים, הקפאת שכר וצווי ריתוק. האמת הפשוטה היא שאין שום פתרון של ממש לבעיית העוני, למתחים הסוצ-יאליים, לסכנת ההתפוצצות הפנימית, כל עוד מוקדש כשליש מן התוצר הלאומי, כמחצית תקציב המדינה, לצרכי הבטחון.

זוהי העובדה המכרעת שיש לחזור ולחזור עליה: השנה, התמישית מאז הגענו למה שמכונה "גבולות הב-טחון האידיאליים", בולע הבטחון סכום גדול פי-חמישה מזה שהוצאנו על הבטחון, כאשר היינו עדיין בגבולות

תגובתו בזמנים של התעלות נפש ולפי תגובתו בעת שנדרשת ממנו במיוחד גבורה נפשית. עם נמדד לפי חייו יום יום, לפי חיי ימות החול. האם בהם הוא עומד? העם היהודי יעמוד בהם רק אם יינתן תוכן לחייו, תוכן שידבר אל לבו.

אף הנוער היהודי בגולה, שנתפס על-ידי חוגי השמאל החדש, או השמאל הישן באדרת חדשה, נתפס על-ידים רק מפני שחוגים אלה סינורו ועינוו בברק של אידיאלים מדומים, ואנו לא נוכל להתחרות אתם על-ידי שנדאג רק לנוחותו של הנוער, על-ידי שנקים בשבילו אוניברסיטאות שבהן ידברו אנגלית, צרפתית או ספרדית. אם לא נעמיד אתגר לפניהם, אם לא נעמיד אידיאל לפניהם, הרי לא יועילו כל ההנחות וכל ההטבות שניתן להם. רק אחוז קטן מאוד יענה להטבות, מפני שהטבות אפשר להשיג גם במקומות אחרים. ואתגר יוכל להינתן רק אם נחזור למקורות שלנו, אם נעזר להגביר את המקורות היהודית, ובה נבוא ונפעל אצל הנוער בארץ ואצל הנוער בגולה.

אינני תמים-דעים במאה אחוז בהערכת עדות המזרח שעלו ארצה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי לא אחת. נכון הוא שהייתה נחשלות במקומותיהם, ונחשלות זו גורמת את אותותיה בנו כולנו. אבל הייתה גם תרבות יקרה, תרבות מקורית שאנו לא ידענו לנצל אותה ולשמור עליה. גשי תימן, שלא ידעו קרוא וכתוב, נהוו בתרבות פנימית עמוקה, בצניעות, בחן, בנועם הליכות ובאמונה יהודית עמוקה. ואנו, בגסיון לאוניפורמיזציה בחינוך ובהווי חיים, לאידופמיזציה של הליכי חיים, גרמנו לאבדן ערכי תרבות אלה. ציביליזציה תיצונת ירשה הרבה פעמים בחינוך נוער, צעירים ומבוגרים, את מקומה של תרבות אמיתית.

גברתי ראש הממשלה, אותו ילד שסיפרת עליו, שידע עברית ממקור התורה, הושיבו אותו על ספסל הלימודים והחלו ללמדו עברית ילדותית במקום לנצל את מרחב ידיעותיו בתורה ובתאג, ולבנות על יסוד זה חינוך יהודי מקורי. ואותם עולי צפון אפריקה ומרוקו שהביאו אתם תרבות עמוקה, אולי ללא ציביליזציה חי-צונית, אך תרבות עמוקה של חיי משפחה, של כיבוד אב ואם, של כיבוד התורה וערכי היהדות, גם הם היו צריכים לעבור תהליך של אוניפורמיזציה, אשר בה רבים איבדו את ערכי התרבות שהעלו אתם, וכשו פומאדה הנמרחת בצורה תיצונית, ואילו ערכים פנימיים של תרבות לא הצליחו להקנות להם. וזה מקור הבעיות.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

רק זה רכשו בארץ?

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

לא אמרתי רק זה, אמרתי: גם זה.

הנה ראש הממשלה סיפרה לנו בגאווה על כך שעל-ידי שכר לימוד מדורג לומדים יותר מ-50% של גילאי בית-ספר תיכון בבתי-ספר תיכוניים. טוב ויפה. אבל למה לא יכולים ליהנות משכר לימוד מדורג זה אלא פרצנים ללמוד בשיבות? היה מישוה שקרוב הוא ללב כולכם, רבותי, שמהללים אתם אותו יום יום ומתייקרים בכבודו, והוא כינה את השיבות כבית היוצר של האומה, של נפשה ושל רוחה. והן מופלות לרעה ואינן נהנות אלא מפירווי השולחן הגדול של הממשלה ושל מה שהממשלה מקציבה לחינוך העם. אני יודע שיש

במלים פשוטות, להציע מיד לפלסטינאים, לכל גורם פלסטיני המוכן לפעול, עזרת ישראל להקמת מדינה פלסטינית לאלתר, בשטחים המוחזקים בידינו, תוך נכונות מיריבת לשיתוף פעולה עמה לשיקום הפליטים, להגנה מפני מזימות החיסול בגדה המזרחית, להבטחת המקום הראוי לה במשפחת המדינות, לפיתוח כלכלתה, קיום גבול פתוח וגישה חפשית לנמלים.

ניקסון הכיר בסין. האם לא תהיה ראש ממשלת ישראל מסוגלת להכיר בפלסטין? אם קיסינג'ר היה מסוגל להיפגש עם צ'ו אן-לאי, האם אין שמחה דינאית מוכן להיפגש אפילו עם ערפאת?

עוד מהדהדות באוזני קריאות ההמונים בקהיר, שהועברו ברדיו, בשעת אחד מנאומיו של נאצר: "פלסטין, יה גמאל!" אני קורא באוזני ראש הממשלה: "פלסטין, יה גולדה!"

מנחם ירד (גח"ל):

אתה מייצג את הפלסטינים או את מדינת ישראל?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
אני מייצג את הבוחרים הישראליים, ששלחו אותי הנה, כדי לדאוג לשלום.

השטח השני הוא מזרם: מצרים. בשנה זו צעדה מצרים צעד אדיר קדימה לקראת הכרה בישראל ונכונות לשלום עמה. הנשיא אל-סאדאת סיכן את מעמדו, את עצם חייו הפוליטיים, כאשר בישר שינוי היסטורי זה. עמו עיף ממלחמה ללא תכלית, ומוכן לשלום של כבוד. אפשר היה לקוות כי ממשלת ישראל תצעד צעד גדול לקראתו. אך היא לא צעדה אפילו צעד זעיר, אף לא צעד של מילימטר אחד. לא הצהרנו על נכונות לוותר על סיפוח, לא עשינו את המחווה הקטנה ביותר כדי לאפשר לאל-סאדאת להגיד לעמו שלו: "מצרים צעדה קדימה לקראת השלום, והנה הגיבה ישראל בויתור חשוב משלה". והרי בינתיים מדובר רק על ויתור מילולי. כי מוסכם שאין נסיגה, אלא אחרי השגת השלום.

הדינאמיקה של מצב זה עלולה להביא למלחמה - מלחמה שאין לנו מה להרוויח בה, שסכנותיה עצומות, שבה עלולים כוחותינו להיתקל, זו בפעם הראשונה מאז ראשית מפעל התחייה, בכוחות של מעצמה עולמית, בקרב פנים אל פנים.

ההזדמנות עדיין לא חלפה. אנו מציעים להצהיר ברורות באוזני מצרים, באמצעות יזמה ישראלית ישירה, או באמצעות ג'וזף סיקו והבריו, שתמורת שלום אמיתי, תמורת בטחון משוריין, תמורת גבול פתוח ורקמת חיים חדשה במרחב, מוכנים אנחנו לוותר על סיפוח, על כל סיפוח, בד-בבד עם פתרון הבעיה הפלסטינית.

השטח השלישי הוא בצפון: ברית-המועצות. מוס-קבה מעוניינת לכונן מחדש את היחסים שנותקו. לנו יש עניין חיוני להחדש יחסים אלה, כדי להתזרזז מידה של חופש תימרון למדיניות שלנו. פתרון ישראלי-ערבי, עלייה מברית-המועצות, הפגת מתחים במישורים רבים - כולם ייצאו נשכרים מחידוש היחסים והתחלה של התקרבות. והנה מה קורה? שלח בא לישראל, ובדרך, שכבר הפכה לשגרה אצלנו, פוצצה השליחות על-ידי הדלפה מכוונת.

השטח הרביעי הוא במזרח הרחוק: סין. אחריות כבירה קיבל על עצמו משרד החוץ, עוד בימי משה שרת

הנוראים של ה-4 ביוני, אותם גבולות מסכנים, אשר ראש הממשלה נשבעת לנו שלא תסכים לעולם להזרז אליהם. צרכי הבטחון גדלים משנה לשנה, כחבית מת-רחת שאין לה תחתית, ולתוך החבית הזאת אנחנו זורקים את הסכומים הדרושים לחיסול שכונות העוני, לחינוך גבוה חינוך, לביטול הפער הסוציאלי והעדתי, למניעת המתחים המסוכנים בין בני-ותיקים מוכי-דלות לבין עולים חדשים.

השלום הוא האלף והתו של כל בעיותינו. השלום הוא היעד הלאומי העליון, אשר בו תלויים כל שאר היעדים - הסוציאלי, הכלכלי, החינוכי.

כבוד היושב-ראש. שוב חלפה שנה. ואיוו שנה! שנה של מהפכה בכל מערכות העולם. השינויים מתקרבים לממדי רעש-אדמה, כשהרים הופכים לעמקים, עמקים הופכים להרים. מה שנראה כבלתי-אפשרי לפני שנה הופך למציאות לנגד עינינו. דברים שהיו בטוחים ומוסמ-כים הולכים ונעלמים. ורק אצלנו, בארץ קטנה זו, אין תזוזה, אין שינוי. ראש הממשלה הפכה לסמל בין-לאומי של עמידה איתנה - עמידה נוקשה - עמידה מוצקה. ועמידה היא, כמובן, ההיפך מתזוזה. עמידה פירושה סטטוס-קוו. והסטטוס-קוו הוא מלחמה, המופ-סקת זמנית על-ידי שביית-נשק, אותו מעגל קסמים של קרב, הפוגה, קרב, הפוגה. במצב כזה, העמידה האיתנה היא שלילית, והתזוזה היא חיובית, בתנאי שהתזוזה מו-בילה אל השלום.

והנה, בשעה זו, ודווקא ברגע זה, יש אפשרויות לת-זוזה כמעט לכל הכיוונים. מזה זמן רב לא היה לממשלת ישראל חופש כה רב לתימרון, ומעולם לא היתה לישראל ממשלה מסוגלת פחות לתזוזה, קפואה ומאובנת יותר.

אמנה, כבוד היושב-ראש, ארבעה שטחים שבהם אפשר לפתח היום תנופה אדירה של מעש ויזמה, ארבע אפשרויות שאין בנייהן סתירה, שבכוחן להשלים זו את זו במיבצע מדיני משולב ודינאמי.

השטח הראשון הוא הקרוב ביותר: פלסטין. בשלוט גולדה מאיר הפכה המלה "פלסטין" למלה אסורה כמעט, בבחינת "פלסטין יוק".

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

לפני שנה אמרת שיאסר ערפאת הוא בן-גוריון של הפלשתינאים, וראית ב"פתח" גשר בין השלום והערבים. מה דעתך היום?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

בעוד רגע אגיד לך בדיוק מה דעתי על כך.

מה פלא, שבבוא ההזדמנות הגדולה, ההיסטורית, אין מי שרוצה, ואין מי שמסוגל לנצלה?

היום נמסר, חברי-הכנסת שובל, ממקורות החצר בדאבאט, כי מלך מארוקו העביר לידי ישראל את הידי-עה שמנהיג הפדאיון, יאסר ערפאת, מוכן עתה לפתרון של שלום ישראלי-פלשתינאי, על בסיס דו-קיום של שתי מדינות לאומיות, זו בצד זו. היום! זה יוכחש מחר, שני הסתם. אך כל בר-דעת, היודע את ענייני המרחב, יודע שזו אמנה, ולא מהימים. היום, כאשר תנועת הפדאיון מוכה ומבודדת, לא מעט באשמת עצמה, אפשר ללכת באחת משתי הדרכים: לשמוח לאידם, לעזור לחוסיין לסיים את מלאכת הרצח, או להיפך - לפנות אל העם הפלס-טיני, להושיט לו הכרה והבנה בשעתו הקשה ביותר, להציע לו הצעת שלום נדיבה, סבירה ומעשית לאלתר.

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (דיון) (ידיד, גרוס, נחושתן, אבנרי, קשת, ש. תמיר) —

שמר סיסקו יאמר לראש הממשלה ולשרים שייפגשו אתו: "גא ללכת לקראת, קדימה, גא לצעוד הלאה לקראת סאדאת. יש לכם עכשיו הזדמנות. האלטרנטיבה היא מלחמה שתתחדש. אתם צריכים לתרום תרומה גוֹ-ספת — גוספת לגבי מה שכבר אמרתם, לגבי מה שכבר הסכמתם"; והדברים ידועים גם מבחינת הנכוונות היש-דאלית.

כאשר יישאל מר סיסקו — ובוודאי יישאל — "ומה בדבר בקשתנו להימוש גוסף ולרכש גוסף?", הוא יאמר: "גכוג, איגנו לוחצים והעניין בדיון", אבל יתן להבין אולי שבמידה זו או זו, הא בהא תליא; ונעמד כולנו, באמצע-עות ממשלת ישראל, לפני הלחץ המפורש, או הלחץ מכללא, המעודן יותר, ללכת קדימה לקראת סאדאת, כשהגיפגוף במחדל האסטרטגי מאיים מעל לראשנו. אין תשובות קלות, וכל המתיימר שהוא יודע את התשובות המדויקות של איש אמת הוא. ובכל זאת על הממשלה לקבל החלטה, ולמעשה היום הזה הוא היום שבו גפרדת הכנסת למספר חודשים מן הזיקה לביקורת השוטפת על פעולות הממשלה. לכן מן הראוי הוא שיישמעו הדעות.

לאחרונה היה ברור למדי שישראל נכונה לנסוגה חלקית מן התעלה בתנאים מסויימים: שלא הצבא המצרי יר לא צבא אחר לא יעברו את התעלה; שהשיט יהיה חפשי לכל; שתהא אפשרות אסטרטגית צבאית להגיב במקרה של חצייה פתאומית של התעלה על-ידי האויב; שהנסיגה תהיה מוגבלת למרחק מסויים, אשר לא הוגדר בדיוק מה הוא, ושאר התנאים הצמודים לאלה. את התנאים האלה לא קיבל סאדאת, ותשובתו היתה לא מוחלטת.

לפיכך כל דרישה שמשמעותה נסיגה עמוקה יותר, העברת כוחות מצריים, בצורה זו או זו, אל הגדה המזר-חית של התעלה, ויתור שלנו על שיט בסואץ, ותביעות גוספות — ואם באנו לומר היום את דברנו לראש הממ-שלה הרי זה כדי לומר לה זאת — היא מחיר שאי-אפשר לשלם. לא שאין רוצים לשלם אותו. רוצים הרבה מאוד למען השלום; אבל את המחיר הזה אי-אפשר לשלם, מפני שמחיר זה פירושו מחיר כולל בעד תמורה חולפת, שאת המשכה איננו יכולים לצפות מראש או שאנו יכולים לצפות אותה בחזות שחורה למדי. את הנסיגה מן התעלה הזאת, המפרידה בינינו ובין 35 מיליון מצרים, המפרידה בינינו ובין הטייסיים הסובייטיים, בינינו ובין הטיילים הסובייטיים — מבקשים מאתנו כיום אמרי-קאים, בריטיים, איטלקים שבאים אלינו, גרמנים שבאים אלינו, בלגים שבאים אלינו. יש להם אינטרסים של גפט, של אחויה בארצות הערביות, וכולם מעוניינים עכשיו, ויש להם מה לומר ולהשמיע באוזנינו, דברים גוחים ונעי-מים, ודברי כיבושין.

שעה אחת אחרי שניסוג מן התעלה, שוב איננו גורם בזירה הבין-לאומית כפי שאנו כיום. ואם לשיטתה של ממשלת ישראל — לא לשיטתי — היא נכונה לנסי-גות, לויתורים, לקונצסיות, הרי שבמלאת שנה אחרי ההחלטת ההפוגה היא זכאית וחייבת לומר: אנחנו מוכנים, אבל תמורת שלום, אבל תמורת פתרון כולל; לא תמורת הסדר חלקי, שבעקבותיו נהיה צפויים לאותו לחץ, בדיוק — אם לא עו יותר — כעבור חצי שנה.

קודם, אמרו לנו, דרושה הפוגה, והיה בכך הגיון משלו, כדי שהתותחים יפסיקו לדבר, ויתחילו בשיתות. אבל עברו אחד-עשר חודש, כמעט שנה, נוצרה האווירה

המנוח, כאשר החמיץ הזדמנות הרת-סיכויים לכונן יחסים עם סין העממית, כפי שהציע בשעתו דוד הכהן. כיום מצייצות הסגנויות הראשונות על אפשרות לתיקון המשגה הפאטאלי. היו מגעים ראשונים בפאריס. ושוב, באותה דרך שגרתית, פוצץ הדבר על-ידי הדלפה מכוונת, שמקורה בשגרירות הישראלית. הענק הסיני נכנס לזירה שלנו. תהיה זאת איולת הרת-אסגנות שלא לנסות כל דבר אפשרי כדי לפרוץ פירצה ראשונה בחומה הסינית.

כבוד היושב-ראש. בכל השטחים האלה יש קפאון מוחלט, וזה בשעה שסימן שאלה גדול מרחף על יחסינו עם ארצות-הברית, שנעשתה מקור יחיד לסעד ולעזרה.

היום בא ג'וץ סיסקו לארץ. ראש הממשלה תיפגש עמו אחרי שיסתיים ויכוח זה. מה תגיד לו?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אולי תשתף אותך בדיונים?

יעקב נחושתן (גח"ל):

אולי אתה תיפגש אתו, במקום ראש הממשלה?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

תפקידה של ראש הממשלה הוא לנהל את יחסי החוץ של המדינה. תפקידם של חברי הכנסת הוא להביע את דעתם של הבוחרים ששלחו אותם הנה.

אני מציע לך, גברתי ראש הממשלה, להגיד לו: בעודנו דואגים לבטחוננו, אנו מוכנים לצאת לדרך חדשה, לגלות זימות חדשות כלפי פלסטיין, כלפי מצרים, כלפי ברית-המועצות, כלפי סין, כדי להסל סכנת מלחמה מקומית, למנוע עימות גלובלי במרחב שלנו, ולפתוח דף חדש בתולדותינו.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת שלום כהן.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. ראש הממשלה, בדברה על משרדה, בחרה היום להתרכז בנושא הפנימי-החברתי ולהימנע מהשמעת דברים גוספים על ענייני חוץ בזירה המדינית. דומני שניתן להבין את טעמה של ראש הממשלה דווקא היום, שעה שהיא עומדת להיפגש עם סגן שר החוץ האמריקני, לשמוע ולהשמיע, על פרשת דרכים ובעקבות דיון מדיני שהיה בכנסת. כך שטעמה של ראש הממשלה עמה.

טעם זה, שחייב אותה היום להימנע מהשמעת דב-רים בגוש המדיני אינו חל על חברי הכנסת. נהפוך הוא. דומני שערב פגישתה, מן הראוי שאנחנו, על גונינו השונים, נשמיע באזניה, באוזני הציבור, באוזני האזרח הנכבד הבא מבחוץ, את עמדותינו.

מר סיסקו יבוא היום אחרי-הצהריים, ולא קשה להניח מה, בערך, יהיו דבריו. איננו מתכוון לדיוקים, ואיננו מתכוון לניסוחים מפורטים, אולם בעקבות הביקור הקודם של רוג'רס וסיסקו, בעקבות המסע החזור של סיסקו אל סאדאת, בעקבות הנאום האחרון של סאדאת, שבמחלקת המדינה כבר פירשו אותו כנאום סביר הפותח פתחים ואפשרויות, בעקבות המתחולל לאחרונה בסדאן ובעקבות הנתונים שבהם אין היום דיפלומטיה חשאית לחלוטין, ולמעשה ידע העולם, פחות או יותר, במקדם או במאוחר, את עמדות הממשלות השונות — הרי ברור

חלקית, יכול להיות פה סוף פסוק. התזווה שעומדים להבוע מממשלת ישראל בשבוע הקרוב — ובאים עם הכתובת שלנו, כל הזמן עם הכתובת שלנו — התזווה הזאת הגיעה לשלב — ואינני רוצה להשתמש במונח "ייהרג ובל יעבור" כי אין זה נושא עקרוני, זה עניין של בטחון — שמבחינה אסטרטגית, מבחינה בטחונית, — וכל מי שעיניו בראשו ואיננו בורח אל האשליה יאשר זאת — נתוניו ברורים. זהו הפער שאותו אין לעבור.

נראה לי, גברתי ראש הממשלה, שגם לא ניתן יהיה בעקבות ביקורו של סיסקו לשבת ולהמתין ללחץ הבא. הכרחית יומה ישראלית משלנו. ושוב אינני אומר לשיטתך, אני מדבר על עמדת ממשלת ישראל, שיש לה עמדות מסוימות, המוסכמות, פחות או יותר, לפחות בפנים. ממשלת ישראל חייבת לצאת ביזמת שלום חיובית משלה, ולא להסתפק בתגובה נצחית על מה שהם אומרים "כן" או "לא", או "כן" מסוייג או "לא" מסוייג.

בינתיים, ואנחנו בשנה החמישית מאז המלחמה, יש מספר דברים שבהם אין מנוס מלהתקדם. האחד, ואני חושב שהוא מן הראשונים והרחופים ביותר, הוא פעילות נרחבת הרבה הרבה יותר ועמוקה הרבה יותר בכל מה שנגעשה בתחום שיקום הפליטים בשליטת ישראל. תמיד תמהתי, למן היום הראשון אחרי המלחמה, כאשר עלינו לכאן ותבענו יומה נידון, על העניין, תמוה תמהתי לעמדת הממשלה, על כל מרכיביה. אינני רוצה להשתמש בביטוי חריף "חוסר" או "חוסר קשב" לנושא זה. אני יודע שהוא מסובך, כבד וקשור בקשיים פסיכולוגיים, כספיים, מדיניים. אבל אין מנוס ממנו. עובדה היא שאחרי ארבע שנים הממשלה ניגשת, סוף סוף, לפעולה ואף מקדישה כספים; ותבודך על כך. אבל אני חושב שמה שנגעשה הוא שוב אילתור, הוא תגובה על מה שמישהו אחר יזום, ותגובה בלתי-מספיקה ולא-יסודית דה הצורך. הכרחי שתהא יומה ישראלית לשיקום הפליטים, שתתחיל בבית ותחול על הפליטים המצויים בתחום שלטונה של ישראל. זה הכרח בטחוני, זה הכרח מדיני, זה הכרח הומניטרי, זה הכרח למבנה החברתי הפנימי שלנו. מנינו את הנימוקים כהנה וכהנה עשרות פעמים מעל הדוכן הזה. אני אומר שוב: משהו זה כאן לאחרונה, ותבודך על כך הממשלה. אבל הכרחי שהדבר יהיה רחב יותר, עמוק יותר ובעל תנופה יסודית יותר.

ובהקשר זה מלה אחת: לאחרונה התבטא אחד משרי הממשלה שהוא רוצה להציב גבול למספר המועד-סקים מן השטחים: תחילה אמרו כי מותר שמספרם יגיע ל-10,000, אחר-כך ל-15,000, עכשיו — ל-40,000. זה לא יצלח. אי-אפשר לפרק את הארץ מחדש. אי-אפשר להפריד בין אוכלוסיה מחדש. כאשר שם יש רעב לעבודה ואצלנו רעב לידיים עובדות, הרי שהכלל של כלים שלובים יחול. השווייצים ניסו בכל מאודם לא לבקל ספורדים, איטלקים, תורכים. הם חשבו שזה יפגע בקיון עירם, וחלק מהם אפילו חשב במושגים של פגיעה בגזע. כל זה לא הועיל. מיליון של פועלים זרים עובדים בשווייץ, למורת רוחם של אינני הדעת.

אינני עושה השוואה או הקבלה. אך אין מנוס משילוב השטחים ויושביהם. יש חוקי חיים וחוקי כלכלה, וישראל תצטרך לשלב את האוכלוסיה הזאת בקרב, שלב אחרי שלב, בזהירות, תוך הקפדה, אבל שילוב

האובייקטיבית שעליה דובר, שבה אין התותחים רועמים, וכמעט שאין ריאות, ואפשר לדבר. מה תשובה יכול היום להשיב הצד שכנגד על תביעתנו, על תביעה מהודשת שתועלה על-ידינו? מוכנים, ומוכנים, אבל עומי-דים על הסדר גלובלי. אי-אפשר שלא לזכור, גברתי ראש הממשלה, אי-אפשר שלא להזכיר לאמריקאים, לבריטים ולצרפתים, שבדיוק, בהקבלה מזועזעת — ולא אלאה לח-זור על כך פעם המאה ואחת — ביקשו מן הצ'כים רק את חבל הסודטים, אותו חבל שהיה מבוצר; ומשזה ניתן, כעבור פרק זמן קצר באה ההסתערות הטוטלית.

יתר על כן; לנו מותר היום לומר שדווקא בלחץ של סכנת מלחמה ועימות ההר-אסונוג לאזור ולעולם כולו, דווקא בלחץ זה אנו עומדים וחובעים פתרון כולל. יש לנו נסיון של עשרים-ושתיים, או תשע-עשרה שנה, של שביית-נשק, של רגיעה חלקית, שבה המצב לא היה חריף, ושני הצדדים כאילו השלימו אותו, או השלימו אותו חלקית. ומה הוברד? הוברד שהוא מוליד מלחמות: את מלחמת סואץ של אז, מלחמת-קדש, ואחר-כך את מלחמת ששת-הימים. אנו חייבים לטעון כי כמיוון שהמצב הוא מסוכן, יש להפוך את השלילה לחיוב הגדול, לפתרון הכולל, ולא לברוח שוב להסדר חלקי הנושא בחובו התפרצות נוספת, במועד שאיננו יכולים לשור אותו מראש.

גברתי ראש הממשלה. האמריקאים באים כפעם בפתח בתכנית אחרת. רוצה לומר: אין אצלם תכנית מוגדרת, סופית. רוצה לומר: יש לאמירה שלנו משמעות, ערך ומשקל. כאשר הם באים ואומרים לנו כי מה שמת-חולל בסודאן מוכיח שלסובייטים אין אחיזה סופית, צודקים דברינו, כי בארצות הסובבות אותנו השליט של אתמול הוא התלוי של מחר. היום נתלה מחגיבו, אתמול הוא היה שליט. כאשר מאתנו תובעים: היסוגו מן התעלה ותותרו על המיתלה והמעבר למיתלה; ותרו על קו בר-לב; היו מוכנים לכך שהטילים, אולי בן לילה, יעברו לצד המזרחי; הסכימו לכוח מצוי או זה — הברי המענה האלמטרי הוא: מחר בבוקר יהיה מחגיבו מצוי, זה או זה, ימני או שמאלי. מי יכול לערוב לנו זאת בעולם ההפכףך המקיף אותנו, המורכב כל כולו, בלי יוצא מן הכלל, ממלכים רודניים או מרודנים שאינם מלכים, עולם אשר בו אין, אף לא בארץ אחת, משטר דמוקרטי ויציב כשלנו?

באמרי את הדברים האלה, גברתי ראש הממשלה, אינני מציע, ואינני רוצה להיות מובן שלא כהלכה, שיש-ראל, עקרונית ובשום מחיר, לא תסכים להסדר חלקי. לא. אני יודע את כל המעלות שגם הסדר כזה יכול לתת לנו; כל אחת ואחת, והן נמנו על-ידי ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון. אולם כבר כאשר דובר על ההסדר החלקי לאחרונה, בביקור האחרון, אמרנו מעל במה זו לממשלת ישראל: הגעתם עד לקצה, וכמעט מעבר לקצה המותר אף לשיטתכם, שלא לדבר על שיטתנו. עכשיו, כאשר באים אליכם ומבקשים להדוף אתכם אחורה מעמדתכם הקודמת, מעמדתה של ישראל — ואתם מייצגים גם את ישראל — עכשיו, כאשר מנסים להדוף אותנו למה שהוא בשבילנו עברי-פחת, צריך לדאוג את התמונה הגלובלית האמריקנית המנסה לבקש פתרונות, ומעט מאוד מצליחה, בחזית רחבה, מסין, דרך ברית-המועצות, דרך המזרח התיכון, דרך בעיות פנים, דרך וייטנאם האומללה, ששם כל פתרון, כל תזווה היא תרומה; אבל מה ששם יכול להיראות כאילו תרומה

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (דיון) (ש. תמיר, כרמל, גבון, ש. כהן) —

היו"ר י. גבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, ואחרי
לחבר-הכנסת ארידור.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כולנו מכירים את האגדה על הילד ההולנדי, שגלה בקיע בדיק הסוכר את מי הים, ודחף את אצבעו לסכר כדי למנוע את פריצת המים. הוא עמד כך עד אור הבוקר, כאשר באו התושבים וסתמו את הבקיע. כך אנו מחזיקים את האצבע בבקיע שהתגלה לפני יותר מארבע שנים, כאשר יצאנו למלחמת המגן של יוני 1967. אבל כמה זמן אפשר להחזיק את האצבע בבקיע? כמה זמן זה יכול לעצור את נחשולי המים? במקום סתימת הסדק, במקום חיוק הסכר, אנו עדים לבקיעים נוספים, לסדקים המאיימים על שלום החומה, ושלום השדות שהיא מגינה עליהם.

יש אמנם גבורה רבה בסוג זה של עמידה, אבל זאת רק סתימת חורים, תעודה של מחלל המור ומסוכן, והעיקר — מדיניות עקרה האוכלת את משאבינו, את תוצרתנו, את הכסף שצריך היה לממן את פתרון הבעיית הפנימיות שלנו. אנו זכאים לתבוע מראש הממשלה דין וחשבון על מה שהיא עשתה בפועל כדי לשנות את המצב. ולא די שתאמר: החזקנו מעמד. להחזיק מעמד זה דבר פסיבי, ואילו אנו דורשים דין-וחשבון אקטיבי.

אדוני היושב-ראש. ראש הממשלה בחרה היום שלא להתייחס בדבריה לנושאים המדיניים, באשר — כך אמרה — רק לפני שבוע נערך דיון מדיני מקיף במסגרת הדיון על משרד החוץ. וחבל, כי בדיון ההוא לא הושמעה שום הודעה ממשלתית מוסמכת על מדיניות הממשלה בימים אלה, כשהמרחב כולו מלא תהפוכות, כאשר מעבר לירדן עוברת התנועה הפלשתינית משבר הפותח בשביל ישראל סיכויים לשלום, וכאשר אנו מתכוננים לקדם את פני השלית האמריקני ג'וזף סייקס. אלה הם נושאים בוערים, ואנו כמו שאר האזרחים ניזונים מידיעות עתונ-איות, מניוויזים, מהדלפות והמכחשות, וחבל חבל על שהיום, לפני צאת הכנסת לפגרה ארוכה, לא מצאה ראש הממשלה לנכון לשאת את הבית ואת העם בבעיות המדיניות הגדולות.

כמה חברי הכנסת הזכירו את הבעיה הפלשתינית ואת מה שקורה היום לאירגונים הפלשתיניים. אין לי ספק כי מה שקורה עכשיו מציג הזדמנות לשבירת הקפאון, ליצירת עובדות מהפכניות חדשות. אני יכול להבין את ראש הממשלה, שמתעמים מוצהרים, כפי שהצהירה לא אחת, לא הביאה לתוויה זו; אני יכול להבין את סגן ראש הממשלה, כי לא יכול היה לגייס את הכוח הדרוש כדי להביא לשינוי; אני קצת פחות יכול להבין את שר הבטחון, אשר דיבר הרבה פעמים על קו פלשתיני — ואם נאמין לידיעות שהוכחשו, הוא מועמד להיות ראש הממשלה באחד השלבים הבאים בעתיד, ואני מקווה שהוא יהיה רחוק. קשה לי להבין אותנו, בשבילו זהו הזדמנות לשיפור את הפאון. כי נראה שניתן היום במצב הנוכחי ליצור את העובדה החדשה הזאת, את העובדה של הכרה ושיתוף פעולה עם הפלשתינים דווקא ברגע של שפל, דווקא ברגע של חולשה. כיוון שמי שחושב, כי רגע זה של חולשה ושפל פירושו חיסול התנועה הפלשתינית וחסול השאיפה הלאומית הפלשתינית, משלה את עצמו. כיוון שאיפה זו היא הגדרה של עם, והעם הזה קיים והשאיפה הזאת קיימת ותהיה קיימת. במשך זמן רב לא

ממשי, יזום ומתוכנן. ולא יאה שממשלה זו, על מגמותיה הסוציאליזיות, לא תראה את הדבר נכוחה ולא תמצא לו פתרון מדיני, חברתי וסוציאלי.

ושוב, בפעם האלף ואחת, גברתי ראש הממשלה, אני מעלה את בעיית האיכלוס. ברצועת עזה, שלגביה אמרת, וטוב שאמרת, שלכל הדעות היא תישאר בתחום ישראל, ברצועה זו אנו יושבים על כידונים. כל העובר בה יודע שאנו יושבים שם על כידונים. וכל ההיאחזויות המצויינות, הברוכות והטובות שקיימות שם, של עשרות בחורות ובחורים היושבים בנקודה זו או זו, אינן איכלוס. איכלוס חייב להיות עירוני וכפרי, ויש מספר מוקדים שהם ראשונים במעלה: מזרח ירושלים, שארם-א-שייך, רצועת עזה, הר גרזים, לאחד שבהר חברון חלה תוויה חיובית. איכלוס ישראל, בד-בבד עם שיקום פליטים, ייצור את המציאות שבה יסיקו יהיה חייב להתחשב, כאשר יבוא בעוד שנה ושנתיים ויציע את הצעתו החי-מישית ואחת. דרושים כאן שני צעדים חיוביים, זה בצד זה.

ועניין אחרון — ושוב לא נראה מלחזור על כך — ככל שעושים, עושים מעט מאוד בתחום ההסברה והמערכה המדינית בחוץ-לארץ. ואתן רק דוגמה: הנה התחולל מה שהתחולל לאתרונה לגבי המחבלים הערבים, שהתחילו לברוח מחוסיין לידי צה"ל.

משה כרמל (המערך, עבודה-מ"ם):
זה הסביר את עצמו.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

זה היה מופת חותך, ושבדון-לב לרבים מנושאי דגל הישות הפלשתינית, שמפלתה ההדרגתית נחשפה לנגד עיני כל. יש כאן הישג כל יסודי לזרועות הבטחון השונות של ישראל, הגלויות והסמויות, אף כי אין זה הגורם היחיד. אולם ככל שהדבר הסביר את עצמו, זאת היתה הזדמנות בלתי-רגילה, לאור הקו שנגקט כלפיהם, ואינני רוצה להיכנס לכך עתה, להפוך את המציאות הזאת למנוף הסברתי אדיר. אני יודע שהיתה מסיבת עתונאים, והיו צילומים; אולם האפשרויות שנפתחו לחשוף מה היא מדינת ישראל אל מול החבלנים; מה היא מדינת ישראל אל מול חוסיין; מה היא מדינת ישראל אל מול מה שנעשה בכל האזור מסודאן ועד סוריה, דרך החבלנים המרצחים, האפשרויות הללו נתנו הזדמנות עצומה שניתן היה לנצלם, ניצול חיובי, לגיטימי, הרבה מעל ומעבר למה שנעשה.

אני אומר את הדברים האלה על יסוד תגובות של עתונאים ואנשי ציבור הבאים מחוץ-לארץ. כאשר הם יושבים ומשוחחים אתך הם אומרים: ה-case שלכם אדיר הרבה יותר מכפי שהוא בא לידי ביטוי בורה הבין-לאומית. למערכת הסברה ושיכנוע זו יש משקל מכריע, הן במהלכים השוטפים והן לאורך ימים, במאבק שמדינת ישראל מנהלת על קיומה.

אני מסיים ואומר, גברתי ראש הממשלה, שבד-בבד עם הלאו שאת חייבת להשיב לסיסקו על ההצ'עות החדשות שלו, ובצד יזמה חיובית שלנו לשלום, יש לפתח בתנופה יסודית ומקיפה הרבה יותר, עם התחלת השנה החמישית, את הפעולה, בתחום שיקום הפליטים, איכלוס מרחבי הארץ המאוחדת על-ידי ישראלים, את המאבק המדיני וההסברתי ברחבי העולם, ובראש וראשונה בלבו של העולם החפשי — בארצות-הברית.

הלומדים מבני עדות המזרח בחינוך הגבוה היא זאת. לאחרונה יש נטייה של עלייה בסטטיסטיקה הזאת, ואני רוצה לשאול את ראש הממשלה אם זוהי עלייה אמיתית או זוהי פיקציה שיצרו אנשי מינהל בעלי כוונות טובות. אני מותכוון לחלקם של תלמידי "עודד" כפי שקוראים לזה באותה סטטיסטיקה. הרי כאן מביאים תלמידי תיכון, בעיקר מבני צפון אפריקה היושבים באירופה, מביאים אותם ארצה, במסגרת חשובה וחיונית כשלעצמי, מה, נותנים להם אפשרות ללמוד באוניברסיטאות שלנו והם נכללים בסטטיסטיקה של תלמידים מן המניין, והם מעלים אוטומטית את אחוז בני עדות המזרח בחינוך הגבוה; אבל הם אינם עולים, אינם אזרחים ישראלים, וחלק מהם, איני יודע איזה חלק, חוזר לארצו.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

האם זו פעולה לא נכונה?

יהונתן יפרת (המערך, עבודה—מפ"ם):

זה לא נכון, הם עולים; הם לא עוזבים את הארץ; אני מכיר את העניין.

שלום כהן:

אני רק שאלתי שאלה ואשמח מאוד לקבל תשובה. לא אמרתי שהפעולה אינה נכונה; אני חושב שזוהי פעולה ברוכה. אני רק שואל אם זה מצדיק את הנחמה שלנו שהנה אחוז הסטודנטים ותלמידי ההשכלה הגבוהה מביין עדות המזרח עלה. האם זו נחמה מוצדקת, או רק סטטיסטיקה שטחית?

ועוד דבר שאמרת, גברתי ראש הממשלה. אמרת, והבאת אותות ומופתים, כי העלייה הראשונה היא מימי ראשית המדינה נקלטה, אמנם בקשיים ובמאמצים הדרו-איים — זה נכון, ובתנאים של שוויון, שוויון סטטיסטי; כלומר, כל משפחה קיבלה דירה, אלא שלאחת נכנסו שתיים — שלוש נפשות ולשנייה שמונה נפשות שהיו אחר כך לשתיים-עשרה נפשות. גם זאת ציינת, ונכון הדבר. אבל מה קורה? המדינה התרגלה לעובדה שמשפחות אלו נקלטו: קיבלו שיכון, מקבולות חינוך בבת-הספר, קיבלו עבודה — נקלטו אולם רק היום מתחילים להביא שזה לא נכון, וכי הבעיות לא נפתרו. במשך 18—20 שנה התרגלו למחשבה שבעיה זו נפתרה, ולא כן. לדעתך, אנו חייבים להיעצר, להביט אחורה בכנות ולהחליט שיש לשוב ולקלוט מחדש את העולים ההם. יהיה נא דינם כדין העלייה החדשה. ואלה שנולדו כאן, בגיהם של העולים מראשית המדינה — אם יש צורך באיוו סיבה או סיכמה מדוע יש לתת להם אותו יחס הניתן לעלייה החדשה, אדרבה, נקרא להם "עלייה פנימית"; לעלייה הפנימית יש זכויות, ולדעתי זכותם היום לסידורי קליטה כמו אלה הניתנים לבאים עכשיו ארצה.

גברתי ראש הממשלה, אמרת גם שלא ההפגנות הן שהביאו לבניית השיכונים ולהקמת בתי-הספר. נכון. אבל הפגנות כשלעצמן אינן פסולות בחברה דמוקרטית; ההפגנות הן אמצעי לגיטימי להתבטאות, ואם שמים לב לאשר מבקשים המפגינים, אין דבר זה פסול, אין הוא גורע מכבודו של איש, גם לא מכבודו של ראש הממשלה.

אני חושב שבשנה זו צריך להכריז על השטח הזה כ"שטח אסוף", כאזור גנוע, ולרכז בו כל מה שניתן, מורים, אמנים, סוציולוגים, הכל. ואם תשאלו: ומאין יבוא הכסף? הרי התשובה היא זו שהרחבנו עליה את הדיבור: יהיה שלום יהיה כסף.

ידענו לנצל הזדמנויות שונות, וחבל יהיה אם לא נדע גם הפעם לנצל את ההזדמנות.

לא אריב עם ראש הממשלה על שהקדישה את נאומה לבעיה הבערת הנייה, היא בעיית הפער החברתי והמתח העדתי. גברתי ראש הממשלה, דיברת בהתרגשות על הכוונות הטובות ופעולותיה הברורות של ממשלת ישראל בכליטת העלייה, בפיתוח התעשייה, בהגדלת עצמת המדינה. כל זה אמת ויציב. וכאשר אנו מותחים ביקורת, הרי שאנו עושים זאת לא מתוך שלילת היש, אלא מתוך שאיפה לתוספת, וכך צריך להיות. אסור להסתפק במה שנעשה, ויהיה הנעשה גדול ורב כאשר יהיה. מתוך גישה זו, ומתוך הדרישה לעוד, שאני בטוח כי גם מי שמגן על היש תיב להיות שותף לה, יש להתייחס לדברי ראש הממשלה.

למרבה הצער, גברתי ראש הממשלה, תוך כדי סקירתך חזרת על כמה שגיאות שנעשו מטבע מקובלת בלשון העממית, ומה שמצער יותר — אבן-יסוד בתפיסה הרשמית. אמרת: עולי ארצות ערב הביאו עמם מטען של נחשלות. אמנם חילקת להם מחמאות והסברת שאת המטען הזה הביאו בשל הסיבות האובייקטיביות של היותם תושבים או יושבים בארצות נחשלות ובחברות נחשלות. נכון, באו קהילות או חלקי קהילות מאזורים גידחים, מתברות מפגרות, וקהילות וחלקי קהילות אלה נשאו עמם את סימני הנחשלות. אנו יודעים דווקא הרבה מאוד עליהם, כי עליהם הירבו לדוות. יהודי קוצ'ין, יהודי הדי האטלס, היהודים הפלשים, אותם שבטים או חלקי שבטים מן הרמה התימנית שהיו באזורים המרוחקים והמנותקים ביותר, בעלי ההופעה המשונה ביותר בלבוש — עליהם דיווחו הרבה, ובצדק; מבחינת הדיווח העתונאי, מבחינת הסממנים של קדויו, הציגו אותם באמת כקוריו לעיני בני התרבות הישראלית המודרנית.

אבל, גברתי ראש הממשלה, יהודי ארצות האיסלאם הביאו אתם גם מטען מסוג אחר. הרוב הגדול של יהודי עיראק היה משכיל; רבים מהם בוגרי בתי-ספר תיכוניים ולא מעטים מאקדמאים. בין יהודי מצרים שכבה גדולה מאוד של משכילים, של אנשי תרבות. יהדות צפון-אפריקה, שחלק ממנה הגיע לכאן וחלק נשאר בחוץ-לארץ, ודווקא החלק המשכיל, בעל המטען התרבותי, האקדמאי, אם דווקא אלה בחרו להישאר בצרפת, אנו חייבים גם לשאול את עצמנו מדוע.

יהונתן יפרת (המערך, עבודה—מפ"ם):

צריכים לשאול אותם ולא את עצמנו.

שלום כהן:

אני חושב שאתה שאלת אותם מדוע, ואתה גם יודע את התשובה. חלק מן התשובה ברור — יש כאן המונוט האיש, הפשוט, האנוכי, שהיהודים האלה מעדי-פים להישאר בסביבה נוחה, או כזו שנראית להם היום נוחה, ואינם עורכים חשבון של פגורים שעלול להיות בעתיד. אבל אין ספק גם שחלק מהם נשאר שם, שם, בחר לא להגיע הנה, כי שמע שכאן צריך להקדיש את כל המרץ במלחמת-הקיום על דברים היסודיים ביותר. אין פסול במלחמת-קיום, אבל כאשר היא ישנה היא אינה צריכה להתנהל על איך להבטיח למשפחה בת שמונה או תשע או עשר נפשות דיוו מעל למינימלי; וכאשר המרץ הולך לכיוון זה, ברור מראש שלא יוכלו להשיג לבניהם את ההשכלה התיכונית או האקדמית שהיו רוצים בה. אגב, לדעתי אחת הסיבות לסטטיסטיקה העגומה של

הי"ד י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארידור, ואחריו לאחרון המשתתפים בדיון, חבר-הכנסת ביבי,

יורם ארידור (נח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כשמגיעים למבוי סתום, חובה היא לחפש דרך חדשה. ראש הממשלה פעלה על-פי כלל זה כאשר אמרה היום, שנתעורר אצלה הספק אם ניתן להסדיר את יחסי העבודה בלא להיזקק לחקיקה בענייני שביתות. הצענו חקיקה כזאת על-ידי בודרות חובה בשירותים חיוניים ביותר, ותיוק חובה ביתר השירותים. אך הצעותינו הוסרו מסדר-היום בכנסת לפני מספר חודשים, על-פי הצעת הממשלה. טוב שנתעורר אצל ראש הממשלה ספק בצדקת דרכה הקודמת. נקווה שלא ייוותר לה ספק גם בצדקת דרכנו. אולם חיפוש דרך חדשה, שלה נזקקת ראש הממשלה בתחום יחסי העבודה, חייב לחול בכל מקרה של כניסה למבוי סתום.

נתבונן, עם תום מושב הכנסת, במאזן המדיני-הלאומי. בשרה האחרונה של מאזן זה רשם השבוע סאדאת שוב את איומי המלחמה. הוא הבטיח לעמו, עד סוף השנה, מלחמה בישראל, למען מה שהוא קורא "חיסול תוצאות התוקפנות הציונית מיוני 1967 והחזרת זכויות העם הפלשתיני". במלחמה זו מוכן סאדאת להקריב מיליון חיילים מצרים, וועידת מפלגתו נתנה לו את הסמכות גם לזה.

מושינגטון מגיעות הערכות, שאיום זה הוא, כביכול, איום תחסיטי, לצרכי פנים בלבד. מה משמעותן של ההערכות האלה? פירושן שגשיא מצרים מרמה את עמו של. עד כדי כך אין אנשי וושינגטון נותנים אמון בגשיא מצרים. צריך אפוא לומר לדיפלומטים מושינגטון, גם שם וגם כאן: נכון שגשיא מצרים מנסה לרמות עם, אולם לא את העם המצרי.

נוכח איום זה, המבשר את חידוש הקרבות, ישאלי-נא חברי הקואליציה את עצמם: במה הועילה מדיניות הוויתורים של הממשלה לקרב את השלום? האויב וגם הידיד נוכחו לגבי מדיניות הממשלה, כי ה"לאו" של האתמול הוא ה"יתכן" של היום וה"כן" של מחר.

הממשלה הסכימה למשא-ומתן בלתי ישיר. להתחיי-בות לנסיגה. לחלוקת ארץ-ישראל. להיכנס לשיחות יארינג. לחזור לשיחות יארינג. להסיג את כוחות צה"ל בקו הסואץ באין הסכם שלום. כל העמדות הקודמות בגוש-איום האלה שונג. הן נחלת העבר. יש, גברתי ראש הממשלה, אימרה צרפתית: אין דבר קובע יותר מן הזמני. על מדיניות הממשלה ניתן לומר: אין לך דבר זמני יותר מאשר מדיניותה הקבועה.

ואחרי שהסכימה הממשלה לכל הוויתורים, בא הגה מד סיסקו, ובשמו ובשם ממשלתו נטען, כי בעוד סאדאת מגלה עמדה סבירה, על ממשלתנו לגלות גמישות. הוא בא אלינו כדי לתבוע. לא לקהיר. זהו המצב בעקבות אותה הסכמה אומללה של הממשלה לסגת, באין חוזה שלום, מגדת הסואץ.

יש-יבר-נא תומכי הממשלה: האם עומדים אנו בקצהו של פרודור לשלום, או על סף חידוש המלחמה? האם הוויתורים מנעו לחץ או להיפך, עודדו את הלוחצים לנסות להשיג ויתורים נוספים? ושימו-נא תומכי הממשלה אל לבם: אין אפשר, על רקע איומי המלחמה של סאדאת, להתניחס ברצינות להסכם שבו נותר על אחיזתנו בקו בר-לב? מי שמוכן לסגת מקו בר-לב בתנאים שאינם

שלום, פירוש הדבר: או שהוא נכנע ללחץ או שאינו מקבל ברצינות את איומי המלחמה של סאדאת. מי שמקבל ברצינות את איומי המלחמה, ייכון למלחמה מקו בר-לב, ולא במרחק ממנו. אין אפשר לדון על נסיגה בלי שלום, כשהאויב מאיים בחידוש הקרבות, וברור שינצל כל פירצה שניתן לו, כפי שניצל בעבר, כדי לחזק את מעמדו הצבאי לקראת חידוש הקרבות?

בעוד העיקר הוא השלום, בעוד העיקר הוא איומי המלחמה וההכנות למלחמה של סאדאת, אנו מסייעים במו דינו ליצור את הרושם, כאילו הכרזת המלחמה של סאדאת אינן רציניות. אם הן רציניות, על איזו נסיגה אפשר לדון עם סיסקו נוכח הכרזת אלה? ייאמר-נא למד סיסקו: מי שסומך על התחייבויות של סאדאת, יאמין קודם כל בהתחייבותו לחדש את המלחמה.

על רקע זה, שיחות בדבר הנסיגה מן הסואץ הן אשליה מדינית וסכנה בטחונית. אין הן יכולות לקרב אותנו לשלום. אולם הן עלולות להרויק אותנו מן הבט-חון. לאן ניסוג? מה משמעותו של קו הנסיגה? אין זה קו בטוח, מוכר ומוסכם. זהו קו, שנוכח איומי סאדאת יש שתי אפשרויות: או שתבוא הימנו נסיגה נוספת, או שממנו נצטרך להילחם שוב.

יורשה לי להזכיר, שבאגרת יארינג, שעליה חתמה ממשלת ישראל, כלולה התחייבות בדבר "נסיגת כוחות מזוינים של ישראל משטחים המוחזקים מאז הקונפליקט, וכתוצאה מן הקונפליקט של 1967, אל גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים, אשר ייקבעו בהסכמי השלום". הביטוי "גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים אשר ייקבעו בהסכמי השלום" הושמט בנוסח שהועבר על-ידי משרד החוץ האמריקני, אף-על-פי שנכתב בידי ממשלת ישראל. הממשלה השלימה או עם המחיקה דה-פקטה, אולם טענה, שמה שמחייב אותה זה הנוסח שלה, ולא נוסח שהועבר לד"ר יארינג. במלאות שנה לאותה מחיקה הוברר, כי לגבי הנסיגה מן הסואץ נתהפך המצב: ניתנה על-ידי הממשלה הכרה דה-יורה לנוסח שנמתק דה-פקטו. לפני שנה השלימה הממשלה עם המחיקה. כיום היא משלימה עם הנסיגה.

על רקע זה מסוכנת עצתם של "חוגים מדיניים בירושלים", המציעים לסאדאת לצאת מן המבוי הסתום ולהתקדם לקראת הסכם שלום באמצעות שליחותו של ד"ר יארינג. זו עצת אחיתופל עצמית. הרי יארינג ממתין לתשובתנו על תביעתו לנסיגה טוטלית מסיני. באמתחתו מוכנה ודאי תביעה לגניע דומה גם לגבי ירדן. למה לנו, במו בקשתנו, להביא על עצמנו את הצרה הזאת? הרי יארינג איננו שוב הספינקס של 1969. היום יש לו סמכויות שניתנו לו גם על-ידינו. פעילותו, במקרה הטוב ביותר, מיועדת להביא לנסיגתנו אל קווי ה-4 ביוני, בתיקונים קלים, כפי שנוסח הדבר בושינגטון, דהיינו תכנית רוג'דס. חוגים מדיניים בירושלים אומרים, שב-אמצעותו אפשר לגניע לשלום? הרי יארינג כבר ניסה בשיחותיו להכתיב לנו את אבדן סיני, דהיינו איום מחדש על בטחוננו. אותם חוגים מדיניים מיעצים לסאדאת לא ללכת בדרך של הכתיב, אלא לפנות ליארינג, ומה יארינג עושה? האם הוא לא הגיש תכתיב?

באמרנו שבאמצעות יארינג אפשר להגיע לשלום אנו מומיגים אותו לחדש את התכתיב. ולמה עלינו להעניק לו מדליה? הרי מדליה מגיעה לו דווקא מסאדאת. אדוני היושב-ראש. מאזן, גם מאזן מדיני, פירוש

בתנאים מסויימים שאינם שלום. אלמלא היתה זו מדיניות ממשלת ישראל, הייתי חושב שזהו חלום סוריאליסטי. גם היום נמשכת המלחמה, אם כי אין יורים. מתוך היפוכה של מימדה מפורסמת אפשר לקבוע, כי אצל האויב נהיו מדיניות האיום, הכחש והסחטנות להמשך המלחמה באמצעים אחרים. האויב הפסיד במלחמת ההתשה. ומה שהפסיד שם הוא מנסה לזכות בו במלחמת העצבים. הוא יודע שהממשלה ויתרה על כמה מעקרונותיה המדיניים בעבר, ומצפה במלחמת העצבים לויתורים נוספים.

נוכח מצב זה אני מציע לראש הממשלה וחבריה, ולחברי הקואליציה, לחזור, לבדוק ולשנות את הדרך, לא רק בתחום יחסי העבודה בפנים, אלא גם בתחום יחסי החוץ. עלינו להבהיר גם בשיחות עם מר סיסקו שויתורים לא קירבו את השלום בעבר; הם לא יועילו לקדמו גם בעתיד. את ההתדעה הזאת, מאת מדינה שכל בניה שואפים לשלום, על מר סיסקו לשאת עמו בחזרה לווישינגטון.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ביבי.

מדרכי ביבי (המערך, עבודה—מ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יורשה לי בפתח דברי לברך את ראש הממשלה על צעדה הבלתי-רגילה בהעלותה את הנושא הפנימי בראש סקירתה בדיון על פעולות משרדה. צר לי רק שחברי הכנסת הלכו באותו מסלול אשר קבעו להם מראש, ונאומה של ראש הממשלה בוודאי הפתיע אותם, בעוד שהם באו עם נאומים מוכנים על מדיניות חוץ ובטחון, שכמובן אין להקל בחשיבותם, מתוך הנחת השגרה של העבר. על-ידי כך הביכה ראש הממשלה בוודאי רבים מאתנו שלא היו מוכנים לכך, אך יצרה תקדים חשוב מאוד.

משרד ראש הממשלה הוא ללא ספק המשרד המתאים לטיפול לו את הטיפול בבעיה שראש הממשלה הביאה היום לפני הכנסת. אחד הדברים שנראים לי חשובים ומאפיינים נאום זה הוא מידת השיקול והאהריות אשר השקעה בו בהתבטאויות השונות, תוך שימוש בהגדרת מצבים, והתרחקות מירבית ממונחים פוגעים שלא מעט משתמשים בהם אישיים חשובים, ושיש לעקרו ולשרשם מתוכנו.

יורשה לי לומר משהו בשאלת יחסי העדות בארץ. אבקש מאוד מחברי הכנסת לא לראות בנאום זה יחידה אחת, אלא פשוט נקודות נקודות שהכנתי ברגע האחרון, מתוך הכרת ערך הנושא שהועלה מעל בימה דמה זו. יורשה לי לומר כי בשאלת יחסי העדות בארץ קיימת שאלה אחת שרבים אינם נותנים את דעתם עליה, והיא שאלת ההעזה להעלות את הנושא. ארשה לעצמי לומר כי מתוך חשבונות מורכבים, ולעיתים גם מורכבים מאוד, עדיין אין העזה מספקת אצל רבים וטובים לומר ברבים את אשר בלבם. ואני אומר זאת מתוך ידיעת מה שאני אומר, ולא מתוך זריקת משפט שאולי אין בו משמעות.

יוסף תמיר (גח"ל): אולי תסביר ?

מדרכי ביבי (המערך, עבודה—מ"ם):

אתה חושב שכל מה שאני הולך לומר, אוכל גם להסביר תוך עשר הדקות שיש לי ?

נכסים והתחייבויות. ככל שהנכס חשוב יותר, יקר יותר, גם ההתחייבות לוותר עליו חמורה ומסוכנת יותר. בתחום הלאומי ארץ-ישראל היא נכס לאומי. לגבי תלוקתה יש לממשלה התחייבות. בתחום המדיני העובדה, שהחלטת מועצת הבטחון בפועל טרם בוצעה, היא נכס מדיני. אך לגבי ביצועה בעתיד מסרה הממשלה התחייבות. בתחום הבטחוני קו בר-לב הוא נכס בטחוני. לגבי נטישתו יש לממשלה התחייבות בתנאים מסויימים. אילו בוצעו התחייבויות הממשלה, היינו מאבדים את הנכסים. באים סיגורי הממשלה וטוענים: נכון, התחייבנו, אולם טרם ביצענו את התחייבויותינו. אילו טענה משונה. אם אי-ביצוע התחייבות הוא הישג, פירוש הדבר שההתחייבות עצמה היא משגה. מצד אחד נאמר: בתנאים מסויימים שאינם שלום ניסוג מקו בר-לב. ומצד שני מנסים מפה לאוזן להרגיע: לא זו שום חיייל, אין צורך לדאוג, טרם נסוגונו. זהו דבר והיפוכו.

תכנית הממשלה היא ויתור על קו בר-לב ללא שלום, בתנאים מסויימים. הכיצד יכול משהו מסניגורי הממשלה להשתבח בכך שהממשלה איננה מגשימה את תכניתה ? אם קו בר-לב הוא עדיין בדינו, סיבת הדבר איננה החלטה בלתי-מסוייגת בירושלים, אלא עקשנות במוסקבה ובקהיר, פרי תקווה לויתורים נוספים.

במאזן הלאומי הזה, כמו במאזנים של כל מוסד, צריך לזכור: כאשר מתעצמות ההתחייבויות, סופן שהן מבטלות את הנכסים.

אדוני היושב-ראש. אמנם אי-אפשר לדעת מתי יבוא השלום. אבל יש שני תנאים מוקדמים לבואו: האחד, שהאויב יידע שלא יוכל להביס אותנו מבחינה צבאית; והשני, שהאויב יידע שגם בלחץ מדיני לא יוכל להסיגנו אל גבולות, אשר יוכלו לשמש לו בסיס לנסיון צבאי מחודש להביסנו.

לגבי האפשרות הראשונה אפשר לקבוע: אילו סבר האויב שניתן להביסנו בכוח, מומן היה מנסה לעשות זאת. גם כאשר ינסה לחדש את האש לא תהיה עמו התקווה להביסנו מבחינה צבאית. הרי נשיא מצרים עצמו מדבר על מיליון קרבנות. אפילו את הרמטכ"ל המצרי, הנגול שאולי, מציינים בטלוויזיה הצרפתית כ"גיבור מל-חמת ששת-הימים" מאחר שפיקד בסיני על הנסיגה המסודרת ביותר. אין זה מפתיע שאצל המצרים מתמנה לרמטכ"ל קצין שהוא מומחה לנסיגה. זהו פשוט חוש בלתי-רגיל של ראיית הנולד.

לגבי האפשרות השנייה ברור, שהאויב מצפה לחדש את המצב שבו תגומד ישראל בגבולות שיחדשו את הסכנה לבטחונה. ובמשך השנה האחרונה, נוכח מדיניות הממשלה, עלינו לקבוע בצער שנתעודד האויב באשלייתו זאת.

בהפרה עצמית של קווי מדיניותה ביצעה הממשלה פיתוח של אמינותה. אמנם היא עדיין תובעת קיום הבטחון שהזולת גותן לנו. הבטחה כזאת, שלא יהיה לחץ אמריקני לנסיגה כלשהי בלי הסכם שלום, ניתנה לנו לפני שנה על-ידי הנשיא ניקסון. נזכור את הרקע.

בעניין זה היתה ההשקפה המצרית שתיתכן נסיגה בלי שלום, מול השקפה ישראלית שדבר כזה לא ייתכן. ממשלת ארצות-הברית קיבלה בשעתה בעניין זה דווקא את ההשקפה הישראלית. והנה, לגבי הסואץ מסכימה כיום ממשלת ישראל להשקפה ההפוכה: תהיה נסיגה

יוסף תמיר (גח"ל):

אתה מדבר ברמזים.

מרדכי ביבי (המערך, עבודה— מפ"ם):

די לחכימא. משום שיושבים כאן חכמים.

לשיתוף זה. כנראה שלא גילו אותם או שאין יודעים עליהם. יש להראות גם את קיומה של שותפות-אמת זו הלכה למעשה. לצערי היא נראית פגומה בשטחים רבים ובעיני רבים, אני רוצה להאמין שלא מתוך כוונת לא-טובות. די ללמד את הליכי קבלת ההחלטות, הנהוגים במוסדות השונים בארץ, כדי לראות היכן מונח אחד ממוקדיה של בעיה זאת. ודי לחכימא.

בבעיית העוני עלינו להבין, כי אין אדם נורמלי המוכן להיות עני מרצון. אלה המוכנים לקבל את עובדת עוניים ולהשלים עמה, משהו ודאי חסר להם מבחינה נפשית. אולם קודמת לב היא העובדה שיש אנשים שהמציאות הכתיבה להם תנאי עוני, ולא רק להם, אלא גם לילדיהם, והם עושים כל אשר ביכולתם כדי להימלט, להשתחרר ממעגל העוני המדכא הזה, אך מאבקם דומה למאבקו של אדם הנמצא בבור עמוק, המבקש להציל עצמו מתוכו, ואין מושיע. יש רבבות של ילדים ובני נוער, וגם מבוגרים, המבקשים לצאת ממעגל העוני המדכא, אך אין בכוחם לבדם לעשות זאת. אני סבור שכל אדם אחד שהיה נתון באותם התנאים שהם מצויים בהם, אי-אפשר לו לבדו להשתחרר מהם ללא סיוע מבחוץ.

אני רוצה לתאר מוחזה אחד שראיתי, על-מנת להדגים זאת. בימים האחרונים נודמן לי לבקר במשרד ממשלתי. כשבנסתי אל הבניין עמדתי לפני אדם שהיה עשיר בחוץ-לארץ, נאמר מעל לעושר בינוני, עם בית מפואר וכל אשר בתוכו. השכלתו אינה פרימיטיבית. ואילו היום הוא נתון בחוסר כל, שבור, חולה; בנו, שהגיע לארץ בהיותו בן שנה, הוא אנאלפביתי. יש ודאי לא אחד כזה.

היריעה ארוכה מאוד והמצע קצר. עת לעשות. נראה לי שבין יתר המעשים יש להקים אירגון מתנדבים של אישים בעלי שיעור קומה, במגמה להגיע רבים, המוכנים לתרום מכוחם לסתימת סדק מסוכן זה, ובמהרה. הממשלה צריכה לגלות נכונות למומן את ההוצאות של אירגון כזה, ולהטות אוזן קשבת להמלצותיו.

באותה עת אני פונה ליוצאי ארצות המזרח בארץ, שהבעיה הזאת כואבת ונוגעת להם, ותובע מהם לתרום מכוחם העצמי ליתר שיתוף פעולה, והנעת-כוחם העצמי האישי כדי לעזור לעצמם ולאחרים להשתחרר ביתר קלות מעול המצוקה הנופל על רבים מהם, תוך ראיית האחריות ההדדית הרובצת על כולנו.

יש לפתוח לפני ילדים וגדולים את מסלולי המרוץ לעתיד טוב יותר, על-ידי פיגוי המכשולים העומדים לפניהם, קודם כל. אי-אפשר לומר להם כי המסלול פתוח, אם יודעים אנו, וגם אם איננו יודעים, כי זדוע הוא אבני-גג רבות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אתה חושב שיש הפליה עתתית? מה דעתך על כך?

מרדכי ביבי (המערך, עבודה— מפ"ם):

אני לא רציתי לרדת לרמה זו של ויכוח. אתה רוצה להוריד אותי? אני — לא.

אמנם נכון כי ההורים הם האחראים לבניהם, אך אם נחזיק בתיאוריה זו גם בעתיד, לא נקדם את העניין. חייבים להביא בחשבון כי קיים גם דור המדבר. אם נסמך את הדור הרך, את הילדים הרבים, רק על שולחן דור המדבר, תהא החזות קשה. גם עלינו מוטלת האחריות. היא כבדה, אבל עלינו להתמודד אתה.

בייחוד אין העזה כזאת לפני מי שנחשב בעיניהם כאיש מרות. רתיעה זו מלהציג את הבעיה במלוא חומר-תה יוצרת מצב של אשליה כאילו אין כאן בעיה. משום כך גם נוצר המצב, שכאשר מישהו בכל זאת מחליט להעין, הרי נשמעים דבריו ככפירה בעיקר וכהתפרצות הר געש שאין לה פשר.

יודע אני כי אין זה נעים להיות "הכבשה השחורה" במשפחה, "לדגדג", להתוכח, להישמע צורמי או קיצוני. אך בכל זאת יש מי שרואה בכך חלק מאחריותו הלאומית. אני מבקש לפתח בתוכנו את מידת הסבלנות והסובלנות לשמוע גם את מי שלא כל-כך נוח לנו לשמוע אותו, ובייחוד אם הדברים נאמרים מתוך תחושת אחריות וללא קינטור. אני סבור כי תהום עלולה להיות פעורה בתוכנו אם לא יקומו יושבים ויעבירו את כל תחושת הציבור שהם נמצאים בתוכו, מתוך רגש של אחריות ושיקול דעת, אל המוסדות הקובעים, אל הנהגת המדינה.

אני מסתכן לומר, ובזהירות רבה, כי קיים לפחות סדק, שאני רואה אותו כחומר, ביחסים הבין-עדתיים בארץ. אי-אפשר להסביר זאת בנאום של עשר דקות, גם לא של שעתיים. ודאי יקום פעם מישהו שיכתוב ספר על כך. הגורם לסדק חמור זה, סיבות קשות ורבות מספור לו, וארשה לעצמי לגעת רק בקצה המולג באחדות מהן.

גורם אחד הוא קיומו של קצר בהבנת איש את רעהו. למשל, אישים רציניים ואחראיים מטיחים לעתים דברים בוז הלשון: "הבאנו אותם מהרי האטלס", "באו אלינו שובני מערות", ועוד כהנה וכהנה. אולם אישים מכובדים אלה מעולם לא טרחו ללמוד מי הם תושבי הרי האטלס, מה היה מטענם הלאומי-התרבותי כשהגיעו ארצה, או מי היו שוכני המערות, והאם באמת תיאור זה של שוכני המערות, המעורר אסוציאציות עם האדם הקדמון, מתאים לאלה. יוצרים בתוכנו מצב אומלל, מביך. דיבורים כאלה גורמים לפגיעה, כי קודם כל, האמת שבהם אינה עומדת ביחס לצליל הנשמע מהם. הם גורמים לבריחת הבנים מערכי אבותיהם שהביאו עמם, והיו להם ערכים חיוביים רבים. וזאת משום שאישיות זו או זו, עתון זה או זה, ובעקבותיהם גם החברה, מייחסים אותם לקטגוריות ברבריות, כביכול, של ימי ראשית האנושות, ואילו חלק העם, הבא מארצות המערב המפותחות, נתפס לעתים בתום-לב לטעות כי הבאים מן המזרח ובייחוד מארצות מסוימות הם כאלה. האם מישהו טרח לבדוק מה היה מספרם של תושבי הרי האטלס ושובני המערות, לעומת החלקים המפותחים של אותן קהילות עשירות ורבות שהגיעו אלינו עם מטענן הלאומי-התרבותי? קיצורו של דבר: היה יש דיבור שלעתיים קרובות לא רק שהוא מקומם, אלא אף יוצר מתחים ביחסי עולים מארצות שונות, וכיום אנו משלמים חלק ממחירו.

הנקודה השנייה היא חוסר תחושה של שותפות-אמת. קשה, מפאת חוסר הזמן, לעמוד על שאלה מברעת וחשובה זאת. יש צורך ליצור אווירה ונכונות לשיתוף-אמת במערכות החיים השונות. לא רק בממשלה, לא רק בכנסת, לא רק במוסדות המדיניים השונים, אלא, כפי שאמרתי, במערכות החיים השונות. יש כוחות שראויים

2. תשובת ראש הממשלה

הי"ד י. גבון:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

ממישהו שבכוונה פוצצו את הדבר, באשר לא רצינו שיהיו יחסים. כבר נאמר לא אחת: אדון לואיס בא הנה, לפי דבריו, כאיש פרטי. רצה להיפגש עם אנשים. לא היה תמים אחד בארץ שהניח שהוא יצא בסתר מבית-המועצות. לפי דעתי, נהגנו אותו בדיוק לפי מה שהגיע לו. הוא לא בא הנה בתור שליח מוסמך. באשר כך בא, לא נפגש עם שרי הממשלה. עם אף אחד.

אבל גם אם הוא עתונאי, גם אם הוא רק עתונאי - יש עתונאים רבים הבאים מבחוץ שנפגשים גם עם שמחה דיניץ, גם עם ד"ר הרצוג וגם עם הרבה אנשים אחרים; וכך עשינו. בכל אופן, לא תיארגו לעצמנו שהוא יביא לנו את הגאולה, ואין להצטער על מה שהיה.

עוד דבר - אני מקווה שהיתה זו פליטת-פה; אני דואה שחבר-הכנסת אברמוב אינו נוכח כרגע באולם, אבל הוא הביע את שמחתו על כך שבאחרונה פועלת הממשלה בין חברות השוק. באחרונה הזה הוא מן החדשים הראשונים מאז נוסד השוק המשותף באירופה. מדינת ישראל היתה אחת המדינות הראשונות שקבעו נציגות מיוחדת בבריסל, נציגות מיוחדת לשוק. אני בטוחה שזה לא היה בכוונה, פה יש פשוט טעות.

חוקים בענייני עבודה: חבר-הכנסת כרמל וחברים אחרים מתנגדים לכל מחשבה שבאין בידה אחרת לא רק מותר, לפי דעתי הכרחי, ללכת בדרך זו; ולא מדובר, כפי שאמר מישהו, על פיקוח ממשלתי על שכר או על כך שהממשלה תקבע את שכרו של איזה עובד באיזה מקום. מדובר על משא-ומתן חפשי, קולקטיבי, בין עובדים ובין המעסיק שלהם - גם מעסיק פרטי וגם מעסיק שהוא ממשלה, המדינה; משא-ומתן, חתימת חוזה קולקטיבי. יכול להיות שבזמן האחרון חל שינוי, אבל בימי, עד כמה שאני למדתי בהסתדרות, בכל חוזה היה סעיף מיוחד שאם תוך תקופה שעליה חל החוזה יש אי-הבנות או יש צורך לברר דברים, יש חילוקי-דעות - יש בוררות זבל"א. בכל חוזה היה סעיף כזה. אני מניחה - אם לא יגידו לי אחרת חברי הכנסת שמערכונים יותר - שזה קיים גם עכשיו. ההבדל הוא שלפנים היו חיים לפי זה ועכשיו לא.

לא צריך, כשמדברים בתקופה זו, להביא לדוגמה פועלים העובדים בשכר נמוך מאוד. לא קשה לערוך סטטיסטיקה - זה גם לא יאריך הרבה זמן - מי הם חוגי העובדים שהכרזו שביחות ושבתו במשך ששת החודשים האחרונים או במשך השנה האחרונה. אני בטוחה שיתגלה חיש מהר שלא דווקא אלה העובדים בשכר נמוך ביותר. זה סוד גלוי, כי בין אלה ששבתו, מתכוננים לשבות, מאיימים שבשבתות, יש גם עובדים ששכרם בסולם השכר הוא בין הגבוהים ביותר.

אפשר להגיד: מה יכול להיות? ישבתו אבל אין שהוא, לעתים קרובות שכר גבוה לציבור עובדים פירושו גם שעובדים אלה עוסקים במשהו מאוד חיוני ומאוד הכרחי לקיום המדינה. למשל, ואני מביאה זאת רק כדוגמה, עובדי הנמל. לא תמיד נגמל השביתה התחילה דווקא מדרגת השכר הנמוכה ביותר; לפעמים זה מתחיל דווקא ממנהלי העבודה, או בעלי שכר גבוה אחרים. או, למשל, חברת החשמל; ולא צריך להיות מספר גדול של פועלים בתחנה חדישה הנותנת חשמל לאזורים הגדולים; יכול להיות מספר מצומצם ובמידה שאנו ניכנס יותר לתעשייה מודרנית, או יודעים שבה כותו של האיש הוא

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. אני מסתכנת בני-חוש, שלא תהיה לכם כל תרעומת אם לא אענה, נקודה נקודה, על כל הנקודות שהועלו כאן. זה פשוט צריך לקחת זמן רב. ואין לי הרגשה שבזאת אתם רוצים. אשתדל איפוא לעמוד רק על הנקודות העיקריות.

חבר-הכנסת אברמוב אמר בדבריו, שהוא הושד כי המוסד של סגני שרים, בכל מקרה ובכל אופן, מוכרח להיות מוסד מיותר. במדינות רבות, במדינות דמוקרטיות, לא בכלן, קיים סגן שר, בין שהוא נקרא סגן שר, בין שהוא נקרא Parliamentary Secretary ובין שהוא נקרא בשם אחר. יש לחבר ממשלה עוזר שיכול להחליף אותו לפעמים בהופעותיו בפרלמנט, ולפעמים בעניינים אחרים, כאשר שר שצריך גם לשבת בכנסת, גם לנהל את המשרד וגם מטבע הדברים להקדיש הרבה מזמנו לא רק לישיבה במשרד - אפילו ירצה לראות רק מה שמשרדו שלו עושה במדינה, צריך להיות בנסיעות, וחבר ממשלה הרוצה לדעת יותר מאשר רק מה שעושה משרדו במדינה בוודאי שכן. מדוע זה חטא שיהיה לו סגן שר, לא ברור לי.

באשר לסטודנטים הבאים מחוץ-לארץ ואינם יודעים עברית, זו איננה הפעם הראשונה שהוצעה התרופה: נלמד אותם בשפות זרות. יכול להיות שפעם יגיעו למסקנה זאת. בכל אופן, שזה צריך להיות דבר פשוט וקל ומוכן מאליו, עדיין יש לי ספק. מי שיבלה שנתיים בלימודים באוניברסיטה בשפה זרה - אנגלית, צרפתית, ספרדית - מטבע הדברים ימצא בראש וראשונה, כמעט כל זמנו, בתוך חברה זו לארטה הוא לומד בשפה זרה. אני יודעת שבאוניברסיטאות עושים זאת זמן קצר. יש אולפן מזורז להכנתם של סטודנטים אלה. לפעמים, פה ושם, ניתנת הרצאה בשפה זרה. אבל לקחת נערים ונערות מארצות זרות אנגלית, להביא אותם לארץ - וזהו הישג, כי קודם כל הם צריכים לדצות בכך, ואנו צריכים להשקיע לא מעט על-מנת שיהיו כאן, וליצור להם תנאים לכך - ולשלוח אותם לארצות-הברית שבירושלים או ללונדון שבתל-אביב, זה מוזר. ולפי דעתי לא נבקל צריך ללכת לפתרון זה. צריך למצוא כל פתרון אחר, אבל לא זה. באשר אנו צריכים להיות מעוניינים שבמהירות המקסימלית יתערבו אלה שבאים מהחוץ עם בני הארץ, ולא ליצור בשבילם חברה נפרדת.

לצערי הרב, אינני יכולה להסכים לחבר-הכנסת אברמוב ולביקורת שלו. הממשלה ביטאה לא אחת, גם על-ידי שר החוץ, גם על-ידי וגם על-ידי שרים אחרים, את נכונותנו לחדש את היחסים הדיפלומטיים עם ברית-המועצות. זה נאמר. אני חוזרת על כך. זו עדיין מדיניות הממשלה. אנחנו לא ניתקנו את היחסים. איננו רואים כל ברכה בכך. אין פירוש הדבר שכאשר היתה השגרירות הסובייטית בארץ, שבענו רק נחת ממנה. אני אינני יודעת - יכול להיות שמישהו יעמיד אותי על טעותי - שבקשירת יחסים דיפלומטיים בין מדינות מעמידים תנאים. מספיק אם שתי מדינות רוצות לקשור יחסים דיפלומטיים. ואינני רוצה להיכנס לפרטים.

אנחנו כבר שמענו פה, שהאדון לואיס שבא הנה אסור היה שראש לשכת ראש הממשלה ידבר אתו. שמענו

אך אלה הם דברים חמורים. נשאר אותם להזדמנות אחרת.

רצוני לומר לחבר-הכנסת מלמד ולחברי כנסת אחרים שהמרכז הדמוגרפי במשרד ראש הממשלה לא הוקם כדי שהוא עצמו יטפל בכל העניינים הקשורים לבעיה הדמוגרפית. הבעיה הדמוגרפית אצלנו מפורזת במשרדים רבים: הוא נוגעת לשיכון, לחינוך ולעוד משרדים. המרכז הדמוגרפי קיבל על עצמו, אולי, לדרגן פעולה שבמשרדים ופעולות הסברה.

אני חושבת שחבר-הכנסת פינרמן עצמו הזכיר שבחלוקת התקציב בין המחקר השימושי לבין המחקר הבסיסי גדל התקציב לטובת החלק השימושי. יחד עם זה אי-אפשר לבטל את החיוניות הרבה וההכרח לאפשר גם מחקר בסיס לאנשי מדע שלנו שישנם, ולא להבאיים ומצטרפים לקהילת אנשי המדע.

אשר לבעיית המים, גם כן כתוב בסקירה כי אנו מתקדמים. אני מקווה שאולי נצא לדרך המלך, אך אינני יודעת בעוד כמה זמן.

לפני שנים היו כל מיני תכניות, תכניות גדולות מאוד, תכניות המושכות את הלב, של התפלת מים. אני חושבת שאין איש המצטער על שלא עשינו את הבנייה או, באשר בינתיים יש התקדמות גם בתחום זה, ולפעמים התקדמות מהפכנית, וטוב שחיכינו שנים אחדות. אבל אני מבינה שאין לחכות עוד הרבה זמן, בלי לסכן את מקורות המים.

לא ירדתי בדיוק לסוף דעתו של חבר-הכנסת פינרמן: תיכנון כללי, כל תיכנון במקום אחד — גם תיכנון חברתי, גם תיכנון פיסי, גם בניין ערים. בבניין אחד יכולים להיות כמה משרדים, אבל נדמה לי שזה לא מעשי כל-כך.

חבר-הכנסת לורנץ, האם יעלה על הדעת שיש משהו בארץ הקודא בעתון על מעשי בריאות מן הצד הגרוע והמכוער ביותר ואינו מתקומם נגד זה? מה שאופייני גם הוא אינו אופייני. קורה ששבת אחרי שבת, שבת אחרי שבת, זורקים אבנים עם צאת השבת על אוטובוסים, בתוכם חיילים וגם לא-חיילים, אלא סתם אנשים, ולחבר-הכנסת לורנץ אין מלה לומר על כך, ואלה לא ילדים.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

נדמה לי שאמרת דברים ברורים.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אם אלה ילדים הרי שהם ילדים מפותחים באופן יוצא מן הכלל.

לחבר-הכנסת שערי: אין ספק שכאשר אתה מדבר על הצורך לעזור יותר, לטפל יותר ולעשות יותר למען הציבור הערבי אתה חושב לטובה. אבל למה נחוץ להגיד שיהודים מזלזלים בערבים? זה לא נכון. זה פשוט לא נכון. אני יודעת שלערבים ואפילו ליהודים — אני מכירה יהודים אחדים כאלה — יש טענות. ודאי שיש להם טענות, ויש בעיות. אבל למה להכניס דבר זה? האם זה עוזר ליהודים או לערבים או ליחסים בין שני העמים האלה? זה לא עוזר.

חבר-הכנסת שערי אמר: שיתוף פעולה עם הפלשתינאים, ולא פירט ולא הסביר, ועל כן אינני יודעת למה הכוונה. אני חוששת שעכשיו פחות מאשר בעבר יכול משהו לומר בבהירות מה היא הכתובת של הפלשתינאים ועם מי יש לשתף פעולה, ושוכחים, ואני מבקשת עוד פעם

פי-כמה מאשר היה בעבר, כאשר התעשייה היתה כולה תלויה במספר גדול של עובדים שהתרכזו במקום אחד.

אני דיברתי רק על מקרי שבתות לאחר חתימת חוזה. אני דיברתי גם על שבתות ששוכותים לא רק נגד בתי-חולים ממשלתיים או נגד שירותים אחרים של המדינה, אלא גם על שבתות שמועצת הפועלים אינה מאשרת או שהוועד הפועל של ההסתדרות אינו מאשר.

אומר חבר-הכנסת כרמל: הידברות; אני בעד, במאה אחוזים. הוא אומר: סבלנות; בהחלט. אבל כמה זמן?

חבר-הכנסת מלמד אומר שבזמן האחרון — אני לא מצטטת — יש ספק בציבור אם הממשלה עושה הכל למען השלום. למשל, ההסדר החלקי; חוסר גמישות, חוסר נכונות לבוא לעזרת הידיד הגדול, אמריקה, שמוכנה לעזור בהסדר החלקי, שמעוניינת בו, שמעוניינת בשלום.

איני יכולה לקבל את דברי חבר-הכנסת מלמד. אני מסכימה במאה אחוזים לדבריו על ידידותה של ארצות-הברית אלינו; על שיתובתה של ידידות זו; על הצורך וההכרח לעשות הכל כדי לשמור על הידידות הזאת. אבל אין פירוש הדבר שנוכל, או יכולנו בעבר, להסכים לכל דבר. לפי עניות דעתי, הגישה לקבלת הצעה או אי-קבלתה, כשאנו מדברים בעניין זה, היא, אם זה מחליש את בטחונה של ישראל, או לא; מסוכן או לא. ואני לא מחוייבת אפילו לחשוך, לא בממשלת ארצות-הברית ולא באיני ממשלה אחרת, כאשר מציעות לנו משהו, שבכוונה הן רוצות להחליש אותנו. אינני מחוייבת לחשוך בהן. אין כל צורך בכך. מותר שתהיה אי-הסכמה, שהן יחשבו כי משהו טוב בשבילנו ואנו נחשוב כי לא. אנו או משהו אחר; בין ידידי ארצות-הברית יכול להיות משהו שיש לו הרהורים על מדיניותה של ארצות-הברית; ומה בכך? פה זה חיינו, ממש חיינו. חברי הכנסת קראו ודאי מה שסיפר יצחק טבנקין ז"ל, ממש שעות אחדות לפני מותו. אני חושבת שזו חכמת חיים יוצאת מן הכלל. הוא סיפר שנאסר, ודאי לפני חמישים-שישים שנה, בפולין, לא בשל מעשה פלילי, חס וחלילה, ונזרק לחדר אחד עם אסירים פליליים; בהיכנסו לחדר שבו ישבו השכנים שלו ושחקו קלפים, הביט עליו אחד מהם ואמר לו בשמחה: "או, היהודון הזה, אנחנו גשחק על ה'פלטון' — המעיל — שלו ואת הפלטון הזה נעמיד להימור". וטבנקין ז"ל סיפר שהסתכל על אותו איש ואמר לו: "קודם כל אינני יהודון. שנית, תשחק על הפלטון שלך, לא על הפלטון שלי". ויש בזה כל תורתנו על רגל אחת. זה המעיל היחיד שיש לנו ועליו אי-אפשר לתת לשחק, לא למי שרוצה לעשות לנו רעה בכוונה וגם לא למי שרוצה לעשות לנו רעה בלי כוונה. אנחנו, ורק אנחנו, יכולים להיות הפוסקים אין שומרים על המעיל היחיד שנשאר לעם ישראל.

ידעתי תמיד שוויכוח, סייסוך או חילוקי-דעות בינינו ובין מעצמה ידידותית הם דבר חמור. אני יודעת שזה לא קל לעמוד בוויכוח הזה, אבל אין ברירה. כשזה לא נחוץ, לא צריכים לחפש הזדמנות לאי-הסכמה, אך כשזה נחוץ, כשזה הכרחי, יש לעשות זאת.

ועוד מאשים אותנו חבר-הכנסת מלמד בהכרות מלחמה על הרבנות. זאת מלחמה לא מן המסוכנות ביותר, אך אינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח בתחום זה. יש לי מה להגיד. אינני אומרת את הדברים בשמחה,

בבחירת טעם טוב לרצות לעשות מעניין זה מעשה של הסברה.

אינני יכולה להגיד לחבר-הכנסת כהן אם סטודנטים של אירגון "עודד" הם בתוך הסטטיסטיקה או לא. גם אם הם בתוך הסטטיסטיקה, אינני רואה בזה כל פגם. המדינה, הסוכנות, משקיעות הון בעולים סטודנטים מצרפת, שמוצאם מצפון-אפריקה, שכנראה רוצים ומוכנים לבוא לארץ — ואנחנו רוצים שהם יבואו — ומאפשרים להם לימודים בארץ. או הם לא מצפון-אפריקה? הם יוצאי צפון-אפריקה. הסטטיסטיקה במונח זה לא יודעת איך להבדיל; אבל אינני יודעת אם הם כלולים בזה או לא. אילו אני הייתי עורכת את הסטטיסטיקה. הייתי כוללת אותם, ולא הייתי רואה בזה כל פגם.

לחבר-הכנסת ארידור — וזהו אני מסיימת. אולי ירשה לי חבר-הכנסת ארידור לענות במטבע שלו. כאשר איש מגיע למבוי סתום, אל ינסה לפטור את עצמו מן הצורך לחשוב מחדש על-ידי פורמולות ואימרות, גם אם הן מוצלחות. מה אמר פה חבר-הכנסת ארידור? "אמר" הם שהלכתם ליארינג". מה קרה? קודם כל, שנה תמימה של הפסקת אש. דבר עצום. הלואי רק שזה יימשך. שנה, עשרים וארבע שעות ביממה, כל יום, הפסקת אש. אין תותחים, אין אש, אין כדורים, אין הפגזות, אין פצועים, ויותר גרוע מזה אין בתעלה. דבר קטן? זו פורמולה מדינית? זו עמדה של יוקרה? האם הממשלה צריכה להתבייש שהלכה לזה? אבל היא גם הלכה לשי-חות יארינג, בתנאים שהיא העמידה; כאשר העניין היע לנקודה שלא יכולנו לקבלה, לא קיבלנו אותה. גם עכשיו הממשלה לא החליטה שלא תהיה מוכנה לנהל משא-ומתן בחסות ד"ר יארינג. המשא-והמתן הופסק לא מפני שאנו הפסקנו אותו, אלא מפני שסאדאת — שלפחות שני חברי הכנסת, לדבריהם, חושבים אותו לאיש השלום — רצה שבלי משא-ומתן נסכים מראש ונתחייב מראש לסגת עד לגבולות ה-4 ביוני. לזה לא הסכמנו. אבל אמרנו: טוב, זוהי העמדה של מצרים. עכשיו ננהל משא-ומתן, גם לנו יש עמדה. העמדה שלנו היא שלא נחזור לגבולות ה-4 ביוני. זוהי עמדתנו. עמדתם של המצרים היא שאנו צריכים לחזור לגבולות ה-4 ביוני. ננהל משא-ומתן. מה רע בזה? מה הפסדנו בכך, מה איבדנו?

אשר לאימרה על נכסים שוויתרנו עליהם או שהת-חייבנו לוותר, אני יכולה לומר: לא היה ולא נברא. גם בהסדר כללי, אם נגיע לכך שמצרים תהיה נכונה לפתוח את התעלה בתנאים שישראל רואה כהכרחיים לה, והכ-נסת תאשר זאת — נעשה זאת.

אינני רוצה לחזור על מה שכבר נאמר כאן: לא אחת, למזלנו ולמזלם של אלה שניבאו שחורות על כל צעד ששינו, הנבואות האלה לא נתקיימו. אבל מותר להמשך שזה. מי שניבא ונוכח לדעת שמה שניבא לא קרה — וזאת פעם, פעמיים וחמש פעמים — מותר לו להוסיף ולנבא שחורות, אבל אולי יעשה זאת בטון לא כל-כך בטוח.

3. סיכום הדין

יחזון יפרח (המעריך, עבודה-מפ"ם):

אדוני הישיב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות: המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל ושיתוף

ועוד פעם לא לשכוח ולא לעבור על הבעיה הזאת. שיתוף פעולה עם הפלשתינאים בדמותו של עראפאת והאירגון שהיה לו? שיתוף פעולה, כאשר הוא אומר שעלינו להיעלם? אדרבה, הגידו באופן ברור: עם מי צריך לשתף פעולה ומה צריך להיות שיתוף הפעולה?

אני מצטרפת בכל לבי לכל מלה טובה שנאמרה על-ידי חבר-הכנסת הראל על אנשי הבטחון בזרועות השונות בארץ. הם עושים דברים נפלאים. לא מעט ממה שלא קורה ולא קרה הוא בזכות עירנותם, מסירותם ויעילותם המקסימלית.

קראתי בעתון את דברי מר גרקיס, על כך שה"פנת-רים" משפיעים על העלייה. הייתי מייעצת מאוד לא לחזור על זה. אינני בטוחה שזה בדוק, ואין צורך לחזור על כך. אני חושבת שאין לשום איש כל כוונה לתת ל"פנתרים" הרגשת כוח והשפעה בשל כך, שעל-ידי מעשיהם העלייה נפסקת: (א) אינני מאמינה שזה כך; (ב) הדיבור על זה יכול רק לגרום לעוד צרות, אך לא לעוד עולה אחד חדש.

אינני בטוחה למה התכוון חבר-הכנסת כהנא כאשר אמר כי זה יפה מאוד שיש שכר לימוד מדורג לבתי-ספר תיכוניים, אך אלה ההולכים לשיבות — מקופחים; משום שזה אינו תואם את העובדות.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
הבחלט תואם.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אם כך, אני מתארת לי שאתה מתכוון לבתי-הספר של רשת החינוך העצמאי.

תקציב החינוך לבתי-הספר בהנהגת אגודת ישראל: 12 מיליון לירות לבתי-ספר יסודיים; 1 מיליון לירות לגנים לילדים מתחת לגיל חובה; 1.5 מיליון לירות להכשרת מורים; 3-4 מיליון לירות לבני ישיבות ובתי-ספר חדשים. ברשת החינוך של משרד החינוך יש בשיבות התכנונית שכר-לימוד מדורג, בדיוק כמו בבתי-ספר אחרים.

חבר-הכנסת שמואל תמיר הציע עצה שלא לוותר לסיסקו. אינני יכולה להבטיח לא לוותר לסיסקו. זה תלוי מה יציע לנו ססיסקו. הוא בא הנה כאורח, ונקבל אותו בהכנסת האורחים כפי שאנו רגילים לקבל אורחים. נהיה מאוד מעוניינים לשמוע מה יש בפיו. אין ספק שהוא יקשיב למה שיש לנו להגיד. לא צריכים כל כך להיבהל מעצמנו, ואין כל בטחון שהוא מביא איזה דבר, שמראש צריך להחליט שיש להשיב עליו: לא. נשמע, נשוחה, גראה, נסמך על עצמנו שבודאי נגיד את הדבר הנכון.

אני דווקא חושבת כי טוב שלא יצאנו בתופים מיד אחרי שהתחילו אנשי ה"פתח" לעבור את הירדן אלינו. מפני שהעניין כשלעצמו היה כל כך בולט, כל כך ברור, שנראה לי שהסביר את עצמו. ואינני בטוחה אם היה זה

הי"ד י. גבון:

אנו עוברים להצעות סיכום מטעם הסיעות השונות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יפרח, שיביא את הצעת הסיכום בשם כמה סיעות של הבית.

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (סיכום הדיון) (יפרח, נבון, לורנץ, הורביץ, טובי, ש. תמיר, אבנרי) —

החדשה בסיום הדיון על סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה:

הכנסת קובעת כי על ממשלת ישראל להכריז ללא דיחוי על נכונות ישראל לביצועה המלא של החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967, וכך על נכונותה להגיע להסדר חלקי לפתיחת התעלה, כצעד ראשון להסדר כולל המעוגן בביצוע החלטת מועצת הבטחון. הדעה כזו מצדה של ממשלת ישראל חיונית היא למניעת התפתחות מסוכנת באזור ולהשגת השלום הצודק והיציב.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, שיביא את הצעת הסיכום של סיעת המרכז החפשי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. להלן הצעת הסיכום של סיעת המרכז החפשי בסיום הדיון על סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה:

1. הכנסת מטילה על הממשלה כי בד-בבד עם דחיית ההצעות לאותם הסדרים חלקיים בסניג, המסכנים את קיומה של ישראל ואת כושר עמידתה, תעלה לפני הגורמים הבין-לאומיים יזמת שלום ישראלית כוללת.
2. הכנסת מטילה על הממשלה לנקוט פעולה יסודית ונרחבת לאיכלוס ישראלי של מרחבי ארץ-ישראל המאוחדת, ובראש וראשונה במוזה ירושלים, בשארם-א-שייך, ברצועת עזה, ובהרי שומרון ויהודה; לפתרון בעייתם של הפליטים הערבים המצויים בתחום ריבונותה ושיטתה של ישראל ולפיתוח מערכת הסברה מדינית שיטתית ומקפת בעולם החפשי, אשר תחשוף את צדקת עמדתה של ישראל וחיוניות עמידתה במערכה הכוללת של העולם החפשי.

הי"ר י. נבון:

הצעת סיכום מטעם סיעת העולם הזה—כוח חדש יביא חבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מציע את הסיכום הבא:

הכנסת מקדמת בברכה את שליחות השלום המחדשת של מר ג'וזף סיקו בישראל, וקוראת לממשלה לנצל ביקור זה וכן לפתח יזמות נוספות לשם קידום שלום על בסיס של בטחון ללא סיפוח.

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת. נצביע בסדר הפוך של הגשת ההצעות. נתחיל באחרונה.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-

הכנסת א. אבנרי	—	מיעוט
נגד	—	רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת א. אבנרי	—	לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-

הכנסת ש. תמיר	—	מיעוט
נגד	—	רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ש. תמיר	—	לא נתקבלה.

ואחווה. הנני מתכבד להביא לכנסת את הצעת הסיכום הבאה:

הכנסת רושמת לפנייה את סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה, שנמסרה לכנסת ביום ו' באב תשל"א — 28 ביולי 1971.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, שיביא הצעת סיכום בשם סיעת אגודת ישראל.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. להלן הצעה מטעם סיעת אגודת ישראל לסיכום הדיון על פעולות משרד ראש הממשלה:

1. הכנסת רושמת לפנייה את דברי ראש הממשלה, בסקירתה על משרדה, כי "עלינו להיעצר ולחשוב לאן אנו הולכים". הכנסת מביעה את דעתה כי אכן יש לחשוב ולפעול כדי לעצור את ההידרדרות הרוחנית והמוסרית שלה אנו עדים לאחרונה.

התדרושה היחידה לכך היא חינוך לערכי תורה ומצוות, ערכים המהווים את יסוד קיומו של עם ישראל, שרק בכוחם להביא לאחדות ישראל, מיווג גלויות וקיום הקשר ההדדי בין העם היושב בציון ובין יהודי התפוצות.

2. הכנסת קוראת לממשלה להגביר את מאמציה ולעשות כל מה שביכולתה למען המשפחות ברוכות הילדים. הכנסת ממליצה לתת למשפחות אלה מענקים בשיעור ההוצאות הריאליות לכל ילד וילד.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל הורביץ, שיביא את הצעת הסיכום מטעם סיעת הרשימה הממלכתית.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. להלן הצעת הסיכום המוגשת על-ידי הרשימה הממלכתית בסיום הדיון על פעולות משרד ראש הממשלה:

1. הכנסת מציינת בסיפוק את דברי ראש הממשלה על המאמצים שנעשו בעבר ואשר ייעשו בעתיד לשיפור רמת החיים של מעוטי ההכנסה והיכולת, כדי להקטין את הפער החינוכי והכלכלי בין תושבי ישראל.

2. הכנסת קוראת למשרד ראש הממשלה לארגן מחדש את עבודת הממשלה על-ידי צימצום מספר המשרדים וייעול עבודתם.

3. הכנסת קוראת למשרד ראש הממשלה להגדיל את ההקצבות למחקר ולפיתוח כדי להגבירם וליישם בימי שלום ובימי מלחמה כאחד.

4. נוכח ההתערערות החמורה שחלה לאחרונה ביחסי העבודה במשק בכלל ובשירותים חיוניים בפרט, מציינת הכנסת בסיפוק את התמורה שחלה בגישתה של ראש הממשלה בדבר ההכרח להסדיר בעיה זו בדרכים המייעדות להבטיח גיהול משק תקין.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת תופיק טובי, שיביא את הצעת הסיכום של הרשימה הקומוניסטית החדשה.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא את הצעת הסיכום של הרשימה הקומוניסטית

חוברת ל"ו, ישיבה רי"ז

— סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה (סיכום הדיון) (גבון); חילופי גברי בוועדת החינוך והתרבות (גבון, ישעיהו-שרעבי); סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו (תשובת השר) (גבון, פרס) —

<p>בעד הצעת הסיכום שהביא חבר- הכנסת ש. לורנץ — מיעוט — רוב הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ש. לורנץ לא נתקבלה.</p> <p>בעד הצעת הסיכום שהביא חבר- הכנסת י. יפרח — רוב — מיעוט הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת י. יפרח נתקבלה.</p>	<p>בעד הצעת הסיכום שהביא חבר- הכנסת ת. טובי — מיעוט — רוב הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ת. טובי לא נתקבלה.</p> <p>בעד הצעת הסיכום שהביא חבר- הכנסת י. הורביץ — מיעוט — רוב הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת י. הורביץ לא נתקבלה.</p>
--	---

ד. חילופי גברי בוועדת החינוך והתרבות

היו"ר י. גבון:

מטעם סיעת המפד"ל: במקום חבר-הכנסת יוסף גולד-שמידט ייכנס לוועדה חבר-הכנסת בנימין שחור.

היו"ר י. גבון:

אני מניח שהכנסת רושמת לפנייה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

נשמע עתה הודעה מפי יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר-הכנסת ישעיהו-שרעבי, על חילופי גברי בוועדות.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הגני מבקש את אישור הכנסת לחילופי גברי בוועדת החינוך והתרבות

ה. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו *

1. תשובת השר

היו"ר י. גבון:

ועתה, לסעיף האחרון בסדר-היום: סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו — תשובת השר. רשות הדיבור לשר התקשורת.

שר-התקשורת ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני יודע שגם השעה וגם הקהל אינם אופייניים לדיון על התקשורת, ועל כן לא אנצל בימה נכבדה זו, וברשות היושב-ראש אעשה את האקונומוצייה המקסימלית ואעיד הערות מעטות בלבד.

כפי שציינו כל המשתתפים בוויכוח, משרד התקשורת, כמו משרדי שירות אחרים בממשלה, נמצא בס"תירה המשולשת שבין הצורך לתת שירות רצוף ומתרחב לציבור — ופירושו של דבר לקיים יחסי עבודה תקינים ככל האפשר, ופירושו של דבר גם להיענות די בהרחבה לתביעות העובדים — לבין צורך אחר, סותר לחלוטין, והוא לשמור על מערך כלכלי שהמדינה יכולה לעמוד בו, ושבו היענות מוגזמת לתביעות השכר עלולה לגרום לאינפלציה; ובין צורך שלישי, שונה אף הוא לחלוטין: שהמדינה תרוץ עם התקופה.

פה אני רוצה רק להעיר שכל מה שאנו הואים היום בתחום התקשורת עומד להשתנות תכלית שינוי תוך זמן לא רב, על-ידי הכנסת אמצעים ומערכות חדשות שהם מהפכניים למדי הן למשק והן לחברה בת-ימינו. האמריקאים כבר מתחילים להכניס אצלם למערכת את מה שהם קוראים picture-phone — טלפון עם תמונות, דבר המאפשר לנהל חברות באופן מבוזז, דבר המאפשר לקיים מערכת ריפוי ועיסוק שונים לחלוטין

* "דברי הכנסת", חוב' ל"א, עמ' 2882.

מן הקיים. הואיל ושינויים כאלה דורשים זמן רב, מן הדין שמשרד התקשורת, שהוא גם משרד טכנולוגי מוביל, יפקח עין על ההתפתחויות היסודיות הללו לגבי העתיד.

כדי להתגבר על הסתירות הללו אני רוצה לומר שהשנה שיפרנו במידה ניכרת את תנאי העבודה והשכר במשרד התקשורת. 70% מכלל העובדים עלו בדרגה. שכרם השתפר בשנה או בשנה וחצי האחרונים ב-24%. היו כאן אחדים מן הדוברים, כמו חבר-הכנסת נחושטן, שדאגו לדוורים. הדוורים כולם עלו בדרגה אחת, כלומר תוספת של 8%. לאחרונה הוכפל שכר המאמץ היומי שלהם מ-1.5 לירות לשלוש לירות ליום. אני רוצה רק להביע תקווה, שהתוספת הזאת תתבטא גם בהיענות העובדים לצרכי הציבור ודרישותיו. הממשלה עשתה מאמץ רב כדי לשפר את מצבם. עכשיו הגיע הזמן שהעובדים יעשו מאמץ מקביל כדי לשפר את השירות שהם נותנים לציבור.

חבר-הכנסת זכין התווכח עם הסיסמה — שלא יצאה ממשרד התקשורת — בדבר "טלפון לכל דורש". למעשה, כל מדינה שואפת לתת טלפון לכל דורש. הוויכוח איננו אם לתת טלפון לכל דורש, אלא באיזה קצב אפשר לספק את הטלפונים לדורשיהם. כיום אין מדינה אחת בעולם שאין בה תור של דורשי טלפונים. המדינות היחידות, אולי, שבהן יש טלפון לכל דורש הן המדינות שאין בהן דורשי טלפון. אבל בכל מדינה שיש בה דורשי טלפון — אם זה בצרפת, אם גרמניה, ואם ניו-יורק — יש תור ארוך למדי.

כמובן, הבעיה היא שהדבר כרוך בהשקעות גדולות ובזמן ממושך מאוד. בדרך כלל אנו סבורים שיש לתת

לאֶלֶף תּוֹשְׁבִים, אֲנוּ רוֹצִים לְהִגִּיעַ ל־1.5 או אֲפִילוּ ל־1.7 לאֶלֶף תּוֹשְׁבִים, כְּשֶׁבְחָמֶשׁ הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת בְּדַעַתְנוּ שׁוֹב לְהַגְדִּיל אֶת מִסְפֵּר הַטֵּלְפוֹנִים הַצִּיבּוּרִיִּים ל־11,000, כִּךְ שַׁעַל כֹּל אֶלֶף תּוֹשְׁבִים יִהְיוּ לַפְחוֹת שְׁלוֹשָׁה טֵלְפוֹנִים צִיבּוּרִיִּים.

אֲרֵשֶׁה לְעֲצָמִי רַק לְהַעִיר עוֹד הָעֵרָה אַחַת: הַקּוֹשִׁי בְּכַמָּה טֵלְפוֹנִים צִיבּוּרִיִּים הוּא, שֶׁבְּעֵרִים הַגְּדוּלוֹת יֵשׁ וְגַדְלִים בְּלִתֵּי-רִגְלָה. כ־30% שֶׁל הַטֵּלְפוֹנִים שֶׁלָּנוּ בְּעֵרִים הַגְּדוּלוֹת נִהְרָסִים, מִתְקַלְקְלִים וְנֹפְעִים, וְקִשָּׁה לְעִשׂוֹת נֶגֶד זֶה. מִצַּד שֵׁנִי, בַּחוּץ-לְאָרֶץ מִסְכִּימִים, לְמַשֵּׁל, בְּנֻקִים, בְּתֵי-מֶרְקָחָה, סוֹפְרִסְלִים, שִׁיתְקִינוּ אֶצְלֵם טֵלְפוֹן צִיבּוּרִי. אֶצְלָנוּ הַסַּכְמָה כּוֹאֵת נִיתַנָּת בְּקוֹשִׁי. בִּיקְשָׁנוּ מִן הַסּוֹפֵר-סַל שִׁימְכּוֹר בּוֹלִים וְאִסִּימוֹנִים לְטֵלְפוֹן, כְּדִי שְׂאֵדָם לֹא שִׁיטְרָךְ לְרוּץ בְּמִיּוּחַד לְדוֹאֵר. אוֹלֵם עַד עַכְשָׁיו, אִם בְּגַלֵּל הַרוּחִיִּים הַקְּטָנִים אוּ בְּגַלֵּל הָעֵבֻדָּה הַמֵּרֻבָּה, נִעְנִינוּ בְּסִרּוֹב.

לְחִבְרַת-הַכְּנֶסֶת נִחוּשְׁתָּן, שֶׁהַצִּיעַ לְמֹזַג אֶת מִשְׂרָדֵי הַתְּחַבּוּרָה וְהַתְּקִשׁוֹרָה, אֲנִי רוֹצֵה לֹמַר: הֵם כְּבֵר הֵיוּ פַעַם מְמוּזָגִים. אֲיֻנִּי רוֹצֵה לְהִיכַסֵּס לְסִיבּוֹת הִיסְטוֹרִיּוֹת לְמָה בִּיטְלוּ זֹאת. בֵּין הֵיחַד, מִשׁוֹם שׁוֹזֵיהַ מִמְשַׁלָּה קוֹאֲלִי-צִיוֹנִית. הַיּוֹם, אֲיֻנִּי יוֹדֵעַ אִם זֶה נִיחָן לְהִיעִשׂוֹת. אֲנִי בְּטוֹחַ שֶׁצִּרְיָךְ לְתַאֵם אֶת עֲבֻדַת מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה וּמִשְׂרַד הַתַּח־בּוּרָה, כְּדִי שֶׁבְטָן הַכְּבִישׁ לֹא יִתְפַּתַּח יוֹתֵר מִפַּעַם אַחַת - הָעֵרָה שֶׁהֵעִיר חִבְרַת-הַכְּנֶסֶת אֲבִגְרִי. וְאֲנוּ עוֹמְדִים לְפָנֵי הַתִּיאוֹם הֵן עִם חִבְרַת הַחֲשֵׁמֶל, הֵן עִם מִשְׂרַד הַתְּחַבּוּרָה וְהֵן עִם מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה, כְּדִי שֶׁבְאֶרֶץ תִּיוּצֵר גְּלִיָּה תִתְ-קַרְקָעִית שֶׁתִּתְפַּתַּח בְּעַת וּבְעוֹנָה אַחַת, וְהַסְּבֵל לְתוֹ-שְׁבִים יִימָנֵעַ. לְמַשֵּׁל, נְתִיבֵי-אֵיילוֹן בְּתֵל-אָבִיב מֵתוֹכְנֵי הַיּוֹם בְּמִשׁוֹתֵף עַל-יְדֵי מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה וּמִשְׂרַד הַתְּחַבּוּרָה כִּךְ, שֶׁהַכְּבִישׁ וְהַטֵּלְפוֹן מוֹנָחִים וְהוֹלְכִים יַחַד.

אֲנִי רוֹצֵה לְהַעִיר לְחִבְרַת-הַכְּנֶסֶת גְּרוֹם בַּעֲנִיַן הַלִּי-קוּיִים בְּתְקִשׁוֹרָה: אֲנִי רוֹצֵה לְהַעִיר וְלֹמַר דְּבַר שְׂאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבְּחִבְרַתְנוּ לֹא מְקוּבֵל לְהַגִּיד, הוּא שִׁירוֹת הַטֵּלְפוֹנִים בְּיִשְׂרָאֵל, גַּם בְּרֵמָה אִירוֹפִית, הוּא אַחַד מִן הַמְשׁוֹפְרִים בְּיוֹתֵר שֵׁשׁ. אֲיֻנִּי אֹמֵר זֹאת דּוּקָא לְשָׁנָה הַאֲחֻרֹנָה. אֲנִי מִתְכַּוֵּן לְשָׁנֵים הַאֲחֻרוֹנוֹת. אִין זֶה מֵאֲמֵץ שֶׁל מִישָׁה; זֶה מֵאֲמֵץ שֶׁל מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה. אֲבָל אִם אֲנִי מְשׁוּוֹה לְפִי כֹל קְנֵה-מִידָה שֶׁהוּא אֶת שִׁירוֹת הַטֵּלְפוֹן בְּיִשְׂרָאֵל עִם זֶה שֶׁבְצֶרֶפָה, בְּאִנְגְלִיָּה, בְּאִיטַלְיָה - בְּכוֹנָה אֲיֻנִּי מִזְכִּיר אֶת שׁוּוִיַּץ אוּ שְׁבִדְיָה; אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁשֵּׁם זֶה מְשׁוֹפֵר יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אֶצְלָנוּ - יִשְׂרָאֵל לֹא רַק שְׂאֲיֻנָּה נּוֹפֶלֶת מֵהֵן, אֲלָא לְדַעֲתִי שִׁירוֹתֶיהָ גַם עוֹלִים עַל הַשִּׁירוֹתִים הַקִּיִּימִים שֵׁם.

אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאֵל בְּמַת הַכְּנֶסֶת מְגִיעִים דְּבָרִים שֶׁל הַצִּיבּוּר הַרְחָב, הַמִּתְלַוְּנִים בְּאֻנֵּי, כְּפִי שְׁבוּדָאֵי הַתְּלוֹנוֹ גַּם בְּאֻנֵי הַשָּׂדִים הַקְּדוּמִים, עַל שְׂגִיאוֹת שֵׁשׁ בְּטֵלְפוֹנִים. אֲנִי רוֹצֵה לְהַגִּיד, שֶׁלְפִי הָעֵרֶכְתּ מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה, אִם עַל 100 שִׁיחּוֹת טֵלְפוֹנִיּוֹת יֵשׁ שְׁתֵּי שִׁיחּוֹת-סֶרְק, לֹא טוֹבוֹת, זֶהוּ הַמְקַסִּימוּם שְׂאֲנֻחְנוּ יִכְוִלִים לְהַגִּיעַ אֵלָיו.

בְּעוֹלָם מְעִרְכִים שֶׁהַדְּבַר הָאִיִּדְיָאֵלִי הוּא טְעוֹת טִכ־נִית שֶׁל 1.5%. בְּיִשְׂרָאֵל זֶה 1.6%. מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה עֲצָמָה עוֹשֶׂה כְּמִלְיוֹן שִׁיחּוֹת בְּשָׁנָה בְּשִׁבְלֵי לְבָדוּק אֶת אֲמִינוּת הַקֶּשֶׁר הַטֵּלְפוֹנִי. וְאִם אֶצְלָנוּ הָאֲחוּז הוּא 1.6 לְעֵמֶת שׁוּוִיַּץ, שֵׁשׁ הֵיא 1.5, זֶה מָה שֶׁאֲפִשֶׁר לְעִשׂוֹת

בְּאֵמַת טֵלְפוֹן לְכֹל דּוֹרֵשׁ. כְּשֶׂאֲנִי בָּא בְּכֹל יוֹם לְמִשְׂרַד וְקוֹרָא אֶת הַפְּנִיּוֹת הָאִנְדִּיבִידוּאִלִּיּוֹת שֶׁל אֲנִישִׁים - אֲנִי מוֹדֵה שְׂאֲיֻנִּי יוֹדֵעַ לְמִי אֲפִשֶׁר לְהַגִּיד "לֹא"; אִם זֶה לְאִשָּׁה שֵׁשׁ לָהּ בְּעַל מְשִׁמְרַת בְּתַעֲלָה, אוּ אִדָּם שֶׁרְכַשׁ מְכוּנִית-מִשָּׂא וְאֹמֵר שְׁבִלִי טֵלְפוֹן אִין הוּא יִכְוֵל לְקַיֵּם אֶת עֲבוֹדָתוֹ, אוּ חֲלִילָה חוֹלָה-לֵב שֶׁטּוֹעֵן כִּי הַטֵּלְפוֹן הוּא תְּנָאֵי לְבִרְאִיוֹתוֹ. בְּכֹל הַמְקָרִים הַלֵּלוּ, שֶׁהֵם רְבִים וּמְגוּוֹ-נִים, קִשָּׁה מְאֹד לְהַגִּיד מִי קוֹדֵם, אוּ יוֹתֵר נְכוֹן: לְמִי אֲסוּר לְתַת אוּ לֹא צִרְיָךְ לְתַת. יֵשׁ כְּמוֹכֵן גַּם בְּעִיָּה אוּבִי-קְטִיבִית: כְּדִי לְהִיעִנּוֹת לְצִרְכִים הַלֵּלוּ צִרְיָךְ לְהִקִּים מִרְכֵ-זִיוֹת גְּדוּלוֹת וְיִקְרוּת, מִרְכּוּזִיוֹת שֶׁל 30-40 אֶלֶף קוּוִים, שֶׁמְחִירָן כ־40 מִלְיוֹן לִירוֹת. וְעַד שִׁישׁוֹב מִתְרַחֵב וּמֵת-פֶּתַח לְדִרְגָה כּוֹאֵת, קִשָּׁה לְהִקִּים מִרְכּוּזִיָּה כּוֹאֵת.

כְּדִי לְהִיעִנּוֹת לְצִרְכִים הַלּוֹחֲצִים עֵשִׂינוּ הַשָּׁנָה חִדוּשׁ אַחַד, וְהַזְמִינוּ מִרְכּוּזִיוֹת נִיידוֹת שְׂאִין לְהֵן 30-40 אֶלֶף קוּוִים אֲלָא אֶלֶף אוּ אֲלֻפִים קוּוִים, כִּךְ שֶׁתְּהִיָּה לָנוּ גְּמִי-שׁוֹת-יִתֵר בַּחֲלוּקֹת הַקּוּוִים. מִצַּד שֵׁנִי, יֵשׁ לָנוּ תְּכִנִּית עֲבוֹ-דָה לְשֶׁבַע שָׁנִים: בְּמִשְׁךְ שֶׁבַע שָׁנִים לְהַכְפִּיל אֶת מִסְפֵּר הַטֵּלְפוֹנִים שֶׁהַשָּׁנָה מְגִיעִים ל־6,000,000, בְּהַשְׁקַעָה שֶׁל 2 עַד 2.5 מִלְיָאָרֵד לִירוֹת. זוֹהִי תְּכִנִּית גְּדוּלָה מְאֹד, וְאֲנִי מְקוֹוֶה שְׂאֵם נִבְצַע אוֹתָהּ הַתּוֹרֵד יִקְטָן.

אֲנִי מִסְכִּים עִם חִבְרַת-הַכְּנֶסֶת דָּד קוֹרֵן שֶׁמֵן הַדִּין לְעֵבּוֹד לְהַשְׁקִיעוֹת רַב-שָׁנָיוֹת. זֶה נְכוֹן לֹא רַק לְגַבִּי מִשֶּׁ-רַד הַתְּקִשׁוֹרָה, אֲלָא לְגַבִּי רוֹב מִשְׂרָדֵי הַמְּמַשְׁלָה. אֲבָל קִשָּׁה לָנוּ לְדַעַת מָה מִתְרַחֵשׁ מְשַׁנָּה לְשָׁנָה, שֶׁכֵּן הַכֹּלְכֵלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתִית בְּשָׁנֵי סַעֲפִים, שֶׁהֵם מְשַׁתְּנִים אוּ אִינֵם מְשַׁתְּנִים, וְהֵם הַבְּטָחוֹן וְהָעֲלִיָּה, וְאֲנוּ מוֹכְרָחִים בְּכֹל שָׁנָה לְעִשׂוֹת מַחְדָּשׁ stock-taking לְאוּמֵי שֶׁלָּנוּ, חֲשִׁבוֹן-הַנֶּפֶשׁ שֶׁלָּנוּ.

מָה שְׁנוּעַ לְטֵלְפוֹנִים צִיבּוּרִיִּים בְּיִשׁוּבֵים הַחֻקְלָאִיִּים וּבִישׁוּבֵי-הַסּוֹפֵר, הֵרִי כְּמַעַט שְׂאִין כְּבֵר יִשׁוּב בְּאֶרֶץ שְׂאִין לֹו טֵלְפוֹן צִיבּוּרִי. יֵשׁ בְּעִיּוֹת אַחֲרוֹת: מִי יוֹקֵן אוֹתָם. אֲנַחְנוּ כְּבֵר יוֹתֵר מִ-1,000 יִשׁוּבִים, וְקִשָּׁה מְאֹד לְמִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה, אֲפִילוּ יֵשׁ לוֹ תְּקָן, לְגִיִּים אֲנִישִׁים שִׁילְכוּ לַע־בּוֹד בְּמִקְוֹמוֹת כְּאֵלֶּה. הַבְּעִיָּה שֶׁלָּנוּ אֲיֻנָּה רַק שְׁבִיתָה, אֲלָא גַם הַתְּפַרְקוֹת שִׁירוֹתִים בְּגַלֵּל מַחְסוֹר בְּכוֹת-אֲדָם. אֲנִי מוֹכְרָךְ לְהַגִּיד שֶׁבְהֵרְבָּה מְאֹד יִשׁוּבֵים חֻקְלָאִיִּים אֲנִישִׁי הַמְשַׁק סִירְבוּ לְרוֹקֵן אֶת הַטֵּלְפוֹן הַמְשַׁרַת אֶת הַמְשַׁק שֶׁלָּהֵם. יֵתֵר עַל כֵּן, דַּעַת מִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה הֵיא כִּי הַגִּיעַ הַזְּמָן שֶׁכַּמָּה מְשַׁקִּים חֻקְלָאִיִּים, קִיבּוּצִים אוּ מוֹשְׁבִים, יוֹסִיפוּ עוֹד מִסְפֵּר טֵלְפוֹנִים לְמִשְׁקָם. הַיּוֹם, עַד שֶׁקּוֹרָאִים אֲדָם לְחַדֵּר הָאוֹכֵל אוּ לְחַדֵּר הַתְּרַבּוֹת מִמְקוֹם מְגוּרִים רַחוּק עוֹבֵד זְמַן רַב, וְהַחֲשִׁבוֹן מִתִּיַּקֵּךְ, וּמִשְׂרַד הַתְּקִשׁוֹרָה בְּרָצוֹן יַעֲזוֹר לְכֹל יִשׁוּב חֻקְלָאִי לְהוֹסִיף טֵלְפוֹן צִיבּוּרִי נּוֹסֵף, אַחַד אוּ שְׁנָיִם, בְּרַחְבֵי הַמְשַׁק שֶׁלָּנוּ. זוֹהִי כּוֹוֹנָתְנוּ גַּם לְגַבִּי הֵרְבָּה מוֹסְדוֹת צִיבּוּרִיִּים וְחִבְרוֹת כֹּלְכִלִּיּוֹת, שֶׁל-דַּעַתְנוּ קִנּוּ פַחוֹת מְדִי קוּוִים, וְעַל כֵּן אֲנִישִׁים רְבִים מְצַל-צִלִּים וּמַחְכִּים עַד שְׁעוֹלִים עַל הַקּוֹ, אוּ שֶׁהוּא תְּפוּס לְעֵתִים קְרוֹבוֹת. יַעֲצָנוּ לְהֵרְבָּה מְאֹד חִבְרוֹת לְהַגְדִּיל אֶת מִסְפֵּר הַקּוּוִים, כְּדִי שֶׁהִיעִנּוֹת לְקִרְיָת הַטֵּלְפוֹן תְּהִיָּה מְהִירָה יוֹתֵר.

הַשָּׁנָה יֵשׁ בְּאֶרֶץ כ־4,000 טֵלְפוֹנִים צִיבּוּרִיִּים. בְּתִכ־נִית הַתְּקִצִּיבֵי שֶׁלָּנוּ לְהַגְדִּיל אֶת הַמְּסַפֵּר בְּשִׁלְשֵׁי; אֲנוּ רוֹצִים לְהַגִּיעַ ל־1,500. אִם קוֹדֵם הִיוּ 1.2 טֵלְפוֹנִים

חברת ל"ו, ישיבה רי"ז

— סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו (תשובת השר) (פרס, אבגרי) —

התקשורת היא למכון את המשרד ולא את תושבי המדינה. אין אנחנו רוצים לעשות מכל תושבי בארץ מין תא מכני אישי, דבר שהוא נאה מאוד, אבל פשוט יקר מדי.

היום כבר אנחנו עושים את המיון באמצעות מכונה קונבנציונלית. יש לנו שלוש כאלה. אנחנו מקווים לעבור למכונות מיון אלקטרו-אופטיות, כלומר מכונה אשר בעזרת עין אלקטרו-אופטית קוראת את הכתובת, ועין זו עשויה לקרוא כתובות ביתר קלות אם במקום הכתובת, או בנוסף על הכתובת, יהיה גם מספור, כלומר הקוד והמיקוד כפי שאנחנו קוראים להם. מה שמעכב אותנו בהקנסת המכונות הללו, שהן כבר קיימות בפעולה ביפן ובארצות-הברית, זה העדר בית מיון מרכזי בתל-אביב. שם עובד עיקר הדואר, שהקמתו עוכבה בתקופת המיתון ורק עכשיו התחלנו לבנותו. אני מקווה שבנייתו תסתיים תוך שלוש ארבע שנים, ואז יהיה נפח והיקף של עבודה שיאפשרו לנו להכניס מכונה זו והיא תקל מאוד על עבודת הדואר עצמו.

אגב המיקוד אני רוצה להגיד — מפני שנמתחה גם ביקורת בעתונות — ש-50% מכלל המכתבים בארץ, כלומר מכלל מיליון דברי הדואר ליום, נשלחים, אם לפעמים מתקבלים, על-ידי 500 חברות גדולות. או נצליח להכניס את המיקוד ב-500 החברות הללו, כמו, למשל, חברת החשמל או מס הכנסה או הבנקים וכדומה, הרי שב-50% השיטה כבר הצליחה. על כן עיקר עבודתנו היום מרוכזת אצל אלה השולחים את רוב דברי הדואר.

אני מסכים עם חבר-הכנסת יהודה בן-מאיר, שצריך להעלות את המוראל של העובדים, אם כי המוראל יש לו לפעמים צליל פיננסי יותר מאשר ספיריטואלי. אילו היתה זו רק בעיה של מוראל, במונח המובהק של המלה, היינו מתקדמים מאוד.

ושוב, ציבור כזה גדול זקוק בהחלט להסברה, ואנחנו מתכוונים לתגבר זאת באמצעות עתון, אשר יסביר הן לעובדים והן לציבור את בעיות התקשורת אחת לשבוע, עתון שיוצא כנראה על-ידי חברה שזכתה במכרו, ושלא יעלה למשרד התקשורת הוצאה בתקציב.

והערה אחרונה לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר נוגעת לעבודתם של יהודים דתיים בשבת. כידוע לחברי הכנסת יש תפקידים שחובה היא שיתמלאו בשבת — מבררים, טלפונים, רדיו וכדומה. מה אומר חבר-הכנסת בן-מאיר? שאנחנו צריכים גם לשירותים רגישים אלה להכניס יהודים דתיים ולפטור אותם מעבודה בשבת. אני בטוח שחבר-הכנסת בן-מאיר איננו מבחין בין יהודי לבין יהודי, וגם יהודי שאיננו אורתודוקסי רוצה לנוח בשבת, אם, למשל, נמלא את השירותים האלה רק ביהודים דתיים, פירושו של דבר שהיהודים הלא-דתיים יצטרכו לעבוד כמעט שבת אחרי שבת. אני בטוח שהשבת איננה ניתנת לחלוקה על-ידי מכבדיה. אולי היא ניתנת לחלוקה על-ידי אלה שאינם מתייחסים אליה בידא-כבוד. אבל כחבר הכנסת שמכבד את השבת אין הוא יכול לתבוע מן המשרד להטיל על יהודים תפקידים של "גויי שבת".

לחבר-הכנסת אמיל חביבי אני רוצה להגיד, שאילו הוא הושר בנו, זהו חשד-שווא. משרד התקשורת

מבחינת המקסימום הטכני, ואי-אפשר לרדת מתחת לזה אליבא דכל המומחים שיש בעולם. הואיל ויש בארץ כ-2.5 מיליון שיהות ביום, אני משער שיש כ-40,000 שיחות-סדק, וזה המצב הכמעט-אידיאלי שאליו אפשר להגיע, בהתחשב בעובדה שיש עומס-שיא ואז אין מה לעשות.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

הבעיה היא שיש כמה מנויים שחושבים כי זה קורה בדיוק אצלם, ואצלם זה מצטבר.

שר-התקשורת ש. פרס:

אני רוצה להשיב לך, שיש מנויים כאלה. כאן התאונן חבר-הכנסת שמואל תמיר שבטלפון שלו יש צרות. אנחנו בדקנו גם האזור שלו ובאמת יש שם תקלות. אנחנו בדקנו את תקלות אינדיבידואליות. יכיר לית להיות תקלות אינדיבידואליות או אזוריות, ואין אנחנו מקילים ראש בזה.

שלשה חברי-הכנסת, יהודה שער, זלמן שובל ודב זכין הציעו להפוך את המשרד לחברה. בעצם שניים הציעו זאת ואחד התנגד — חבר-הכנסת דב זכין. אני רוצה להגיד שהדבר הזה נשקל זמן רב, ואני מודה שיש יתרונות מפורשים בתחום שינוי יסודי של מערכת התקשורת. היתרונות הם בשני דברים: (א) שניתן יהיה לגייס כוח-אדם מקצועי. חבר-הכנסת אבנרי מתח ביקורת על כך שאין במשרד התקשורת מספיק מהנדסים, ואני מודה בזה. מה שאנחנו מוכרחים לעשות היום, כממשלה, זה לקנות מחברות פרטיות שירותי הנדסה ולשלם ביוקר, שכן בשכר הממשלתי ובתחרות הקיימת בשוק אין אנו יכולים לגייס אנשי מקצוע. אילו היינו מקימים חברה או רשות היינו בהחלט יכולים לגייס כוח-אדם טכני ברמה יותר גבוהה. (ב) אפשר היה להרחיב את אפשרויות היממון, שכן בהרבה ארצות בעולם המדינה מוזן של הטלפון נעשה על-ידי הציבור ולא רק על-ידי תקציב המדינה.

החסרון היחיד הוא — ואני אומר גם זאת ביושר רב — שהיום, אם ניכנס לדבר כזה, תיגרם מהומה ומבוכה כזאת ביחסי עבודה, שאפשר, אולי, להתחיל בזה, אך אינני בטוח אם נסיים. יש לזכור שבמשרד התקשורת עובדים 1.5% מכלל המועסקים בישראל, 15,000 אנשים, ואם נעשה זאת רק בטלפון תתעורר בעיה מה לגבי הדואר. עובדי הדואר לא ישלימו עם זה, מפני שגם הם רואים את היתרונות הנובעים מכך. אנחנו איננו יכולים לעשות שתי חברות בגלל סיבוכים אחרים. לפי דעתי הבעיה היא חברתית, ובסופו של דבר היא בעיה של עיתוי, עד שנגיע להבנה עם כל הגורמים הציבוריים, כנהוג בארץ דמוקרטית, בדבר הקמת רשות או חברה. בכל אופן, משרד התקשורת ער מאוד לבעיה זו.

חבר-הכנסת יהודה בן-מאיר הציע, בקשר למיקוד, שאנחנו ניתן לכל אורח בארץ מין חותמת של מתכת שבה ויכל להטביע על המכתבים על עצמו את המען שלו. הרעיון היה מצויין אילו לא היה לו גם שובר תקציב. כאשר מתחילים לחשב את זה בכסף — למשל, אם משרד התקשורת יעשה כמיליון חותמות כאלה, הוא עלול לפשוט את הרגל. ככלות הכול, אני רוצה להגיד לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר, שהכוונה של משרד

— סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו (תשובת השר) (פרס); (סיכום הדיון) (נבון, יפוח, נחושתן, גרוס) —

מוגן שהרדיו הזה יוכל לשאת את דבר "קול ישראל" לאותם המרחקים שישראל מעוניינת בהם.

ולסוף אני רוצה להגיד שמה שאיפיון את עבודת התקשורת זה כמוגן יחסי עבודה שאכלו הרבה מה- אנרגיה, ולא הייתי רוצה שהיא תיאכל פעם נוספת בהסדרים אדמיניסטרטיביים שעה שאנו חייבים להמ- שיך ולפתח את המפעל.

תפקידי משרד התקשורת הם שלושה: לתת שירות טוב לציבור, שירות אמין לציבור; לחלק טוב את דברי הדואר שלו — פשוטו כמשמעו, ולתרום להתקדמות הטכ- נולוגית של מדינת ישראל. לצערי הרב, יחסי העבודה מכלים חלק ניכר מן האנרגיה של חיינו. אף-על-פי-כן מותר לי לומר שבשני מקומות עיקריים גדלה העבודה בשנה האחרונה — בשירותי ההגדסה ב-20%—25%, ומספר העובדים גדל ב-5%—7%; בשירותי הדואר גדלה העבודה ב-9% ומספר העובדים גדל רק ב-4%. אחת הבעיות שיש בממשלה היא, שאנו קוראים לכל דבר פקידים, עובדים, ואנו שוכחים שהממשלה היא היום בראש וראשונה נותנת שירותים על-ידי העובדים. ואם, למשל, בית-חרושת גדל, איש אינו מונע הגדלת מספר העובדים. אבל אם התנועה בלוד גדלה, אנו מוכרחים לעבור פרוצדורה קשה למזי של תוספת עובדים. אבל התוצאה אולי מקלה במקצת, כי היא מגלה גם ייעול יסודי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בסיום דברי רצוני להגיד משפט אחד על חברי בעבודה. אחת ההפתעות הנעימות ביותר שהיו לי במשך שירות ציבורי לא-קצר, היתה למצוא הנהגה טובה כל-כך במשרד התקשורת, ולדעתי זה לא ידוע דיו לציבור. המנהל הכללי והמנהל לים הראשיים, קבוצת עובדים ישרה מאד, מסורה מאד, עם רגש של אחריות כלפי הציבור, גם היא אינה פועלת בחלל ריק ולפניה הרבה מאוד קשיים; עונג הוא לעבוד עם קבוצה כזאת, ואני מקווה גם שנוכל יחד להתגבר על הקשיים ולקדם את העבודה.

אינו מתעניין בתוכן המכתבים או דברי הדואר ואין הוא מאזין לשיחות טלפוניות. ואם איזה חומר תעמולה שהמפלגה שלו הפיצה לא הגיע לכתובות הנכונות בתוך-לארץ, קודם כל תפנה למשרדי התקשורת בתוך-לארץ. אנחנו מכאן מוציאים את הכל, ומשרד התקשורת חייב היה להיות משרד מאוד סופיסטיקייטד אילו צריך היה להבחין בין כל הגוונים הקומוניסטיים שיש בארץ ול- החליט שאת המכתבים של אסתר וילנסקה הוא מחלק ושל משה סנה אינו מחלק, ושל אמיל חביבי הוא מחלק שלוויץ בעיר כזו, ובאיטליה בעיר כזו. אני מלא התפע- לות מן הכבוד הטכני העמוק שיש למפלגות הקומוניס- טיות כלפי משטרים חפשיים, אבל אני לפעמים חושב שהחשדנות מעבירה אותם על שיקול דעתם גם בחלוקת מחמאות.

אני מסכים עם חבר-הכנסת שמואל תמיר שיש תקלות בקליטת הטלוויזיה, שכן לפעמים קורה גם בתל- אביב שנקלטת הטלוויזיה המצרית בטרם נקלטת הטל- וויזיה הישראלית. הסיבות לכך הן שתיים, האחת מן הטבע והשנייה מן האדם. מן הטבע — יש במזרח התי- כון גלים אנומליים המעתיקים תמונות ומראות ממרח- קים בלתי-מקובלים למרחקים אחרים. מי שהיה בסיני ראה זאת; קוראים לזה "פאטה מודאגאנה", אבל זה לא רק זה, אלא לפעמים יש אפשרות לראות היערכויות שלמות של ישראל במצרים ושל מצרים בישראל, בניגוד לכללי הטווח. גלי חום נושאים לפעמים ענמם מראות שונים ונגד זה אין מה לעשות. מן האדם — המצרים בנו משרד רב-עצמה, הגדול ביותר במזרח התיכון, והוא לפעמים מתגבר על המשרד שלנו. לשם כך התקנו ערו- צים מקבילים — ערוץ אחד בתל-אביב (U.H.F.), שהתחיל לפעול ביום העצמאות, ואנו מתקינים עוד שניים כאלה, שיאפשרו לתושבי המדינה להיות צמודים לתחנה שגראית להם.

מבחינת הרדיו, אנו נמצאים בעיצומה של התקנת משרד רדיו רב-עצמה, אשר יאפשר את קליטת "קול ישראל" ברדיוס של 2,000 ק"מ ברמת צלילות גבוהה.

2. סיכום הדיון

מטעם סיעת גח"ל, בסיום הדיון על סקירת שר התק- שורת:

הכנסת מביעה את משאלתה כי שר התקשורת יעשה למען:

א. שיפור רמת השירותים הניתנים לציבור על-ידי משרד התקשורת;

ב. שיפור יחסי העבודה והעלאת מוסר העבודה בקרב עובדי המשרד;

ג. השגת רמה מקצועית נאותה על-ידי עובדי משרד התקשורת.

היו"ר י. נבון:

הצעת סיכום מטעם סיעת אגודת ישראל יביא חבר-הכנסת גרוס.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, ניגש להצעות סיכום. הצעה בשם מספר סיעות יביא חבר-הכנסת יפוח.

יהונתן יפוח (המערך, עבודה-מ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות: המערך (עבודה-מ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה, הנני מתכבד להביא את הצעת הסיכום הבאה:

הכנסת רושמת לפניה את סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו, שנמסרה לכנסת ביום ג', כ"ט בסיון תשל"א — 22 ביוני 1971.

היו"ר י. נבון:

הצעת סיכום מטעם סיעת גח"ל יביא חבר-הכנסת נחושתן.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיכום

חוברת ל"ו, ישיבה רי"ז

— סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו (סיכום הדיון) (גרוס, גבון, שובל, ישעיהו-שרעבי, טובי) —

הכנסת מחליטה כי:

1. יועלה שכר העובדים המועסקים בכל שירותי הדואר, ובמיוחד זה של הדוורים.
2. יבוטל תשלום התמלוגים של הדואר לאוצר בעד ההרשאה לקיים טלפונים, והסכום שנועד לכך יושקע כולו בפיתוח שירותי התקשורת.
3. יוקצה תקציב מיוחד לפיתוח רשת הטלפונים בארץ.
4. יותקן טלפון ציבורי בכל נקודת ישוב בארץ, יהודית וערבית.

היו"ר י. גבון:

לפני שנעבור להצבעה אני רוצה לומר שברור ששם של סיעה הוא רק אותו שם שוועדת הכנסת מאשרת אותו.

אעמיד את הצעות הסיכום להצבעה בסדר ההפוך של הגשתן.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת ת. טובי — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ת. טובי
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת ז. שובל — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ז. שובל
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת ש. י. גרוס — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ש. י. גרוס
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
י. נחושתן — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת י. נחושתן
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת י. יפרח — רוב
נגד — מיעוט
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת י. יפרח
נתקבלה.

את הצעת הסיכום מטעם סיעת אגודת ישראל לדיון על משרד התקשורת:

1. הכנסת קובעת, שעל אף ההתקדמות שחלה בשירותים השונים של משרד התקשורת, על המשרד להשקיע מאמצים נוספים כדי לשפר את רמת שירותי הדואר והטלפון.

2. הכנסת מביעה את דעתה שיש צורך בשיפור תנאי עבודתם ושכרם של עובדי משרד התקשורת, דבר שיתרום להעלאת ברמת השירותים.

3. הכנסת מסבה את תשומת-לבו של שר התקשורת אל הצורך הדחוף להגדיל את מספר הטלפונים הציבוריים ברחבי הארץ.

4. הכנסת קוראת לשר התקשורת לנקוט את הצעדים הדרושים כדי לתקן את הליקויים בשירותי בנק הדואר, שעליהם מצביע מבקר המדינה בדו"ח-חשבון השנתי האחרון.

5. הכנסת תובעת משר התקשורת לבוא בקשרים עם אנשי המכון המדעי והטכנולוגי לבעיות הלכה, כדי לקבל מהם את הייעוץ הדרוש למניעת חילול שבת במיתקנים השונים של המשרד.

היו"ר י. גבון:

הצעת סיכום מטעם סיעת הרשימה הממלכתית יביא חבר-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעת רפ"י — הרשימה הממלכתית הנני מתכבד להגיש את הצעת הסיכום הבאה:

1. הכנסת קובעת ששירותי תקשורת מפותחים ויעילים הם תנאי מוקדם לפיתוח כלכלי וטכנולוגי מיר-בי, וכן לשיפור אורחות החיים במדינה מודרנית. אולם המתכונת של משרד ממשלתי איננה מתאימה למתן שירותים אלה ברמה גבוהה ובתנאים כלכליים סבירים.
2. הכנסת קוראת לממשלה לבחון את שינויי המתכונת האירגונית של שירותי התקשורת בכללותם, ולהפוך כבר עכשיו את שירותי הטלפון לחברה מסחרית שתפעל מחוץ למסגרת הממשלתית.

ישראל ישעיהו-שרעבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, נדמה לי שאין סיעת רפ"י.

היו"ר י. גבון:

אני אמרתי: הרשימה הממלכתית.

הצעת סיכום מטעם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה יביא חבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להגיש את הצעת הסיכום של סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה לדיון על פעולות משרד התקשורת.

ו. דברים לסיום המושב השני של הכנסת השביעית

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, רצוני לקרוא מכתב שיושב-ראש הכנסת ביקשני לקרוא כאן בהודמנות זו: "לכבוד חברי הכנסת,

צד לי כי מחמת השליחות שהוטלה עלי מטעם המדינה לייצגה בהלוויה של נשיא ליבריה, שתתקיים ביום חמישי במונרוביה, לא אוכל להיות עם חברי הכנסת בסיום המושב השני של הכנסת השביעית.

היה בדעתי לסקור בפני חברי הכנסת את פעולתה במחצית הראשונה של תקופת כהונת הכנסת השביעית. רציתי לעמוד על ההישגים ואף לציין את פרקי התכנית שאנו רוצים לקיימה עד תום מועד כהונתה של הכנסת. הנחתי על השולחן, כמו בעבר, את הדינים והחשיבות של הוועדות, ואני מבקש לצרפם לפרוטוקול ישיבה זו של הכנסת*.

אני סבור כי הם מעידים על העבודה הרבה והמבונה שנגעשה על-ידי ועדות הכנסת. אם נצרף סיכום זה לסיכומה של הכנסת במליאותיה, גדמה לי כי ניתן לנו לומר, ללא השתבחות עצמית, כי הכנסת השביעית מילאה בנאמנות במשך שתי השנים הראשונות לפעולתה את התפקיד שהוטל עליה.

אני שולח ברכת החלמה מהירה לנשיא המדינה, אשר חזר לביתו לאחר מחלה, ומאחל לו, בשם כל חברי הכנסת, בריאות טובה ועוד שנים רבות של יצירה והשראה.

אני מצטער שלא אוכל להיפרד באופן אישי מכל חברי הכנסת, ואני משתמש בהודמנות זו כדי לאחל לכולכם פגרה של מנוחה ומרגוע שלמים.

תודה מיוחדת לעובדי הכנסת, ובראשם למזכיר הכנסת, אשר כדרכו עמל במילוי תפקידו במסירות ובנאמנות.

בברכת שלום חמה, ראובן ברקת.

אין בדעתי לתרום כאן נאום משלי. אני רוצה למסור שהישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום שני בשבוע, ו' בחשוון תשל"ב - 25 באוקטובר 1971, בשעה 16.00.

אני מאחל לכולכם פגרה נעימה, שקט בגבולותינו ושלום על ישראל.

אני נועל בזה את המושב השני של הכנסת השביעית.

הישיבה נעלה בשעה 14.40.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רט"ו-י"ז

- א. שאילתות.
- ב. סיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים לדין-וחשבון מס' 21 של מבקר המדינה לשנת 1970 ולחשבונות של שנת הכספים 1969/70.
- ג. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 2) (תיקון מס' 4), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 5), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק יד יצחק בן-צבי (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- ו. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיו-סו), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- ז. חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- ח. חוק לתיקון פקודת זכות יוצרים (מתן תוקף ותיקון מס' 3), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- ט. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 12), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- י. חוק המיטלטלין, תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- יא. חוק המכר (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- יב. חוק השכירות והשאלה, תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- יג. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- יד. חוק כלי הידיה (תיקון מס' 4), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- טו. חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- טז. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- יז. חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תי-קון), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- יח. בחירת נציג הכנסת לוועדת המינויים לשופטים, בהתאם לסעיף 6 לחוק השופטים, תשי"ג-1953.
- יט. סקירת שר הפנים על פעולות משרדו - המשך הדיון ותשובת השר.
- כ. סקירת שר הדתות על פעולות משרדו - תשובת השר.
- כא. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו - תשובת השר.
- כב. חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 2), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 7), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- כד. חוק העיטורים במשטרת ישראל ובשירות בתי הסו-הר, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק רישוי עסקים (תיקון), תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק בית הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- כז. התערעלות ביחסי העבודה; גל השביתות בשירותים חיוניים (הצעות חברי-הכנסת מ. אביזוהר וג. האוזנר).
- כח. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסו-דות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"א-1970 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- לא. חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- לב. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 2) (תיקון מס' 4), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- לג. תיקון לתקנון הכנסת - פרק הצעות לסדר-היום (המשך הדין).
- לד. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- לה. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א-1971 (קריאה שנייה ושלישית).
- לו. החלטה בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א-1971.
- לז. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שי-עור תשלום חובה על מחזיק בדלק), תשל"א-1971.
- לח. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שי-עור תשלום חובה על גז נפט מעובה), תשל"א-1971.
- לט. החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 67), תשל"א-1971.
- מ. סקירת ראש הממשלה על פעולות משרדה.

ב. סיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים לדין-וחשבון מס' 21 של מבקר המדינה לשנת 1970 ולחשבונות של שנת הכספים 1969/70 (עמודים 109-126 בספר "סיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים לרו"ח מס' 21 של מבקר המדינה", שהוגש לכנסת ביום כ"ו בתמוז תשל"א - 19 ביולי 1971)

(ה) הוועדה רושמת לפנייה את הסכמת האוצר לרשום את מלוא הסכום של 70.3 מיליון לירות שנתקבל כתמורת קו הדלק "16" במאזן המדינה לשנת 1970/71 בהתאם לממצאי הביקורת.

(ו) בעקבות הביקורת בקשר למתן הלוואה לחברת "אל על" מתבקש האוצר, כדי להימנע מפגיעה בעקרונות של תקופתיות התקציב, להפריד בין מתן הלוואות ו/או השקעות לזמן ארוך לבין הפקדת יתרות מוזמנים בידי החשב הכללי על-ידי חברות וגופים.

(ז) הוועדה רושמת לפנייה את הערת המבקר כי לא היתה סיבה להניח שהנוק שנגרם לחברה הישראלית המרכזית למסחר והשקעות כתוצאה מרכישת מניות בבנק למסחר סוויס-ישראל בע"מ מהמשלה לא היה בסדר גודל של הפיצוי שהיא קיבלה. ואולם יש לציין את האופי המורכב של הנתונים, שלא איפשרו לביקורת לעמוד על מלוא היקפם של ההפסדים ואת העובדה שעמדו לרשותה רק אותם הנתונים שבהם הסתפק האוצר, ובעיקר דו"ח שהגיש רואה החשבון ישראלי, ושבו לא נקב בסכום מסכם של הנוק.

(ח) לאור ממצאי הביקורת לגבי המבנים התפוסים על-ידי מפעלי "גיבור", נדרש האוצר לחתום על חוזה שכי-רות בהקדם במידה שברצונו להמשיך להשכיר את המבנים.

(ט) כדי להבטיח לחברה לפיתוח מפעלי תיירות רווחיות מספקת החליט האוצר להעמיד לרשותה הלוואה בלי ריבית בסך 36 מיליון לירות, ובתקציב לשנת 1969/70 שוריינו למטרה זו 7.2 מיליון לירות תמורת ההלוואה מופקדת באוצר, והוא משלם עליו ריבית בשיעור של 8% מתוך סעיף תקציבי "תשלום ריבית". הוועדה בדעה כי במידה שיש צורך בתמיכה כזו, על המשלה למצוא דרך לבטאה באופן מתאים בחשבונות התקציביים השנתיים.

(י) אשר לרכישת מניות ב"כור תעשיות" וב"קרן להשקעות" סבורה הוועדה, שעל המשלה היה לממן את הרכישה מאמצעי התקציב ולא על-ידי המרת אגרות חוב של הסוכנות היהודית.

(יא) הוועדה חוזרת ומדגישה, כי על המשלה לקבוע קריטריונים בדבר השקעותיה בהון חברות במניות בכורה שאינן מקנות לה זכות הצבעה.

(יב) מאחר שחלקן של האמיסיות המשמשות למימון התקציב באמצעות מוסדות כספיים גדל והולך, ואילו חלקן של האמיסיות המונפקות ישירות על-ידי המשלה קטן והולך, ממליצה הוועדה לבחון באיזו מידה גורמת התפתחות זו בגיוס כספים להוצאות שניתן לחסוך בהן.

(יג) אין החשב הכללי גובה עמלה עבור הערבויות המתנייחות לריבית שהיקפן הכספי מגיע לסכומים גיב-רים; דמי העמלה מהווים את המקור לקרן הסיכונים ויתרת הקרן הזאת מגיעה לכדי פרומיל אחד של סך כל הערבויות בלבד. אף לגבי גביית פרמיה מהמבטוחים בגין שער המטבע אין האוצר גובה פרמיה על הריבית. נראה

1. סעיף "הוצאות שונות" בתקציב המדינה (משרד האוצר)

(א) בעקבות הביקורת קובעת הוועדה כי על אף הודעת אגף התקציבים, שלפיה "סעיף הוצאות שונות בא כדי לממן הוצאות אשר בדרך כלל אינן צפויות מראש ואשר קשה לייחס אותן למשרד מסויים", לא תאם השימוש באותו סעיף תמיד את הנוהל שנקבע.

(ב) לדעת הוועדה, במידה שמדובר בהוצאות חוזרות יש לכלול אותן בפרטים מוגדרים; במקרה של הוצאות בלתי-צפויות מראש ניתן לכלול אותן בפרטים קיימים או להקצות עבורן פרטים חדשים על-ידי העברה מפרט לפרט או מן הרזרבה.

(ג) הוועדה סבורה, כי במידה שיש בכלל מקום בתקציב המדינה לסעיף ראשי "שונות" יש להועידו לסכומים קטנים שאופיים יוגדר בדברי ההסבר לתקציב. הוועדה שמעה הודעת האוצר, כי בכונתו לחלק את הסעיף "הוצאות שונות" לסעיפי משנה עם סכומים קבועים לכל סעיף.

(ד) הוועדה רשמה לפנייה את העובדה כי בתקציב לשנת 1971/72 אמנם נכללו דברי הסבר כלליים על סעיף "הוצאות שונות" אולם הם היו בלתי-ממצים ובלתי-מספיקים ודורשת שבתקציבי השנים הבאות יפורט הסעיף בתקציב עצמו, שכן בהעדר פירוט כזה של הסעיף מתהווה מצב שפעולות רבות עומדות מחוץ לפיקוח מוקדם של הכנסת.

2. דו"ח על מאזן זכויותיה והתחייבויותיה של המדינה ליום 31 במארס 1970 (משרד האוצר - אגף החשב הכללי)

(א) ועדת הכספים רושמת לפנייה את דו"ח מבקר המדינה על מאזן זכויותיה והתחייבויותיה של המדינה ליום 31 במארס 1970 ומצביעה על העלייה המתמדת בקצב הגידול של עודף התחייבויות על הזכויות.

(ב) הוועדה מציינת כי במספר מקרים תוקן הרישום של פעולות כספיות בעקבות הביקורת ורושמת לפנייה את הודעת האוצר שהמאזן לשנת 1970/71 יתוקן, בהתאם להבטחה שנתן האוצר לפני שנה, בכל הנוגע לחשבונות אגף השיקום של משרד הבטחון.

(ג) הוועדה מצטרפת לדעת הביקורת שאין להציג בהשקעות בניירות ערך את הסכום של 26.5 מיליון ל"ר, דות, המייצג את היתרה המצטברת של הפרמיה שהחברת "יובל" גובה כסוכנת האוצר בקשר עם ביטוח שערך למוס" דות פיננסיים. הוועדה רושמת לפנייה הודעת האוצר כי ירשום את הסכום במאזן לשנת 1970/71 בהתאם להמ" לצת הביקורת כפקדון מיוחד באוצר לצורך זה.

(ד) הוועדה סבורה כדעת המבקר כי מן הראוי היה לתקצב סכום של 7.75 מיליון לירות המייצג סך-כל ההלוואות שניתנו בעבר על-ידי האוצר לחברת השקעות של בנק מסחרי לצורך עידוד הבורסה.

(ב) הוועדה מדגישה במיוחד את ממצאי הביקורת שהמשרד לא מילא אחד החלטת הוועדה בעניין סקר מוסדות פרטיים לחולי-נפש, שברבים מהם התנאים הפי-סיים ורמת הטיפול נמצאים לקויים ביותר. הוועדה רואה שמת לפניה את הבטחת המשרד כי יכין נוהל מפורט לפיקוח על בתי-חולים פרטיים ויקפיד על עריכת דו"חות ביקורים בהם וכי יונהגו דפוסים קבועים לביקורת ולמעקב אחר תיקון ליקויים.

(ג) המשרד נדרש לקבוע קריטריונים להנחיית הוועדה הקובעת דמי האישפוח, שמשרד הבריאות משלם לבתי-חולים פרטיים, וכן להבטיח העלאת רמתם של המוסדות בד בבד עם קביעת דמי אישפוח מתאימים.

(ד) הוועדה מדגישה את הצורך הדחוף בהקמת בית-חולים מיוחד או מחלקות מיוחדות לחולים מסוכנים בבתי-חולים ממשלתיים.

(ה) נוכח המחסור במקומות אישפוח בבתי-חולים לחולי-נפש, יש לחתור לקראת פתרון בעיית הזקנים שאין צורך באישפוח הממושך בבתי-חולים אלה; במקביל לכך יש לפתור את בעיית הזקנים שאינם מתקבלים לבתי-חולים לחולי-נפש מחשש שאישפוחם הארוך יקשה על קליטת חולים אחרים.

(ו) הוועדה מציינת כי התחנות לבריאות הנפש אינן מצליחות לתת טיפול בהיקף הדרוש במסגרת התפקידים המוטלים עליהן ורושמת לפנייה כי המשרד יכין מערכת תקנים שתענה על הצרכים בפועל של התחנות בכוח-אדם.

(ז) משרדי הבריאות, הסעד והחינוך והתרבות נדרשים לראות ליתר תיאום בינם לבין עצמם בנוגע למפגרים ובני נוער הזקוקים לטיפול.

על המשרד לקבוע קריטריונים מקצועיים לסיווג ילדים ונערים חולים על-פי חומרת המחלה ולרכז נתונים על צרכי האישפוח.

(ח) הוועדה קובעת בעקבות הביקורת כי על המשרד לפעול כדי לבצע את המדיניות שקבע לעצמו, המתבססת על העקרון שבכל אזור יהיו מוסדות אישפוח לחולי-נפש מכל הסוגים (בתי-חולים פסיכיאטריים, כפרי עבודה, מוסדות חסות, מעונות ומוסדות לילדים ונוער), כדי להבטיח אישפוח מתאים לחולה בהתאם למצבו.

6. האחריות לענייני ים כנרת (משרד החקלאות - משק המים)

(א) דו"ח מבקר המדינה מציין, כי בספטמבר 1969, עקב הנוק שנגרם בחורף 1968 כתוצאה מגאות מי הכנרת, נעורר הצורך בצעדים למניעת נזקים כאלה בעתיד ולמציאת הסדר אידוגי לטיפול כולל בענייני הכנרת. נקבע הסדר זמני לחלוקת התפקידים והסמכויות בטיפול בענייני הכנרת, עד אשר יימצא הסדר תחיקתי מבין לונשא הנדון. אשר לפיקוח תברואי על הכנרת, הובאה לכנסת ב-1971, לקריאה ראשונה, הצעה לתיקון חוק המים על-ידי תוספת פרק שיסדיר מניעת זיהום מים מכל הבחינות, אשר ממילא יחול גם על ים כנרת. הוטל על ועדה, שחבריה נציגי נציבות המים, מקורות ותה"ל, להכין ולהגיש לשר החקלאות רשימה של נושאים בשאר התחומים הקשורים בכנרת ודורשים הסדר תחיקתי. ועד זה זו קיימה ישיבה באוקטובר 1969 וסיכמה שהיועץ המשפטי של הנציבות יכין את הרשימה.

לוועדה שיש מקום לגבות עמלה ופרמיה במקרים אלה. הוועדה רושמת לפנייה הודעת שר האוצר ששני נושאים אלה יובאו לדיון בממשלה.

(יד) בעקבות ממצאי הביקורת בעניין מתן ערבות לאשראי לחברה ישראלית לתעשיית מכונות, שאושרה על-ידי ועדת הכספים, החליטה הוועדה לבקש את מבקר המדינה לבדוק את הבטחונות לערבות זו, לאחר שתלק מהושתפים עוב את התברה.

3. רכישת מניות עבור האוצר (משרד האוצר - אגף החשב הכללי)

(א) במאוס 1969 החליטה הממשלה לעזור לשני בנקים מסחריים בהבראתם הפיננסית ובמיוזגם על-ידי רכישת מניות בסכום גדול, שהיווה 40% מהון המניות של הבנק המאוחד. הוועדה מזדהה עם דעת מבקר המדינה כי למרות העובדה שמרבית העיסקה בוצעה בדרך של המרת נכס בנכס, מן הראוי היה כי פעולה זו תיעשה על דעתו של גוף פרלמנטרי, שהיה יכול לגקוט עמדה לגבי עצם העיסקה וצורת מימונה, כפי שנהוג לגבי פעולות בהיקף ניכר שהן בעלות משמעות עקרונית.

(ב) הוועדה מצטרפת לדעת המבקר, כי בעיסקה שנייה שתוארה בפרק זה של הדו"ח, שבה רכשה הממשלה 20% מניות בבנק אחר, בסכום של 2.6 מיליון לירות, מוטב היה שהיא תבוצע דרך החשבונות התקציביים ולא באמצעות בנק טפחות כנאמן האוצר.

הממשלה נדרשת לא להשתמש בבנק טפחות לביצוע פעולות שמקומן במערכת התקציב והחורגות מתפקידיו כבנק למשכנתאות, דוגמת הפעולות המתוארות בדו"ח המבקר.

4. סדרי בתינות (משרד החינוך והתרבות)

בהסתמך על ממצאי הביקורת קובעת ועדת הכספים כי הליקויים, שהעלתה הביקורת בסדרי הבחינות, יש בהם כדי לפגוע במסיימי הבחינות בהמשכת דרכם אם בלימודים ואם בבחינת מקצוע.

אף כי חלו שיפורים בדרכי עבודתה של מחלקת הבחינות, נדרש המשרד להגביר את שליטתו האידוגית על כל התהליכים הקשורים בבחינות כדי לחסל מצב שנמשך שנים ובו יש פיגור ניכר בהכנתם של השאלונים והמפתחות להערכת הבחינות, ליקויים בסדרי השמירה והפיקוח על השאלונים, ופיגור בהעברתן של מחברות הבחינות לידי המעריכים ובהערכת התוצאות, בריושם הציונים וסיכומם ובמתן תעודות.

5. שירותי בריאות הנפש (משרד הבריאות)

(א) ועדת הכספים רואה בדאגה מרובה את המצב בתחום שירותי בריאות הנפש על ענפיו השונים, כפי שהוא משתקף מתוך ממצאי הביקורת.

מצוקת האישפוח וחוסר הטיפול פוגעים במיוחד בחלשים שבחברה, בילדים ובנוער, במפגרים ובזקנים. אמנם האמצעים לשיוני המצב מיסודו אינם בהישג יד, לא מבחינה כספית ולא מבחינת כוח-האדם הדרוש, אולם אסור שמגבלות אלה ירתיעו מעשיית המאמץ, להביא לפחות בהדרגה לאותם שיפורים אשר באמצעים מצומצמים יחסית ניתן להגיע אליהם, כגון מעקב אחרי חולי-ליים, טיפול מונע ותיאום בין-משרדי.

הסעד בקרב הישובים של בני המיעוטים - כמקובל ביחס לכלל האוכלוסיה - על-ידי ביקורי-בית סדירים, הן כדי לטפל טיפול חברתי נאות במשפחה הנזקקת והן כדי לחקור את הצורך בעצם מתן העזרה. המשרד נדרש לפעול לתיקון מצב זה.

(ב) הוועדה מציינת את העובדה, כי לחלק מהנוקקים בקרב ישובי המיעוטים ניתנו תמיכות לא לפי המכסה, שנקבעה בהוראות המשרד; הוועדה רושמת לפנייה את הודעת המשרד כי הדבר בא על תיקונו.

(ג) המשרד נדרש להקים ועדות ערר ברשויות המקומיות של בני המיעוטים, שבהן אין ועדות כאלה, אף אם ההזדקקות לוועדות הנ"ל אינה מרובה בישובים קטנים, או לפעול להקמת ועדות ערר אזוריות.

(ד) הוועדה תמימת דעים עם הביקורת, כי אין להשאיר את האוכלוסיה הבדווית בנגב ללא כתובת קבועה לענייני סעד בקרבת המקום, מצב שהיה קיים עד ינואר 1971.

הוועדה רושמת לפנייה את הודעת משרד הסעד כי בעקבות הביקורת הוטל על מינהלת השירותים הסוציאליים שברצועת עזה להתייחס לבעיות הבדווים בנגב בנוסף על תפקידיה האחרים. הוועדה סבורה, כי על המשרד להבטיח כתובת קבועה בבאר-שבע לענייני הסעד לבדווים שאליה יוכלו לפנות בכל ימות השבוע.

9. התכנית לאיחוד התעשייה הכימית (משרד הפיתוח)

(א) הוועדה סבורה, כדעת מבקר המדינה, כי המגמה להשיג מידה רבה יותר של ריכוז ושיתוף פעולה בין חברות התעשייה הכימית היא חיובית ועשויה להבשיל תוצאות רצויות בתחומים חשובים כגון: מדיניות השקעות משותפת, מחקר, פיתוח מוצרים חדשים, העמקת הייצור המקומי ושיווק. בשנים 1967-1968 נעשה נסיון להשיג מטרה זו על-ידי מיזוג המלא של מרבית החברות הממשלתיות הפועלות בענף הכימיה במסגרת "כימיקלים לישראל" בע"מ. לפי התכנית המקורית נועדה כ"ל לאחד את התעשייה הכימית על-ידי החזקת מניותיהן של החברות, תיכנון פעולותיהן וניהול עסקיהן.

(ב) את כשלון הנסיון יש לראות על רקע העובדה, שמיוזג מלא של החברות בתחום האורגני והאנאורגני כאחד היה מביא להחלשת זיקתן למשרדי הממשלה השונים שלפיקוחם הם נתונים. לא היה בכוחה של כ"ל להתגבר על סכך זה וכן על הבעיות המינהליות והאירגוניות שנתעוררו עקב כך.

(ג) העובדה שבאחדות מהחברות, שמנהליהן עמדו להתמנות מחדש, מונו למנהלים על-ידי נציגי כ"ל בדרך כלל אותם האישים, שכיהנו בדיקטטוריונים של אותן החברות בעבר, תרמה לכך שלא היתה לכ"ל השפעה אפקטיבית בדיקטטוריונים של חברות התעשייה הכימית. פעולותיהן של אלה הוסיפו להתנהל במתכונת הקודמת, ולא באה לידי ביטוי מעשי ההחלטה המקורית לנהלן במסגרת חברה אחת.

(ד) עוד באפריל 1968 הוחלט על כן לוותר על תכנית המיזוג המלא של כל החברות ולהקים שתי חטיבות נפרדות - אורגנית ואנאורגנית - שיתנהלו במידה רבה של עצמאות.

(ה) על אף השינוי המהותי, שחל לאחר שהתברר שלא

לאור חשיבותה של הכנרת כמקור מים של המפעל הארצי מציינת הוועדה בצער את העובדה, שמאז לא היה טיפול מספיק בעניינים אלה.

(ב) משרד החקלאות נדרש לטפל בדחיפות בשאלת הטלת כלל הסמכויות הקשורות בכנרת, על פי חוק, על גוף מרכזי, כדי להביא על פתרונה בעיה שהיא בעלת חשיבות, במיוחד מבחינת בריאות התושבים.

7. יבוא ממשלתי של בשר קפוא (משרד המסחר והתעשייה)

(א) הוועדה מציינת כי ממצאי הביקורת העלו ליקויים שונים בתחום היבוא הממשלתי של בשר קפוא, ורושמת לפנייה כי המשרד פועל לתיקונם.

(ב) לדעת הוועדה על משרד המסחר והתעשייה לשקול מחדש אם יש לשמור, בכל הנסיבות, על העקרון לפיו אין המשרד מתקשר עם יבואן חדש של בשר אלא אם הוא מציע לספק בשר מבתי-מטבחים, שלא היה אתם קשר באמצעות חברות מסחריות אחרות.

(ג) הוועדה מציינת כי מלאי הבשר בשנים 1969-1970 היה פחות במידה ניכרת מהרמה שנקבעה כרצויה על-ידי המשרד. על אף הקשיים הגדולים שנתגלו בשנה האחרונה באספקת בשר בשוקי העולם על המשרד לעשות כל מאמץ כדי להבטיח אספקה סדירה של הכמויות הדרושות לקיום רמת המלאי הנאותה.

(ד) לאור ממצאי הביקורת בקשר לביצוע הסכמים נדרש משרד המסחר והתעשייה לעמוד במידה הסבירה על קיום תנאי החוזים שעליהם חתם ולממש עקרונות את החיות הנובעות מהם.

(ה) המשרד נדרש לבחון מחדש לאור נסיבות השוק, שנשתנו בתקופה האחרונה, דרכים אחרות, העשויות להבטיח פיתוח מקורות אספקה ויתר שמירה על קיום החוזים.

(ו) הוועדה רואה הצדקה לאיחוד הרב שחל בהפגעת התקנה המתירה הובלת בשר קפוא בכלי רכב מבודד בלבד. הוועדה רושמת לפנייה כי המשרד הגיע להסכם עם ארבע חברות להובלת בשר בכלי רכב מקוררים. עם זאת היה עליו לבדור, לפני עריכת ההסכם, אם ניתן לעניין גורמים אחרים ולהשיג על ידי יצירת תחרות תנאים יתר נוחים להובלת הבשר; הוועדה רשמה לפנייה הודעת שר האוצר כי לפני סיום תוקף ההסכמים עם אירגוני ההובלה יהיה המשרד ער לבחינת אלטרנטיבות מציאותיות.

(ז) הוועדה תמימת-דעים עם הביקורת כי בנוגע לשכירי רות של נפח קירור לאיחסון בשר מן הצורך היה שהמשרד יחתור לקראת השגת תנאי שכירות נוחים וגמישים יותר, תוך ניצול מעמדו כצרכן גדול והאפשרויות של ויסות השימוש בנפח הקירור לאיחסון תוצרת חקלאית עונתית.

(ח) תוך כדי בירור הנושא נתנה הוועדה את דעתה על הצורך להגן על הציבור מפני התופעה של מכירת בשר קפוא כבשר טרי ופוגה למשרד לעשות למניעתה.

8. שירותי סעד לישובים של בני המיעוטים (משרד הסעד)

(א) בעקבות ממצאי הביקורת קובעת הוועדה, כי על משרד הסעד להבטיח קיום מגע בלתי-אמצעי עם נזקק

11. התקשרויות עם מפעלי תעשייה (משרד הבטחון)

(א) משרד הבטחון פועל זה כמה שנים להרחבת היי-צור המקומי לצרכי בטחון הן על-ידי פיתוח התעשיות של מערכת הבטחון והן על-ידי התקשרויות עם התעשייה האזרחית לייצור מוצרים חדשים.

הוועדה מחשיבה ביותר פעולה זו של המשרד העשויה להרחיב את התשתית התעשייתית, להחזיר לתעשייה טכנולוגיות חדשות ובעיקר להביא להפחתת התלות ביבוא הבטחוני ולתרום לשיפור מאזן התשלום מים של המדינה; עם זאת מצביעים ממצאי הביקורת על שורה של ליקויים שנתגלו בהתקשרויות אלה.

(ב) הוועדה קובעת כי תיכנון והקמת מפעלים גדולים והתקשרויות בחוזים והתחייבויות בתחום זה צריכים להיעשות מתוך תיאום בין משרד הבטחון לבין משרד האוצר.

(ג) הוועדה סבורה, כי אין המחיר בחוץ-לארץ יכול לשמש קנה המידה הבלעדי לקביעת המחיר ליצור המקומי, באשר המחיר בחוץ-לארץ למוצרים בתחום הבטחון אינו משקף שוק חפשי. על כן על המזמין לודא אם המחיר הוא סביר בהתחשב בעלויות הייצור המקומי ובהתפתחות נוכח ההתמחות הגדלה בייצור.

(ד) הוועדה קובעת שאין להשתמש בתשלום מקדמות בצורת תמיכה סמויה לחברה, אלא יש להבחין בין מימון הזמנות לבין מימון השקעות.

(ה) הוועדה מדגישה את הצורך בזהירות בכניסה להתחייבויות; לפני שהמשרד מודיע לחברה שתיישב לביצוע של תכנית ומבטיח לה את השתתפותו בהשקעותיה, מן הדין שישלים שלבים הכרחיים של בדיקה כלכלית של התכנית וקביעת תנאיה הכלליים; כאשר מדובר בתכנית גדולה ומורכבת, מן הצורך שתנאיה ייקבעו בצורה בהירה ומפורטת. על המשרד לפקח גם על שלבי הביצוע.

(ו) הוועדה מציינת, ששתיים מההתקשרויות היו כרוכות בפגיעה בעקרון "המרחק הנאות" כאשר, בדיעת המשרד, לא היתה הפרדה בזמן בין עבודתו של ממלא תפקיד במשרד לבין הצטרפותו לחברה שאמורה היתה להיות ספק של המשרד בתחום שלעובד היתה זיקה אליו בתוקף תפקידו, ואותו עובד ייצג לאחר מכן את החברה בפני המשרד.

הוועדה אינה מתעלמת מהעובדה כי קיים מחסור בכוח-אדם מקצועי, ומציינת שעלה בידי המשרד להביא טיח לעצמו חלק ניכר מכוח עבודה זה. עם זאת היא מפנה תשומת-לב לצורך לשמור על כללי המינהל הממלכתי של התקין.

12. דרכי רכישה בחוץ-לארץ (משרד הבטחון)

הוועדה דנה בממצאי הביקורת, שמעה את ההסבר שנמסר על-ידי משרד הבטחון והעבירה את סיכומיה והצעותיה לממשלה.

13. הפיקוח על צריכת התחמושת (צבא הגנה לישראל)

הוועדה דנה בממצאי הביקורת ורושמת לפנייה את החלטותיו של המטכ"ל ואת הצעדים שנקטו להגברת הפיקוח והדיווח הסדיר.

תבוצע התכנית המקורית לאיחוד התעשייה הכימית, לא הוסקו המסקנות המתחייבות. עובדה זאת גרמה להוציא אות מיותרת ושיבושים אירגוניים ומינהליים ניכרים. בנייהולה האירגוני והכספי של החברה נתגלו ליקויים בתחומים שונים שגרמו להוצאות ללא צורך, ובכללן הוצאות רישום החברה בהן מניות גדול מכפי הצורך, הוצאות גבוהות ליעוץ משפטי, הוצאות גדולות לשכירת דירה למשרדים ורהיטים והוצאות מיותרות למחקרים.

10. סקר פיתוח ברשויות המקומיות (משרד הפנים)

(א) הוועדה רואה בחומרה את הליקויים והפגיעות במינהל התקין שעולים מתוך ממצאי הביקורת על מסירת עבודה למהנדס בקשר לסקר פיתוח ברשויות המקומיות בהיקף כספי ניכר. לפני מסירת העבודה לא הגדיר המשרד בבירור את מטרות הסקר והשימוש בו, המשרד לא ביקש ולא קיבל את האישור המוקדם מהוועדה הבין-משרדית שהוקמה על-פי החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה וכן לא התייעץ המשרד לפני עריכת הסקר עם גורמים שונים, ביניהם גורמים ממשלתיים ורשויות מקומיות אשר עליהן הוטל לאחר מכן לשאת בחלק ניכר מהוצאות הסקר.

(ב) המשרד סטה תוך שלושה שבועות מההזמנה המקורית של סקר מדגמי; בלי להכות לתוצאות הסקר המדגמי הועלה ההיקף הכספי של העבודה שנקבע תחילה ל-205,000 לירות - למיליון וחצי לירות, ללא בדיקה ועל-פי הצעת המהנדס.

(ג) המשרד התקשר עם מהנדס, מבלי לבחון כראוי האם יש מועמדים אחרים המסוגלים לבצע סקר זה. בהתקשרות עם מהנדס, שעבד במשרד במשרה חלקית כיועץ לענייני פיתוח עירוני, היתה משום פגיעה בהודות את התקשי"ר. המהנדס המשיך לקבל עבודות גם אחרי שעזב את שירות המדינה.

נציג "עמידר" שהיה חבר בוועדה בין-משרדית, שבה דרש את הרחבת היקף עבודת הסקר, הצטרף לאחר מכן כשותף למהנדס.

בשני המקרים יש לראות פגיעה בכלל של שמירה על "מרחק נאות".

(ד) המשרד לא ערך חוזה עם המהנדס והוא שילם לו תשלומים שונים לפני שיטת קוסט-פלוס וההוצאות לעריכת הסקר עלו פי 4.5 בערך לכל רשות מקומית מאשר תוכנו. בדיקת החשבונות היתה בדיעבד ולמשרד לא היתה השפעה על ההוצאות בדרך של מתן אישור מוקדם מטעם המשרד לעבודות אשר המהנדס ביצע.

(ה) הוועדה ורשמת לפנייה את הודעת שר האוצר כי בעקבות ממצאי הביקורת מינה מנכ"ל משרד הפנים ועדה שבדקה, בין היתר, הצורך בהמשך הסקר, קביעת מסגרת מוגדרת לסקר, ובכללה סדרי עדיפויות, קביעת השתתפות תקציבית של גורמים אחרים, כגון משרדי ממשלה ורשויות מקומיות, קביעת מחירי ביצוע לפי שלבים וקביעת עובדים במשרד שיהיו המקשרים עם מבצע הסקר. על הוועדה היה לתת את דעתה גם לממציא הביקורת.

כן רשמה לפנייה הוועדה הודעת שר האוצר כי עד להגשת ממצאי הוועדה הוקפאה עבודת הסקר במתכונתה הנוכחית; כל החלטה של משרד הפנים לאור ממצאי הוועדה תתואם עם משרד האוצר.

14. בינוי (צבא הגנה לישראל)

הבריאות ומשרד הפנים, כאשר תחומי פעולתם אינם מוגדרים באופן ברור — היה בין הגורמים לחלק מהלי-קויים.

(ג) הוועדה רשמה לפנייה את הודעת משרד הפנים כי המועצות האזוריות עומדות להעסיק רופאים וטרינריים במשרות חלקיות, שימלאו את כל תפקידי הפיקוח שהחוק מטיל עליהם וכי הדבר יופעל בשנת הכספים 1972/73.

הוועדה מקבלת את הצעות משרד החקלאות ומשרד הבריאות בדבר הגדרת תחומי הפיקוח ביניהם.

הוועדה סבורה כי הצעות המשרדים, במידה שיוגשו, שמו, עשויות להביא לידי תיקון הליקויים שעליהם עמדה הביקורת.

(ד) במרבית בתי-המטבחיים הועלו ליקויים שהתייחסו להעדד מיתקנים הדרושים להבטחת דמה תברואתית נאותה ולהובלת בשר בכלי רכב בלתי-מתאימים, לאי שמירת כללי ניקוי וחיתוי ולחוסר הקפדה בתחום היתרי כניסה ובגדי עבודה.

הוועדה קובעת בעקבות דו"ח המבקר כי צימצום מספר בתי-המטבחיים טרם הביא די הצורך למודרניזציה של התליך השחיטה ולהסרת התקלות התברואתיות הקיימות.

הוועדה רשמה לפנייה הודעת משרד הפנים כי הוא יפעל לתיקון הליקויים, וכי לשם שיפוץ בתי-מטבחיים הוקצבו שני מיליון לירות מתוך 3,590,000 לירות הדרושות לפי התכנית.

(ה) כדי להבטיח הובלת בשר טרי וקפוא בכלי רכב המצוידים במיתקנים הדרושים יש להפעיל פיקוח בדבר-כים על כלי הרכב המובילים בשר.

(ו) הוועדה רשמה לפנייה הודעת משרד החקלאות ומשרד הבריאות, כי לפי מה שסוכם ביניהם תועבר האחריות לאיחסון ולהובלת מוצרים מן החי אל משרד הבריאות, אשר הכין תקנות להובלת מוצרים מן החי.

(ז) השחיטה מחוץ לבתי-המטבחיים נאמדת ב-70% מכלל שחיטת הצאן (ברובה בכפרי בני המיעוטים) וקיימת בכמה אזורים שחיטת בקר מחוץ לבתי-המטבחיים.

הוועדה בדעה כי להרתעה מפני שחיטה בלתי-חוקית דרוש פיקוח פיסי על הובלת בהמות, ובמיוחד על הובלת הבשר, וכן הקמת מטבחיות לצאן.

(ח) הוועדה רשמה לפנייה את הודעת משרד החקלאות, כי הוא יפעל להקמת מטבחיות צאן בישובים הגדולים של בני המיעוטים, כי הוא מכין תקנות גוהל לפיקוח על מסחר בבקר וצאן שיחייבו הוצאת תעודות משלוח וכי יופעלו חוליות לפיקוח בדרכים המחייבות סיוע מצד המשטרה ותיאום אתה. על הגופים הנוגעים בדבר להגיע לתיאום בהפעלת הפיקוח הפיסי בדרכים.

(ט) הוועדה סבורה כדעת הביקורת, כי משרדי החקלאות, הבריאות והפנים והרשויות המקומיות לא עשו עד כה לחיסול בתי-השחיטה שלא קיבלו רשיון בשל התנאים הסניטריים הירודים בהם.

דעת הוועדה, כי כל עוד לא הוגשם די הצורך פיקוח וטרינרי מטעם הרשויות, על משרד החקלאות להגביר את הפיקוח הוטרינרי העליון ולראות עצמו כנושא באחריותו לו.

(א) לאור ממצאי הביקורת על הליקויים הכרוכים בפיצול במערך הבינוי, נדרש צה"ל להביא להכוונה מרכזית ולתיאום של ארבעת הגופים העוסקים בתיכנון עבודות, בקביעת מפרטים ובפיקוח עליון. הוועדה רשמה לפנייה כי בעקבות הביקורת מונה על-ידי מטכ"ל/אג"ם צוות לבדיקת המערך האירגוני הקיים, ושההמלצות נמצאות בשלבי בדיקה.

(ב) מפקדת קציני הגדסה ראשי נדרשת להקפיד על בקשת היתרים על עבודות הנעשות לצרכים מבצעיים, ביניהן סלילת דרכים או הקמת מבנים, מטעם הוועדה למיתקנים בטחוניים שהיא ועדת משנה של הוועדה המחוזית לתיכנון ובנייה, אלא אם דחיפות העבודות מטעמי בטחון שוללת אפשרות של הגשת הבקשה לפני ביצוע העבודות.

15. שכר עידוד (התעשייה הצבאית)

(א) הוועדה מציינת בחיוב את העובדה שמפעלי תע"ש נהניו את שיטת שכר עידוד עוד בשנים הראשונות לקיומם. כפי שעולה מתוך ממצאי הביקורת תורמת שיהיה זה להגברת התפוקה במידה ניכרת ומפעלי תע"ש הגיעו לרמת תקינות ויעילות משיבועה רצון. עם זאת נדרשים המפעלים לתקן כמה ליקויים שהצביעה עליהם הביקורת.

(ב) לדעת הוועדה רצוי, שמפעלי תע"ש ישקדו על הרחבת השיטה של שכר עידוד על-פי גורמות מדודות בשביל כל אותן עבודות, ששיטה זו מתאימה להן. כמו כן מציינת הוועדה, ששימוש נרחב בשיטת גורמות נקודתיות עלולה להביא לידי כך שהיא תיהפך לתוספת שכר קבועה.

לעבודות שלא מתאימה להן שיטת הגורמות המדודות יש למצוא בשיתוף עם המכון לפירון העבודה צורת עידוד אחרת, שלא תהווה תוספת שכר קבועה.

(ג) הוועדה מדגישה את דברי הביקורת כי התועלת משיטת שכר העידוד מותנית בהפעלתה התקינה הכוללת, בעיקר קביעת גורמות נאותות ומדידה נכונה של התפוקה. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת הנהלת תע"ש כי היא תוסיף לפעול לתיקון הליקויים.

16. פיקוח וטרינרי ברשויות המקומיות (הרשויות המקומיות)

(א) ממצאי הביקורת מצביעים על ליקויים רבים וחמורים בכל תחומי הפיקוח הוטרינרי:

- (1) ליקויים בפיקוח על משק בעלי החיים, ברי-שוי רפתות, לולים ודירים וקבורת בעלי חיים;
- (2) ליקויים בבתי-מטבחיים, בצידום ובהובלת בשר מהם; שחיטה בלתי-חוקית מחוץ לבתי-מטבחיים; ליקויים תברואיים בבתי-שחיטה לעופות;
- (3) פיקוח בלתי-מספיק על מכירת בשר עופות ודגים; פעולה בלתי-מספקת לקיום תנאי התברואה הדרושים, ואי-נקיטת צעדים לסגירת עסקים שפעלו ללא רשיון.

(ב) הוועדה קובעת, כי פיצול הפיקוח הוטרינרי המתחלק בין שלושה משרדים — משרד החקלאות, משרד

האוצר על ביצוע הצעות ועדת הכספים לדו"ח מס' 20 של מבקר המדינה.

אגף הפיקוח עושה בהתמדה הן לתיקון הליקויים והן להעלאת רמת המינהל בשיפור ויעול נוהלים ובפעולות הדרכה במגמה להגיע לניצול מירבי של מקורות המשק, ברוח המלצותיו של מבקר המדינה.

19. ועדת הכספים חוזרת ומציינת בהערכה את חתירתה המתמדת של ביקורת המדינה להעמקת תודעת השמירה הקפדנית, על עקרונות החיסכון והיעילות, התקינות וטוהר המידות במינהל הממלכתי והציבורי.

השנה, לאחר שתהליך החקיקה בדבר יצירת התפקיד של נציב תלונות הציבור (אומבודסמן) הסתיים בהטלת תפקיד זה על מבקר המדינה, תקבל הביקורת ממד נוסף, בזה שפתוחות תהיינה לפניו, כדברי המבקר, שתי דרכי גישה לאותה מטרה: עמידה לימין האזרח, וכן הפעלת הביקורת מבחינת ענייניו של הכלל.

ועדת הכספים הניצבת לימין ביקורת המדינה מאמרת את ידי המבקר וחבר עוזריו בהמשכת מאמציהם לשיפור המינהל הציבורי ובתפקידם החדש.

(י) ממצאי הביקורת העלו, כי כשליש מכלל העסקים למכירת בשר עופות ודגים פועל ללא רישיון, וכי המצב התברואתי ברבים מעסקים אלה לקוי ביותר. כדי להגיע לתיקון המצב יש להגביר את הפיקוח השוטף על העסקים, ועל משרד הבריאות ומשרד הפנים לעמוד ביתר תוקף על ביטול רישיונות לעסקים וסגירתם אם המצב התברואי מחייב זאת.

17. ועדת הכספים מציינת, בעקבות הביקורת, שבחלק ניכר מהתחומים, שהצעות ועדת הכספים לדו"ח השנתי 19 הקיפו אותם, נעשו פעולות לתיקונים, הנהגו הסדרים חדשים והושגו שיפורים. לעומת זאת יש לציין את קדמות מועטה בלבד בתיקון הליקויים שהועלו בדבר "רישוי מהוצבות" (משרד הפנים). גם עיון בפרקי המעקב, הנוגעים לנושאים "שיקום סוציאלי - משרד הסעד" ו-"תכנית הנוטות הארצית - משרד התחבורה", יש בו כדי להראות, שתיקון הליקויים, שנקבעו לגביהם, עדיין אינו מספיק.

18. הוועדה מציינת בחיוב את פעולתו של אגף הפיקוח במשרד האוצר לתיקון הליקויים הנחשפים על-ידי הביקורת, דבר שניתן לעמוד עליו, בין היתר, בדו"ח שר

הצעות מיעוט

שיטות אלה עלול להוסיף לחומרת המגמות האינפלציוניות.

בסעיף קטן (ב) אחרי המלה "ביקורת" יבוא: "הוועדה מציינת שהאוצר חייב להתחשב בהערכת המבקר גם לגבי המקרים שבהם לא תוקן הרישום".

(1) בסעיף קטן (ג) אחרי המלים "שאינו הציג יבוא: "בניגוד לאמת";

(2) אחרי המלים "למוסדות פיננסיים" יבוא: "הוועדה רואה בחומרה טיטושי העובדה שחלק האדי של הסכום הנ"ל - מעל 24 מיליון ל"י - "הופקד" באוצר ושימש לכיסוי הוצאות שוטפות".

בסעיף קטן (ט) ייוסף: "הוועדה מציינת כי על-ידי מתן ההלוואה הפיקטיבית הנ"ל מנע האוצר פיקוח פרלמנטרי על עצם ההקצבה הרב-שנתית".

בסעיף קטן (י) במקום הסיפה המתחילה במלים "סבורה הוועדה שעל הממשלה היה לממן" יבוא: "סבורה הוועדה -

(1) שלא היה מקום לממן את הרכישה באמצעי התקציב;

(2) שרכישות אלה הן למעשה מתן סובסידיות מחוץ לתקציב ונגודות את החוק;

(3) שמימון הסובסידיות בדרך המדת אג"ח של הסוכנות היהודית מראה על כוונה להימנע מבקשת אישור הכנסת".

בסעיף קטן (יא) ייוסף: "על הממשלה לפרסם קריטריונים אלה ולא לבצע השקעות מסוג זה אלא בהתאם לחוק התקציב בו יפורטו ההוצאות לכל השקעה והשקעה מסוג זה לחוד".

בסעיף קטן (יב) ייוסף: "הוועדה פונה למבקר לערוך בדיקה זו ולדווח עליה לוועדה".

לסעיף 1

י. בדבר מציע:

במקום סעיפים קטנים (ב) עד (ד) יבוא:

"(ב) הוועדה קובעת כי דברי החסבר לתקציב חייבים לכלול פירוט מלא של המטרות והסכומים שמהם מורכב הסעיף "הוצאות שונות".

(ג) הוועדה קובעת שבסעיף "הוצאות שונות" יש לכלול הן הוצאות שכל אחת מהן להוד קטנה באופן יחסי (מטרות וסכומים) והידועות מראש והן האמצעים להוצאות שפרטיהן (מטרות וסכומים) אינם ידועים מראש. תוספת הוצאה לפריט תקציבי הדרוש הגדלה יש לכסות מסעיפי הרזרבות ותקציבים מיוחדים.

(ד) הוועדה מביעה את צערה שבשנים האחרונות סטה האוצר מן הכללים הנ"ל שהם מובנים מאליהם ונשמרו בתקציבים בעבר.

(ה) את הקצבת הסכום של 2.7 מיליון ל"י מסעיף "הוצאות שונות" לשם השקעה במניות חברה בעלת מלון בחוף-לארץ רואה הוועדה כהעברה בלתי-חוקית מהתקציב הרגיל למטרה שמקומה בתקציב הפיתוח. הוועדה מציינת במורת רוח כי ההקצבה לא קיבלה אישור פרלמנטרי כדרוש לפי החוק".

לסעיף 2

י. בדבר מציע:

(1) בסעיף קטן (א) אחרי המלים "עודף התחייבויות על הזכויות" יבוא: "החובות הגיעו ביום 31 במארס 1970 ל-18 מיליארד לירות (בתוספת ערבויות בסכום של 2 מיליארד לירות) לעומת זכויות של 9.5 מיליארד לירות; במשך כשנה עלו ההתחייבויות ב-4.5 מיליארד לירות לעומת עלייה של 1.7 מיליארד לירות בזכויות".

(2) בסיפה ייוסף: "הוועדה מדגישה כי המשך

(2) אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:
 " (ו) הוועדה מציינת במורת רוח שהתכנית וכשלונה גרמו להוצאות סרק של מיליוני לירות ועוד צפויים הפסדים נוספים."

לסעיף 10

ז. הרינג מציע:

בסעיף קטן (ג), ייוסף: "המשרד נדרש לשמוד על הכלל של "מרחק נאות".

י. בדר מציע:

(1) בסעיף קטן (ג), אחרי המלים "מהנדס, שעבד במשרד במשרה חלקית כיועץ לענייני פי-תוח עיירות" יבוא "משנת 1956 עד שנה וחצי לאחר שקיבל עליו את הזמנת הסקר";

(2) אחרי המלים "המהנדס המשיך לקבל עבו-דות" יבוא "מן המשרד".

(3) אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:

" (ו) הוועדה מציינת בצער שהחלטת על הקמת הוועדה באה במאוחר; היה צורך ברוד להקים ועדה זו לפני מסירת העבודה למהנדס (ולשותפו) ולפני הוצאת סכומים רבים, גדו-לים ומוגזמים ללא קביעת מסגרת, מטרה או תקציב לסקר, ללא פירסום מכרו וללא עשיית הסכם עם המבצע."

לסעיף 11

ז. הרינג מציע:

בסעיף קטן (ו) ייוסף "לרבות הכלל של מרחק נאות".

י. בדר מציע:

בסעיף קטן (א), בסיפה של הפסקה הראשונה, ייוסף: "הוועדה מציינת שבמקרה הגדון געשו שגיאות שהיה אפשר למנוע, לכל הפחות בחלקן, מבחינת השאיפה לחסכון ולסדר הטוב".

א. מלמד מציע:

בסעיף קטן (ו) ייוסף "הוועדה רואה בדאגה שמקרה של הפרת העקרונות של 'מרחק נאות' חזר ונשנה במשרד זה".

לסעיף 3

י. בדר מציע:

אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

" (ג) הוועדה איננה רואה צידוק להוצאה האמורה של 12,400,000 ל"י. הוועדה מצטערת שהדבר בוצע בדרכים סמויות ובלתי-תקינות תוך מניעת פיקוח פרלמנטרי."

לסעיף 4

י. בדר מציע:

בסיפה של הפסקה הראשונה ייוסף: "איחורים במסירת התעודות שללו במקרים מסויימים רישום בוגר בית-ספר תיכון במוסד להשכלה גבוהה".

לסעיף 7

י. בדר מציע:

(1) בסעיף קטן (ג) ייוסף "הוועדה קובעת כי הסיבה העיקרית לדמה הגמוכה של המלאי של בשר קפוא בארץ היתה המונופולין ביבוא הבשר הקפוא שמגע יצירת שוק נפרד למכירת בשר קפוא לעומת בשר טרי (וזה פתיחת פתח להונאת הצרכנים), וגרם למכירתו הקמעונית במחירים מופקעים".

(2) אחרי סעיף קטן (ח) יבוא:

" (ט) הוועדה ממליצה על ביטול ההעדפה הקיימת של אלה שעסקו ברכישת הבשר הקפוא בעבר, ועל קיום מכרזים להספקתו. כן ממליצה הוועדה על חתירה לקראת ביטול המונופולין הממשלתי ביבוא בשר קפוא — דבר שאין צורך בו במשק יבוא תקין."

לסעיף 9

י. בדר מציע:

(1) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

" (ב) הוועדה מציינת בצער רב כי התכנית המקורית והשינויים בה, שעליהם הוחלט מפעם לפעם, נכשלו בגלל חוסר נכונותם של המשרד-דים הממשלתיים הממונים על חברות התעשייה הכימית של הממשלה לוותר על מידת שליטתן בחברות אלה ואי-דאגתם של מנהלי החברות להשתלב בחברה אחת."

ג. הצעת חוק יד יצחק בן-צבי (תיקון), תשל"א—1971

(ב) יד יצחק בן-צבי תקבל או תמנה את עוב-דיה בדרך הקבועה לעובדי המדינה, בתיאומים שייקבעו בתקנות.

(ג) השכר, הגימלאות ותנאי העבודה האחרים של עובדי יד יצחק בן-צבי יהיו כשל עובדי המדי-נה, ובלבד שראש הממשלה רשאי, על-פי המלצת הוועד המנהל ולאחר התייעצות עם שר האוצר, לקבוע שינויים ותיאומים שייראו לו דרושים להת-

1. הוספת סעיף 48

אחרי סעיף 8 לחוק יד יצחק בן-צבי, תשכ"ט—1969¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

"48. קבלת עובדים ותנאי עבודתם

(א) התקן לעובדי יד יצחק בן-צבי ותיפקודם יהיו כשל עובדי המדינה, בשינויים ותיאומים שייקבע ראש הממשלה על-פי המלצת הוועד המנהל ולאחר התייעצות עם שר האוצר.

פי הצעת הוועד המנהל לאחר התייעצות עם שד האוצר.

2. תחילה

חוק זה יחול מיום תחילתו גם על עובדי יד יצחק בן-צבי שנתקבלו לעבודה לפני תחילתו.

אמת ההוראות החלות על עובדי המדינה למבנה של יד יצחק בן-צבי.

(ד) אין האמור בסעיף זה בא לגרוע מסמכות יד יצחק בן-צבי לחתום על חווים מיוחדים עם עובדים המועסקים בתפקידים זמניים, לתקופות או למשימות ובתנאים שקבע ראש הממשלה על-

ד. הצעת חוק לתיקון תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשל"א - 1971

(1) העברת הציוד לשטח המוחזק בידי צבא הגנה לישראל; בהודעה יצויין מקום הימצאו של הציוד;

(2) כל שינוי במקום הימצאו של הציוד בתחום השטח המוחזק בידי צבא הגנה לישראל;

(3) החזרתו של הציוד מהשטח המוחזק בידי צבא הגנה לישראל.

13. תחולה על שטחים מוחזקים בידי צבא הגנה לישראל

בכפוף לאמור בתקנה 13א יחולו תקנות אלה, לרבות כל צו, פקודה והוראה אחרת על פיהן, גם על ציוד הנמצא בשטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל אם בעליו הוא תושב ישראל, אזרח ישראלי, תאגיד רשום בישראל או תאגיד שהשליטה בו היא בידי תושב ישראל, בידי אזרח ישראלי או בידי המדינה, אף אם התאגיד אינו רשום בישראל.

13ד. עבירות שנעברו בשטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל

בית-המשפט בישראל מוסמך לדון בעבירה על תקנות אלה אף אם נעברה בשטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל.

5. הוראת מעבר

ציוד כאמור בתקנה 13ב לתקנות העיקריות, שביום תחילת חוק זה נמצא בשטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל, יראו אותו לענין התקנה האמורה כאילו הועבר לשטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל ביום תחילתו של חוק זה.

6. הארכת תוקף

תקפן של התקנות העיקריות מוארך בזה עד יום כ"ז בטבת תשל"ו (31 בדצמבר 1975).

1. תיקון תקנה 3

בתקנה 3(ה) לתקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשי"ז-1956¹ (להלן - התקנות העיקריות), בסופה יבוא "הרשיון יכול שיהא בתנאי".

2. תיקון תקנה 6

בתקנה 6 לתקנות העיקריות -

(1) בתקנת משנה (ג), במקום "ויודיע לו את הנסיבות המונעות אותו מהעמיד את הציוד ומקומו" יבוא "ויודיע לו את הנסיבות המונעות אותו מהעמיד את הציוד לרשות הצבא וכל פרטים נוספים על מצב הציוד ומקומו";

(2) בתקנת משנה (דב), בשורה הראשונה, במקום "למחזיקו" יבוא "למי שהיה מחזיקו לפני השינוי".

3. תיקון תקנה 12

בתקנה 12(א) לתקנות העיקריות, בסופה יבוא "ורשיון".

4. הוספת תקנות 13א-13ד

אחרי תקנה 13 לתקנות העיקריות יבוא:

"13א. אי-תחולה על שטחים מוחזקים בידי צבא הגנה לישראל

כל הוראה בתקנה 3 לתקנות אלה, שלפיה חייב בעל ציוד להודיע פרטים על יציאתו לחוץ-לארץ או לקבל רשיון להוצאת ציודו לחוץ-לארץ, לא תחול על יציאה לשטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל או על העברת ציוד לאותם שטחים.

13ב. הודעה על העברת ציוד לשטחים מוחזקים בידי צבא הגנה לישראל

ציוד שעליו נדרשו פרטים על-פי תקנה 3(א), והעבירו בעלו לשטח מן השטחים המוחזקים בידי צבא הגנה לישראל, ימסור הבעל תוך 14 יום מיום קרות אחד האירועים האמורים להלן, הודעה על כך לפוקד:

¹ ק"ת תשי"ז, עמ' 399; ס"ח תשל"ל, עמ' 15.

ה. הצעת חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א - 1971

ממנו; לעניין סעיף זה, "פגיעה" - מחלה, החמרת מחלה או הבלה.

ג. אזכורים

כל חיקוק המדבר בחוקי השיקום, ייקרא כאילו היה מדבר גם בסעיף 7 לחוק זה, והוא כשאינו כוונה אחרת משתמעת.

5. תיקון סעיף 8

בסעיף 8 לחוק העיקרי, ברישה, במקום "מי שהורשע לפי סעיף 35 על אי-התייצבות בזמן ובמקום שנקבעו על-ידי פוקד או ועדה רפואית לשם קביעת כשרו לשירות בטחון, חייב להתייצב לשירות בטחון" יבוא "מיועד לשירות בטחון שנקרא להתייצב לבדיקת כשרו לשירות בטחון ולא התייצב, או שהתייצב וסירב להיבדק או להשלים את הבדיקות, רשאי פוקד לקרוא לו להתייצב לשירות בטחון, לפי סעיפים 9 או 19, הכל לפי העניין, אם אותה שעה היה יוצא צבא".

6. החלפת סעיף 10

במקום סעיף 10 לחוק העיקרי יבוא:

"10. התייצבות לשירות על פי בקשה

(א) אזרח ישראלי או תושב קבוע, שעדיין לא הגיע לגיל 18 והוא נמצא כשר לשירות, רשאי פוקד, בצו, לקרוא לו להתייצב לשירות סדיר, אם הוא ביקש זאת בכתב, הוריו או אפוטרופסו נתנו את הסכמתם לכך ומלאו לו 17 שנים תמימות.

(ב) ניתן צו לפי סעיף זה, יחולו הוראות חוק זה על האזרח הישראלי או התושב הקבוע, כאמור בסעיף קטן (א), כאילו היה יוצא צבא שהגיע לגיל 18 ונקרא להתייצב לשירות סדיר על-פי סעיף 9; סעיף (2) לא יחול על החישוב אם מלאו לאדם פלוני 17 שנים תמימות או לא".

7. החלפת סעיף 13

במקום סעיף 13 לחוק העיקרי יבוא:

"13. התנדבות לשירות בטחון

(א) מי שאינו חייב בשירות סדיר רשאי להתנדב לשירות בכוחות הסדירים של צבא הגנה לישראל, ומי שאינו חייב בשירות מילואים רשאי להתנדב לשירות בכוחות המילואים של צבא הגנה לישראל, הכל בתנאי שהגיע לפחות לגיל שבו היה מותר לקרוא אדם לשירות לפי סעיף 10.

(ב) החייב בשירות סדיר לפי חוק זה רשאי להתנדב לתקופת שירות סדיר נוספת על התקופה שהוא חייב בה, בין אם טרם התחיל בשירות סדיר בין אם הוא משרת אותה שעה בשירות כאמור ובין אם השתחרר משירותו, והחייב בשיירות מילואים לפי חוק זה רשאי להתנדב לתקופת שירות מילואים נוספת על התקופה שהוא חייב בה.

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק שירות בטחון, תשי"ט-1959 (נוסח משולב) (להלן - החוק העיקרי) -

- (1) בפיסקה (1) להגדרת "יוצא צבא", במקום "49 ועד בכלל" יבוא "54 ועד בכלל";
- (2) אחרי הגדרת "יוצא צבא" יבוא:

"מיועד לשירות בטחון" - אזרח ישראלי או תושב קבוע שעדיין לא התייצב לשירות בטחון והוא באחד הגילים האלה:

- (1) גבר מ-17 עד 54 ועד בכלל;
- (2) אשה מ-17 עד 38 ועד בכלל".

2. הוספת סעיף 3א

אחרי סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

"3א. בדיקה מוקדמת

(א) מיועד לשירות בטחון, שנקרא להתייצב לרישום לפי סעיף 3 ועדיין לא התייצב לבדיקה לפי סעיף 4, רשאי פוקד, בצו, אגב ביצוע הרישום, לקרוא לו להתייצב לבדיקה מוקדמת, אם הוא סבור שבדיקה כאמור דרושה לביצוע הרישום או להחשת הליכי הבדיקה לפי סעיף 4.

(ב) מיועד לשירות בטחון, שנקרא להתייצב כאמור, חייב להתייצב במקום ובזמן שנקבעו בצו ולהיבדק כל בדיקה מסוגי הבדיקות שקבע שר הבטחון בתקנות לעניין זה".

3. תיקון סעיף 4

בסעיף 4 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא "לרבות בדיקה לשם קביעת מידת התאמתו למילוי תפקיד פלוני בשירות בטחון".

4. תוספת סעיפים 7א עד 7ג

אחרי סעיף 7 לחוק העיקרי יבוא:

"7א. פעולת חיסון

פוקד רשאי בצו, באישור שני רופאים, להורות כי מיועד לשירות בטחון יחוסן בהרכבות ובורי-קות חיסון (להלן - פעולת חיסון) בפני מחלה פלוגית בזמן ובמקום שנקוב בצו, והמיועד לשיירות בטחון שניתן עליו הצו חייב להתייצב ולא-שר את פעולת החיסון כמפורש בצו.

"7ב. תחולת חוקי שיקום

מיועד לשירות בטחון שנפגע עקב בדיקה או פעולת חיסון לפי פרק זה, יחולו עליו ועל בני משפחתו חוקי השיקום, כאילו היה בשעת הפגיעה בשירות בטחון והפגיעה אירעה בתקופת שירותו ועקב שירותו, ואם לא שירת שירות בטחון אחרי הפגיעה, רואים אותו, לעניין חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תשי"ט-1959 (נוסח משולב)², כאילו שוחרר מהשירות במועד שבו נמצא, לפי חוק זה, בלתי כשר לשירות או הופטר

¹ ס"ח תשי"ט, עמ' 286; תשכ"א, עמ' 140; תשכ"ג, עמ' 128; תשכ"ד, עמ' 7, עמ' 10; תשכ"ו, עמ' 113; תשל"ל, עמ' 150.

² ס"ח תשי"ט, עמ' 276.

9. החלפת סעיף 118

במקום סעיף 118 לחוק העיקרי יבוא :

"118. סמכויות וחובות של המשרת במשמר הגבול

(א) כל עוד יוצא צבא משרת בהתאם לצו לפי סעיף 118א, לא ידאווה לעניין חוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955¹, והתקנות על פיו כחייל כמשמעותו בסעיף 1 לאותו חוק.

(ב) דינו של יוצא צבא המשרת כאמור הוא כדין שוטר בכל הנוגע לסמכויותיו וחובותיו, לרבות כללי המשמעת; אולם -

- (1) לא יהולו עליו הוראות סעיף 10(2) לפקודת המשטרה (נוסח חדש), תשל"א-1971², בדבר הסמכות לשחררו או לפטרו, והוראות סעיפים 11, 12, 13 ו-18 עד 20 והפרק הרביעי לפקודה האמורה;
- (2) שכרו יהיה כשכרו של יוצא צבא המשרת שירות סדיר."

10. תיקון סעיף 19

בסעיף 19 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ג), בסופו יבוא "לעניין סעיף 44(ב) עד (ו), רואים קריאה לשי-רות מילואים לפי סעיף קטן זה כצו".

11. תיקון סעיף 21

בסעיף 21(א) (2) לחוק העיקרי, במקום "49 ועד בכלל" יבוא "54 ועד בכלל".

12. תיקון סעיף 22

בסעיף 22 לחוק העיקרי, במקום "49 ועד בכלל" יבוא "54 ועד בכלל".

13. החלפת סעיפים 28 ו-29

במקום סעיפים 28 ו-29 לחוק העיקרי יבוא :

"28. סמכות שר הבטחון לפטור משירות ולדחות שירות

שר הבטחון רשאי בצו, אם ראה לעשות כן מטע-מים הקשורים בהיקף הכוחות הסדירים או כו-חות המילואים של צבא הגנה לישראל, או מטעמים הקשורים בצרכי החינוך, ההתיישבות הבטחונית או המשק הלאומי, או מטעמי משפחה או מטעמים אחרים -

- (1) לפטור יוצא צבא מחובת שירות סדיר, או להפחית את תקופת שירותו;
- (2) לפטור יוצא צבא מחובת שירות מילואים לתקופה מסויימת או לחלוטין;
- (3) לפי בקשת יוצא צבא או מיועד לשירות בטחון שאינו יוצא צבא - לדחות בצו, לתקופה שיקבע בו, את מועד ההתיישבות שנקבע לאותו אדם לפי חוק זה או התקנות על פיו, לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות בטחון או להמשך שירות זה אם כבר החל בשירות.

(ג) התנדבות כאמור בסעיף זה תהא בהצהרה חתומה ביד המתנדב וטעונה אישור שר הבטחון; ההצהרה תפרט את תקופת ההתנדבות.

(ד) המשרת באישור שר הבטחון כמתנדב לפי סעיף זה, דינו לעניין זכויותיו וחובותיו לפי כל חיקוק כדין מי שמשרת מכוח חוק זה שירות סדיר או שירות מילואים, לפי העניין.

(ה) מי שהתנדב לשירות סדיר או לתקופת שירות סדיר נוספת או לשירות מילואים או לתקופת שירות מילואים נוספת, יהיה חייב בשי-רות עד תום התקופה הנקובה בהצהרת ההת-נדבות, אלא אם הורה שר הבטחון על שיחרורו במועד מוקדם יותר; אולם מי שהתנדב לשירות מילואים או לתקופת שירות מילואים נוספת ישוחרר לפני תום התקופה הנקובה בהצהרה, אם מסר במועד שנקבע לכך בתקנות הודעה מוק-דמת בכתב על רצונו להשתחרר.

(ו) שר הבטחון רשאי לקבוע בתקנות תקופות התנדבות לשירות וכללים בדבר קבלת מתנדבים לשירות ובדבר שיחרורם מהשירות.

(ז) תקופת שירות סדיר ששירת אדם כמתנדב תופחת מתקופת השירות הסדיר שיהיה חייב בה.

(ח) סעיף זה אינו חל על קבלה לשירות קבע ועל שיחרור ממנו."

8. החלפת סעיף 15

במקום סעיף 15 לחוק העיקרי יבוא :

"15. תקופת הקריאה להתיישבות לשירות סדיר

(א) יוצא צבא לא ייקרא להתיישב לשירות סדיר אלא אם הזמן שנקבע להתיישבות הוא תוך תקופות אלה :

- (1) לגבי מי שהיה אזרח ישראלי או תושב קבוע בהגיעו לגיל 18 - תוך 24 חודשים מיום שהגיע לגיל 18 ;
- (2) לגבי מי שהיה לאזרח ישראלי או לתושב קבוע לאחר הגיעו לגיל 18 - תוך 24 חודשים מיום שהיה לאזרח או לתושב כאמור, אולם לא תוך שישה חודשים מאותו יום אלא אם הסכים לכך.

(ב) יוצא צבא ששירותו הסדיר נדחה לפי בק-שתו, בהתאם לסעיף 28, מותר לקרוא לו להת-יישב לשירות סדיר, אם המועד שנקבע להתייש-בותו הוא תוך 12 חודשים מיום תום תקופת הדחייה או תוך התקופה שנקבעה בסעיף קטן (א), הכל לפי המועד המאוחר.

(ג) נמצא מיועד לשירות בטחון בלתי-כשר ארעית לשירות, לא תבוא במניין התקופות להת-ייצבות לפי סעיפים קטנים (א) ו-(ב) התקופה שנקבעה לעניין זה בתקנות לצדו של המבחן שמכוון נמצא המיועד בלתי-כשר ארעית לשי-רות; התקופה שלא תבוא במניין תתחיל מחדש אחר כל בדיקה חוזרת, אם שוב נמצא בה המיו-עד בלתי-כשר ארעית לשירות."

¹ ס"ח תשט"ו, עמ' 171.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 17, תשל"א, עמ' 390.

למי ששר הבטחון הורה בצו, על הנסיבות שבגלל-
לן אין עוד בידו לקיים את התנאי.

(ד) לא קויים תנאי מתנאי הרשיון, רשאי שר
הבטחון לבטל את הרשיון, ואם לא קויים התנאי
לאחר שבעל הרשיון יצא לחוץ-לארץ, רשאי השד
להורות לו בצו לחזור לישראל במועד שקבע
בצו, ובעל הרשיון שגצטווה כאמור חייב לחזור
לישראל לא יאוחר מן המועד שנקבע בצו.

(ה) מי שניתנה לו הודעה לפי סעיף קטן (ג),
יתן לבעל הרשיון לפי דרישתו תעודה המעידה
על מתן ההודעה, וכל עוד לא בוטל הרשיון או
לא נצטווה בעל הרשיון לחזור לישראל לפי סעיף
זה, תשמש התעודה הצדק לאי-קיום התנאי.

(ו) לא ישתמש שר הבטחון בסמכותו לפי סעיף
קטן (ד) בלי שנתן לבעל הרשיון הודמנות להביא
בפניו את טענותיו.

15. תיקון סעיף 35

בסעיף 35 לחוק העיקרי -

(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) מי שעשה אחת מאלה, דינו - קנס
3,000 לירות או מאסר שנתיים:

(1) לא מילא חובה המוטלת עליו לפי חוק
זה או על פיו;

(2) מסר ביודעין לרשות הפועלת לפי חוק
זה או על פיו ידיעה כוזבת בכל פרט שהוא
חייב למסור לפי חוק זה או על פיו, או
השיג על-ידי כך שמסר ביודעין לרשות
כאמור ידיעה כוזבת בפרט חשוב צו של
פטור משירות או של דחיית שירות לפי
סעיף 28, רשיון יציאה לחוץ-לארץ לפי
סעיף 31 או כל הקלה אחרת הניתנת על-פי
חוק זה;

(3) עבר עבירה לפי סעיף 31";

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) בתי-המשפט בישראל מוסמכים לשפוט
את מי שעבר בחוץ-לארץ עבירה לפי סעיף
זה."

16. החלפת סעיף 38

במקום סעיף 38 לחוק העיקרי יבוא:

38. תקנות לגבי השוהים בחוץ-לארץ

שר הבטחון רשאי להתקין תקנות בדבר ביצוע
חוק זה והתקנות על פיו לגבי מיועד לשירות
בטחון ולגבי יוצא צבא שאינו מיועד לשירות
בטחון השוהים בחוץ-לארץ."

17. החלפת סעיף 41

במקום סעיף 41 לחוק העיקרי יבוא:

41. סמכויות עזר

(א) פוקד רשאי לאשר בתעודה בחתימת ידו
כי אדם פלוני חייב במילוי חובה לפי חוק זה או
לפי התקנות על פיו וכי לא קויים חובה זו בזמן
שנקבע לקיומה; כל שוטר שבידו תעודה כאמור
רשאי לעצור את האדם ולהחזיקו במעצר עד

29. תנאים לדחיית שירות

(א) דחיית שירות לפי סעיף 28 (3) יכול שתהיה
בתנאי או ללא תנאי; היתה הדחייה בתנאי,
חייב מי שצו הדחייה חל עליו לקיים את התנאי,
ואם עקב שינוי הנסיבות אין עוד בידו לקיימו,
חייב הוא להתייצב, תוך שבעה ימים מהיום שבו
חל השינוי, לפני הפוקד או לפני מי שהפוקד
הסמיכו לכך ולהודיע לו על הנסיבות שבגללן
אין עוד בידו לקיים את התנאי.

(ב) הפוקד או מי שהוא הסמיכו לכך יתן למי
שצו הדחייה חל עליו, לפי דרישתו, תעודה המ-
עידה על התייצבותו כאמור וכל עוד לא בוטל
הצו תשמש התעודה הצדק לאי-קיום התנאי.

29א. ביטול צו לפטור משירות או לדחיית שירות

(א) נתן שר הבטחון צו לפי סעיף 28, רשאי
הוא לבטל את הצו בהתקיים אחד מאלה:

(1) הוא נתבקש בכתב לעשות כן מאת מי
שהצו חל עליו;

(2) הצו ניתן בשל טעות, בפרט חשוב, של
מי שהוסמך לתיתו;

(3) הטעמים שבגללם ניתן הצו אינם קיי-
מים עוד;

(4) לא קויים תנאי מן התנאים שנקבעו
בצו דחייה לפי סעיף 29(א).

(ב) ביטול לפי סעיף קטן (א) יהיה בצו.

(ג) שר הבטחון לא ישתמש בסמכותו לפי סעיף
קטן (א) (2) עד (4) אלא לאחר שניתנה למי
שהצו חל עליו הודמנות לטעון נגד ביטול הצו.

(ד) בתום תקופת הדחייה שניתנה לפי סעיף
28 (3) חייב מי שצו הדחייה חל עליו להתייצב
לרשום, לבדיקה רפואית, לשירות בטחון או
להמשך השירות אם כבר החל בשירות, ואם
בוטל הצו מכוח סעיף קטן (א) חייב הוא להת-
ייצב למילוי החובה במועד שנקבע לכך בהודעה
על ביטול הצו, ואם לא נקבע המועד - תוך
ארבעה-עשר יום מהיום שבו הגיע צו הביטול
לידיעתו."

14. החלפת סעיף 31

במקום סעיף 31 לחוק העיקרי יבוא:

31. יציאה לחוץ-לארץ

(א) מיועד לשירות בטחון ויוצא צבא הנמנה
עם הכוחות הסדירים של צבא הגנה לישראל לא
יצאו לחוץ-לארץ אלא על-פי רשיון מאת שר
הבטחון.

(ב) יוצא צבא שהמשך שירותו הסדיר נדחה
מכל סיבה שהיא לא יצא לחוץ-לארץ בתקופת
הדחייה אלא על-פי רשיון מאת שר הבטחון.

(ג) רשיון לפי סעיף זה יכול שיהא בתנאי או
ללא תנאי, לרבות תנאי בדבר שהותו של בעל
הרשיון בחוץ-לארץ; היה הרשיון בתנאי, חייב
בעל הרשיון לקיים את התנאי, ואם עקב שינוי
הנסיבות אין עוד בידו לקיימו, חייב הוא להודיע
בכתב, תוך שלושים יום מהיום שבו חל השינוי,

"(4) אם הוא פורסם בשני עתונים יומיים לפחות, רואים אותו כאילו הגיע לידיעת האדם שעליו הוא חל בתום ארבע שעות מזמן הפצת העתונים במקום הימצאו של אותו אדם.";

(3) בסעיף קטן (ו), במקום "צו שנמסר או נשלח לאדם שעליו הוא חל, בדרך האמורה בסעיף קטן (ה)" יבוא "צו שנמסר או נשלח לאדם שעליו הוא חל או שפורסם, הכל בדרך האמורה בסעיף קטן (ה)".

19. חוספת סעיף 45
אחרי סעיף 45 לחוק העיקרי יבוא:

"45. הגשת בקשות

(א) שר הבטחון רשאי בתקנות לקבוע מועד להגשת בקשות לפי חוק זה, אופן הגשתן ופרטים כיוצא באלה.

(ב) הגשת בקשה לפי חוק זה או התקנות על פיו אין בה כדי לעכב קיום חובה על פיהם."

20. ביטול
תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים), תשל"ל-1969² - בטלות.

21. הוראת מעבר
הוראות חוק זה יחולו על יוצא צבא, גבר, שהוא באחד הגילים מ-50 עד 54 ועד בכלל, אף אם פוטר משרות בטחון מטעמי גיל לפני תחילת תקנות-שעת-חירום (הארכת גיל שירות מילואים), תשל"ל-1969.

שיובא ללשכת הגיוס או למקום אחר הנועד להתייצבותו ועד שימלא את החובה המוטלת עליו, ובלבד שתקופת המעצר על-פי סעיף זה לא תעלה על 48 שעות.

(ב) לעניין סעיף 28(ב) לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968¹, נאמר בזה כי לפוקד, לוועדה רפואית ולוועדה רפואית עליונה, לרשות שנקבעה לפי סעיף 30(ג) ולוועדה מייעצת שנתמנתה לפי סעיף 42 יהיו, בנוסף לסמכויותיהם האחרות לפי חוק זה או על פיו, כל הסמכויות לאסוף ראיות לשם הפעלת סמכויותיהם."

18. תיקון סעיף 44
בסעיף 44 לחוק העיקרי -

(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) צו לפי סעיפים 10, 18, 28, 29 א או 31(ד) יכול להיות אישי או לסוג מסויים; כל צו אחר לפי חוק זה יכול להיות כללי או לסוג מסויים או אישי; צווים אישיים לפי סעיפים 29א(א), (2), (3) או (4) או 31(ד) והוראה לפי סעיף 32 יהיו מנומקים, וצו אישי אחר ינומק אם דרש זאת האדם שעליו חל הצו, אולם חובת ההנמקה לא תחול אם בטחון המדינה מחייב שלא לגלות את נימוקי הצו."

(2) בסעיף קטן (א), אחרי פסקה (2) יבוא:

"(3) אם הוא פורסם ברדיו או בטלוויזיה או בלוחות המודעות של רשות מקומית, רואים אותו כאילו הגיע לידיעת האדם שעליו הוא חל בתום ארבע שעות מזמן הפירסום;

ג. הצעת חוק לתיקון פקודת זכות יוצרים (מתן תוקף ותיקון מס' 3),

תשל"א-1971

לאחר מות המחבר שבעים שנה מהמועד הנקוב בסעיף קטן (3).

2. מתן תוקף
מיום תחילתו של חוק זה ייכנס לתקפו סעיף 7א לפקודת זכות היוצרים, והוא יהיה בתוקף עד יום ח' בניסן תשל"ד (31 במארס 1974).

3. הוראת מעבר
אין בחוק זה כדי להקנות זכות יוצרים בכל יצירה שכבר אין עליה בישראל זכויות יוצרים.

1. תיקון סעיף 5 לפקודה
בסעיף 5 לפקודת זכות יוצרים -

(1) בסעיף קטן (1), במקום "חמישים שנה" יבוא "שבעים שנה" ובמקום "כפי שתואם בחוק זה" יבוא "כפי שתואם בפקודה זו";

(2) לאחר סעיף קטן (3) יבוא:

"(4) על אף האמור בסעיף 3 לחוק זכות יוצרים, 1911⁴, ובכפוף לאמור מפורשות בהוראות האחרות של אותו חוק, תהא ההגנה

¹ ס"ח תשכ"ט, עמ' 28.

² ס"ח תשל"ל, עמ' 14.

³ חוקי א"י, כרך א', פרק כ"ה, עמ' 364; ס"ח תשי"ג, עמ' 38; ס"ח תשכ"ה, עמ' 57.

⁴ חוקי א"י, כרך ג', עמ' 2633.

ז. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 12), תשל"א - 1971

חייבויות שבישראל בלבד הועברו לחברה הישראלית;

(ג) הוראות סעיף קטן (7) לא יחולו על -

(1) כל חוב או זכות של החברה הנכרית על-פי פקודת מס הכנסה², חוק לעידוד השקעות הון, תשי"ט-1959³, וחוק לעידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט-1969⁴, אלא במידה שקבע שר האוצר;

(2) כל רשיון, היתר או זכות יתר שהוענקו על-פי הדין לחברה הנכרית אם הרשות שהעניקה אותם הודיעה על כך תוך שלושים יום לאחר פירסום ההודעה לפי סעיף קטן (2)."

1. תיקון סעיף 119

בסעיף 119א לפקודת החברות¹, אחרי סעיף קטן (12) יבוא:

"(13) באה חברה נכרית לידי סידור עם חברה ישראלית להעביר לחברה הישראלית את מפעלה, עסקיה, רכושה והתחייבויותיה שבישראל בלבד אם כולם ואם למעט חלק מסויים בלבד, יחולו הוראות סעיף זה בשינויים אלה:

(א) פיסקה (א) לסעיף קטן (5) לא תחול;

(ב) הוראות סעיף קטן (7) יחולו בשינויים שיקבע בית-המשפט כשינויים המחוייבים לפי העובדה שהמפעל, העסקים, הרכוש וההת-

ח. הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון), תשל"א - 1971

(א) פיסקה (1) תסומן (א1) ולפניה יבוא: (1) בסעיף 14(א), במקום "אך רשאי ממונה על גביית השכר" יבוא "אך רשאי בית-הדין האזורי כמשמעותו בחוק בית-הדין לעבודה, תשכ"ט-1969" ובמקום "שנקבע על-ידי הממונה על גביית השכר" יבוא "שנקבע על-ידי בית-הדין האזורי";

(ב) במקום פיסקה (5) יבוא: (5) בסעיף 19א, בסעיף קטן (א), יימחקו המלים "לענין סעיף 19", וסעיף קטן (ב) - בטל;

(ג) אחרי פיסקה (5) יבוא: "5(א) בסעיף 19ב סעיף קטן (ב) - בטל";

(ד) במקום פיסקה (6) יבוא: "6(א) סעיפים 20, 21, 22, 23 ו-29 - בטלים";

(2) אחרי סעיף 11 יבוא:

"12. תיקון חוק שירותי הכבאות

בחוק שירותי הכבאות, תשי"ט-1959⁶ -

(1) בסעיף 29, במקום "בית-הדין לביטוח לאומי שהוקם לפי חוק הביטוח הלאומי" יבוא "בית-דין אזורי כמשמעותו בחוק בית-הדין לעבודה, תשכ"ט-1969", ובמקום כו- תרת השוליים יבוא "סמכות בית-הדין לע-בודה";

(2) בסעיף 30, במקום כותרת השוליים יבוא "ייצוג בפני בית-הדין לעבודה".

1. תיקון סעיף 24

בסעיף 24 לחוק בית-הדין לעבודה, תשכ"ט-1969⁵ (להלן - החוק העיקרי) -

(1) בסעיף קטן (א) -

(א) בפסקה (1), במקום "בתובענות בין עובד למעביד" יבוא "בתובענות בין עובד או חליפו למעביד או חליפו";

(ב) בפסקה (3), במקום "של מעבידים נגד קופות גמל" יבוא "של מעבידים או חליפיהם נגד קופות גמל" ובמקום "או נגד מעבידים" יבוא "או נגד מעבידים או חליפיהם";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(א1) האמור בסעיף קטן (א) אינו בא לג-רוע מהוראת כל דין לענין השיפוט בהליכי פשיטת רגל, פירוק חברה או פירוק אגודה שיתופית."

2. תיקון סעיף 27

בסעיף 27(ב) לחוק העיקרי -

(1) במקום "תהיה לרשם הסמכות הנתונה לבית-דין אזורי" יבוא "תהיה גם לרשם הסמכות הנתונה לבית-דין אזורי";

(2) במקום "אם השכר המולן אינו עולה על אלף לירות" יבוא "אם השכר המולן אינו עולה על שלושת אלפים לירות".

3. תיקון התוספת הראשונה

בתוספת הראשונה לחוק העיקרי -

(1) בסעיף 5 -

¹ חוקי א"י, פרק כ"ב, עמ' 155; ע"ד תש"ט, תוס' א' מס' 48, עמ' 168; ס"ח תש"י, עמ' 316; ס"ח תשי"א, עמ' 225; ס"ח תשי"ב, עמ' 357; ס"ח תשי"ג, עמ' 95; תשי"ד עמ' 38; תשכ"א, עמ' 22, 125; תשכ"ה, עמ' 124; תשכ"ה, עמ' 244; תשכ"ט, עמ' 252.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

³ ס"ח תשי"ט, עמ' 234.

⁴ ס"ח תשכ"ט, עמ' 232.

⁵ ס"ח תשכ"ט, עמ' 70.

⁶ ס"ח תשי"ט, עמ' 199.

ט. הצעת חוק כלי היריה (תיקון מס' 4), תשל"א - 1971

1. **תיקון סעיף 1**
בסעיף 1 לחוק כלי היריה, תש"ט-1949: (להלן - החוק העיקרי), בסוף הגדרת "כלי יריה" יבוא "וכן כלי נשק שסוגל לפלוט תומר הנועד להזיק לאדם, לרבות חלק, אביזר ותהמושת לכלי נשק כאמור ולרבות מכל המכל או שסוגל להכיל תומר כאמור".
2. **תיקון סעיף 4**
בסעיף 4 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "או לפי רשות על-פי סעיף 10ב(ג)".
3. **תיקון סעיף 5**
בסעיף 5(ב) לחוק העיקרי, בפסקה (4), בסופה יבוא "או על ברירות לפי סעיף 10ב(ג)".
4. **תיקון סעיף 5**
בסעיף 5ב(א) לחוק העיקרי, במקום "או בידי ממלא תפקיד לפי פרק ב' לחוק חסינות בנייני הכנסת, תשי"ב-1952" יבוא "או בידי שומר כמשמעותו בחוק משכן הכנסת ורחבתו, תשכ"ח-1968".
5. **החלפת סעיף 6**
במקום סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:
"6. קנייה, מכירה או מסירה של כלי יריה
(א) לא יקנה אדם כלי יריה ולא ירכשו בדרך אחרת אלא אם יש בידו רשיון לאותו כלי יריה.
(ב) לא ימכור אדם כלי יריה, לא יעבירו לאחר בדרך אחרת ולא ימסור כלי יריה לאחר אלא אם יש בידי הקונה או המקבל רשיון לאותו כלי יריה, או שמותר לו להחזיק בכלי היריה לפי הוראות חוק זה."
6. **תיקון סעיף 7ה**
בסעיף 7ה לחוק העיקרי, במקום "ואת משטרת ישראל" יבוא "משטרת ישראל, שירות בתי-הסוהר ומשמר הכנ"ס".
7. **הוספת סעיף 10א**
אחרי סעיף 10א לחוק העיקרי יבוא:
"10א. כלי יריה לסרטים, הצגות והופעות
(א) רשות מוסמכת רשאית לתת לאדם האחראי על הפקתו של סרט או של הצגת מחזה או הופעת בידור אחרת ששר הפנים אישר אותה לעניין סעיף זה, רשיון מיוחד להתקנת כלי יריה לצורך אותם סרטי, הצגה או הופעה.
(ב) רשות מוסמכת רשאית להתנות את מתן הרשיון לפי סעיף קטן (א) בכך שהאחראי ימנה אדם, באישורה, להיות ממונה על הבטחון.
(ג) ניתן לאחראי רשיון כאמור בסעיף קטן (א), רשאי הוא להרשות אדם ממשותפי הסרט, ההצגה או ההופעה לשאת כלי יריה שעליו ניתן הרשיון בזמן צילום הסרט או בזמן ההצגה או ההופעה או החזרות להם.
(ד) הממונה על הבטחון, ואם לא נתמנה -
8. **תיקון סעיף 11**
בסעיף 11 לחוק העיקרי, בפסקה (2), במקום הדישה יבוא "לעניין סעיפים 3 עד 10ב".
9. **הוספת סעיף 11א**
אחרי סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא:
"11א. הודעה על מחלת נפש
(א) פקיד רישוי שקיבל בקשה לרשיון לכלי יריה יעבירנה למנהל הכללי של משרד הבריאות (להלן - המנהל), והוא רשאי להודיע לפקיד הרישוי אם המבקש סבל או סובל ממחלת נפש.
(ב) לצורך ההודעה כאמור רשאי המנהל להשתמש בידועות על טיפול בחולי נפש המצויות במשרד הבריאות או במערכת הבטחון על שלווה חותמה, וכל הוראה בדיון האוסרת מסירת ידיעה על חולה נפש לא תחול על מסירת ידיעה לפי סעיף זה."
10. **תיקון סעיף 12**
בסעיף 12 לחוק העיקרי, סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יסומנו כסדרם (ד) ו-(ה), ולפניהם יבוא:
"ב) פקיד רישוי רשאי לדרוש שמבקש רשיון יתייצב לפניו לשם בירור פרטי בקשתו.
ג) פקיד רישוי רשאי לדרוש שמבקש רשיון ייבדק אצל רופא שקבעו המנהל הכללי של משרד הבריאות לבדיקת בריאותו; ותוצאות הבדיקה יועברו לפקיד הרישוי."
11. **הוספת סעיף 12א**
אחרי סעיף 12 לחוק העיקרי יבוא:
"12א. שמירת סוד
מי שהגיע אליו, על פי סעיפים 11א או 12(ג), ידיעה בדבר חולה נפש, ישמרנה בסוד ולא יגלה אותה אלא במידה שיש בכך צורך לשם ביצוע חוק זה והתקנות על פיו; העובר על הוראה זו, דינו - מאסר שנה אחת."
12. **תיקון סעיף 14א**
(א) בסעיף 14א(א) לחוק העיקרי -
(1) במקום הדישה יבוא:
"כלי יריה שהגיע למשטרה שלא עקב עבירה שנעברה בו או לגביו - רשאית היא למסרו לידי סוחר מורשה בתום שלושה חודשים מיום שהגיע לידיה, וכלי יריה שהגיע למשטרה עקב עבירה והוחלט שאין להביא שום אדם לדין בשל העבירה - רשאית היא למסרו לידי

1 ס"ח תש"ט, עמ' 143; ס"ח תשי"ד, עמ' 149; ס"ח תשט"ו, עמ' 229; ס"ח תשכ"ב, עמ' 68.
2 ס"ח תשכ"ח, עמ' 197.

(ב) פקע תקפו של הרשיון לכלי היריה בהיותו במשמורת אצל סוחר מורשה, לא יוחזר כלי היריה לבעליו אלא אם הציג לסוחר רשיון להחזיקו.

(ג) חלפה שנה מתום תקופת המשמורת ובעל כלי היריה לא תבעו בחזרה או לא היה זכאי לקבלו בחזרה, רשאי הסוחר המורשה למכור את כלי היריה ולשלם לבעליו את פדיון המכר לאחר ניכוי דמי המשמורת עד ליום המכירה ודמי עמית לות בשיעור שקבע שר הפנים בצו, או למסור את כלי היריה למשטרה והיא תהיה רשאית לחלטו לטובת המדינה או להשמידו; אולם ארבעה עשר יום לפחות לפני המכירה עליו להודיע לבעל כלי היריה, במכתב בדואר רשום, על כוונתו למכרו.

(ד) על קבלת כלי היריה למשמורת והחזרתו יודיע הסוחר המורשה לפקיד הרישון.

114. השמדת כלי יריה על-ידי סוחר מורשה
סוחר מורשה רשאי, באישור פקיד רישון ובפיקוח המשטרה, להשמיד כלי יריה שהוא בעליו.

114. תיקון סעיף 21א
בסעיף 21א לחוק העיקרי, במקום "הסעיפים 5א, 10א, 9, 10, 10א, 10, 11".

115. תחילה והוראות מעבר
(א) תחילתו של סעיף 1, לענין החוקה בכלי יריה, היא כעבור שישה חודשים מיום פירסום חוק זה ברשומות.

(ב) תחילתם של סעיפים 14ב ו-14ג לחוק העיקרי היא כעבור שלושה חודשים מיום פירסום חוק זה ברשומות.

(ג) כלי יריה שהגיע לידי המשטרה שלא עקב עבירה שנעברה בו או לגבי ועורב תחילתו של חוק זה היה בידי המשטרה, ינהגו בו כאילו חוק זה היה בתקפו בעת שהגיע לידי המשטרה.

(ד) כלי יריה שהמשטרה מסרה אותו לסוחר מורשה לפני תחילתו של חוק זה וביום תחילתו של חוק זה עודנו מוחזק בידי הסוחר, ינהגו בו, עד תום שלושה חודשים מיום פירסום חוק זה ברשומות, כאילו חוק זה לא נתקבל.

סוחר מורשה כתום שלושה חודשים מיום ההחלטה, והכל אם לא עשה בעל כלי היריה אחת מאלה תוך שלושת החודשים האמורים; (2) בסיפה, במקום "תקופת השנה" יבוא "התקופה".

(ב) במקום סעיף 14א(ב) לחוק העיקרי יבוא:
" (ב) הגיע כלי יריה לידי המשטרה בנסיבות כאמור בסעיף קטן (א) אולם בעלו אינו ידוע, תפעל המשטרה בשקידה סבירה לגילוי הבעל, ואם לא נמצא תוך שלושה חודשים רשאית היא לחלטו לטובת המדינה או להשמידו."

113. הוספת סעיפים 14—21ד

אחרי סעיף 14א לחוק העיקרי יבוא:

"114. מכירה על-ידי סוחר מורשה

(א) סוחר מורשה חייב לקבל לידיו כלי יריה שהמשטרה מסרה לו לפי סעיף 14א, והוא רשאי למכרו, אולם ארבע-עשר יום לפחות לפני המכירה עליו להודיע לבעל כלי היריה, במכתב בדואר רשום, על כוונתו למכור את כלי היריה ואת המחיר שבעדתו לדרוש בעדו.

(ב) בעל כלי יריה שקיבל הודעה כאמור רשאי תוך התקופה האמורה להציג לסוחר המורשה רשיון ברי-תוקף לכלי היריה ולקבלו, או להציע לסוחר המורשה אדם המוכן לקנות את כלי היריה במחיר שנקב הסוחר או גבוה ממנו, והסוחר ימכור לפי זה את כלי היריה, ובלבד שיש בידי הקונה רשיון להחזיק כלי היריה.

(ג) מכר סוחר מורשה כלי יריה שמסרה לו המשטרה, ישלם את פדיון המכר לבעל כלי היריה לאחר ניכוי דמי עמילות בשיעור שקבע שר הפנים בצו, ויודיע על המכירה למשטרה.

(ד) סוחר מורשה רשאי להחזיר למשטרה כלי יריה שנהגו כלי יריה שהיא מסרה לו, והמשטרה רשאית לחלט את כלי היריה לטובת המדינה או להשמידו.

114. מסירת כלי יריה למשמורת

(א) בעל כלי יריה רשאי למסור את כלי היריה למשמורת אצל סוחר מורשה לכל תקופה קצובה שיודיע עליה, ובלבד שיש לו עליו רשיון; הסוחר המורשה רשאי לדרוש שדמי המשמורת, בשיעור שקבע שר הפנים בצו, ישולמו מראש, או שיובטח תשלומם.

י. תיקון תקנון הכנסת

31, 32 והוראות התקנון לענין סדרי הדיון בנושאים אים השונים וסדרי עדיפותם, ויודיע עליו לחברי הכנסת לא יאוחר מיום ו' שלפני אותו שבוע.

31. סדרי קביעת סדרי-היום

(א) סדרי-היום לישיבות הכנסת, בשניים משלושת ימי השבוע, לרבות שינויים ותוספות, ייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת על-פי הצעות הממשלה.

(ב) ישיבה אחת לשבוע, ביום האחרון שב,

1. תיקון סעיף 15

בסעיף 15 (א) לתקנון הכנסת (להלן — התקנון) אחרי המלים "על העברת הצעת חוק" יבוא "או נושא של הצעה לסדרי-היום של חבר הכנסת".

2. החלפת הסעיפים 30—34

במקום הסעיפים 30—34 לתקנון יבוא:

"30. קביעת סדרי-היום העבועי

יושב-ראש הכנסת יקבע את סדרי-היום העבועי לישיבות הכנסת על-פי האמור להלן בסעיפים

הכנסת יקויים עליה דיון כעבור 24 שעות משעת מסירת הדישה ליושב-ראש הכנסת; אולם רשאי אית הממשלה לדרוש שדיון על-פי דישה כאמור יידחה ל-48 שעות נוספות.

3. תיקון סעיף 35

בסעיף 35 לתקנון, אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:
 "(ד) על הדיון לפי סעיף זה לא יחולו הוראות הפרק החמישי: הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת."

4. הוספת פרק חמישי

הפרקים החמישי עד השביעי של חלק ב' לתקנון יסומנו כפרקים השישי עד השמיני, לפי הסדר, ולפניהם יבוא:

"פרק חמישי: הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת"

71א. הצעה לסדר-היום

חבר הכנסת רשאי להציע לכנסת לכלול בסדר-יומה דיון בנושא פלוני (בתקנון זה - הצעה לסדר-היום); סדרי הדיון בהצעה יהיו לפי פרק זה.

71ב. הגשת הצעה לסדר-היום

הצעה לסדר-היום תוגש ליושב-ראש הכנסת בלשכתו במשכן הכנסת, בכתב או במברק, לא יאוחר משעה 12 ביום ב' בשבוע שבו עומדת להתקיים הישיבה שנועדה לדיון בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת; הצעה שהוגשה לאחד מועד זה לא תיכלל ברשימת ההצעות שיובאו לדיון באותו שבוע.

71ג. דברי הסבר

המגיש הצעה לסדר-היום יביא עם הגשתו דברי הסבר קצרים על מהות ההצעה.

71ד. אישור יושב-ראש הכנסת

(א) הצעה לסדר-היום טעונה אישור יושב-ראש הכנסת והוא רשאי שלא לאשר אותה אם תכנה או גיסוחה כוללים אחד מאלה:

- (1) גוסח ההצעה משתמע ממנו עלבון לא-דם או חריצת משפט נגד אדם;
- (2) עניין העומד לדיון בכנסת באותו שבוע, או שעמד לדיון, או שהוצע כהצעה לסדר-היום תוך ארבעה שבועות שקדמו למועד הגשת ההצעה, אלא אם בינתיים חלו שינויים המצדיקים דיון מחדש באותו עניין;
- (3) עניין מסויים התלוי ועומד להכרעה בבית-משפט.

(ב) חבר כנסת שהצעתו לסדר-היום לא אושרה רשאי לערער לפני ועדת הכנסת והחלטתה תהיה סופית.

71ה. העברת ההצעה לוועדה

(א) ראה יושב-ראש הכנסת, לאחר שהתנייע עם ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, שהעלאת הצעה לסדר-היום והדיון בה במליאת הכנסת עלולים לפגוע בבטחון המדינה, ביחסי החוץ שלה או בפעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות, רשאי הוא לקבוע כי הדיון בהצעה יתקיים בוועדה, ומשקבע יודיע על כך בישיבה השבועית של יושב-ראש הכנסת והסגנים.

תוקדש לדיון בהצעות לסדר-היום או בהצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת; אולם רשאים היושב-ראש והסגנים לקבוע לדיון זה מועד אחר באותו שבוע, או בשבוע שלאחריו, והודעה על כך תינתן לחברי הכנסת.

(ג) הוראת סעיף (ב) לא תחול על השבוע הראשון של כל כנס ועל שלושת השבועות האחרונים של כנס החורף כשמתקיימים בהם דיונים והצבעות על התקציב השנתי.

(ד) בשתי ישיבות בכל שבוע יינתנו תשובות על שאילתות; את הישיבות והמועדים שבהם יינתנו התשובות יקבעו יושב-ראש הכנסת והסגנים; ההדעה על מתן תשובות לשאילתות תינתן לחברי הכנסת לפני פתיחת הישיבה.

(ה) קבע יושב-ראש הכנסת ישיבה נוספת לפי סעיף 26(ב), יקבע את סדר-יומה.

32. זכויות קדימה בסדר-היום

(א) בכל ישיבה תהא זכות קדימה להודעה של הממשלה, להצעות לסדר-היום של חברי הכנסת שדחיותן אושרה לפי הוראות סעיפים 71ט-71ז, לנושאים שהכנסת החליטה לכלול בסדר-יומה על-פי הצעות דחופות לסדר-היום של חברי הכנסת וכן לנושאים שהחוק או התקנון מחייבים דיון או הצבעה בהם בכנסת.

(ב) הוגשה הצעת אי-אמון לממשלה על-פי סעיף 35(א) לתקנון וביקשה הממשלה למסור, במועד שנועד לדיון בהצעה, הודעה דחופה בע"פ לת חשיבות מיוחדת, תימסר ההודעה באישור יושב-ראש הכנסת לפני הדיון בהצעה ובלבד שלא יתקיים דיון על ההודעה מיד לאחר מסיירתה.

(ג) קריאה שנייה ושלישית של הצעות חוק שהוגחו על שולחן הכנסת תהיה על-פי הוראות סעיפים 99 ו-103.

(ד) נושאים שהכנסת החליטה לכלול אותם בסדר-יומה על-פי הצעות רגילות לסדר-היום, ועניינים המובאים למליאת הכנסת מן הוועדות שלה לפי סעיף 85(ב), יידונו במועד שקבע יושב-ראש הכנסת תוך שלושה חודשים מיום קבלת ההחלטה.

33. הצעות הממשלה והצעות חברי הכנסת

(א) בישיבה שיועדה לדיון בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת ואין לפניו הצעות שאושרו לפי סעיף 71ד, או שנותר בה זמן אחרי גמר הדיון בהצעות שלפניה, תמשיך הכנסת לדון בסדר-היום שנקבע על-פי סעיף 31(א).

(ב) בישיבה שיועדה לדיון בהצעות הממשלה ולא היו לפני הכנסת נושאים שנקבעו על-פי הצעותיה, תמשיך הכנסת לדון בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת שאושרו לפי סעיף 71ד, או בהצעות חוק של חברי הכנסת, בכפוף להוראות סעיף 109.

34. הודעות הממשלה

הממשלה רשאית בכל עת למסור בכנסת הודעה או הצהרה, ולפי דרישתם של שלושים חברי

ההצעה בו ביום, אם החליטו על כך יושב-ראש הכנסת והסגנים באישור ועדת הכנסת.

171. הכרעת ועדת הכנסת בעניין דחיפות הצעות

(א) הצעה שלא אושרה כדחופה, יעביר אותה יושב-ראש הכנסת, לפי בקשת חבר הכנסת שהגיש אותה, להכרעת ועדת הכנסת בדבר דחיפותה, והיא תדון בכך כסעיף ראשון בשיבתה הקרובה.

(ב) קבעה ועדת הכנסת שההצעה דחופה, תיזון ההצעה בכנסת באותו שבוע, בכפוף לאמור בסעיף 171.

171. הצעות לסדר-היום מאת רוב חברי הכנסת

(א) הגישו חברי כנסת מסיעות שונות הצעות לסדר-היום בנושא אחד, או הצעות שונות באותו עניין, ומספר חברי יושב-ראש הכנסת והסגנים לרוב בנכונות, רשאים יושב-ראש הכנסת והסגנים לרבות את הנושא כאילו החליטה הכנסת לדון בו בעקבות הצעה לסדר-היום, והנושא יכלול בסדר-היום של הכנסת.

(ב) מועד הדיון בנושא לפי סעיף קטן (א) ייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת תוך הודעה, ואם עמדה הכנסת לצאת לפגרה לפני תום המועד האמור, רשאי יושב-ראש הכנסת, בהסכמת המציעים, לקבוע מועד מאוחר יותר לדיון, ובאין הסכמה בין המציעים תחליט על המועד ועדת הכנסת.

(ג) הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יחולו גם לגבי הצעות דחופות שדחיפותן אושרה על-ידי יושב-ראש הכנסת והסגנים, אלא שהדיון בכנסת ייערך באותו שבוע שבו הוגשו ההצעות, בכפוף לאמור בסעיף 171.

(ד) על סדרי הדיון לפי סעיף זה יחולו הוראות סעיף 51(3) (ג).

(ה) הצעה לפי סעיף זה לא תבוא במניין ההצעות שסיעה רשאית להגישן על-פי סעיף 171.

171. הודעת הממשלה

אישור יושב-ראש הכנסת הצעה לסדר-היום, יודיע על כך לממשלה והממשלה תודיע אם בדצונה להביע דעתה על ההצעה.

171. סדר הדיון בהצעות לסדר-היום

(א) בשיבת הכנסת שנועדה לדיון בהצעות לסדר-היום ינמק בעל הצעה, או חבר אחר מסיעתו, את הצעתו תוך זמן שלא יעלה על 15 דקות; הוגשה הצעה על-ידי מספר חברי כנסת יחד, ינמק את ההצעה אחד מהם.

(ב) אחרי ההנמקה לפי סעיף קטן (א) רשאי חבר הממשלה, המדבר בשמה, להציע שהנושא המוצע ידון בכנסת או שיידון בוועדה של הכנסת, או שלא יכלול בסדר-היום של הכנסת.

(ג) הציע חבר הממשלה שהנושא המוצע לא יכלול בסדר-היום, רשאי אחד מחברי הכנסת, בין מסיעתו של בעל ההצעה ובין שאינו מסיעתו,

(ב) קבע יושב-ראש הכנסת לפי סעיף קטן (א) שהדיון בהצעה יתקיים בוועדה, תשמע הוועדה את המציע ותחליט אם הנושא יכלול בסדר-היום או לא. החליטה הוועדה לכלול את ההצעה בסדר-היום, יהא דין ההצעה כדין עניין שמסרה הכנסת לדיון בוועדה זו והדיון בה יהא לפי הוראות הפרק השישי.

(ג) על הצעה שהוחלט לדון בה בוועדה לפי סעיף קטן (א) לא יחולו הוראות הסעיפים 171 עד 171, והוועדה תדון בהצעה לפי סעיף קטן (ב) באחת משתי השיבות הקרובות של הוועדה.

(ד) הצעה שנוגה בוועדה על-פי סעיף זה תבוא במניין ההצעות שסיעה רשאית להגישן על-פי סעיף 171.

171. סדר-היום לשיבה שנועדה לדיון בהצעות לסדר-היום

(א) יושב-ראש הכנסת והסגנים יקבעו את סדר-היום לשיבה שבה ידונו בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת, בהתחשב עם גודל הסיעות שעמן נמנים בעלי ההצעות.

(ב) היו ההצעות בנושא דומה יידונו לפי סדר הגשתן.

171. קביעת מספר הצעות לסדר-היום לשיבה

(א) ועדת הכנסת תקבע את מספר ההצעות לסדר-היום והצעות חוק פרטיות שכל סיעה רשאית להגיש במשך מושב פלוני בהתאם לגדלן של הסיעות, ואולם היא תיתן אפשרות גדולה יותר, בשיעור שייראה לה, לשיעות שאינן מיוצגות בממשלה.

(ב) הצעה שנוגה כהצעה דחופה כאמור בסעיף 171 לא תבוא במניין לעניין סעיף זה.

171. הצעה דחופה

חבר הכנסת המגיש הצעה לסדר-היום רשאי לבקש שהצעתו תעמוד לדיון דחוף בכנסת (להלן - הצעה דחופה); הצעה דחופה תוגש ליושב-ראש הכנסת, בכתב או במברק, בלשכתו במשכן הכנסת.

171. אישור דחיפותן של הצעות לסדר-היום

(א) דחיפותה של הצעה טעונה אישורם של יושב-ראש הכנסת והסגנים.

(ב) הצעה לסדר-היום תאושר כהצעה דחופה אם יושב-ראש הכנסת והסגנים קבעו:

- (1) שהדיון בהצעה בכנסת עשוי למנוע מעשה או מחלל שאינם ניתנים לתיקון, או
- (2) אם לדעת היושב-ראש והסגנים יש בנשוא עניין דחוף לציבור.

171. מועד הדיון בהצעות דחופה

(א) הצעה שאושרה כדחופה תידון בכנסת בשבוע שבו הוגשה ובמועד שקבעו יושב-ראש הכנסת והסגנים.

(ב) הוגשה הצעה ביום האחרון שבו מקיימת הכנסת ישיבות בשבוע פלוני, או ביום האחרון של השבוע האחרון לכנס של הכנסת, תידון

בעה בעד או נגד; היו מספר הצעות באותו נושא, או הצעות שונות באותו עניין, רשאי היושב-ראש להעמיד להצבעה את כל ההצעות או חלק מהן בבת-אחת, או כל אחת בנפרד, אולם יעמיד הצעה להצבעה בנפרד, אם דרשו זאת המציע או אחת הסיעות בכנסת.

71ט. דחיית הצבעה בעניין הצעות לסדר-היום

ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה ובעל ההצעה הסכים לכך, ישאל יושב-ראש הישיבה אם יש התנגדות להשהיה, ורשאי חבר הכנסת להתנגד להשהיה ללא הנמקה; היתה התנגדות כאמור, יעמיד היושב-ראש את עניין ההשהיה להצבעה; החליטה הכנסת בעד ההשהיה, יקבעו יושב-ראש הכנסת והסגנים את המועד להצבעה ויודיעו על כך מראש לחברי הכנסת; לא יהיה בנושא זה דיון נוסף בכנסת לפני הצבעה זו.

71ז. הדיון בנושא שהכנסת החליטה לדון בו

החליטה הכנסת לכלול בסדר-יומה הצעה לסדר-היום, ייכלל הנושא בסדר-היום של הכנסת, והיו-שב-ראש - לאחר התייעצות עם הממשלה - יקבע את מועד הדיון בהתאם לסמכותו לפי סעיף 30.

71ח. קביעת ועדה לדיון בנושא להצעה לסדר-היום

החליטה הכנסת שהנושא של הצעה לסדר-היום יידון בוועדה של הכנסת, אך לא קבעה את הוועדה, אם משום שהוצעו ועדות שונות או שלא הוצעה ועדה מסויימת, תקבע ועדת הכנסת את הוועדה שתדון בנושא, ומשקבעה אותה, יודיע על כך יושב-ראש ועדת הכנסת מעל דוכן הכנסת.

71ט. חזרה מהצעה לסדר-היום

(א) חבר הכנסת רשאי לחזור בו מהצעתו בכל עת לפני ההצבעה לפי סעיף 71ז, ואם חזר בו, תוסר ההצעה מסדר-יומה של הכנסת.

(ב) ביקש חבר הכנסת לחזור בו מהצעתו לא-חר שהכנסת החליטה לכלול את הנושא המוצע בסדר-יומה, יודיע על כך ליושב-ראש הכנסת; יושב-ראש הכנסת יודיע על הבקשה לכנסת והיא תחליט, ללא הודעה נוספת או דיון, אם להסיר את ההצעה מסדר-היום.

(ג) ביקש חבר הכנסת לחזור בו מהצעתו לאחר שהכנסת החליטה שהנושא המוצע יידון בוועדה של הכנסת, יודיע על כך ליושב-ראש הוועדה הדנה בעניין; יושב-ראש הוועדה ימסור על הבקשה לכנסת, אם הסכימה הוועדה על כך; הכנסת תחליט בבקשה ללא הודעה נוספת או דיון.

71י. זכות דיבור לשרים

שר שהביע דעת הממשלה על הצעה לסדר-היום, וכל שר הנוגע בדבר, רשאי בכל שלב משלבי הדיון, על-פי פרק זה, ליטול את רשות הדיבור כדי להעמיד עובדות, שהוזכרו בדיון, על תיקונו.

להציע שהנושא יידון בוועדה של הכנסת; הציע חבר הממשלה שהנושא יידון בוועדה של הכנסת, רשאי אחד מחברי הכנסת להציע שלא ייכלל בסדר-היום של הכנסת.

(ד) לא ביקשה הממשלה להביע דעתה בנושא המוצע, או שחבר הממשלה הציע שהנושא יידון בכנסת, רשאי אחד מחברי הכנסת להציע שהנושא לא ייכלל בסדר-היום של הכנסת; ורשאי אחד מחברי הכנסת - בין מסיעתו של בעל ההצעה ובין שאינו מסיעתו - להציע שהנושא יידון בוועדה של הכנסת.

(ה) הציע חבר הממשלה שהנושא המוצע יידון בכנסת או יידון בוועדה של הכנסת, ינמק הצעתו בשיעור זמן שלא יעלה על 15 דקות.

(ו) הציע אחד מחברי הכנסת שהנושא המוצע לא ייכלל בסדר-היום של הכנסת, ינמק הצעתו בשיעור זמן שלא יעלה על 5 דקות; ואם הציע שהנושא המוצע יידון בוועדה של הכנסת, ינמק הצעתו בשיעור זמן שלא יעלה על 5 דקות.

71טו. מספר הצעות בעניין הצעה לסדר-היום

ביקשו מספר חברי הכנסת להציע אחת ההצעות האמורות בסעיף 71ד (ג) (ד), תינתן רשות ההנמקה לאחד מהם לפי סדר הגשת בקשותיהם, וזכות הקדימה תהיה לחבר הכנסת שלא מסיעתו של בעל ההצעה לסדר-היום.

71טז. תשובה בעניין מספר הצעות

(א) היו מספר הצעות בנושא אחד או הצעות שונות באותו עניין, רשאי חבר הממשלה לדבר במעמד אחד על ההצעות כולן או על חלק מהן, ולא תחול עליו הוראת סעיף 71ד (ה).

(ב) לא ביקשה הממשלה להביע דעתה על-פי האמור בסעיף קטן (א), או שחבר הממשלה הציע אחת ההצעות האמורות בסעיף 71ד (ב) (ג) - רשאי אחד מחברי הכנסת, בהסכמת יושב-ראש הישיבה, להציע שכל ההצעות, או מקצתן, לא ייכללו בסדר-היום של הכנסת; שי-עור הזמן להנמקת הצעתו לא יעלה על 10 דקות. כן רשאי חבר אחר של הכנסת להציע, שכל ההצעות, או מקצתן, יידונו בוועדה של הכנסת; שיעור הזמן להנמקת הצעתו לא יעלה על 10 דקות.

71יז. הצעה לדיון בוועדה

בעל הצעה לסדר-היום שהצעתו נדחתה על-ידי הכנסת, ולא היה מי שהציע שנושא הצעתו יידון בוועדה, רשאי לחזור ולהציע מיד לאחר הדחייה, שנושא הצעתו יידון בוועדה של הכנסת ורשאי בעל הצעה להציע זאת לפני שהוחלט על הדחייה. הצעה כאמור לא תנומק.

71יח. הצבעות בעניין הצעות לסדר-היום

ההצבעה בעד או נגד הכללתו של נושא בסדר-היום של הכנסת תיערך לאחר הנמקת ההצעה או ההצעות לפי סעיפים 71ד, 71טו, 71טז; לא נחקבל נושא פלוגי, והוצע לדון בו בוועדה של הכנסת, יעמיד יושב-ראש הישיבה הצעה זו להצ-

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה), תשל"א-1971

שים לו לצרכי הביקורת, ושיתן לו כל ידיעה או הסבר שידרוש, והעובד חייב להיענות לדרישה כאמור.

170ג. דין-וחשבון המבקר

(א) המבקר יגיש לראש העיריה, אחת לשנה, דין-וחשבון על ממצאי הביקורת שערך; העתק מדין-וחשבון זה, בצירוף הערותיו של ראש העיריה, יימסר לכל חברי המועצה לא יאוחר משלושה חודשים מיום מסירת הדין-וחשבון לראש העיריה.

(ב) המבקר רשאי להגיש לראש העיריה דין-וחשבון על ממצאי הביקורת שערך בכל עת שייראה לו או כאשר יידרש לכך מאת ראש העיריה.

(ג) ראש העיריה ימציא לשד העתק מכל דין-וחשבון של המבקר ושל הערותיו.

170ד. מבקר משותף למספר רשויות מקומיות

בכפוף לאמור בסעיף 180 (א) יכול המבקר לשמש מבקר ביותר מרשות מקומית אחת.

3. תחילה והוראות מעבר

(א) החובה למנות מבקר כאמור בסעיף 1 לחוק זה לא תחול אלא כעבור שישה חודשים מיום פירסומו של חוק זה.

(ב) מי שנתמנה לפני פירסומו של חוק זה להיות מבקר של עיריה, יראו אותו כאילו נתמנה לפי חוק זה.

הסתייגות לחוק הנ"ל

גם לגבי המועצה הדתית שבתחום העיריה וכן לגבי כל תאגיד, מפעל, מוסד, קרן או גוף אשר העיריה משתתפת בתקציבם כדי יותר ממחצית או משתתפת במינוי הנהלתם.

יב. הצעת חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון), תשל"א-1971

2. תיקון סעיף 2 לחוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה), תשל"א-1971

בסעיף 2 לחוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה), תשל"א-1971, במקום "י"א באב תשל"א (2 באוגוסט 1971)" יבוא "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)".

1. תיקון סעיף 167 האמור בסעיף 167 לפקודת העיריות¹ יסומן "א)" ואחריו יבוא:

"(ב) מועצה רשאית למנות מבקר; היה מספר תושבי העיריה 30,000 או יותר, או אם נדרשה לכך מאת השר - חייבת היא למנותו."

2. הוספת סעיפים 170א-170ד

אחרי סעיף 170 לפקודת העיריות יבוא:

"170א. תפקידי המבקר

(א) ואלה תפקידי המבקר:

(1) לבקר את פעולות עובדי העיריה ואת ניהול חשבונות העיריה;

(2) לבדוק אם אופן החזקת הכספים בעיריה, שמירת הרכוש והחזקתו מגיח את הדעת;

(3) לבדוק אם סדרי הבחון והוראות הנהלה הנהוגים בעיריה מבטיחים קיום הוראות החוק, טוהר המידות, יעילות וחסכון.

(ב) הביקורת לפי סעיף קטן (א) תיעשה גם לגבי כל תאגיד, מפעל, מוסד, קרן או גוף אשר העיריה משתתפת בהנהלתם.

(ג) המבקר יפעל לפי הגחיותיו הכלליות של ראש העיריה.

170ב. סמכויות המבקר

המבקר רשאי לדרוש מכל עובד העיריה שימציא לו כל פנקס או מסמך שברשותו, שלדעתו דרו-

לסעיף 2

י. יפרח מציע:

בסעיף 170א, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) הביקורת לפי סעיף קטן (א) תיעשה

יב. הצעת חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון), תשל"א-1971

2. תיקון סעיף 1 לחוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה), תשכ"ט-1969

בסעיף 1 לחוק מועצת הרבנות הראשית (בחירות) (הוראות שעה), תשכ"ט-1969, במקום "י"א באב תשל"א (2 באוגוסט 1971)" יבוא "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)".

1. תיקון סעיף 1 לחוק מועצת הרבנות הראשית (בחירות) (הוראות שעה), תשכ"ט-1969

בסעיף 1 לחוק מועצת הרבנות הראשית (בחירות) (הוראות שעה), תשכ"ט-1969, במקום "י"א באב תשל"א (2 באוגוסט 1971)" יבוא "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)".

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197; ס"ח תשכ"ה, עמ' 127, 215, 263; תשכ"ז, עמ' 16, 56, 74; תשכ"ח, עמ' 10, 53; תשל"א עמ' 6; תשל"א, עמ' 36.

² ס"ח תשכ"ט, עמ' 82.

³ ס"ח 620, תשל"א, עמ' 88.

הסתטיגויות לחוק הנ"ל

- ש. לורנץ מציע:**
 במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "ל" בתשרי תשל"ד (26 באוקטובר 1973)".
- ק. כהנא מציע:**
 במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "ל" באב תשל"ב (10 באוגוסט 1972)".
- א. אבנרי מציע:**
 במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "כ"ד באב תשל"א (15 באוגוסט 1971)".

הוספת סעיף

- ש. לורנץ וק. כהנא מציעים:**
 אחרי סעיף 2 יבוא:

"3. מי שביום י"א באב תשל"א (2 באוגוסט 1971) שימש כרב ראשי לישראל ישמש כנשיא בית-הדין הרבני הגדול וכדיין, על אף האמור בכל חוק אחר, עד לעריכת בחירות למועצת הרבנות הראשית."

י. הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971

(ב) לא יתמנה ממונה לטפל בעניין שהיה בטי-פולו של עורך-הדין אם הוא מייצג בו צד אחר בעניין.

89ג. תקופת המינוי

תקופת המינוי לא תעלה על שנתיים; אולם רשאי בית-המשפט בכל עת, לבקשת הוועד המחוזי, להאריך את תקופת המינוי או לקצרה או להפטיר ממונה מעניין שנתמנה לו; כל עוד המינוי בתקפו לא יהא הממונה רשאי להתפטר מתפקידו אלא ברשות בית-המשפט.

89ד. מעמדו של נאמן

(א) מנהל עזבונו של עורך-הדין, אפוטרופוס עליו או על יורשיו או נאמן אחר על רכושו (להלן - נאמן), שהוא עצמו עורך-דין, לא יטפל בענייניו המקצועיים של עורך-הדין אלא אם נתמנה לממונה.

(ב) נתמנה ממונה לטפל בעניין פלוני, לא יטפל בו עורך-הדין, כל עוד המינוי בתקפו; עורך-הדין והנאמן חייבים להעביר לידי הממונה מס' מכים, פקדונות וחפצים אחרים של לקוחות שהיו ברשות עורך-הדין, אם דרש זאת הממונה.

89ה. סמכות הממונה

דינו של ממונה, בעניינים שנתמנה להם, כדין מי שקיבל את שליחותו מידי לקוחו של עורך-הדין; אולם לא תהא מסמכותו של ממונה לטפל באלה:

- (1) עניין שבו יש לעורך-דין אחר ייפוי-כוח מטעם הלקוח והממונה ידע על כך;
- (2) עניין שבו סירב הלקוח בהודעה בכתב שהממונה יטפל בו.

לסעיף 1

ב. צ. קשת מציע:

במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "י"ב בכסלו תשל"ב (30 בנובמבר 1971)".

ש. לורנץ מציע:

במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "ל" בתשרי תשל"ד (26 באוקטובר 1973)".

ק. כהנא מציע:

במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "ל" באב תשל"ב (10 באוגוסט 1972)".

א. אבנרי מציע:

במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "כ"ד באב תשל"א (15 באוגוסט 1971)".

לסעיף 2

ב. צ. קשת מציע:

במקום "ט"ו בשבט תשל"ב (31 בינואר 1972)"
 יבוא "י"ב בכסלו תשל"ב (30 בנובמבר 1971)".

1. הוספת פרק שביעי א'

בחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א—1961,¹ אחרי סעיף 89 יבוא:

"פרק שביעי א': ממונה במקום עורך דין במקרים מיוחדים

89א. מינוי ממונה

(א) נפטר עורך-דין או שפרש מן הלשכה או שחברותו בה בוטלה, הושעתה או פקעה, או שנבצר ממנו למלא את תפקידו (בפרק זה - עורך-הדין), ולא הובטח טיפול נאות בענייני לקוחותיו - רשאי בית-המשפט המחוזי (בפרק זה - בית-המשפט), לבקשת הוועד המחוזי, למנות חבר הלשכה בהסכמתו להיות ממונה על ענייניו המקצועיים של עורך-הדין ולטפל בהם.

(ב) הבקשה תובא לידיעתם של לקוחות עורך-הדין בדרך שתיראה לוועד המחוזי.

(ג) עורך-הדין, אפוטרופוסו או מי שנכסיו של עורך-הדין מוקנים לו, יהיו המשיבים בבקשה.

(ד) ראה בית-המשפט שקיום הליכי סדר הדין בדרך הרגילה עלול לגרום נזק שאין לו תקנה או נזק חמור, רשאי הוא בכל עת שלאחר הגשת הבקשה ליתן כל סעד ביניים שיש בו כדי לשמור על ענייניהם של לקוחות עורך-הדין, לרבות מינוי ממונה זמני; והוא יכול לעשות כן על-פי צד אחד בלבד.

89ב. המינוי כללי או מסוייג

(א) המינוי יכול שיהיה כללי לכל ענייניו המקצועיים של עורך-הדין, או מסוייג לסוגי עניינים או לעניינים מסויימים.

¹ ס"ח תשכ"א, עמ' 178; תשכ"ב, עמ' 15; תשכ"ג, עמ' 66, 145; תשכ"ה, עמ' 25; תשכ"ה, עמ' 12.

לעורך-הדין או לגאמן, לפי העניין, בניכוי השכר וההוצאות המגיעים לממונה בעד פעולות שעשה; בית-המשפט יקבע את גובה שכר טרחתו של הממונה.

(ב) לא היה בשכר הטרחה וההוצאות שקיבל הממונה כדי לכסות את השכר המגיע לו, ושילמו הלקוחות לעורך-הדין שכר טרחה והוצאות של פעולות שעשה הממונה, חייבים עורך-הדין או הגאמן, לפי העניין, להשלים את שכרו מתוך הסכומים ששילמו הלקוחות כאמור.¹

189. הודעה ללקוח

ממונה יודיע על מינויו, סמוך ככל האפשר ליום המינוי, ללקוחו של עורך-הדין אשר בעניינו הוס-מך לטפל.

189. הודעה לערכאה שיפוטית

ייצג עורך-הדין בעל דין בהליך משפטי, יודיע הממונה על מינויו לערכאה שבפניה מתנהל ההליך המשפטי.

189. שכר טרחה והוצאות

(א) שכר טרחה והוצאות שקיבל ממונה יועברו

י' הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א-1971

החיקוקים המפורטים בתוספת, יהיה כדין עובדו של המאמן, ואם היה המאמן שכירו של אחד יראו את האחד כמעבידו של המתמחה; סעיף זה אינו חל על חייל המתמחה בצבא הגנה לישראל.

(ב) שר המשפטים, באישור ועדת העבודה של הכנסת, רשאי לשנות את התוספת, להוסיף עליה ולגרוע ממנה.²

4. תוספת תוספת

אחרי סעיף 113 לחוק העיקרי תבוא תוספת זו:

"תוספת"

(סעיף 41א)

- (1) חוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963²;
- (2) חוק שירות התעסוקה, תשי"ט-1959³;
- (3) חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), תש"ט-1949⁴;
- (4) חוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959⁵;
- (5) חוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963⁶;
- (6) חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), תשל"ל-1970⁷;
- (7) חוק שירות המדינה (סיווג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), תשי"ט-1959⁸.

1. תיקון סעיף 29

בסעיף 29 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961¹ (להלן - החוק העיקרי), אחרי פסקה (1) יבוא:

"(א1) שופט של בית-דין לעבודה";

2. החלפת סעיף 30

במקום סעיף 30 לחוק העיקרי יבוא:

"30. ביטול אישור

הלשכה רשאית, לאחר שנתנה לחבר הלשכה הזדמנות לטעון טענותיו לפניה, לבטל אישור שניתן לפי סעיף 29(4) אם נתקיימה אחת מאלה:

- (1) הלשכה נוכחה, על-פי קובלנה של ועד מחוזי, היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה, שהחבר לא מילא כראוי את תפקידו כמאמן;
- (2) החבר הורשע על-ידי בית-דין משמעתי ולאור הרשעתו סבורה הלשכה שאין הוא ראוי לשמש מאמן.

3. תוספת סעיף 41א

אחרי סעיף 41 לחוק העיקרי יבוא:

"41א. דין מתמחה כדין עובד

(א) דינו של מתמחה, לכל דבר ועניין למעט

¹ ס"ח תשכ"א, עמ' 178; תשכ"ב, עמ' 15; תשכ"ג, עמ' 66, 145; תשכ"ה, עמ' 25; תשכ"ה, עמ' 12.
² ס"ח תשכ"ג, עמ' 136.
³ ס"ח תשי"ט, עמ' 32.
⁴ ס"ח תשי"ט, עמ' 13.
⁵ ס"ח תשי"ט, עמ' 87.
⁶ ס"ח תשכ"ג, עמ' 50.
⁷ ס"ח תשי"ל, עמ' 65.
⁸ ס"ח תשי"ט, עמ' 190.

טו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות בלו

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט-1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א-1971², שכתוצאה מהן הוגדל בלו או הוטל בלו על סחורה שהיתה פטורה ממנו.

טז. החלטה בדבר אישור הוראות המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958³, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על מח-

יז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958⁴, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום על גז נפט

יח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט-1949⁵, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת

יט. הצעת חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971

ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון.

1. תיקון חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי-נפש ונעדרים), תשט"ו-1955⁶, בסעיף 9, בסופו יבוא "וכן פקיד סעד ראשי; בדרך כלל או לעניין מסויים; חלק פקיד סעד על הנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון".

2. תיקון חוק שירותי סעד בחוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958⁷, האמור בסעיף 13 יסומן (א) ואחריו יבוא:

"(ב) שר הסעד ימנה לעניין חוק זה פקיד סעד ראשי; פקיד הסעד יפעלו לפי הנחיותיו של פקיד סעד ראשי, בדרך כלל או לעניין מסויים; חלק פקיד סעד על הנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון".

3. תיקון חוק הנוער (טיפול והשגחה), תשי"ך-1960⁸, בסעיף 30, במקום "הוא ימנה פקיד סעד ראשי ופקידי סעד לעניין חוק זה" יבוא "הוא ימנה לעניין חוק זה פקיד סעד ראשי ופקידי סעד אשר יפעלו לפי הנחיותיו של פקיד סעד ראשי, בדרך כלל או לעניין מסויים; חלק פקיד סעד על הנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון".

4. תיקון חוק ההגנה על חוסים, תשכ"ו-1966⁹, בסעיף 15, בסופו יבוא "אשר יפעלו לפי הנחיותיו של פקיד

1 ס"ח 19, תש"ט, עמ' 154; ס"ח 303, תשי"ך, עמ' 18.
2 ק"ת 2720, תשל"א, עמ' 1416.
3 ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ל, עמ' 49.
4 ק"ת תשל"א, שיעורי מק"ח 21, עמ' 916.
5 ס"ח תשי"ט, עמ' 18; תשכ"ד, עמ' 175; תשכ"ו, עמ' 31; תשכ"ז, עמ' 21.
6 ק"ת תשל"א, שיעורי מק"ח 21, עמ' 917.
7 ס"ח תשט"ו, עמ' 126.
8 ס"ח תשי"ח, עמ' 103; תשכ"ה, עמ' 291.
9 ס"ח תשי"ך, עמ' 52; תשכ"ה, עמ' 223.
10 ס"ח תשכ"ו, עמ' 56.

התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון."

6. תיקון חוק אימוץ ילדים

בחוק אימוץ ילדים, תש"ך-1960², בסעיף 35, במקום הסיפה ההל מהמלים "שר הסעד יסמך" יבוא "מבין פקידי הסעד יסמך שר הסעד לעניין חוק זה פקיד סעד ראשי ופקידי סעד, אשר יפעלו לפי הנחיותיו של פקיד סעד ראשי, בדרך כלל או לעניין מסויים; חלק פקיד סעד על ההנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון."

סעד ראשי, בדרך כלל או לעניין מסויים; חלק פקיד סעד על ההנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון."

5. תיקון חוק הסעד (טיפול במפגרים)

בחוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969¹, במקום סעיף 21 (ג) יבוא:

"(ג) שר הסעד ימנה לצורך חוק זה פקיד סעד ראשי, ופקידי סעד אשר יפעלו לפי הנחיותיו של פקיד סעד ראשי, בדרך כלל או לעניין מסויים; חלק פקיד סעד על ההנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים

כ. הצעת חוק המיטלטלין, תשל"א-1971

המיטלטלין שהבעלות בהם עברה לפי אותה הוראה; היו המיטלטלין הטפלים משועבדים, יחול השיעבוד על החיוב שחב בו בעל המיטלטלין העיקריים.

(ג) נתחלף משכון מכוח סעיף זה, על הצדדים לעשות, לפי דרישת הנושה, את הפעולות הדרושות לפי חוק המשכון, תשכ"ז-1967³, כדי שכוחו של המשכון יהא יפה כלפי נושים אחרים של החייב.

(ד) לעניין סעיפים קטנים (א) ו-(ב) דין עיקול כדין שיעבוד.

6. עיבוד

הוראות סעיפים 4 ו-5 יחולו, בשינויים המחוייבים, גם כשאדם גורם בעבודתו לשינוי במיטלטלין של אחר; במקרה זה יראו את שווי העבודה כשוים של מיטלטלין.

7. הפקרה

הבעלות במיטלטלין פוקעת כשבעלם מוציא משליטתו תוך כוונה להפקירם.

8. הגנת הבעלות וההחזקה

סעיפים 15 עד 20 לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969⁴, יחולו גם על הגנת הבעלות וההחזקה במיטלטלין.

9. שיתוף

(א) מיטלטלין שהם של כמה בעלים, בעלותו של כל אחד מהם לפי חלקו בשיתוף מתפשטת על מלוא המיטלטלין ואין לשום שותף חלק מסויים בהם.

(ב) חלקיהם של כל אחד מהשותפים במיטלטלין, חזקה שהם שווים.

(ג) הסכם בין השותפים בדבר גיהול המיטלטלין המשותפים והשימוש בהם ובדבר זכויות השותפים וחובותיהם בכל הנוגע למיטלטלין (להלן - הסכם שיתוף) כוחו יפה גם כלפי אדם שנעשה שותף לאחר מכן וכלפי כל אדם אחר, ובלבד שהשותף או האחר ידע או היה עליו לדעת על קיום ההסכם ותנאיו.

1. הגדרות

בחוק זה, "מיטלטלין" - נכסים מוחשיים, חוץ ממקרקעין.

2. בעלות

הבעלות במיטלטלין היא הזכות להחזיק ולהשתמש בהם ולעשות בהם כל דבר וכל עיסקה, בכפוף להגבלות לפי דין או לפי הסכם.

3. זכייה מן ההפקר

מיטלטלין שאין להם בעל יכול כל אדם, בכפוף לכל דין, לרכוש את הבעלות בהם בתפישתם תוך כוונה לזכות בהם.

4. חיבור ועירוב

(א) נתחברו או נתערבבו מיטלטלין של אחד עם מיטלטלין של אחד עד שאין לזהותם או להפרידם, או שהפרדתם היתה כרוכה בנזק בלתי-סביר או בהוצאות בלתי-סבירות (להלן - מיטלטלין מחוברים), יהיו המיטלטלין המחוברים בבעלותם המשותפת של שניהם כל אחד בשיעור שווים של מיטלטלין ערב החיבור.

(ב) היו מיטלטלי האחד עיקר ומיטלטלי האחר טפל, תעבור הבעלות במיטלטלין הטפלים לידי בעל המיטלטלין העיקריים, והוא חייב לשלם לחברו את הסכום שזכה בו ברכישת המיטלטלין הטפלים.

(ג) הוראות סעיף זה יחולו באין הסכם אחר בין הצדדים; אין בהן כדי לגרוע מזכות לפיצויים או מתרופה אחרת בשל החיבור.

5. דין שיעבוד במיטלטלין מחוברים

(א) היו המיטלטלין של אחד הבעלים המשותפים האמורים בסעיף 4 (א) משועבדים ערב החיבור, יחול השיעבוד על חלקו במיטלטלין המחוברים.

(ב) היו המיטלטלין העיקריים האמורים בסעיף 4 (ב) משועבדים ערב החיבור, יחול השיעבוד גם על

¹ ס"ח תשכ"ט, עמ' 132.

² ס"ח תש"ך, עמ' 96; תשכ"ט, עמ' 250.

³ ס"ח תשכ"ז, עמ' 48.

⁴ ס"ח תשכ"ט, עמ' 259.

סעיף זה גם עליו; כן יחולו הוראות סעיף זה על עיכבון על-פי הסכם, כשאין בהסכם הוראות אחרות לעניין הגדון.

12. עיסקאות נוגדות

התחייב אדם להקנות לחברו בעלות או זכות אחרת במיטלטלין, ולפני שמסר לו את המיטלטלין או הקנה לו את הזכות חזר והתחייב עם אדם אחר בהקניה גו' גדת, זכותו של הראשון עדיפה, אך אם השני התקשר בעסקה וקיבל את המיטלטלין או את הזכות בתום-לב ובתמורה - זכותו עדיפה.

13. תחולה

(א) הוראות חוק זה יחולו, ככל שהדבר מתאים לעניין ובשינויים המחוייבים, גם על זכויות.

(ב) הוראות חוק זה יחולו כשאין בחוק אחר הוראות מיוחדות לעניין המדון.

14. תיקון חוק נכסי המדינה, תשי"א-1951

בסעיף 3 לחוק נכסי המדינה, תשי"א-1951,¹ ברישה, במקום "נכס המצוי" יבוא "נכס מקרקעין המצוי".

15. תיקון פקודת הפרשנות

בסעיף 1 לפקודת הפרשנות,² במקום הגדרת "מי-טלטלין" או "טובין" יבוא:

" מיטלטלין" או "טובין" - נכסים מוחשיים, חוץ ממקרקעין; אולם מקום שהמלה "מיטלטלין" או "טובין" באה בחיקוק שניתן לפני תחילת חוק המיטלטלין, תשל"א-1971, תהא משמעו- תהא כמשמעות שהיתה נודעת לה אילולא החוק האמור;".

16. ביטול

הספר השמיני והספר העשירי של המג'לה - בטל-לים.

17. תחילה

חוק זה תחילתו ביום י"ד בשבט תשל"ב (1 בינואר 1972).

(ד) הקנה אחד השותפים לאדם אחר זכות בחלקו במיטלטלין המשותפים, עליו להודיע על כך לשאר השותפים, ואם נעשה הסכם שיתוף, עליו להודיע לאדם האחר על קיום ההסכם ותנאיו.

(ה) באין הוראות אחרות בהסכם שיתוף יחולו הוראות סעיפים 30 עד 33, 34(א), 35 ו-36 לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969, גם על השיתוף במיטלטלין.

10. פירוק השיתוף

(א) כל שותף זכאי בכל עת לדרוש פירוק השיתוף; היתה בהסכם שיתוף תניה השוללת או מגבילה זכות זו, רשאי בית-המשפט לצוות על פירוק השיתוף, על אף התניה, אם נראה לו הדבר צודק בגסיבות העניין.

(ב) פירוק השיתוף יהיה על-פי הסכם בין השותפים, ובאין הסכם - על-פי צו בית-המשפט, ורשאי בית-המשפט לצוות על חלוקת המיטלטלין בעין, או על מכירתם וחלוקת הפדיון, או על דרך אחרת של פירוק השיתוף הנראית לו יעילה וצודקת יותר בגסיבות העניין.

(ג) מכירת המיטלטלין על-פי צו בית-המשפט תהיה בדרך שנמכרים מיטלטלין מעוקלים בהוצאה לפועל, על זולת אם הורה בית-המשפט על דרך אחרת הנראית לו יעילה וצודקת יותר בגסיבות העניין.

11. עיכבון

(א) עיכבון הוא זכות על-פי דין לעכב מיטלטלין כערובה לחיוב עד שיסולק החיוב.

(ב) עלה שווי המיטלטלין המעוכבים על שווי החיוב במידה בלתי-סבירה, זכאי החייב לשיחזור מקצת המיטלטלין אם הם ניתנים להפרדה לחלקים.

(ג) החייב זכאי לשחרר את המיטלטלין מן העיכבון במתן ערובה מספקת אחרת לסילוק החיוב.

(ד) הוציא הנושה ברצונו את המיטלטלין המעוכבים משליטתו, יפקע העיכבון.

(ה) מקום שיש עיכבון במקרקעין, יחולו הוראות

כא. הצעת חוק המכר (תיקון), תשל"א-1971

33. תחולת זכויות על הפדיון

שיעבוד, עיקול וזכות אחרת בנכס המשמשים ערובה לחיוב כספי, ולפי סעיפים 34 או 34א אין להזיקק להם נגד הקונה, יחולו על הפדיון מן המכירה.

2. תיקון חוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967

בחוק ההוצאה לפועל, תשכ"ז-1967,⁴ סעיף 29 וסעיף 40(א) ו-(ב) - בטלים.

1. הוספת סעיפים 34 ו-34ב

בחוק המכר, תשכ"ח-1968,³ אחרי סעיף 34 יבוא:

"34א. מכירה על-ידי רשות

נמכר נכס על-ידי בית-משפט, לשכת הוצאה לפועל או רשות אחרת על-פי דין, עוברת הבעלות לקונה נקייה מכל שיעבוד, עיקול וזכות אחרת בנכס, חוץ מזכות שלפי תנאי המכירה אינה מתבטלת ומזכות שאינה משמשת ערובה לחיוב כספי.

1 ס"ח תשי"א, עמ' 52.

2 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 1, עמ' 2.

3 ס"ח תשכ"ח, עמ' 98.

4 ס"ח תשכ"ז, עמ' 116.

כ.ב. הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א—1971

תחרות אחרת שיש לציבור עניין בקיומן או בתוצאותיהן, דינו — מאסר שלוש שנים.
(ב) לוקח השוחד דינו כדין גותן השוחד."

2. תיקון סעיף 6 בסעיף 6(א) לחוק העיקרי, המלים "לעובד הציבור כאמור בסעיף 1" — יימחקו.

כ.ג. הצעת חוק השכירות והשאלה, תשל"א—1971

6. אי-התאמה המשכיר לא קיים את חיוביו אם מסר לשוכר נכס שבזמן המסירה לא התאים מבחינת סוגו, תיאורו, אי-כותו או תכונותיו או מבחינה אחרת למה שהוסכם בין הצדדים (להלן — אי-התאמה); אולם אין השוכר זכאי להסתמך על אי-התאמה בכל אחת מאלה:

- (1) הוא ידע עליה בעת כריתת החוזה;
- (2) הוא לא הודיע עליה למשכיר זמן סביר לאחר שגילה אותה או, אם הודיע כאמור, לא נתן למשכיר הזדמנות נאותה לבדוק את המושכר; כד; פיסקה זו לא תחול אם ידע המשכיר על אי-התאמה.

7. חובת תיקון המושכר (א) המשכיר חייב, תוך זמן סביר לאחר שקיבל דרישה לכך מאת השוכר, לתקן במושכר, או בנכס שברשותו המושכר את המושכר, כל זכר השולל או המגביל הגבלה של ממש את השימוש במושכר לפי ההסכם או לפי המקובל בנסיבות (להלן — פגם), בין שהפגם היה בזמן מסירת המושכר לשוכר ובין שהתהווה לאחר מכן, זולת פגם שהשוכר אחראי לו לפי חוק השומרים, תשכ"ז—1967², או שתוקונו, לפי ההסכם או לפי המקור בל בנסיבות, אינו חל על המשכיר.

(ב) היה הפגם המושכר מיטלטלין ובשביל השוכר לא נודעת משמעות לזהותו, רשאי המשכיר לקיים את חיובו לפי סעיף זה בדרך של החלפת הנכס בנכס אחר; הוצאות ההחלפה יחולו על המשכיר.

8. העלמה של אי-התאמה או פגם היו אי-התאמת המושכר או הפגם נובעים מעובדות שהמשכיר ידע או שהיה עליו לדעת עליהן בעת כריתת החוזה ולא גילה אותן לשוכר, זכאי השוכר לזכויות לפי סעיפים 6 ו-7 על אף האמור בכל הסכם.

9. תרופות בשל אי-תיקון (א) לא תיקן המשכיר את הפגם תוך זמן סביר לאחר שקיבל על כך דרישה מאת השוכר, רשאי השוכר — (1) לתקן את הפגם ולדרוש מהמשכיר החזרת הוצאותיו הסבירות; (2) להפחית את דמי השכירות, כל עוד לא

1. הוספת סעיף 3 בחוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד), תשי"ב—1952¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי סעיף 3 יבוא: "3א. שוחד בתחרויות

(א) הנותן שוחד בכוונה להשפיע על קיום, או מהלך, או על תוצאות של תחרות ספורט או

פרק א': שכירות

סימן א': הוראות כלליות

1. מהות השכירות שכירות היא זכות שהוקנתה בתמורה (להלן — דמי שכירות), להחזיק בנכס ולהשתמש בו שלא לצמי-תות.

2. תחולה (א) הוראות פרק זה יחולו על שכירות של מקד-קעין ושל מיטלטלין, ובשינויים המחוייבים — גם על שכירות של זכויות.
(ב) הוראות פרק זה יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על שכירות משנה.

(ג) הוראות פרק זה יחולו כשאינן בדין אחר הוראות מיוחדות לעניין הגדון ובאין כוונה אחרת משתמעת מן ההסכם בין הצדדים.

3. פרטים שלא נקבעו בהסכם פרטים של חוזה שכירות שלא נקבעו בהסכם בין הצדדים יהיו לפי הנהוג שהצדדים להסכם ראו אותו כמקובל עליהם בעסקאות קודמות שביניהם, ובאין נהוג כזה — לפי הנהוג שצדדים סבירים רואים אותו כחל בעסקאות מאותו סוג.

4. תום-לב חיוב הנובע מחוזה שכירות יש לקיימו בדרך מקו-בלת ובתום-לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מן החוזה.

סימן ב': חיובי המשכיר

5. המסירה, מועדה ומקומה (א) המשכיר חייב למסור את המושכר לשוכר בהעמדת המושכר לרשותו.

(ב) הוסכם על מסירה תוך תקופה פלונית, רשאי המשכיר לקבוע את מועד המסירה בתוך אותה תקופה; לא הוסכם על מועד המסירה, תהא המסירה זמן סביר לאחר כריתת החוזה; במקרים אלה על המשכיר להודיע לשוכר זמן סביר מראש על מועד המסירה.

(ג) המסירה תהא במקום שבו נמצא המושכר בזמן כריתת החוזה.

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 126; תשי"ז, עמ' 88; תשכ"ג, עמ' 26; תשכ"ד, עמ' 90; תשל"א, עמ' 149.
² ס"ח תשכ"ז, עמ' 52.

החוזה לא ידע השוכר על הנסיבות האמורות בסעיף קטן (א) ולא היה עליו לדעת עליהן, או לא ראה אותן ולא היה עליו לראותן מראש, ולא יכול היה למנוען.

16. שימוש במושכר

השוכר לא ישתמש במושכר אלא לפי המוסכם; אולם אם שימוש זה לא הותנה כשימוש ייחודי, רשאי הוא להשתמש במושכר שימוש אחד, ובלבד שלא יהיה בו משום פגיעה במושכר או הכבדה על המשכיר יותר מאשר לפי המוסכם.

17. בדיקת המושכר ותיקונו בידי המשכיר

השוכר חייב לאפשר למשכיר, בכל עת סבירה, לבדוק את המושכר ולבצע בו תיקונים, ובלבד שהמשכיר יודיע לו על כך זמן סביר מראש וימעיט ככל האפשר בהפרעה לשוכר.

סימן ד': תקופת השכירות

18. תחילת השכירות

תקופת השכירות תתחיל עם מסירת המושכר לשוכר.

19. סיום השכירות

(א) לא הוסכם על תקופת השכירות, או שהצדדים המשיכו לקיימה לאחר תום התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, רשאי כל צד לסיים את השכירות על-ידי מהן הזדעה לצד השני.

(ב) ניתנה הזדעה כאמור בסעיף קטן (א), תסתיים השכירות -

(1) כשנקבעו דמי השכירות בסכום מסוים לתקופות קצובות בתום התקופה המתחילה בסוף מועד לאחר מתן ההזדעה, או כעבור שלושה חודשים לאחר מתן ההזדעה, הכל לפי המועד הקצר יותר;

(2) בכל מקרה אחר - במועד שנקבע לכך בהזדעה, ואם מועד זה היה בלתי-סביר - תוך זמן סביר לאחר מתן ההזדעה.

20. החזרת המושכר

(א) בתום השכירות חייב השוכר להחזיר למשכיר את המושכר והמשכיר חייב לקבלו.

(ב) בשכירות של מקרקעין יוחזר המושכר כשהוא פגוי.

(ג) בשכירות של מיטלטלין יוחזר המושכר במקום שבו נמסר לשוכר.

סימן ה': הנדירות שונות

21. העברת המושכר

המשכיר רשאי להעביר לאחר זכויותיו במושכר; עשה כן, יבוא רוכש הזכויות במקומו של המשכיר בכל הנוגע לחוזה השכירות, אולם כל עוד לא נתן המשכיר לשוכר הזדעה על ההעברה או לא נודע לשוכר עליה ממקור אחר - מופטר השוכר בתשלום דמי השכירות וקיום שאר חיוביו למשכיר.

22. העברת השכירות

השוכר אינו רשאי להעביר לאחר את הוכות להחזיק ולהשתמש במושכר או להשכירו בשכירות משנה, אלא בהסכמת המשכיר; אולם אם לא הסכים המשכיר

תוקן הפגם, לפי היחס שבו פחת שווי השכירות עקב הפגם לעומת שוויה לפי החוזה.

(ב) רצה השוכר לתקן את הפגם, עליו להודיע על כך בכתב למשכיר זמן סביר מראש.

(ג) פגם שתיקונו דחוף עד שאין לדרוש מן השוכר שימתין לתיקונו בידי המשכיר, רשאי השוכר לתקנו כאמור בסעיף קטן (א) (1) בלי דרישה לפי סעיף 7 (א) או הזדעה לפי סעיף קטן (ב).

10. פגם שאין לדרוש תיקונו

היה הפגם תוצאה מנסיבות שבעת כריתת החוזה לא ידע עליהן המשכיר ולא היה עליו לדעת עליהן, או לא ראה אותן ולא היה עליו לראותן מראש, ולא יכול היה למנוען, ותיקון הפגם באותן נסיבות הוא בלתי-אפשרי או שהיה מטיל על המשכיר חיוב השונה באופן יסודי ממה שהוסכם בין הצדדים - לא יהא הפגם עילה לדרישת תיקון, לפיצויים או להחזרת הוצאות כאמור בסעיף 9 (א) (1).

11. שימוש ללא הפרעה

המשכיר חייב לאפשר לשוכר להשתמש במושכר במשך תקופת השכירות לפי המוסכם בין הצדדים ללא הפרעה מצדו או מטעמו.

סימן ג': חיובי השוכר

12. חובת קבלת המושכר

השוכר חייב לקבל את המושכר להחזקתו במועד ובמקום כאמור בסעיף 5.

13. דמי השכירות

(א) השוכר חייב לשלם למשכיר את דמי השכירות.

(ב) לא הוסכם על שיעור דמי השכירות או על דרך קביעתם, ישולמו דמי השכירות שהיו ראויים להשתלם לפי הנסיבות בעת כריתת החוזה.

14. מועד התשלום ומקומו

(א) נקבעו דמי השכירות בסכום מסוים לתקופות קצובות ישולמו, בשכירות מקרקעין - בדאשית כל תקופה, ובשכירות אחרת - בסוף כל תקופה.

(ב) דמי השכירות ישולמו במקום עסקו של המשכיר, ובאין לו מקום עסק - במקום מגוריו.

(ג) לעניין סעיף קטן (ב), דינו של תשלום לזכור-תו של המשכיר באמצעות בנק או הדואר או בכל דרך מקובלת אחרת ומתן הזדעה על כך למשכיר כדין תשלום במקום עסקו של המשכיר או במקום מגוריו.

15. פטור מחובת התשלום

(א) היה הנכס המושכר מקרקעין ונמנע מן השוכר להשתמש בו למטרת השכירות מחמת נסיבות הקשורות במושכר או בדרכני הגישה אליו והשוכר לא ביטל את החוזה בשל כך, פטור הוא מתשלום דמי השכירות בעד הזמן שהשימוש נמנע כאמור; המשכיר רשאי, כעבור זמן סביר בנסיבות העניין, לבטל את החוזה, זולת אם הודיע לו השוכר לפני כן שהוא מוותר על הפטור מתשלום דמי השכירות.

(ב) הפטור האמור יחול רק אם בעת כריתת

29. סיום השאילה

(א) המשאיל רשאי לבטל את חוזה השאילה כל עוד לא מסר את המושאל לשואל, והוא רשאי לסיים את השאילה בתוך תקופתה אם מת השואל או אם המושאל דרוש למשאל לצורך עצמו, והכל בהודעה לשואל זמן סביר מראש.

(ב) לא הוסכם על תקופת השאילה, או שהצדדים המשיכו לקיימה לאחר תום התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, רשאי כל צד לסיים את השאילה על-ידי מתן הודעה לצד השני זמן סביר מראש.

30. העברת השאילה

השואל אינו רשאי להעביר לאחר את הזכות להחזיק ולהשתמש במושאל או להשאילו בהשאלת משנה, אלא בהסכמת המשאיל.

פרק ג': שונות**31. שימוש בלי החזקה**

הוראות פרק א' יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על זכות שהוקנתה בתמורה להשתמש בנכס שאין עמה הזכות להחזיק בו, והוראות פרק ב' יחולו, בשינויים המחוייבים, על זכות כאמור שהוקנתה שלא בתמורה.

32. ביטול

הספר השני של המג'לה, במידה שהוא מתייחס לשכירות נכסים - בטל.

33. תיקון חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969

בחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969² -

- (1) בסעיף 3, במקום "תמורת דמי שכירות" יבוא "בתמורה";
 (2) סעיף 2 - בטל;
 (3) בסעיף 83, המלים "פרט לסעיף 82" - יימחקו.

34. תחילה והוראות מעבר

תחילתו של חוק זה מיום י"ד בטבת תשל"ב (1 בינואר 1972); על עיסקה שנעשתה לפני תחילתו של חוק זה יוסיף לחול הדין הקודם.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

המלים "דמי השכירות ישולמו", יבוא "באחת הדרכים המקובלות".

לסעיף 16

א. ארידור וב. הלוי מציעים:

במקום הסיפה המתחילה במלים "ובלבד שלא יהיה בו" יבוא "ובלבד שפגיעתו במושכר או במשכיר אינה קשה מן הפגיעה לפי השימוש המוסכם".

ש. המיר מציע:

למחוק את הקטע החל במלים "אולם אם שימוש זה".

לעיסקה מטעמים בלתי-סבירים או התנה את הסכמתו בתנאים בלתי-סבירים, יהיה -

- (1) בשכירות מקרקעין - רשאי השוכר לעשות את העיסקה בלי הסכמתו של המשכיר;
 (2) בכל שכירות - רשאי בית-המשפט להרשות את העיסקה בתנאים שייראו לו; ובשכירות של מקרקעין רשאי בית-המשפט לעשות כן על אף האמור בחוזה השכירות.

23. תרופות כלליות בשל הפרת חוזה

התרופות הנתונות לצדדים לפי פרק זה באות להוסיף על הוראות חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970¹, ולא לגרוע מהן.

24. תחולת חוק השומרים, תשכ"ז-1967

לעניין חוק השומרים, תשכ"ז-1967, יראו שוכר כשומר שכר שהמטרה של שמירת הנכס טפלה למטרה העיקרית של החזקתו.

25. קיוון

חובות שהצדדים חבים זה לזה עקב השכירות ניתנים לקיוון.

פרק ב': שאילה**26. מהות השאילה**

שאילה היא זכות להחזיק בנכס ולהשתמש בו שלא לצמיתות, כשהזכות הוקנתה שלא בתמורה.

27. תחולת סעיפים

הוראות סעיפים 2 עד 5, 11, 12, 17, 18, 20, 21 ו-25 יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על שאילה.

28. שלילת תרופות

(א) על אי-התאמת המושאל יחולו הוראות סעיף 6, אולם היא לא תשמש עילה לפיצויים אלא אם ידע עליה המשאיל בעת כריתת החוזה והשואל לא ידע עליה.

(ב) הפרת חוזה שאילה לא תשמש עילה לתביעת אכיפה.

לסעיף 2

א. אנקוריון מציע:

במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) השכיר השוכר את הנכס בשכירות מש-נה, יהיה דינו של שוכר המשנה כדין השוכר, ודינו של השוכר הראשי יהיה כדין המשכיר, בחוק זה".

לסעיף 14

שרי-המשפטים י. ש. שפירא וחברי-הכנסת ש. ז.

אברמוב וי. גולדשמידט מציעים:

למחוק סעיף קטן (ג); ובסעיף קטן (ב), אחרי

¹ ס"ח תשל"א, עמ' 16.

² ס"ח תשכ"ט, עמ' 239.

כד. מסקנות ועדת העבודה בעניין מצוקת דיור לזוגות צעירים

6. הוועדה מקבלת את הדעה שצריכה להיות הגדרה מי הוא זוג צעיר, וממליצה שיש לכלול בקטגוריה זו זוגות צעירים שנישאו עד לפני חמש שנים. לזוגות שנישאו או החל מ-1 בינואר 1966 ממליצה הוועדה שיימצא פתרון דיור בשבילים במסגרת תכניות השיכון לזוגות צעירים או כל מסגרת פתרון אחר שיש בידי משרד השיכון.

7. שר השיכון הסביר שנוכח המחסור בכוח העבודה בבניין גדל הפיגור בגמר עבודות השיכונים בכלל והשיכון לזוגות צעירים בפרט, דבר הדוחה מסירת הדירות לזכאים מצד אחד ומייקר את הבנייה מצד אחר. הוועדה שמעה בדאגה את דברי שר השיכון וממליצה לפעול לזירוז הבנייה על-ידי אלה: (1) העמקת תהליכי התייעוש בבנייה; (2) מתן זכות עדיפות ראשונה להקמת שיכונים ציבוריים, האטתם וחייבתם של פרויקטים שהקמתם אינה דחופה; (3) הגדלת מספר פועלי הבניין בכל הדרגים האפשריות; (4) בדיקת האפשרויות להעסקת פועלי הבניין שיצאו לגימלאות בעבודה חלקית, תוך הבטחה שלא תיפגענה זכויותיהם בקרנות הפנסיה והביטוח הלאומי.

8. בהתחשב במצבם הסוציאלי של הזוגות הצעירים הזקוקים לעזרת המדינה לפתרון בעיית שיכון ממליצה הוועדה להעמיד לפני המשתכנים אפשרויות שונות:

(א) דירה ברכישה בתנאים נוחים. יש להקטין את התשלום הראשון עד לכניסה לדירה; להקטין את הסכום הנועד לדמי הרכישה, להגדיל את סכום ההלוואה הניתנת למשתכן בדיבית סבירה ולהקטין את התשלומים החודשיים הנדרשים לפרעון החובות.

(ב) מתן דירה בשכירות תוך הבטחת זכותו של המשתכן לרכוש את הדירה תוך מספר שנים. תשלום שכר הדירה ייחשב כחלק מתשלום על חשבון רכישת הדירה.

(ג) העמדת דירות מתפנות בתנאי שכר דירה סוציאלי לרשות זוגות צעירים אשר אין להם אמצעים ואפשרויות לרכוש דירה או לשלם שכר דירה רגיל.

(ד) במגמה להוזיל מחיר הדירות המיועדות לזוגות צעירים ממליצה הוועדה לפני משרד השיכון לפעול להוזלת הוצאות הבנייה של השיכונים המיועדים לזוגות צעירים, הן על-ידי הוזלת מחיר הקרקע והן על-ידי שיחרור דירות אלה ממסי הבנייה.

(ה) הוועדה ממליצה לפני משרד השיכון להרחיב בנייתן של דירות לזוגות צעירים באזור הפיתוח ולתרום על-ידי כך לפיזור האוכלוסיה ולביטחון וקידומן של עיירות הפיתוח.

9. הוועדה ממליצה כי מעסיקים אשר במפעליהם עובדים בחורים צעירים או בחורות, שנישאו ונמצאים במצוקת דיור, יעזרו להם במאמציהם להשתכן, על-ידי מתן הלוואה בתנאים נוחים או בדרך אחרת. פעולה זו תאפשר למפעלים למשוך כוח-אדם צעיר ומעולה שלו הם זקוקים.

מליאת הכנסת העבירה ביום כ"ה בתמוז תשל"ל (29 ביולי 1970) לוועדת העבודה הצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת א. ורדיגר בדבר מצוקת הדיור לזוגות צעירים.

ועדת העבודה קיימה 11 ישיבות לדיון בנושא הנ"ל, ושמעה את שרי השיכון, הקליטה, הפנים ונציגי משרד-דיהם, נציגי השלטון המקומי, נציגי חברת שיכון עובדים, אירגון הקבלנים, אנשי כלכלה, מינהל מקרקעי ישראל וכן משלחת מטעם הזוגות הצעירים.

לאחר שמיעת הגורמים השונים ועיון בחומר שהוגש קיימה הוועדה דיון ממצה והגיעה למסקנות הבאות:

1. בעיית הבטחת שיכון לזוגות צעירים, שאין ביכולתם ובכוחות עצמם להבטיח קורת גג לעצמם, היא אחד התפקידים שהמדינה נתבעת ליטול על עצמה.

2. לפי הנתונים של משרד השיכון ניתנו על ידו 13,500 פתרונות בשנים 1965-1970 לזוגות צעירים.

אולם מספר הזוגות הנישאים לשנה שהגיע ל-23,000 (נישואי רווקים ורווקות בלבד) בשנת 1970 גרם להרחבת הפער בין הביקוש לבין מתן פתרונות בתחום שיכון כזוגות צעירים הממשיכים להתגורר בחלקם אצל ההורים בתנאי צפיפות, בחלקם בידרות שכורות ולרוב תמורת שכר דירה גבוה בסיטנדרד ירוד.

הוועדה בדעה שהתופעות השליליות של פלישות על-ידי זוגות צעירים לדירות שלא היו מיועדות להם איננה הדרך, ולא באמצעותה ישיגו הזוגות הצעירים את זכותם לשיכון.

3. ועדת העבודה קובעת שהעדר שיכון לזוגות צעירים גורם לא פעם לדחיית נישואין והגדלת המשפחה. זוגות צעירים שנישאו בטרם הבטיחו לעצמם קורת גג והנאצים להתגורר אצל הוריהם גורמים לא רק לתוספת צפיפות אלא גם לתופעות חברתיות שליליות. הבטחת שיכון לזוגות צעירים תביא לדילול הצפיפות במשפחות שלובות הן מרובות ילדים.

4. הוועדה רואה בתכניתו של משרד השיכון לשנת 1971/72 לתת 7000 פתרונות לזוגות צעירים - חלקם דירות חדשות ברכישה, דירות חדשות בשכירות, דירות מפונות בשכירות ומתן הלוואות לנוקמים לכך - צעד ראשון להקלת מצוקת הדיור לזוגות הצעירים.

נוכח הפיגור שהצטבר במתן דירות לזוגות צעירים בשנים שעברו, ולאור ריבוי מספר הזוגות הנישאים בשנים האחרונות אשר טרם הגיעו לדיור נאות, יש לדעת הוועדה דה הכרח לקביעת תכנית שיהיה בכוחה לחסל את הפיגור הקיים, תוך חמש שנים, ולמנוע פיגורים חדשים.

5. הוועדה מציינת שלא היו מידע מהימן ונתונים מוסמכים על מספר הזוגות הזקוקים לשיכון, מצבם הסוציאלי, מקומות ותנאי מגוריהם, גדל המשפחה, לשם קביעת קדיטריונים שעל פיהם ייקבעו הזכאות והתור לקבלת שיכון. הוועדה רושמת לפניה את הודעת שר השיכון, שהסקר שהוזמן על-ידי משרדו יהיה מוכן בספטמבר 1971.

כן ממליצה הוועדה לפני שר הפנים לקיים מעקב מתמיד ולבקש דיווח מהוועדות המחוזיות, כדי למנוע סתבת.

12. הוועדה מציינת בסיפוק את המאמצים שנעשו על-ידי משרד השיכון והיענותו של משרד הקליטה להעמדת זמנית לרשות משרד השיכון 1,500 דירות, שהיו מיועדות לקליטת עולים חדשים, לחלוקה בין זוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים, דבר שהקל במידה מסויימת על המצוקה.

הוועדה ממליצה לפני שר השיכון והקליטה כי הדי-רות הללו יועמדו לרשות משפחות מרובות ילדים ובדי-רות המתפנות ישוכנו זוגות צעירים, דבר שיש בו כדי לתת פתרון גם לזוג הצעיר וגם למשפחה מרובת ילדים.

כן רשמה לפני הוועדה את הודעות שר השיכון ושר הקליטה על ההסדר שהוסכם ביניהם, שבחלק מהדירות הגדולות שנועדו לעולים ישוכנו משפחות מרובות ילדים והדירות המתפנות יועמדו לרשות העולים לאחר שיפוצן.

10. הוועדה מציינת בהערכה את פעולותיהן של אלו מחברות השיכון העוסקות בהקמת שיכונים לזוגות צעירים ופונה ליתר חברות הבנייה וכן לקבלני הבניין שייחל-צו לפעולה זו ולראות בה אתגר מקצועי וציבורי.

הוועדה מציינת בהערכה את היזמה שגילו עיריות תל-אביב, חיפה, ירושלים ופתח-תקוה, שעל אף מצוקתן הכספית פעלו ופעולות להקמת שיכונים לזוגות צעירים. הוועדה ממליצה שמשרד השיכון יפעל בתיאום ובשיתוף עם הרשויות המוניציפליות בכל הקשור בתיכנון הבנייה ובקביעת רשימת המועמדים ותנאי הכניסה לשיכון.

הוועדה פונה למשרד השיכון לעשות את מירב המאמצים כדי למשוך משקיעים להקמת שיכונים להש-כרה.

11. הוועדה רשמה לפני הוועדת שר הפנים כי תינתן הודאה מהיבט לוועדות התיכנון המחוזיות לתת עדיפות בטיפול ובאישור תכניות בנייה בכל הקשור עם הקמת שיכונים לזוגות צעירים.

ה צ ע ת מ י ע ו ט

י. ארדור, מ. ידיד, ד. לוי ומ. נסים מציעים:

מליאת הכנסת העבירה, ביום כ"ה בתמוז תש"ל (29 ביולי 1970), לוועדת העבודה הצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת א. ורדיגר בנושא "מצוקת הדיור לזוגות צעירים".

לאחר דיון בנושא באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

1. הוועדה מציינת בצער שמשרד השיכון נמנע מלהע-מיד לרשותה חומר שביקשה לצרכי עבודתה ונענה לפניית הוועדה בגדון רק לאחר שסירב קודם לכן, דבר שגרם לעיכובים בעבודת הוועדה.

2. הבטחת דיור מתאים לזוגות צעירים היא מתפקי-דיה של המדינה.

3. הוועדה מציינת בצער כי בעיה תמורה זו לא קיבלה טיפול ראוי לשמו במשרד השיכון.

במשך חמש השנים 1965-1970 ניתנו על-ידי משרד השיכון בסך-הכל 13,500 פתרונות לזוגות צעירים שלא יכלו להשיג שיכון, בעוד שמספר הזוגות הצעירים המתווסף מדי שנה עולה על 20,000.

4. הוועדה קובעת, על יסוד החומר שהובא לפנייה, שלמשרד השיכון לא היתה בעבר מדיניות כלשהי בנושא זה, ותכניתויה היום אינן מספקות את הדרישות המי-נימליות המתחייבות מחומרת העניין.

5. כתוצאה מהעדר מדיניות וטיפול מתאים בנושא זה החמירה הבעיה במשך השנים האחרונות, גדלה מצו-קת הדיור של הזוגות הצעירים וגברה התמרמרותם. מעל לכל, הדבר שימש כגורם מעכב להקמת משפחה והולדת ילדים.

6. לשם פתרון בעיית שיכון זוגות צעירים קובעת הווע-דה שיש להכין תכנית שתבוצע תוך זמן קצוב על יסוד העקרונות הבאים:

1) מכירת קרקע ממשלתית מתאימה למטרה זו לשם הוללת מרכיב הקרקע בהוצאות הבנייה;

2) הקלות במסי הבנייה החלים על דירות לזו-גות צעירים;

3) עידוד בנייה להשכרה, בין היתר על-ידי הקטנת מס ההכנסה המוטל על הכנסה מהשכרת דירות;

4) קביעת מדיניות שתעודד בנייה לזוגות צע-רים, תוך הפעלת הרשויות המקומיות וחברות שיכון ציבוריות ופרטיות ותוך תיאום ביניהן לבין משרד השיכון.

7. הוועדה תובעת פעולה תחקיקתית ואדמיניסטרטיבית לשם החשת אישור תכניות הבנייה.

8. הוועדה שוללת את גישת משרד השיכון שלפיה מוגדר זוג צעיר כזוג שטרם מלאו 3 שנים לנשואיהם. גישה זו גרמה להתעלמות מבעיות של זוגות צעירים אשר משרד השיכון לא פתרו.

הוועדה שוללת גם את הקריטריונים הכספיים שנת-בעו מזוגות צעירים שהיו זכאים לשיכון על-פי תכניות משרד השיכון ואשר גרמו שחסי אמצעים לא יכלו לעמוד בקריטריונים שנקבעו על-ידי משרד השיכון עז-מו, ודירות שבנה הועברו לבעלי אמצעים.

9. הוועדה מציינת בצער שאין למשרד השיכון מידע מהימן ונתונים מוסמכים על היקף בעיית מצוקת הדיור לזוגות צעירים, מספר הזוגות הזקוקים לשיכון, מצבם הסוציאלי, מקומות ותנאי מגוריהם, גודל המשפחה, דבר המכביד על קביעת קריטריונים שעל פיהם ייקבעו זכאות והתור לקבלת שיכון.

10. הוועדה שמעה בדאגה את הודעת שר השיכון, שנוכח המחסור בכוח העבודה בבניין גדל הפיגור בגמר עבודות השיכונים בכלל והשיכון לזוגות צעירים בפרט, דבר הדוחה מסירת הדירות לזכאים מצד אחד ומייקר את הבניה מצד אחר.

ב) מתן דירה בשכירות תוך הבטחת זכותו של המשתכן לרכוש את הדירה תוך מספר שנים.
ג) העמדת דירות מתפנות בתנאי שכר דירה נמוך לרשות זוגות צעירים אשר אין להם אמצעים ואפשרויות לרכוש דירה או לשלם שכר דירה רגיל.

12. הוועדה ממליצה לפני משרד השיכון להרחיב בניית דירות לזוגות צעירים באזורי הפיתוח ולתרום על-ידי כך לפיזור האוכלוסיה ולביסוסן וקידומן של עיירות הפיתוח.

13. הוועדה איננה רואה סתירה בין דאגה לקליטת עולים בשיכונים מתאימים להם לבין הדאגה לשיכון לזוגות צעירים, והמאמץ לפתרון שתי הבעיות חייב להיות במקביל.

הוועדה רשמה לפנייה את הודעותיהם של שר השיכון ושר הקליטה על כך שמשפחות מרובות ילדים יושכנו ב-1500 דירות גדולות שנועדו לעולים, ובדירות שיתפנו על-ידי המשפחות מרובות הילדים יושכנו זוגות צעירים.

כה. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין העסקת עובדים זרים בצי הסוחר הישראלי

ג) חלק ניכר (כשני שלישים) ממסיימי בית-הספר לקציני ים בעכו ובית-הספר מבואות-ים אינם ממשיכים לעבוד בים אחרי גמר שירותם בצבא.

ד) ההשקעות בהכשרת ימאים ובעלי מקצוע להפעלת האניות מצד חברות הספנות עד כה היו זעומות ביותר וללא כל פרופורציה להשקעות העצומות ברכישת האניות.

ה) אין תיאום מספיק בין המשרדים הממשלתיים המטפלים בהכשרת ימאים ובחינוך הימי, וכתוצאה מכך לא נוצלו המשאבים הקיימים בכוח-אדם לצי הישראלי ולא הוכנה עתודה הכרחית של קצינים וימאים לשנים הבאות.

3. הוועדה מציינת בסיפוק את הרחבתו של צי הסוחר הישראלי בשנים האחרונות ואת הגידול הרב הצפוי בנפח האניות הישראליות בשנים הבאות.

כן מרגישה הוועדה את החשיבות הלאומית, הכלכלית והבטחונית בקיום הקשר הימי החיוני לישראל על-ידי אניות ישראליות המופעלות בידיים עבריות.

4. לאור זה מביעה הוועדה את דאגתה הרבה מירידת אחוז הימאים הישראלים המשרתים באניות ישראליות ורואה בכך סכנה להמשך התפתחות והתרחבותו של צי הסוחר הישראלי ולמשימותיו החשובות.

5. הובא לתשומת-לב הוועדה דבר הקמת חברה בבעלות של הממשלה וחברות הספנות, אשר מטרתה יהיו קידומם ופיתוחם של ההכשרה והחינוך הימי בישראל ומוסדותיו.

כן שמעה הוועדה מבא-כות משרד התחבורה כי במסגרת חברה זו יוקמו בתי-ספר צפים, בהשקעה של 3 עד 4 מיליון לירות לשנה, שבהם יוכשרו צוערים וקצינים.

הוועדה ממליצה לפני משרד השיכון לפעול לזירוז הבנייה על-ידי אלה: 1) העמקת תהליכי התייעוש בבנייה; 2) הגדלת מספר פועלי הבניין על-ידי הכשרה מקצועית ועל ידי העסקת פועלים נוספים מהשטחים המשוחזרים; 3) מתן זכות עדיפות ראשונה להקמת שיכונים ציבוריים על פני פריויקטים שהקמתם אינה דחופה; 4) בדיקת האפשרויות להעסקת פועלי בניין שיצאו לימלאות בעבודה חלקית, תוך הבטחה שלא תיפגענה זכויותיהם בקרנות הפנסיה והביטוח הלאומי.

11. בהתחשב במצבם הסוציאלי של הזוגות הצעירים הזקוקים לעזרת המדינה לפתרון בעיית שיכוןם ממליצה הוועדה להעמיד לפני המשתכנים אפשרויות שונות:

א) דירה ברכישה בתנאים נוחים. יש להקטין את התשלום הראשון עד לכניסה לדירה, להקטין את הסכום הנועד לדמי הרכישה, להגדיל את סכום ההלוואות הניתן למשתכן בריבית סבירה ולהקטין את התשלום החודשי הנדרש לפרעון החובות.

בישיבת הכנסת מיום א' באדר ב' תש"ל (9 במרס 1970) הועלתה הצעה לסדר-היום על-ידי חברת-הכנסת ש. אדבלי-אלמוזלניו בדבר העסקת עובדים זרים בצי הסוחר הישראלי.

הכנסת העבירה את ההצעה לוועדת הכלכלה. ועדת הכלכלה הקדישה לנושא זה שש ישיבות ושמעה בנידון את באי-כוח משרדי התחבורה, החינוך והתרבות, נציגי צה"ל, באי-כוח אגודת הימאים, באי-כוח חברות הספנות, ואת מנהל המכון לחקר הספנות ד"ר נ. וידרא.

בסיום הדיון הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. צי הסוחר הישראלי מונה כיום 87 אניות תחת דגל ישראלי ו-32 אניות בשליטה ישראלית, בנפח של 3 מיליון ו-175 אלף טון. ערכו של משק האניות הוא כ-475 מיליון דולר. עד שנת 1974 יתווספו עוד 52 אניות מכל הסוגים והנפח הכולל של הצי יגיע ל-5 מיליון טון בקירוב. ההשקעות באניות שהוזמנו יגיעו ל-530 מיליון דולר נוספים בקירוב.

2. בהתאם לעובדות ולנתונים שהובאו לפני הוועדה הוברר כדלהלן:

א) בצי הסוחר הישראלי מועסקים כיום כ-1,500 ימאים זרים מכל הדרגות, שהם כ-40% מכלל העובדים באניות הישראליות. בהתאם לתחזית שנמסרה לוועדה יחסרו בסוף שנות השבעים כ-2,500 ימאים ישראלים ואחוז הימאים הזרים יגדל עוד יותר אם המצב לא ישתפר עד אז.

ב) קיימת נשירה רבה מבין הימאים הישראלים, הנובעת בחלקה מעצם השירות בים, המרתיע צעירים ישראלים מלהתמיד בו בגלל הניתוק מן המשפחה ומן הארץ. נוסף לכך קיים הפיתוי להסתדר על היבשה נוכח האפשרויות הרבות הקיימות כיום למצוא עבודה מכניסה במשק.

12. לאור ההתפתחות הטכנולוגית המהירה, הרחבת המיכון והכנסת ציוד מתוחכם באניות הסוחר החדישות והדרישה לכוח-אדם מקצועי בעל רמת הכשרה גבוהה, ממליצה הוועדה לפני מוסדות ההשכלה הגבוהה לאפשר לקציני ים לרכוש השכלה טכנית גבוהה על-ידי הקמת מסלול מיוחד במוסדות ההשכלה, דבר שיהווה תרומה חשובה להכשרתם של קציני פיקוד מוכשרים בעלי ידע באניות ובעלי תפקידי ניהול בחברות הספנות.

הוועדה מעריכה גם את חשיבות המחקר על כוח-האדם, המצוי והחוזי, בספנות העברית ואת פעולות המכון לחקר הספנות בנידון וממליצה על המשך הפעולה הזאת.

13. הוועדה מבקשת מן הממשלה לזרז את הגשת חוק הספנות — ימאים, שמטרתו להסדיר בצורה חוקית את תנאי העבודה בכלי שיט ישראלים, בכלל זה המשמעת של צוותי האניות, הסמכתם, זכויותיהם וחובותיהם. באמצעות החוק ניתן יהיה ליצור תנאים הולמים למקצוע הימאות והסדרתו החוקית.

14. הוועדה בדעה, כי בהישג ידה של המדינה להתגבר על הקשיים הקיימים בהבטחת כוח-אדם ישראלי הדרוש לצד הסוחר, אם ייעשו הפעולות הדרושות להכשרת כוח-אדם מקצועי לשירותים בים ולעידוד ההליכה לים.

לשם כך ממליצה הוועדה לפני הממשלה על הקמת רשות מרכזית לטיפול בבעיות כוח-אדם, שתהא מורכבת מנציגי משרד התחבורה, העבודה, החינוך והתרבות, הבטחון, חברות הספנות ואגודת הימאים. תפקידי הרשות יהיו ריכוז ההכשרה, החינוך וההכוונה לשירותים בים ותיאום בין הגורמים השונים המטפלים בנושאים אלה.

על הממשלה יהיה לדאוג לתקציבים שיידרשו לשם מילוי תפקידי הרשות.

15. מפאת חשיבותו החיונית של ענף הספנות במדינתנו השוכנת לחופי ים ארוכים וסוגרת על שני ימים פנימיים, והעתיד הנכון לענף, סבורה הוועדה שיש צורך בבדיקה יסודית של בעיית הספנות ופיתוחה.

משום כך ממליצה הוועדה על הקמת ועדת חקירה מורכבת ממומחים בענף זה, שתחקור לעומק את בעיות הספנות על כל מרכיביה ותמליץ לפני הממשלה על אירגון ענף הספנות, מיסודו ותיכנונו לעתיד.

16. על מנת להדגיש את חשיבותה של הספנות העברית ולהבטיח את התפתחותה וגידולה, ובכדי להעמיד לה דואג, אב-ציבורי, ממליצה הוועדה על הקמת גוף שיהיה מורכב מכל הגורמים הקשורים בענף הספנות ומעוניינים בפיתוחו, והוא ייטול על עצמו את הדאגה למכלול בעיות הספנות.

הוועדה פונה לשר התחבורה לזווג את הקמת הגוף הציבורי האמור.

17. הוועדה מבקשת מן הממשלה לדווח לה בתום שישה חודשים על מידת ההתקדמות בביצוע המלצות אלו.

הוועדה רואה בהגשמת תכניות אלו חשיבות מרובה להכנת העתודה ההכרחית לכוח-אדם ישראלי מקצועי באניות, והיא ממליצה על זירוז ביצוען.

6. הוועדה נתנה את דעתה להצעה שהובאה לפניו, כי בלימת הנשירה הגדולה בקרב הימאים תיתכן על-ידי קביעת גיל מוקדם ליציאה לפנסיה לגבי המשרתים בים והעמדת מספר שנות הוותק המזכות אותם בקביעת תגמולין ל-20 — 25 שנה.

הוועדה סבורה שיש לבדוק עניין זה על כל השלכותיו מתוך גישה חיובית, ומבקשת מן הממשלה להמציא לה בהקדם את ממצאי הבדיקה.

7. הובעה לפני הוועדה הטענה כי ההנחות במס הכנסה לימאים אינן מספיקות.

הוועדה מבקשת לבדוק גם כאן את האפשרות להגדיל את התמריצים לימאים על-ידי הקלות נוספות במס הכנסה, במגמה לעודד את המשך השירות ולמנוע את הנשירה.

כן יש לבחון את האפשרות להעלות את השכר לבעלי דרגות נמוכות ולאפשר להם להתקדם בעבודה על-ידי לימוד והכשרה מקצועית.

8. כדי לשפר את תדמיתו של הימאי בקרב הציבור, ועל מנת לעודד את השירות בצי הישראלי, ממליצה הוועדה על ניהול הסברה מתאימה בקרב הציבור, להעמדת מקת התודעה הימית והכרת החשיבות הלאומית בשירותים בים, כדי לשנות את היחס הקיים בקרב הנוער ובציבור ההורים כלפי שירות זה.

9. הוועדה בדעה, כי החינוך הימי על שלוחותיו טעון הרחבה ויצירת תנאים יותר נוחים לחניכים על-ידי שייפור תנאי הלימודים והאיכסון בפנימיה.

10. הוועדה שמעה מפי נציגי משרד התחבורה על קיומה של רשות לשירותי רווחה לימאים ומשפחותיהם, שבה משתתפים הממשלה, חברות הספנות ואיגוד הימאים — המפתחת פעילות חברתית ותרבותית בקרב משפחות הימאים.

הוועדה מייחסת חשיבות רבה לטיפול נאות במשפחת הימאי על-ידי דאגה מתמדת לתנאי חייה בזמן הימצאותו של ראש המשפחה בים, והיא תובעת מן הגורמים המטפלים בנידון להקדיש יותר תשומת-לב ומחשבה להרחבת שירותי הרווחה למשפחות הימאים וקידום חיי החברה שלהם.

11. הוועדה שמעה מהגורמים שהופיעו לפניו, כי קביעת הסדר לגבי מסיימי בתי-ספר ימיים, שלפיו יוכר שירות ממושך בצי הסוחר הישראלי כתקופת שירות בצה"ל, יגביר את ההליכה לים ויהווה פתרון רציני למחסור בימאים ישראליים.

הוועדה ממליצה לפני משרד הבטחון על בדיקת הנושא הזה ולעניין באפשרות של שילוב ההסדר הנ"ל עם הקמת יחידות נח"ל-ים.

כ. תנאים לפרקטיקה פרטית של רופאי בתי-החולים הממשלתיים

- ירושלים, י"ח בכסלו תשל"א
16 בדצמבר 1970
- אל: כל מנהלי בתי-החולים הממשלתיים
הנדון: פרקטיקה פרטית
- לאור מקרים בלתי-נעימים, שאירעו בעבר הלא רחוק, הגנו מוצאים לנכון לשחזר ולפרט את ההוראות הקיימות בנדון:
1. אסור לרופא לקבל תשלום עבור כל ניתוח, התייעצות או כל פעולה אחרת מחולה הנמצא בבית-חולים, יהא זה במחלקה בה עובד הרופא או במחלקה אחרת.
 2. אסור לקבל תשלום מחולה העומד להתקבל למחלקה, בין אם הוא רשום בתור בין אם לאו.
 3. אם החולה עומד לעזוב את בית-החולים יש להפנותו לשם המשכת הטיפול אך ורק לרופא המטפל ששלח את החולה למחלקה. אסור לרופא להזמין לביתו לשם המשך טיפול חולה העזוב את בית-החולים גם אם המדובר בטיפול ללא תשלום. כמו כן אסור להפנות חולה כזה למישהו אחר מרופאי המוסד.
4. אסור לטפל בחולה העוזב את המחלקה גם במקרה שהוא לא נשלח על-ידי רופא מסויים לבית-החולים.
5. אסור לגבות תשלום מחולה שהוזמן לבית-החולים לשם מעקב.
6. אסור לרופא לקבל כל תשלום מחולה המבקר במרפאת בית-החולים.
7. אסור בהחלט לרופא להזמין לביתו, לשם טיפול, חולים המבקרים במרפאה, גם אם המדובר בטיפול חירום.
- הנכם מתבקשים בזה לדאוג אישית שתוכן חוזר זה יובא לידיעת כל אחד מרופאי מוסדכם אשר קיבל היתר לעסוק בפרקטיקה פרטית, וכן לרופאים העובדים במשרות חלקיות, אשר זכותם לעסוק בפרקטיקה פרטית מובנת מאליה, ולבקשם לבל יחרגו מאיסור כלשהו הכלול בהוראות אלו או המשתמע מהן.
- בעתק: למנהל הכללי
לשירותי בריאות הנפש
- בברכה,
ד"ר ע. ארנן
ראש שירותי ריפוי

כז. דינים וחשבונות שהוגשו על-ידי יושבי-ראש ועדות הכנסת אל יושבי-ראש הכנסת על עבודת הוועדות במושב השני של הכנסת השביעית

דין-וחשבון על פעולות ועדת החוץ והבטחון במושב השני של הכנסת השביעית

- חברי כנסת נכבדים,
- עם סיום המושב השני של הכנסת השביעית ראיתי לנכון להמשיך בנוהג שנקבע אשתקד להמציא לידיעת חברי הכנסת נתונים על פעולתן של ועדות הכנסת מאז ראשית המושב. לכן ביקשתי אף הפעם את יושבי-ראש ועדות הכנסת להכין סיכומים ודו"חות על עבודתן, ואלה מקובצים בחוברת המונחת לפניכם.
- נתונים אלה ישמשו עדות נאמנה לעבודה המאומצת והחשובה אשר נעשתה על-ידי ועדות הכנסת בתחומים שנקבעו להן לפי התקנון והם משלימים את התמונה על עבודת הכנסת השביעית במחצית הראשונה לתקופת כהונתה.
- לכבוד
יושב-ראש הכנסת
מר ד. ברקת
- ירושלים, כ"ח בתמוז תשל"א
21.7.71
- אדוני היושב-ראש,
- הריני מתכבד להגיש לך בלוטה דין-וחשבון על פעולות ועדת החוץ והבטחון במושב השני של הכנסת השביעית.
1. ישיבות
- א. בתקופה הנסקרת קיימה הוועדה ישיבות כדלהלן: 86 ישיבות של מליאת הוועדה; 7 ישיבות של ועדת משנה; 3 ישיבות משותפות של מליאת הוועדה עם ועדת הכספים על תקציב משרד הבטחון; 9 ישיבות של ועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון עם ועדת הכספים על תקציב משרד הבטחון.
- ב. השתתפות הרשות המבצעת בישיבות הוועדה
- 1) משרד ראש הממשלה
ראש הממשלה השתתפה ב-12 ישיבות; השר גלילי השתתף ב-3 ישיבות; ראש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים השתתף ב-3 ישיבות; ראש שירות הבטחון הכללי השתתף בישיבה אחת.
- 2) משרד הבטחון
שר הבטחון השתתף ב-10 ישיבות; עוזר שר הבטחון השתתף ב-2 ישיבות; הרמטכ"ל השתתף ב-8 ישיבות; ראש אג"מ השתתף בישיבה אחת; ראש אמ"ן השתתף ב-9 ישיבות.

- א. הקמת קריות עם תושבים יהודים בערי ארץ-ישראל - הצעה לסדר היום של חבר-הכנסת מ. בנין
- ההצעה הועברה לדיון בוועדה ביום 2.12.70. הועד דה דנה בהצעה אך טרם סיכמה מסקנותיה.
- ב. משפט זלמנסון בבדי-המועצות - המש הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת אברמוב, אבנרי, שוסטק, נדיה וסורקיס
- ההצעות הועברו לדיון בוועדה ביום 6.1.71. הועדה סיכמה מסקנותיה ביום 12.1.71. הועדה החליטה, לפי תקנה 85(א) לתקנון הכנסת, שלא לפרסם מסקנותיה.

ג. דאגתנו לשלומם של הישראלים שבשבי האויב - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת א. ורדיגר

ההצעה הועברה לדיון בוועדה ביום 6.1.71. הועדה סיכמה מסקנותיה ביום 26.1.71. הועדה החליטה, לפי תקנה 85(א) לתקנון הכנסת, שלא לפרסם מסקנותיה.

ד. שליחותו של השגריר יארינג - שתי הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת א. דימלט ומ. אביוהר

ההצעות הועברו לדיון בוועדה ביום 17.2.71. הועדה סיכמה מסקנותיה ביום 23.2.71. הועדה החליטה, לפי תקנה 85(א) לתקנון הכנסת, שלא לפרסם מסקנותיה.

ה. הסכנה המחודשת לשרידי היהודים בעיראק - שלוש הצעות לסדר היום של חברי-הכנסת מ. בנין, ש. לורנץ וי. הורביץ

ההצעות הועברו לוועדה ביום 13.4.71. הועדה דנה בהצעות אך טרם סיכמה מסקנותיה.

ו. משפטי היהודים בלינינגרד - ארבע הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת מ. גסיס, ג. האזנה, א. זיל-ברברג ומ. פרוש

ההצעות הועברו לוועדה ביום 11.5.71. הועדה דנה בהצעות אך טרם סיכמה מסקנותיה.

ז. חטיפתו של קונסול ישראל בתורכיה והאיום על חייו - הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת י. ארדור

ההצעה הועברה לדיון בוועדה ביום 19.5.71. הועדה סיכמה מסקנותיה ביום 18.6.71. הועדה החליטה לפי תקנה 85(א) לתקנון הכנסת שלא לפרסם מסקנותיה.

ח. תמיכתה של ממשלת ישראל באירגון לאחדות אפ-ריקה - הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת א. שוסטק

ההצעה הועברה לדיון בוועדה ביום 9.6.71. הועדה הניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 6.7.67.

ט. הפגיעה במיכלית קודאל-סי במיצרי באב אל-מנדב - שמונה הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת י. ה. קלינגהופר, מ. סנה, ש. תמיר, ט. סנהדראי, ג. האזנה, מ. ברעם, א. אבנרי וש. לורנץ

ההצעות הועברו לדיון בוועדה מיושב-ראש הכנסת

3 משרד החוץ

שר החוץ השתתף ב-14 ישיבות; מנכ"ל המשרד דיווח לוועדה ב-9 ישיבות; סמנכ"ל המשרד מר מ. גזית דיווח לוועדה ב-2 ישיבות; השגריר י. רבין, דיווח לוועדה בישיבה אחת; השגריר י. תקוע דיווח לוועדה בישיבה אחת; השגריר א. בן-חורין דיווח לוועדה בישיבה אחת.

4 משרדי ממשלה אחרים

שר המשטרה השתתף בישיבה אחת. שר התחבורה השתתף בישיבה אחת. סגן שר האוצר השתתף בישיבה אחת.

2. תיקה

א. חוקים

1 חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הא-רכת גיל שירות מילואים), תשל"א-1970

החוק הועבר לוועדה אחרי קריאה ראשונה ביום 9.11.70, הונח על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית ביום 25.11.70 ונתקבל ביום 7.12.70.

2 חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"ל-1970

החוק הועבר לוועדה אחרי קריאה ראשונה ביום 9.11.70, הונח על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית ביום 19.7.71 ונתקבל ביום * הערה: החוק יובא לקריאה שנייה ושלישית בשבוע המתחיל ב-25.7.

3 חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיו"ס), תשל"ל-1970

החוק הועבר לוועדה אחרי קריאה ראשונה ביום 9.11.70, הונח על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית ביום 19.7.71 ונתקבל ביום * הערה: החוק יובא לקריאה שנייה ושלישית בשבוע המתחיל ב-25.7.

4 חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) (מס' 2), תשל"א-1970

החוק הועבר לוועדה אחרי קריאה ראשונה ביום 1.12.71.

הוועדה עדיין ממשיכה בדיוניה לקראת הנחתו על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית.

ב. תקנות וצווים

1 ביום 24.11.70 החליטה הוועדה להביא בפני הכנסת לאישור את הארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יצאה לחוץ-לארץ), תש"ט-1948, סעיפים 8 עד 10. ביום 15.12.70 אושרה הארכת תוקף התקנות על-ידי הכנסת.

2 ביום 24.11.70 הובאה לידיעת הוועדה הוצאת צו של שר הבטחון בדבר אכרות מינהל ההרכשה והייצור כגוף פטור לצורך חוק חמרי נפץ, תשי"ד-1954.

3 הצעות לסדר-היום

להלן פירוט נושאי ההצעות לסדר-היום שהועברו לוועדה:

דו"ח ועדת החוקה, חוק ומשפט 21.7.71**א. חוקים שנחקבלו במושב שני****על-פי הצעות הממשלה:**

1. חוק דיני חוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) - 15.12.70; 2. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-תירום (השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) - 30.12.70; 3. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 13) - 12.1.71; 4. חוק המכר (מכר-טובין בינלאומי) - 19.1.71; 5. חוק הטיס (עבירות ושיפוט) - 23.2.71; 6. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 9) - 23.2.71; 7. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 31) - 24.3.71; 8. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32) - 24.3.71; 9. חוק הגנת הדייר (הוראות שונות) (מס' 2) - 29.3.71; 10. חוק הארכת תוקף תקנות-שעת-חירום (החוקת תעודת זהות והצגתה) - 31.3.71; 11. חוק רואי חשבון (תיקון) - 31.3.71; 12. חוק האורחות (תיקון מס' 3) - 17.5.71; 13. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 4) - 26.5.71; * 14. חוק המיטלטלין; * 15. חוק המכר (תיקון); * 16. חוק השכירות; * 17. חוק לתיקון פקודת זכות יוצרים (מס' 3); * 18. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 12); * 19. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 6); * 20. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 7).

על-פי הצעות חוק פרטיות:

1. חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון) - הצעת חבר-הכנסת ר. ארזי - 13.7.71; 2. חוק לתיקון דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון) - הצעת חבר-הכנסת י. ארידור - 22.7.71; * 3. חוק לתיקון דיני עונשין (עבי-רות שוחד) (תיקון) - הצעת חבר-הכנסת י. ה. קלינגהופר.

ב. הצעות חוק שנשארן על סדר-היום**של הוועדה וועדת המשנה שלה****הצעות חוק של הממשלה**

1. חוק הנוטריונים (הועבר לוועדה - 30.12.69);
2. חוק רשות הר הזיתים (הועבר לוועדה - 6.1.70);
3. חוק יחסי מומן בין בני הזוג (הועבר לוועדה - 19.1.70);
4. חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה (הועבר לוועדה - 25.5.70);
5. חוק החוזים (חלק כללי) (הועבר לוועדה - 12.8.70);
6. חוק רישום עבד-ינות (הועבר לוועדה - 10.11.70);
7. חוק ועדות חקירה (תיקון) (הועבר לוועדה - 5.1.71);
8. חוק רשות השידור (תיקון מס' 3) (הועבר לוועדה - 6.1.71);
9. חוק התיכונן והבנייה (רישום קרקעות וחקלאיות) (הוראת שעה) (הועבר לוועדה - 3.5.71);
10. חוק טיפול באבני-זות (הועבר לוועדה - 11.5.71);
11. חוק לתיקון פקודת השטרות (מס' 3) (הועבר לוועדה - 18.5.71);
12. חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות חוץ) (תיקון מס' 4) (הועבר לוועדה - 25.5.71);
13. חוק שיפוט בתי דין יהודיים קראיים (נישואין וגירושין) (הועבר לוועדה - 7.6.71).

הצעות חוק פרטיות

1. חוק לתיקון דיני עונשין (עבירות חוץ) (תיקון) -

לפי סעיף 31א(א) לתקנון הכנסת ביום 15.6.71. הוועדה הניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 22.6.71.

י. שואת בנגלה-דש וההרג הרב בה - שבע הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת ש. לורנץ, י. הורביץ, מ. סנה, י. ה. קלינגהופר, א. אבנר, ר. ארזי וש. תמיר

ההצעות הועברו לדין בוועדה ביום 23.6.71. הוועדה הניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 21.7.71.

יא. חידוש המשפטים נגד יהודים בכרית-המועצות - שש הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת ג. האונגר, א. רזיאל-נאור, ש. תמיר, א. אבנר, ש. רוזן וט. סנהדראי

ההצעות הועברו לדין בוועדה ביום 30.6.71. הוועדה טרם דנה בהצעות.

4. דיונים בנושאים יזומים על-ידי הוועדה

בנוסף לדיונים בבעיות שוטפות של מדיניות חוץ ובטחון ובתקציב משרד הבטחון דנה הוועדה בנושאים הבאים:

- א. רכש ויצור מקומי; ב. יהדות ברית-המועצות;
- ג. התפתחות בעולם הנפט; ד. יהדות עיראק;
- ה. מגעים מדיניים עם ערביי השטחים; ו. סיוע בטחוני של ישראל לחוץ-לארץ; ז. מאבק ההסברה של ישראל באו"ם; ח. יחסי ישראל-גרמניה.

5. ישיבה מיוחדת

הוועדה קיימה ביום 7.5.71 ישיבה מיוחדת עם שר החוץ האמריקני מר ויליאם רוג'רס.

6. סיורים

במסגרת עבודתה קיימה הוועדה את הסיורים שלהלן:

- א. ברצועת עזה וצפון סיני, ביום 18.11.70;
- ב. בחיל הים ביום 17.12.70; ג. בתעשייה הצבאית ביום 21.1.71; ד. בחיל השריון ביום 25.2.71;
- ה. בתעלת סואץ ביום 18.3.71; ו. בבסיס קליטה ומיון ובבה"ד 4 ביום 20.5.71; ז. בחיל האוויר, ביום 24.6.71.

בכבוד רב,

חיים י. צדוק

יו"ר ועדת החוץ והבטחון

לכבוד

יושב-ראש הכנסת ירושלים, כ"ח בתמוז תשל"א
מר ד. ברקת

מר ברקת הנכבד,

הנני ממציא לך במצורף דו"ח על עבודת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, במושב השני של הכנסת.

* חוקים שקרוב לוודאי יתקבלו עוד במושב זה.

הצעת חבר-הכנסת ש. תמיד (הועבר לוועדה - 11.2.70);
 2. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) (הועבר לוועדה - 29.6.70) (רציפות); 3. חוק לאב-טחת מוסדות כספיים ותעשיית יהלומים מפני שוד ופריצה - הצעת חבר-הכנסת ת. קורפו (הועבר לוועדה - 5.8.70); 4. חוק יסוד: הכנסת (תיקון) - הצעת חבר-הכנסת מ. בן-פורת (הועבר לוועדה - 30.6.71); 5. חוק הבחירות לכנסת (תיקון) - הצעת חבר-הכנסת א. מלמד (הועבר לוועדה - 14.7.71); 6. חוק להגנת השם כותל - הצעת חבר-הכנסת מ. פרוש (הועבר לוועדה - 14.7.71).

המשנה (יש להניח שיאושרו על-ידי הכנסת עוד במושב זה).

5. ועדת משנה ד' - לחוקים

היו"ר - י. גולדשמידט

1. חוק המיטלטלין - הוועדה סיימה דיוניה בחוק, ויש להניח שיאושר על-ידי הכנסת עוד במושב זה;
2. חוק החוזים (חלק כללי) - יעמוד לדיון בוועדה זו במושב הבא.

ז. בוועדות משותפות של הוועדה וועדות אחרות

1. הוועדה המשותפת (חוקה, שירותים) לחוק הסעד המשפטי

היו"ר - י. גולדשמידט

הטיפול בחוק הסעד המשפטי מתקרב לסיום. החוק יובא לקריאה שנייה ושלישית במושב הבא של הכנסת.

2. הוועדה המשותפת (חוקה, שירותים) לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול)

היו"ר - ח. גרוסמן

הוועדה סיימה במושב זה את חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (החוק נתקבל - 14.7.71).

בכבוד רב,
 י. גולדשמידט

יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט

לכבוד

מר ד. ברקת
 יושב-ראש הכנסת
 25 ביולי 1971

הנני מעביר לך בזה דו"ח על פעולות ועדת החינוך והתרבות במושב השני של הכנסת השביעית.

דיון-וחשבון על פעולות ועדת החינוך והתרבות במושב השני של הכנסת השביעית

חוקים

במושב זה אישרה ועדת החינוך והתרבות את החוקים הבאים:

1. חוק רשות השידור (תיקון מס' 3) - הועבר לדיון בוועדה ביום 23.3.71. במסגרת דיוניה בחוק שמעה הוועדה את נציגי הטלוויזיה הלימודית, נציגי משרד ראש הממשלה ועוד. החוק אושר בקריאה שנייה ושלישית ביום 30.3.71; 2. חוק "יד יצחק בן-צבי", תשכ"ט - 1969 - עבר לדיון בוועדה ביום 1.6.71. הוועדה קיימה עד כה שתי ישיבות בנושא ובהן שמעה את מנכ"ל "יד יצחק בן-צבי", מ. ארן - היועץ המשפטי של משרד ראש הממשלה ועוד. החוק הונח על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית; 3. חוק לימוד חובה (הוראת שעה) - עבר לדיון בוועדה ביום 8.6.71. הוועדה שמעה דברים בנושא מפי נציגים ממשד החינוך והתרבות, משרד המשפטים, הממונה על התקציבים ועוד. החוק הוחזר למליאה לדיון בקריאה שנייה ושלישית ביום 22.7.71; 4. חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3), תשל"א-1971 - עבר לדיון בוועדה ב-6.7.71. הוועדה מקיימת שתי ישיבות בנושא.

ג. נוסח חדש לפקודות מנדטוריות שאושר על-ידי הוועדה

1. נוסח חדש לפקודת המשטרה; 2. נוסח חדש לפקודת הראיות; 3. נוסח חדש לפקודת הרשמים; 4. נוסח חדש לפקודת הנגמלים.

ד. נוסח משולב של חוקים שאושר על-ידי הוועדה

חוק שירותי דת יהודיים - 7.7.71.

ה. אישור תקנות

1. תקנות מרשם האוכלוסין (כתובות) (תיקון) - לפי חוק מרשם האוכלוסין - אושרו 11.1.71; 2. תקנות הגנת הדייר (אחוקת הבית ותיקונים) - עפ"י חוק הגנת הדייר - אושרו 28.6.71.

1. בוועדות המשנה של הוועדה

1. **ועדת משנה לחוקי יסוד**
 היו"ר - ב. הלוי
 חוק יסוד: זכויות האדם - הוועדה ממשיכה בהכנת החוק לקריאה ראשונה.

2. **ועדת משנה א' - לנוסח חדש**
 היו"ר - י. ה. קלינגהופר
 פקודת בתי-הסוהר - הוועדה מתקרבת לסיום עבודתה בפקודה זו.

על סדר יומה של הוועדה, נוסף על פקודת בתי הסוהר: פקודת מסילות הברזל ופקודת הטלגרף האל-חטי (הוועדה סיימה במושב זה נוסח חדש לארבע פקודות: פקודת המשטרה, פקודת הראיות, פקודת הרשמים ופקודת הנגמלים).

3. **ועדת משנה ב' - לנוסח משולב ולחוקים**
 היו"ר - ש. פרידמן

הוועדה דנה ואישרה נוסח משולב לחוק שירותי דת יהודיים. בטיפול עתה - חוק טיפול באבידות.

4. **ועדת משנה ג' - לחוקים**
 היו"ר - מ. ביבי

א. הוועדה סיימה דיוניה בחוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, סיכומיה נמצאים עתה בדיון במליאת הוועדה; ב. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 6) וחוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 7) נדונו וסוכמו בוועדת

הצעות לסדר-היום

הספורט, מנהל המחלקה לקשרי תרבות ומדע במשרד החוץ; 8. מצב התיאטרונות בארץ - בדיונים השתתפו נציגי משרד החינוך והתרבות העוסקים בנושא התיאטרון, ד"ר נציגי התיאטרונות "הבימה", הקאמרי, תיאטרון חיפה ו"בימות"; 9. סדרי רישום לבתי-הספר היסודיים והעל-יסודיים בירושלים - לנושא זה הקדישה הוועדה דיון מעמיק ושמעה את נציגי משרד החינוך והתרבות, מחלקת החינוך בעיריית ירושלים ועוד; 10. איגורמציה של בתי-הספר הפרטיים "אשכולות", "גמנסיה דביר", מרכז למורים מוסמכים, נציגי משרד החינוך והתרבות, נציגי מחלקת החינוך בעיריית ירושלים; 11. פניית אירגון מורי אגודת ישראל - השתתף בדיון מנכ"ל משרד החינוך והתרבות.

סקירות

הוועדה שמעה במושב זה את הסקירות הבאות:

1. תכנית הלימודים של משרד החינוך והתרבות - סקירה מפי מר שבח אדן - מנהל המרכז לתכניות לימודים במשרד החינוך והתרבות; 2. דו"ח משרד החינוך והתרבות על מערכת החינוך לקראת שנת הלימודים החדשה - סקירה מפי שר החינוך והתרבות ונציגי משרד החינוך והתרבות על המדיניות התרבותית והחינוכית של הרשות על כל זרועותיה - סקירה מפי מנכ"ל הרשות ומנהלי חטיבותיה; 4. דו"ח על מערכת החינוך בצה"ל. שתי ישיבות הוקדשו לנושא ולהשלכות השונות של החינוך בצה"ל על נוער, נוער שולי, השכלה ותרבות, בהשתתפות הרמטכ"ל וקצין חינוך ראשי בצה"ל.

בכבוד רב,

ד"ר א. דימל

יו"ר ועדת החינוך והתרבות

לכבוד

יושב-ראש הכנסת

מר ראובן ברקת

אדוני היושב-ראש,

ירושלים, ג' באב תשל"א
25 ביולי 1971

הריני מתכבד להמציא לך סקירה על עבודת ועדת הכלכלה במושב השני, לפי הפירוט הרצוף בה.

עבודת ועדת הכלכלה במושב השני של

הכנסת השביעית

במושב השני קיימה ועדת הכלכלה 77 ישיבות מליאה ו-6 ישיבות של ועדות משנה בהן נדונו העניינים הבאים:

חוקים

במושב זה אושרו החוקים הבאים:

1. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פי-קוח על אניות) (תיקון) - עבר לדיון בוועדה ביום 30.11.70. בשתי הישיבות שהקדישה הוועדה לנושא שמה עה את נציגי משרד התחבורה, אגף הספנות והנמלים, נציגי משרד המשפטים. הוועדה הניחה את החוק לקריאה שנייה ושלישית ביום 29.12.70; 2. חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 11) - עבר לדיון בוועדה ביום 30.11.70. במושב זה הקדישה הוועדה שש ישיבות לדיון בנושא ובהן שמעה את נציגי משרד התחבורה, ראש מחלקת התנועה במשטרת ישראל, נציגי משרד הבטחון

1. סטטוס המורה בישראל - הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת א. כץ - הועברה לדיון בוועדה ביום 7.1.70. לאחר שמעה הוועדה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות הניחה הוועדה מסקנותיה ביום 1.12.70; 2. דמת הספורט והחינוך הגופני בארץ ובעיותיהם - הצעת חברי-הכנסת ד. מילמן - עברה לדיון בוועדה ביום 18.3.70. הוקמה ועדת משנה לדיון יסודי בבעיה. מסקנות הוועדה הונחו על שולחן הכנסת ביום 30.11.70; 3. פתרון כולל ומזורז לבעיית התלמידים המתקשים בהסגתגלותם ללימודים בכיתה רגילה - הצעת חברי-הכנסת ש. לוי - הועברה לדיון בוועדה ביום 18.3.70. הוועדה הקדישה לנושא ישיבות רבות שבהן שמעה את נציגי משרד החינוך והתרבות, מנהל ביה"ס "דמז" בירושלים, מר ש. עדיאל - יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך והתרבות ועוד. מסקנות הוועדה בנושא הונחו ביום 8.2.71; 4. מעמדם של עובדי החינוך המשלים - הצעת חברי-הכנסת מ. בן-פורת - הועברה לדיון בוועדה ביום 21.7.70. בנושא זה שמעה הוועדה דברים מפי נציגי איגוד העובדים בחינוך המשלים, נציגי סקטור החינוך המשלים באירגון הפקידים, נציגי משרד החינוך והתרבות, מרכז השלטון המקומי ועוד. הונחו מסקנות ביום 23.6.71; 5. אפשרות ביטול כניסה ללא תשלום לשמורת הטבע בעין-גדי ובתל-דן - הצעת חברי-הכנסת א. כץ - הועברה לדיון בוועדה ביום 9.3.71. הוועדה קיימה בנושא חמש ישיבות ובהן שמעה נציגים מהחברה להגנת הטבע, רשות שמורות הטבע, נציגי תנועות הנוער, משרד התיירות ועוד. מסקנות בנושא הונחו על שולחן הכנסת ביום 31.3.71; 6. התדרדרות בענף הכדורגל - הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת בן-מאיר, ארבל, הורביץ, כץ וש. תמיר - עברה לדיון בוועדה ביום 8.6.71. הדיון בנושא נמשך.

נושאים שונים שוועדת החינוך דנה בהם

1. שיקולי הקבלה והדחיה של סטודנטים חדשים באוניברסיטאות בארץ - הוועדה קיימה בנושא שתי ישיבות שבהן שמעה את פרופ' ב. שרפשטיין, סגן רקטור אוניברסיטת תל-אביב, פרופ' י. כץ - רקטור האוניברסיטה העברית, פרופ' פינקל מהטכניון, פרופ' שקלרסקי מהטכניון ועוד; 2. שביחת המורים העל-יסודיים - בארבע הישיבות שקיימה הוועדה בנושא שמעה את נציגי משרד החינוך והתרבות, נציגי אירגון המורים העל-יסודיים, נציגי הסתדרות המורים ועוד. הנושא הועלה ביוזמת חברי-הכנסת נ. אליעד; 3. מצב המנהלים בבתי-הספר היסודיים בארץ - השתתפו בדיונים ד"ר מ. כספי מבית-הספר לחינוך באוניברסיטה העברית ונציגי משרד החינוך והתרבות; 4. מצב החינוך הממ"ד במדינה - השתתפו בדיונים נציגי משרד החינוך והתרבות, מר י. קיל - מנהל אגף החינוך הממלכתי-דתי; 5. הסיכסוך עם אירגוני המורים - הוועדה קיימה בנושא שתי ישיבות שבהן שמעה את נציגי משרד החינוך והתרבות, משרד האוצר, נציב שירות המדינה ועוד; 6. מצב אכסוניות הנוער בישראל - השתתפו בשתי הישיבות נציגי אגודת האכסוניות בארץ-ישראל; 7. המדתינות לגבי אירועים ספורטיביים בין-לאומיים - השתתפו בדיונים נציגי משרד החינוך והתרבות, יו"ר הוועד האולימפי, סגן יו"ר התאחדות הספורט בישראל, רשות

משרד החקלאות, המועצה לשיווק פרי הדר, התאחדות האכרים, המרכז החקלאי. ב-1.9.70. הניחה הוועדה מס' קנות ביניים בנושא. ב-7.12.70 הונחו מסקנות ביניים נוספות על שולחן הכנסת; 2. העסקת עובדים זרים בצי הישראלי — הצעת חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלנו — העברה לדיון בוועדה ביום 9.3.70. הוועדה קיימה במושב זה בנושא שש ישיבות שבהן שמעה את נציגי אגף הספנות והגמלים במשרד התחבורה, חברות הספנות, משרד החינוך, אגוד הימאים, וראש אכ"א בצה"ל. הדיון בהצעה נסתיים והמסקנות תונחנה על שולחן הכנסת לפני סיום המושב; 3. הגנת צרכני הגז — הצעת חברת הכנסת ה. קורפו. במושב זה הקדישה הוועדה לנושא ישיבה אחת שבה שמעה את נציגי מינהל הדלק, לשם מעקב אחרי ביצוע מסקנותיה בנידון שהונחו על שולחן הכנסת ביום 13.1.70; 4. שיבשים בחלוקת דברי דואר — הצעות חברי הכנסת פרוש וקורפו — עברה לדיון בוועדה ביום 16.2.71. הוועדה קיימה בנושא ישיבה פתוחה בהתאם לתקנון הכנסת. בישיבה השתתפו שר התקשורת ונציגי משרדו, מנהל המכון לפירוש עבודה; 5. ההכנות לחידוש החווה הקיים בין חברת לילנד הברי-טית לבין ממשלת ישראל — הצעת חברת הכנסת א. שוסטק. הוועדה קיימה בנושא חמש ישיבות שבהן שמעה את סגן שר התחבורה ונציגי משרדו, משרד המסחר והתעשייה, מנהל אוטוקרס — מר שובינסקי, מנהל כור — מר עמית, נציגי משרד האוצר, הבטחון, נציגי "אגד" ו"דן", מועצת המשאיות. הדיון נמשך.

נושאים שונים

1. שוק יהודי (שיווק תוצרת ישראלית ליהודים בחו"ל) — נושא שהועלה ביזמת חברת הכנסת ע. פיינרמן. השתתפו בשתי הישיבות שהוקדשו לנושא נציגי מכון היצוא, משרד המסחר והתעשייה; 2. שיווק בשר — הוועדה קיימה בנושא ישיבה אחת שבה שמעה את נציגי המסחר והתעשייה, משרד החקלאות, האוצר, אגודי הצרכנים, מנהל מועצת הלול, מזכיר תנועת המושבים. הוקמה ועדת משנה בראשות חברת הכנסת ע. פיינרמן לסיכום הדיון ולהגשת המלצות בנידון.

סקירות

הוועדה שמעה במושב זה את הסקירות הבאות:

1. המצב במפעלי כימיקלים ופוספטים ותעשיות כימיות בערד — סקירה מפי מנכ"ל משרד הפיתוח. הוועדה הקדישה לנושא שתי ישיבות שבהן השתתף גם מנכ"ל חברת "ערד"; 2. מצב תאונות הזרקים בארץ ופעולות משרד התחבורה להקטנת מספר התאונות — סקירה מפי סגן שר התחבורה מר ג. יעקבי. השתתפו בדיון נציגי משרד התחבורה, העבודה, המשטרה, החינוך, המועצה הלאומית למניעת תאונות בדרכים, מרכז השל"טון המקומי, אירגון הורים שכולים, נציגי "דן", "אגד", אירגון נהגי המוניות, מועצת המשאיות. הוועדה קיימה בנושא זה שלוש ישיבות פתוחות בהתאם לסעיף 75 לתקנון הכנסת; 3. הגנת הצרכן לפי מקורות המשפט העברי — סקירה מפי ד"ר נ. רקובר ממשרד המשפטים. השתתפו בדיון גם נציגי משרד המסחר והתעשייה; 4. פיתוח המשק — סקירה מפי שר האוצר; 5. המצב במשק — סקירה מפי שר האוצר; 6. תכנית החומש לפיתוח המשק — סקירות מפי מנכ"ל משרד האוצר

ומשרד המשפטים. הוועדה הניחה את החוק על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית ביום 24.3.71; 3. חוק התקנים (תיקון מס' 2) — עבר לדיון בוועדה במושב הראשון, כ"ח בסיון תש"ל — 2.6.70. במושב זה קיימה הוועדה בנושא שתי ישיבות שבהן שמעה את מנכ"ל מכון התקנים ונציגי משרד המסחר והתעשייה. החוק הונח על שולחן הכנסת ביום 21.12.70.

על שולחן הדיונים של הוועדה נמצאים החוקים הבאים:

1. חוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק) — עבר לדיון בוועדה ביום 17.2.70. הוועדה הקדישה לדיון בנושא זה עשרים ושתיים ישיבות ובהן שמעה את נציגי משרד החקלאות, משפטים, מועצת הפירות. הדיון בחוק מסתיים, ואני תקווה שיובא לקריאה שנייה ושלישית בראשית המושב הבא של הכנסת; 2. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 2) — עבר לדיון בוועדה ביום 7.12.70. הוועדה קיימה בנושא חמש ישיבות שבהן שמעה את נציגי משרד המסחר והתעשייה, התאחדות הסוחרים, אגוד הבנקים, המכון לסחר הוגן ועוד. הדיון בחוק עומד להסתיים בישיבה אחת או שתיים; 3. חוק רשות לתיירות מרפא — עבר לדיון בוועדה ב-1.3.71. עד כה השתתפו בדיון בנושא נציגי משרד התיירות, הדיון נמשך; 4. חוק המועצות למוצרי פירות וירקות (ייצור וייצוא) — עבר לדיון בוועדה על-פי חוק הרציפות ב-24.3.70. במסגרת ארבע ישיבותיה בנושא שמעה הוועדה את נציגי התאחדות התעשיינים בישראל, נציגי משרד המסחר והתעשייה, משרד החקלאות, המועצה לשיווק פרי הדר, נציגי יצואנים כלליים, המועצה לייצור מוצרי פרי הדר ועוד. בגלל הסתייגויות רבות מצד גורמים שונים לסעיפי החוק, ועקב חילוקי דעות בין משרד החקלאות ומשרד המסחר והתעשייה בסעיפים אחדים, נתבקשה הוועדה על-ידי משרד החקלאות לעכב את הדיון בחוק למספר שבועות; 5. חוק המים (תיקון מס' 5) — עבר לדיון בוועדה ביום 3.5.71. הוועדה הקדישה לנושא שתי ישיבות מליאה בהן שמעה את נציגי המים, נציגי מרכז השלטון המקומי, נציגי משרד המשפטים, עיריית ירושלים, עיריית תל-אביב, משרד הבריאות ועוד. חוק מה בראשות חברת הכנסת ש. ז. אברמוב, ועדת משנה שקיימה כבר 5 ישיבות. ועדת המשנה עומדת לסיים עבודתה בעוד 2 ישיבות. יתקיים גם סיוור נרחב בקשר עם כך. אני מקווה, כי יעלה בידי לסיים את הדיון בחוק בתחילת מושב החורף; 6. חוק זכות מספחים — עבר לדיון בוועדה ביום 11.5.71. מפאת עומס העבודה הוועדה טרם החלה לדון בנושא; 7. חוק ההגבלים העסקיים (תיקון מס' 3) — עבר לדיון בוועדה ביום 7.6.71. החוק טרם נידון בוועדה. 8. חוק רשות הגמלים (תיקון) — עבר לדיון בוועדה ביום 1.7.71. טרם נידון.

הצעות חוק בריטיות

1. חוק לתיקון פקודת המכרות — הצעת חברת הכנסת י. תמיר — עבר לדיון בוועדה ביום 2.6.71. הוועדה טרם החלה לדון בנושא.

הצעות לסדר-היום

1. המצב בענף הפרדסנות — הצעת ש. ז. אברמוב — עברה לדיון בוועדה ביום 29.7.70. במושב זה הקדישה הוועדה לנושא שלוש ישיבות שבהן שמעה את נציגי

1. אחרי הודעת ראש הממשלה על משפט יהודי לנינגרד;
2. אחרי הודעת שר החוץ על המסע בבריית-המועצות נגד מדינת ישראל והעם היהודי.

לשתי הודעות ממשלה החליטה הוועדה על הודעות סיעות במקום דיון - בהתאם לסעיף 56 לתקנון: 1. אחרי הודעת סגן ראש הממשלה בדבר שביתת המורים העל-יסודיים; 2. אחרי הודעת סגן ראש הממשלה על גורל יהודי בריית-המועצות עם פתיחת המשפט בלנינגרד.

קביעת ועדה מתאימה

ב-10 מקרים של הצעת חוק קבעה ועדת הכנסת איזו ועדה תדון בהם, הצעת חוק אחת הועברה לוועדה משותפת. כן קבעה הוועדה לאילו ועדות יועברו הצעות לסדר-היום ומהן אחת לוועדה משותפת.

הודעה של חבר הכנסת הנמנע מהצבעה שסיעתו השתתפה בה

הוועדה קיימה 7 ישיבות בנושא זה ונתקבלה החלטה בעניין.

ערעורים על אי-הכרה בדחיפות

הוועדה דנה ב-12 ערעורים של חברי כנסת על החלטת יושב-ראש הכנסת והסגנים שלא להכיר בדחיפות הצעותיהם לסדר-היום, והחליטה להכיר בדחיפות אחת מהן.

סדרי הדיון

הוועדה קבעה את סדרי הדיון המשותף בעקבות ההצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת אביזוהר והאוזנר בנושא ההתערערות ביחסי עבודה.

קביעת זמן

ל-9 דיונים בהודעות ממשלה; ל-6 דיונים בעקבות הצעות לסדר-היום; ל-10 דיונים בעקבות חוקים; ל-2 דיונים משולבים; ל-21 דיונים על התקציב.

הודעות סיעות במקום דיון

2 פעמים אחרי הודעות ממשלה; 3 פעמים אחרי הצעות להביע אי-אמון לממשלה.

חלוקת הצעות לסדר-היום והצעות חוק פרטיות בין הסיעות

76 הצעות לסיעות הקואליציה למושב זה; 86 הצעות לסיעות האופוזיציה למושב זה.

יושבי-ראש ועדות

בהתאם לסעיף 10 (א) לתקנון.

הוועדה המליצה על חברי-הכנסת א. רימלט ליו"ר ועדת החינוך והתרבות ועל חברי-הכנסת יוסף גולדשמידט ליו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט.

מניות חברי הכנסת

1. הוועדה דנה בפניית חברי-הכנסת מ. גסים בדבר מתן תשובת שר במכתב בדיון בהצעות חוק של חברי הכנסת; 2. הוועדה קיימה 3 ישיבות לדיון בפניתו של חברי-הכנסת מ. ביבי בדבר מחיקת דברי חבר הכנסת מפרוטוקול הכנסת כאשר חזר בו מדבריו; 3. בפניית

ומנהל הרשות לתיכנון כלכלי; 7. הסברים על מס ערך מוסף מפי סגן הממונה על הכנסות המדינה, הד"ר צוקרמן.

אישור תקנות

1. אישור שינויים בסכומים המקסימליים של פיצויים שבהם המדינה חייבת במקרה של אבדן או נזק של דברי דואר רשום או חבילה, בהתאם לאמור בסעיף 11(1) לחוק לתיקון פקודת בני הדואר, תשכ"ה - 1965; 2. אישור נוסף לשינויים בסכומים המקסימליים של פיצויים, כנ"ל; 3. כללים לעיבוד תקנים ישראלים זמניים, בהתאם לחוק התקנים (תיקון), תשל"א-1970.

סיורים

1. סיור בשארם א-שייך ואבו רודס; 2. סיור במיט-קני קו צינור הנפט באילת; 3. סיור במפעלי הנחושת בתמנע; 4. סיור במפעלי משרד הפיתוח בדרום; 5. סיור בתערוכת "טכנולוגיה 71".

בכבוד רב,

א. שכטרמן

יושב-ראש ועדת הכלכלה

לכבוד

יושב-ראש הכנסת

ירושלים, כ"ט בתמוז תשל"א

22 ביולי 1971

מר ראובן ברקת

אדוני היושב-ראש,

הריני מתכבד להגיש לך בזה דין-וחשבון על עבודת ועדת הכנסת במושב השני של הכנסת השביעית מיום ב' ג' חשון תשל"א - 2.11.70 עד יום כ"ט בתמוז תשל"א - 22.7.71.

הוועדה קיימה 66 ישיבות וטיפלה בנושאים הבאים:

מינוי מנהל נציבות תלונות הציבור

בהתאם לסעיף 32 לחוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשל"א-1971, החליטה הוועדה לאשר, לפי הצעת מבקר המדינה ד"ר י. א. גבנצל את מינויו של מר גרשון אבנר למנהל נציבות תלונות הציבור.

סדרי הדיון על הצעה להביע אי-אמון לממשלה

הוועדה דנה בעניין מועד ההצבעה על הצעת סיעת המרכז החפשי להביע אי-אמון לממשלה, אם תוגש בסיום הדיון המדיני ביום 29.12.70, והחליטה בתוקף סמכותה לפי סעיף 122 לתקנון כי ההצבעה כאמור תתקיים בו ביום עם סיום הדיון המדיני.

סדרי מתן דעות הדיבור להנמקת הצעות מספר סיעות

הוועדה דנה בעניין, ההחלטה נדחתה.

גימלאות לחברי כנסת ולשאידיהם

נתקבלו שתי החלטות לחוק גימלאות לנושאי משרה ברושיות השלטון: 1. הארכת מועדים; 2. הוספת סעיף 2א ותיקון סעיף 32 לחוק הנ"ל.

הודעות הממשלה

בשני מקרים החליטה הוועדה כי לאחר הודעת הממשלה לא יתקיים דיון ולא תימסרנה הודעות סיעות:

שולחן הכנסת. ביום 5.1.71 החלה הוועדה לדון בהשגות חברי הכנסת לתיקון הנ"ל. הוועדה קיימה 15 ישיבות נוספות, אחת בהשתתפות שר המשפטים והיועץ המש"כטי לממשלה, לדיון בהשגות חברי הכנסת, והחליטה ביום 20.7.71 להניח את הגוסח הסופי בצירוף ההשגות שגותרו על שולחן הכנסת.

3. הוועדה דנה בפניית יושב-ראש הכנסת בדבר הבהרת סעיף 60(ב) של התקנון. הוועדה קיימה 4 ישיבות בנושא והחליטה להניח על שולחן הכנסת תיקון להוספת סעיף 60(ג) לתקנון.

אישור תקציב הכנסת

הוועדה דנה בסדרי אישור התקציב של הכנסת והחליטה שאין צורך לתקן סעיף 24 לתקנון.

סדרי הדיון בתקציב

החלטה לדחות את הדיון בסקירת ראש הממשלה, שר השיכון ושר המסחר והתעשייה על פעולות משרדיהם לכנס הקיץ.

סדרי הדיון בתקציב השנתי, בפעולות המשרדים ובמדיניותם

1. הוועדה החלה לדון בהצעת יושב-ראש הוועדה, חברי הכנסת ישראל ישעיהו, להקדים את הדיון בסקירות השרים על פעולות משרדיהם לפני הנחת חוק התקציב על שולחן הכנסת, קיימה 10 ישיבות בנושא זה והחליטה להניח את גוסח ההצעה על שולחן הכנסת לאישורה.

2. החלטה להניח על שולחן הכנסת תיקון לסעיף 8 של סדרי הדיון בתקציב השנתי, בפעולות המשרדים ובמדיניותם.

ועדות משנה

ועדת משנה לתקציב הכנסת

הוועדה קיימה שתי ישיבות, דנה באישור תקציב הכנסת לשנת הכספים 1971/72 והביאה לאישורה של מליאת הוועדה.

ועדת משנה לשכר חברי הכנסת

הוועדה קיימה 3 ישיבות ודנה בחוק שכר חברי הכנסת, בתעריף האש"ל ובקצובת עתונות וספרות.

ועדת משנה לבידוד העובדות בתקרית שבין חברי הכנסת דוד לוי לבין המשטרה

הוועדה קיימה 4 ישיבות, אחת מהן בהשתתפות שר המשטרה ונציגי המשטרה, והביאה החלטתה למליאת הוועדה.

ועדת משנה לניסוח הסופי של התיקון לתקנון - פרק הצעות לסדר-היום

הוועדה קיימה 6 ישיבות והביאה את הגוסח הסופי לאישורה של הוועדה.

ועדה משותפת כנסת-כנסים

הוועדה קיימה ישיבה אחת ודנה במספר סעיפים של סדרי הדיון בתקציב השנתי בפעולות המשרדים ובמדיניותם.

בכבוד רב,

ישראל ישעיהו

יושב-ראש ועדת הכנסת

חברי הכנסת א. שכטרמן לצמצם את מספר החברים בוועדה; 4. בפניית חברי הכנסת מ. בן-פורת בדבר צירוף תקופות כהונה של חברי הכנסת.

התקרית עם חברי הכנסת דוד לוי ברחבת הכנסת

הוקמה ועדת משנה לבירור העובדות בתקרית בראשותו של חברי הכנסת אנקוריון. ועדת הכנסת קיימה עוד 3 ישיבות לסיכום הדיון בנושא.

הוצאות נסיעותיו של יושב-ראש הכנסת עם פרישתו נתקבלה החלטה בנושא.

תקנון משכן הכנסת ורחבתו (היתר כניסה)

הוועדה קיימה 3 ישיבות לדיון בנושא הנ"ל.

דיון חברי הכנסת שאינם נמצאים באולם שעה שהגיע תורם לנאום

הוועדה דנה בפניית יושב-ראש הכנסת לדון בנושא והניחה החלטתה על שולחן הכנסת.

סדרי ישיבות הכנסת

הוועדה אישרה 11 פעמים שינויים בסדרי ישיבות הכנסת.

סדרי עבודת ועדת הכנסת

סוכם לקיים ישיבות הוועדה לסירוגין גם בימי א' בשבוע בשעות אחה"צ.

בקשת חברי הכנסת שלום כהן להכיר בו כסיעה בשם כוח חדש

הוועדה קיימה 3 ישיבות בנושא.

הפגרה

הוועדה אישרה את החלטת יושב-ראש הכנסת והסגנים על מועד סיום כנס החורף וכנס הקיץ.

כינוס ועדות בפרגה

בהתאם לסעיף 73(א) לתקנון החליטה הוועדה להטיל על כל ועדות הכנסת להמשיך בעבודתן בימי הפגרה.

עיון בפרוטוקולים של הוועדות

הוועדה דנה בפניית יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט בדבר בקשתו של פרופ' א. אנקר לעיין בפרוטוקולים של הוועדה. סוכם שאין להחליט החלטה חד-פעמית קונקרטית בפנייה זו ולדון לגופו של עניין באחת הישיבות הקרובות.

שיחזור חוקים מחובת הנחה על שולחן הכנסת

הוועדה החליטה בהתאם לסעיפים 87(ג) ו-99 לתקנון לשחרר 22 חוקים, חוק התקציב, כל הצעות התקציב כולל חוקים פיסקליים, מחובת הנחה על שולחן הכנסת.

תקנון - תיקונים

1. החלטה להניח על שולחן הכנסת תיקון לסעיף 111 לתקנון, בעקבות פניית יושב-ראש הכנסת.

2. פרק הצעות לסדר-היום.

הוועדה קיימה 10 ישיבות והחליטה ביום 17.11.70 להניח גוסח הדן על סדרי הדיון בהצעות לסדר-היום על

10 תקנות עפ"י חוק מס רכוש וקרן פיצויים, פקודת מס הכנסה, חוק המקרקעין, חוק החזרת תשלומים (אגרות טלוויזיה), חוק עידוד התעשייה, חוק המילווה לבטחון המדינה.

42 צווים עפ"י חוק לעידוד החסכון, חוק מס רכוש וקרן פיצויים, חוק מס קנייה, חוק עידוד התעשייה, חוק הביטוח הלאומי.

20 הוראות, אכרזות והודעות עפ"י חוקים שונים.

כן אישרה הוועדה תקציבים של הגופים הבאים:

רשות השידור; הרשות לניירות ערך; המועצה להסדר ההימורים בספורט; ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השמינית.

6. הצעות לסדר-היום

הוועדה הגיחה על שולחן הכנסת את מסקנותיה להצעות לסדר-היום בעניין "טענות על ביזבוז במשרדי הממשלה והצורך בנקיטת אמצעים לייעול וחסכון במשק הממשלתי" ובעניין "הקיצוץ בשעות הלימודים בבית הספר היסודי ובחטיבות הביניים".*

7. סידורים

הוועדה ערכה סידורים למקומות הקשורים בדיוני הוועדה.

עד לכתיבת דו"ח זה סיימה הוועדה את דיוניה בכל הנושאים שהועברו אליה על-ידי מליאת הכנסת ומשרדי הממשלה. עם זאת נשארו מספר נושאים על סדר יומה - בעיקר נושאים שהועלו ביזמת חברי הוועדה; יתר על כן, יש לצפות לפניות נוספות מטעם משרדי הממשלה לאישור ערבויות, תקנות וצווים שונים ושינויים בתקציב, דבר שיחייב קיום ישיבות בזמן הפגרה.

בכבוד רב,

ישראל קרגמן

יו"ר ועדת הכספים

לכבוד

יושב-ראש הכנסת

ירושלים, כ"ט בתמוז תשל"א

מר ר. ברקת

א.נ.

רצ"ב הריני להעביר אליך סקירה על פעולות ועדת העבודה במושב השני של הכנסת השביעית.

סיכום מושב זה מבחינת הוועדה מראה על יכול של עבודה מאומצת ואינטנסיבית בדיקת חוקים, אישור צווים ותקנות ובדיקת נושאים שהועלו על-ידי חברי הוועדה או הועברו על-ידי מליאת הכנסת לטיפול הוועדה.

הוועדה פעלה מעל ומעבר ליכולתה למנוע פיגורים והשהיה באישור חוקים, אשר יש בהם כדי להביא רווחה לאזרחים.

לכבוד

יושב-ראש הכנסת

ירושלים, כ"ז בתמוז תשל"א

מר ראובן ברקת

אדוני היושב-ראש,

הנני מצרף בזה דו"ח ביניים על עבודת ועדת הכספים במושב השני של הכנסת השביעית - עד לצאתה של הכנסת לפגרה.

כמקובל, יוגש דו"ח סופי מפורט בסוף הפגרה.

נתונים ארעיים על עבודת ועדת הכספים במושב השני של הכנסת השביעית

ישיבות

עומס העבודה המוטל על הוועדה השנה חייב כמעט כל הזמן קיום ישיבות (של מליאת הוועדה וועדות המש-נה שלה) שישה ימים בשבוע.

להלן מספרים על ישיבות הוועדה:

מליאת הוועדה קיימה 150 ישיבות.

ועדות המשנה קיימו 53 ישיבות לפי הפירוט דלהלן:

שינויים בתקציב המדינה (יו"ר י. קרגמן) - 5; מסים עקיפין (יו"ר מ. עופר) - 8; דו"ח מבקר המדינה (יו"ר ש. רוזן) - 16; שכר וגימלאות לנושאי משרה בשלטון (יו"ר י. בדר) - 13; תקציב הבטחון (ועדה משותפת עם ועדת החוץ והבטחון) (יו"ר י. קרגמן) - 9; ועדת משנה לעתוגות בצה"ל (יו"ר י. קרגמן) - 1; ועדת משנה משותפת (כספים - חינוך ותרבות) לעניין קיצוץ שעות לימוד (יו"ר י. קרגמן) - 1.

בס"ה 203 ישיבות.

נושאי עבודת הוועדה (פרט לנושאים שדונו בוועדות המשנה)

1. הכנת חוקים לקריאה שנייה ושלישית הוועדה הגיחה 17 חוקים על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית (כולל חוק התקציב). חלק ניכר מהחוקים נגעו לשינויים במסים.

2. דיונים כלליים ושונות הוועדה שמעה מספר סקירות מפי שר האוצר ונגיד בנק ישראל על המצב במשק. הוועדה קיימה מספר דיונים ברפורמה הצפויה במיסוי בהשתתפות אנשי האוניברסיטה (פרופ' מיכאלי ופרופ' ברקאי) ונציגי האוצר.

3. אישור ערבויות הוועדה אישרה 30 ערבויות מטעם המדינה.

4. הכנת צווים והחלטות הטעונות אישור הכנסת הוועדה המליצה בפני מליאת הכנסת על אישור 27 צווי מכס; 7 צווי מס קנייה; 4 צווי שעת חירום (שיעור תשלום חובה); 1 צו מס בולים.

5. אישור תקנות וכו' הוועדה אישרה, בין היתר:

* ועדת הכספים עם ועדת החינוך והתרבות.

דין וחשבון על פעולות ועדת העבודה במושב השני של הכנסת השביעית

חוקים

ועדת העבודה אישרה במושב זה את החוקים הבאים:

1. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 2) עבר לדיון בוועדה ממליאת הכנסת ביום 8 ביוני 1970. הש"תתפו בדיונים נציגי משרד המשפטים ומשרד העבודה. הוועדה אישרה את הצעת החוק ללא הסתייגויות. החוק אושר בקריאה שנייה ושלישית ביום 24 בפברואר 1971;
2. חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 2), תשכ"ט—1969 — עבר לדיון בוועדה ממליאת הכנסת ביום 8 ביוני 1970. במהלך ישיבותיה בנושא שמעה הוועדה נציגים ממשרד העבודה, משרד המשפטים ונציגי לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים. הוועדה הגיחה על שולחן הכנסת את החוק לקריאה שנייה ושלישית ביום 24 במארס 1971; 3. חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 6) — עבר לדיון בוועדה ביום 26 בינואר 1971. הוועדה שמעה דברים מפי נציגי משרד הבטחון ומשרד המשפטים. החוק אושר בקריאה שנייה ושלישית ביום 1 ביולי 1971; 4. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 7) — עבר לדיון בוועדה ביום 26 בינואר 1971. הוועדה הקדישה לדיון בנושא חמש ישיבות שבהן שמעה את נציגי משרד הבטחון, נציגי מרכז "יד-לבנים", נציגי ההסתדרות ומשרד המשפטים. החוק אושר בקריאה שנייה ושלישית ביום 1 ביולי 1971; 5. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (חוק האבטלה) — עבר לדיון בוועדה ביום 15 במארס 1971. לנושא זה הקדישה הוועדה 12 ישיבות במושב זה שבהן שמעה את שר העבודה ונציגי משרדו, נציגי המוסד לביטוח לאומי, נציגי לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים. הוועדה גמרה במושב זה את הקריאה הראשונה של החוק והעבירה את הערותיה למוסד לביטוח הלאומי.

כן ממשיכה הוועדה לדון בנושאים הבאים, אולם טרם סיימה את הדיון בהם:

1. חוק חוזה עבודה, תשכ"ח — עבר לדיון בוועדה עפ"י חוק הרציפות ב-24 במארס 1971. החוק נמצא בטיפול שוטף. הוועדה הקדישה לדיון בנושא עד כה שתיים-עשרה ישיבות שבהן שמעה את נציגי משרד העבודה, המשפטים, לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים, את נשיא בית-הדין הארצי לעבודה ועוד. הטיפול בחוק נפסק לרגל נסיעתו לחוץ-לארץ של היועץ המשפטי של משרד העבודה, שביקש לא לדון בהעדרו. המשך הדיון נדחה עד לפתיחת כנס החורף של המושב הבא; 2. חוק בתי הדין לעבודה (תיקון) — עבר לוועדה ממליאת הכנסת ביום 17 במאי 1971. מפתת עומס עבודת הוועדה טרם הוחל הדיון בחוק; 3. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3) — עבר לדיון בוועדה ב-12 במאי 1971. טרם הוחל הדיון בחוק; 4. חוק המזונות (הבטחת תשלום) — עבר לדיון בוועדה ביום 25 במאי 1971. טרם הוחל הדיון בחוק. 5. חוק התיכונן (תיקון) — עבר לדיון בוועדה ביום 29 ביוני 1971. טרם הוחל הדיון בחוק.

הצעות חוק פרטיות

1. חוק שירות המדינה (גימלאות) (ביטול היוון קיצבות לצמיתות) (הוראת שעה) — הצעת חבר-הכנסת י. קרגמן — עבר לוועדה להכנה טרומית ביום 25 בנובמבר 1970. ביום 11 בינואר 1971 עבר לקריאה ראשונה וחזר לוועדה. הוועדה הקדישה לדיון בנושא חמש ישיבות שבהן הופיעו נציגים מנציבות שירות המדינה, משרד המשפטים, הממונה על הגימלאות, נציגי המשטרה (איגוד הפנסיונרים) ועוד. בהסכמת חברי הוועדה הוסב שם החוק ל"חוק שירות המדינה (גימלאות) (הוראת מעבר)". החוק הגו תיקון לחוק שירות המדינה (גימלאות) חן בביטול היוון קיצבאות לצמיתות. הצעת החוק אושרה על-פי הגוסח של משרד המשפטים. החוק הונח לקריאה שנייה ושלישית ביום 30 במארס 1971; 2. חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון) — הצעת חבר-הכנסת י. קרגמן — עבר לדיון בוועדה ביום 23 בדצמבר 1970. התיקון נתקבל בקריאה שנייה ושלישית ב-1 ביולי 1971 על-ידי מליאת הכנסת.

הצעות לסדר-היום

1. שיבושים בתעשייה ובאספקת חשמל מחמת סנקציות של קבוצות עובדים בחברת החשמל — הצעת חבר-הכנסת נ. אליעד — הועברה לדיון בוועדה ביום 3 בנובמבר 1970. הוועדה שמעה נציגים של משרד הפיתוח, משרד העבודה, ההסתדרות ונציגי חברת החשמל. מסקנות בנושא הונחו ביום 11 בנובמבר 1970 על שולחן הכנסת; 2. גידול הפער הכלכלי, החברתי והחינוכי — הצעת חבר-הכנסת ד. י. לוי — הועברה לדיון בוועדה ביום 11 בפברואר 1970. הנושא נדון על-ידי הוועדה עוד במושב הראשון והוקדשו לו ארבע-עשרה ישיבות. הוועדה שמעה הסברים מפי מנהל המוסד לביטוח לאומי, נציגי משרד הסעד, נציגי בנק ישראל, ד"ר ר. בריינסף מהאוניברסיטה העברית, נציגים מהמכון למחקר כלכלי של ההסתדרות, נציגי עיריית חיפה ועוד. הוקמה ועדת משנה לניסוח סופי של ההצעות. מסקנות הוועדה בנידון הונחו על שולחן הכנסת ביום 24 במארס 1971. בעקבות פירסום המסקנות נתקבלו תשובות מראש הממשלה ומכל השרים, בהן הביעו הערכה לעבודת הוועדה והזדהות עם המסקנות; 3. עידוד עבודת נשים במשק הישראלי — הצעות חברי-הכנסת ארבל וגולדשטיין — הועברו לדיון בוועדה ביום 18 בפברואר 1970. הוועדה קיימה בנושא חמש ישיבות שבהן שמעה את נציגי משרד האוצר, העבודה, מועצת הפועלות, ויצ"ו ועוד. הוקמה ועדת משנה לטיפול אינטנסיבי בנושא. ועדת המשנה ישה 10 ישיבות עד לסוף מושב זה ובדקה את השאלה מכמה אספקטים. הדיון בנושא נמשך; 4. העסקת עולים בגיל מתקדם — הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת י. קורן — הועברה לדיון בוועדה ביום 7 בינואר 1970. מסקנות בנושא זה הונחו ביום 23 בינואר 1971; 5. מצוקת דיור לזוגות צעירים — הצעת חבר-הכנסת א. ורדיגר — הועברה לדיון בוועדה ביום 4.8.70. השתתפו בדיונים שר השיכון ונציגי משרדו, נציגי משרד הקליטה, הכלכלן נסים ברוך, נציגי מרכז השלטון המקומי, אירגון הקבלנים, שיכון עובדים, מקד-קעי ישראל ועוד. הוועדה הקדישה לנושא 11 ישיבות. מסקנות הוועדה הונחו על שולחן הכנסת ביום 26 ביולי

הנוהל וההשימה של הנוער על-ידי לשכת העבודה לנוער בשירות התעסוקה - הצעה שהועלתה ביזמת חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמולינו. הוועדה קיימה בנושא ארבע ישיבות. מסקנות הוועדה גובשו ב-22 ביולי 1971, ויועברו לשר העבודה והגורמים הנוגעים בדבר.

במושב זה אושרו התקנות והצווים הבאים

חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח - 1968:

1. תקנות הביטוח הלאומי (סכום מקסימלי שמוותר לנכות כדמי חברות לטובת אירגון נכים), תשל"א-1970;
2. צו בדבר הערכה מחדש של קיצבאות נכות ותלויים והגדלתן; 3. תקנות בדבר סוגים מיוחדים של מבוטחים; 4. תקנות הביטוח הלאומי (מועצת המוסד) (תיקון); 5. צו בדבר הערכה מחדש של קיצבאות נכות ותלויים והגדלתן; 6. צו הביטוח הלאומי (שינוי לוח ט'); 7. תקנות הביטוח הלאומי (קיצבת ילדי עובדים) (עובדים חלקיים ודורשי עבודה); 8. תקנות בדבר מתן טיפול רפואי לנפגעי עבודה; 9. תקנות בדבר דמי קבורה.

בברכה,

ש. ארבלי-אלמולינו

יו"ר ועדת העבודה של הכנסת

לכבוד

יושב-ראש הכנסת

ירושלים, כ"ח בתמוז תשל"א

21 ביולי 1971

מר ר. ברקת

מר ברקת הנכבד,

הריני מתכבד להעביר לעיונך דו"ח על פעולות ועדת הפנים במושב השני של הכנסת השביעית.

דו"ח על פעולות ועדת הפנים

במושב השני של הכנסת השביעית

חוקים

במושב זה אישרה הוועדה את החוק הבא:

חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) - הועבר לדיון בוועדה ביום 18.5.70. במושב זה קיימה הוועדה ארבע ישיבות בנושא. החוק אושר ביום 12.1.71.

כן דנה הוועדה בחוקים הבאים:

1. חוק כלי ירייה (תיקון מס' 4) - עבר לדיון בוועדה ביום 19.1.71. הוועדה קיימה עד כה ארבע ישיבות לדיון בנושא; 2. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 12) - עבר לדיון בוועדה ביום 24.5.71; 3. חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מס' 2) - הועבר לדיון בוועדה ביום 7.7.71.

הצעות חוק פרטיות

1. חוק לתיקון פקודת העיריות (מבקר עיריה וועדת ביקורת) - הצעת חברת הכנסת י. תמיר - הועבר לדיון בוועדה ביום 28.1.70. להצעת חוק זו הוקדש מספר שיא של ישיבות שבהן נדונה ההצעה. לדיונים הזמנו מבקר המדינה, ראשי ערים בישראל, נציגים מאופוזיציות עירוניות, מבקרים בעיריות, מרכז השלטון המקומי. כל אלה בנוסף לנציגי משרד הפנים, משרד המשפטים ומשרד מבקר המדינה שהשתתפו דרך קבע

1971; 6. שביתת המצילים בחופי הרחצה - הצעות חברי הכנסת אליעד, אבנרי וש. תמיר - הועברו לדיון בוועדה ביום 18 ביוני 1971. מסקנות הוועדה הונחו על שולחן הכנסת ביום 19 ביולי 1971; 7. ימי פגרה לבילוי עממי למוניעת חילול שבת - הצעת ז. המר - הועברה לדיון בוועדה ביום 12 בינואר 1971. טרם הוחל הדיון בנושא; 8. חיסולם של משכנות העוני ופתרון מצוקת הדיור - הצעת מ. ידיד - הועברה לוועדה לדיון ביום 12 במאי 1971. טרם הוחל הדיון בנושא; 9. בעיית היתרי עבודה בשבת - הצעת ט. סנהדראי - הועברה לדיון בוועדה ביום 17 במאי 1971. טרם הוחל הדיון בנושא; 10. מניעת חילול שבת בחיפה - הצעות חברי הכנסת מ. י. רפאל וק. כהנא - הועברו לדיון בוועדה ביום 26 במאי 1971. טרם הוחל הדיון בנושא; 11. שביתת עובדי חברת החשמל - שבע הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת י. גולן, מ. סנה, ש. לורנץ, מ. אביזרה, א. אבנרי, ש. ז. אברמוב וש. תמיר - הועברו לדיון בוועדה ביום 16 ביוני 1971. טרם הוחל הדיון בנושא.

סקירות

במושב זה שמעה הוועדה את הסקירות הבאות:

1. סקירת שר העבודה על מדיניות משרדו; 2. פיתוח משאבי כוח-אדם - סקירה מפי מנכ"ל משרד העבודה ונציגי משרדו; 3. סקירה מפי שר הקליטה על פעולות משרדו; 4. סקירת שר השיכון על פעולות משרדו; 5. סקירה על פיתוח משאבי כוח-אדם.

נושאים אחרים שוועדת העבודה דנה בהם

1. הבעיות הקשורות בהמשך קיומו של מפעל תי"ל (תעשייה ישראלית לרכב) בתל-חנן - נושא שהועלה ביזמת חברת הכנסת מ. ורטמן. הוקמה ועדת משנה לדיון מעמיק בנושא. זו שמעה על מצבו של מפעל אוטוקרס מפי יו"ר מועצת המנהלים מר מ. עמית, את מר שובינסקי, ועד הפועלים ועוד, והגיעה למסקנות אשר הועברו לשר העבודה ולגורמים שונים; 2. מענקי התייקרות לבעלי שכר נמוך המשתלמים באמצעות המוסד לביטוח לאומי. בישיבה שהוקדשה לדיון בנושא שמעה הוועדה נציגים ממשרד האוצר והמוסד לביטוח לאומי; 3. חוסר תעסוקה מספקת למפעלי "מרכבים" ו"הארגו" - על-פי בקשתם של המפעלים הנ"ל קיימה הוועדה בנושא ארבע ישיבות שבהן שמעה דברים מפי נציגי משרד התחבורה, המסחר והתעשייה, אג"ד, מרכבים, הארגו, מזכיר מועצת פועלי פ"ת, "דן", לילנד-אשרד ועוד; 4. בעיות הנוער העובד בירושלים - הוועדה קיימה ארבע ישיבות בנושא בהן שמעה דברים מפי נציגי משרד העבודה, מזכיר הנוער העובד בירושלים, וכן סיירה במפעלי הנוער העובד בירושלים. הנושא הועלה ביזמת היו"ר, חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמולינו; 5. קיצבאות זיקנה ושאריות - ארבע ישיבות הוקדשו לנושא ובהן שמעו חברי הוועדה את שר האוצר ונציגי משרד, שר העבודה ונציגי משרדו, מנהל הביטוח הלאומי ונציגיו. הנושא נדון עוד בכנסת השישית ובשל השינוי בתקרת הקיצבה הובא הנושא שנית לדיון בוועדה; 6. הוועדה דנה בהצעה של חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמולינו "העלאת שכר הדידה בעמידר והשפעותיו על קבוצות הדיירים השונות". הדיון בנושא זה עדיין נמשך; 7. דרכי

בכל שלבי הדיון בהצעת החוק. הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה ושלישית ביום 24.5.71; 2. חוק לתיקון פקודת העיריות (ערר על קביעת ארנונה כללית) - הצעת חבר-הכנסת מ. יזיד - עבר לדיון בוועדה ביום 22.7.70. הדיון בהצעת החוק נמשך.

הצעות לסדר-היום

1. אמצעי בטיחות בשכונות העוני מפני שטפונות - הצעת חבר-הכנסת מ. סנה - הועברה לדיון בוועדה ביום 3.11.70. הוועדה קיימה בנושא שתי ישיבות והניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 20.7.71; 2. סכנת זיהום אוויר בירושלים - הצעת חבר-הכנסת מ. נסים - עברה לדיון בוועדה ביום 11.11.70. הונחו מסקנות ביום 25.3.71; 3. הפיצוצים בתחנה המרכזית בת"א - הצעת חבר-הכנסת ד. ארזי - הועברה לדיון בוועדה ביום 8.11.70. הוועדה קיימה במושב זה שלוש ישיבות בנושא והניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 23.3.71; 4. בידור קלוקל והסכנה ההיגויכית - הצעת חבר-הכנסת ש. י. גרוס - הועברה לדיון בוועדה ביום 8.12.70. הוועדה קיימה בנושא ארבע ישיבות; 5. תיכנון ירושלים, בעיותיו וסכנותיו - הצעת חבר-הכנסת י. תמיר - הועברה לדיון בוועדה ביום 23.12.70. הוועדה קיימה בנושא חמש ישיבות; 6. המשטרה מול ריבוי מקרי רצח, שוד ואלומות בארץ - הצעת חבר-הכנסת ש. י. גרוס - הועברה לדיון בוועדה ביום 23.12.70. הוועדה קיימה בנושא 2 ישיבות; 7. עלייה מדאיגה בממדי הפשע והבריונות - הצעת חבר-הכנסת ז. המר - הועברה לדיון בוועדה ביום 23.12.70. הוועדה קיימה בנושא שתי ישיבות; 8. עקירת העבריינות ממוקדי הפשע באזור דן - הצעת חברת-הכנסת ש. ארבלי-אלמולינו - הועברה לדיון בוועדה ביום 23.12.70. הוועדה קיימה בנושא שתי ישיבות; 9. חיסול בירת יום ה' (ת"א) - הצעת חבר-הכנסת י. בדר - הועברה לדיון בוועדה ביום 6.1.71; 10. החדרת שפכי גוש דן למאגר המים התת-קרקעי של ישובי גן-רוזה - הצעת חבר-הכנסת ע. פינרמן - הועברה לדיון בוועדה ביום 20.1.71. הוועדה קיימה בנושא שתי ישיבות; 11. מצב הרשויות המקומיות בכפרים הערביים ומדיניות הממשלה - הצעת חבר-הכנסת ת. טובי - הועברה לדיון בוועדה ביום 20.1.71; 12. העיכובים בבנייה בירושלים - הצעת חבר-הכנסת א. עופר - הועברה לדיון בוועדה ביום 17.2.71. הוועדה קיימה בנושא ישיבה אחת; 13. הצורך לעכב את המכרזים הנוגעים לשכונת ימין-משה - הצעת חבר-הכנסת ח. קורפו - הועברה לדיון בוועדה ביום 1.3.71. הוועדה קיימה בנושא שלוש ישיבות והניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 30.3.71; 14. אופיה של ירושלים וימין משה - הצעת חבר-הכנסת י. רפאל - הועברה לדיון בוועדה ביום 1.3.71. קוימו שלוש ישיבות בנושא והונחו מסקנות ביום 30.3.71; 15. הדחת ראש עיריית רמלה - הצעת חבר-הכנסת ד. ארזי - הועברה לדיון בוועדה ביום 10.3.71. הוועדה קיימה בנושא ארבע ישיבות והניחה מסקנותיה ביום 2.6.71. סכנת זיהום הכנרת והרעלת מימיה - הצעת חבר-הכנסת י. תמיר - הועברה לדיון בוועדה ביום 30.6.71; 17. חובת הדאגה למקומות חנייה - הצעת חבר-הכנסת א. גולדשטיין - הועברה לדיון בוועדה ביום 26.5.71. הוועדה קיימה בנושא ישיבה אחת;

18. רישום לא יהודים כיהודים - הצעת חבר-הכנסת ק. כהנא - הועברה לדיון בוועדה ביום 26.5.71; 19. רישום שאינם יהודים כיהודים - הצעת חבר-הכנסת מ. פרוש - הועברה לדיון בוועדה ביום 26.5.71; 20. התעוררותן של בעיות עירוניות ובינ-עירוניות דחופות לרגל הפעלתם הקרובה של מטוסי הג'מבו - הצעת חבר-הכנסת ז. שובל - הועברה לדיון בוועדה ביום 26.5.71. הוועדה קיימה בנושא שלוש ישיבות והניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 13.7.71; 21. ההתדרדרות במועצה המקומית בקריית-שמונה - הצעת חבר-הכנסת ב. צ. קשת - הועברה לדיון בוועדה ביום 23.6.71. הוועדה קיימה ישיבה אחת והניחה מסקנותיה ביום 29.6.71; 22. ערעור השלטון המקומי בקריית-שמונה - הצעת חבר-הכנסת ז. שובל - הועברה לדיון בוועדה ביום 23.6.71. הוועדה קיימה בנושא ישיבה אחת והניחה מסקנותיה על שולחן הכנסת ביום 29.6.71; 23. ביצוע חוק למניעת מפגעים - הצעת חבר-הכנסת ג. האוזנר - הועברה לדיון בוועדה ביום 27.7.71; 24. סכנה לבריאות תושבי סביבות גן-רוזה ומטה יהודה מהזרמת מי-ביוב של ירושלים לשפלה - הצעת חבר-הכנסת ד. י. לוי - הועברה לדיון בוועדה ביום 7.7.71.

נושאים שהועלו ביזמת חברי הוועדה

1. אלימות. ... התגברות התופעה של שימוש בנשק - הוועדה קיימה ישיבה אחת בנושא; 2. המצב בבתי-הסוהר - ישיבה אחת הוקדשה לנושא; 3. סקירת שר הפנים על פעולות משרדו - שתי ישיבות הוקדשו לנושא; 4. התפטרות חבר-הכנסת מ. סורקיס מראשות הוועדה המשותפת לעניין המקלטים בבתי-הספר - הוועדה הקדישה לנושא ישיבה אחת; 5. יחסי המועצה המקומית נצרת-עלית עם הנהלת משרד הפנים - שלוש ישיבות קוימו לדיון בנושא זה; 6. המצב בעיריית רמלה - הוועדה הקדישה לדיון בנושא זה שלוש ישיבות; 7. הפגנת הפנתרים בירושלים - שתי ישיבות; 8. המצב במועצה המקומית קריית-שמונה - ישיבה אחת.

ועדות משותפות

1. סידורי בטחון והגנה (מקלטים) בגני ילדים ובבתי-הספר (משותפת עם ועדת החינוך והתרבות) - הצעת ש. לזין - הועברה לדיון בוועדה ביום 7.1.70. הוועדה קיימה בנושא ארבע ישיבות; 2. הכוונה לקטוע את גוש הקרקעות של חוריבה בכניסה הראשית לפארק הכרמל מהפארק המיועד - הצעת ש. כהן - הועברה לדיון בוועדה ביום 7.4.70. הוועדה דנה בנושא בארבע ישיבות והניחה מסקנותיה ביום 6.7.70 (משותפת לוועדת הכלכלה).

שאלות בוועדה

1. מצבן החמור של הרשויות המקומיות הקטנות ואזורי פיתוח; 2. הקמת תחנת דלק בנצרת; 3. שמירת הסדר אחרי הפיצוצים בתחנה המרכזית בתל-אביב; 4. הפסקת אספקת המים לחצור הגלילית; 5. כריית מלט בשטח פארק הכרמל; 6. חוקת העיריות (הכנתה); 7. המצב הבטחוני בבתי-הסוהר; 8. הדלפות מדיוני הוועדה; 9. כלנתריסס בתל-מונד; 10. הוצרה הכלכלי-

לתיקון פקודת הסמים המסוכנים (מס' 3) - הועבר לועדה ביום 10.11.70 והונח לקריאה שנייה ושלישית ביום 25.3.71. נציגי ומומחי משרד הבריאות נציגי משרד המשפטים ליוו את עבודת הועדה. בדיון השתתף היועץ המשפטי לממשלה. התיקון נועד להחמיר את הענישה לגבי עבירות סמים ולהרחיב את יריעת החוק שיקף סוגי עבריינים שלא נענשו עד כה; 4) חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים) - הועבר לועדה ביום 22.2.71 ויונח לקריאה שנייה ושלישית השבוע. נציגי משרד הסעד והמשפטים השתתפו בדיון גם; 5) חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) - הועבר בינואר 1970 לועדה משותפת של ועדת השירותים הציבוריים ועדת החוקה, חוק ומשפט. ב-5.7.71 הונח החוק לקריאה שנייה ושלישית במליאה. הועדה השותפת קיימה בנושא רחבי-יריעה זה 39 ישיבות. ליוו את עבודת הועדה נציגי משרדי הסעד והמשפטים. כן הוזמנו לישיבות היועץ המשפטי לממשלה, נציגי משרד המשטרה ושופטי נוער, ומומחים מתחום הקרימינולוגיה והטיפול הסוציאלי.

חוק שהועבר ממליאת הכנסת וטרם נדון

חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 2) - הועבר לדיון ביום 5.7.71.

הצעות חוק פרטיות

חוק בתי-מרקחת (הסדרת תורנויות) - הצעת חבר-הכנסת ש. ארליך - הועבר לועדה ב-24.6.70. הועדה קיימה בירור מקיף עם משרד הבריאות, קופות חולים והסתדרות הרוקחים. מפאת העמדות השונות החליטה הועדה כי בשלב זה מוטב שלא לחוקק חוק שלא יהיה ניתן לביצוע. הועדה המליצה בפני הגורמים להגיע לידי הסכם ארצי בדבר סידור תורנויות בתי-מרקחת, שיכלול גם בתי-מרקחת פרטיים, קופות-חולים ובתי-מרקחת של בתי-חולים.

הצעות לסדר-היום

1) סכנה לבריאות הציבור והוגאתו בשל טיב ואי-כוח ירודים של מוצרי מזון - הצעתה של חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שהועברה ביום 3.6.70. לועדה. מסקנות הוגחו על שולחן הכנסת ב-16.6.71. מליאת הועדה דנה בנושא בחמש ישיבות עם נציגי משרד הבריאות וראשי שירות המזון. התמנתה ועדת משנה שקיימה שבע ישיבות ושמעה את ראשי שלוש אירגוני הצרכנים ואת ראשי אירגוני הסוחרים, היצרנים והמשווקים בענף המזון. הועדה סיירה במפעלי מזון ועמדה מקרוב על תנאי ההיגיינה שלהם. מליאת הועדה קיימה גם שתי ישיבות פתוחות שבהן נכחו נציגי הצרכנים, גופים הקשורים לענף המזון ועתונאים. במרכז המסקנות שהוגשו עומדת התביעה לחוקק חוק מזון מקיף ומתן סמכויות בידי משרד הבריאות, הממונה על ביצוע החוק; 2) המחסור בכליות מלאכותיות - הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת ש. לורנץ, ג. אליעד וד. נ. לוי. הנושא הועבר לועדה ביום 9.12.70. מסקנות הועד-דה הונחו ביום 4.5.71. ליוו את עבודת הועדה נציגי משרד הבריאות. הועדה נפגשה עם הפרופטורים מן וצ'צ'קס, מנהלי בית-החולים "הדסה", ועם פרופ' מאיר, מנהל בית-החולים "שערי צדק". כן סיירה הועדה

לית שבבעלות עיריית באר-שבע; 11. שפכי ירושלים המזהמים את נחל רובין.

המנהג בוועדה הוא, שחבר הועדה מציג ליו"ר הועדה שאלה בנושא כלשהו הנמצא בתחום עבודת הועדה. השאלה מועברת לשר הנוגע וזה או נציגו באים לועדה, משיבים ומסבירים את השוברים. במקרה זה יכול להתפתח ויכוח ממושך, כאשר נוסף לחבר - בעל השאלה - לוקחים חלק גם חברים אחרים שיש להם עניין בנושא השאלה.

סיוורים

במושב זה סיירה הועדה במקומות הבאים:

1. בית-שאן, מקלטים וכללית - ב-14.9.70;
2. בתי-סוהר לאסירים בטחוניים באשקלון ובאר-שבע - ב-23.9.70;
3. סיוור מקלטים וכבאות בנהריה, בתי-זיקוק ונמל חיפה - ב-7.10.70;
4. ירושלים, סיוור בגבעה הצרפתית, מפעל "דגו" לעיבוד אשפה ועזריה - ב-9.2.71;
5. ירושלים, סיוור באתרי הבנייה החדשים בצפון העיר - ב-16.2.71;
6. ירושלים - סיוור ב"מיון-משה" - ב-25.3.71;
7. אילת ודרום סיני - ב-19 עד 21 באפריל 1971;
8. אזור גן-דווה, ביקור בשטח המיועד להחדרת שפכים להשבת המים - ב-6.6.71;
9. ביקור באולפני הטלוויזיה בירושלים - ב-6.71;
10. נמל תעופה לוד, בית-דגן ואור-יהודה - ב-27.6.71;
11. נצרת ונצרת-עלית - ב-25.7.71.

בכבוד רב,

מ. סורקיס

יו"ר ועדת הפנים

לכבוד

יושב-ראש הכנסת
מר ראוּבן ברקת

23.7.71

אדוני היושב-ראש,

הריני מתכבדת להגיש לך בזה דין-וחשבון על פעולות ועדת השירותים הציבוריים במושב השני של הכנסת השביעית. הועדה קיימה עד 25.8.71 - 39 ישיבות.

במסגרת זו שמעה הועדה סקירות מרכזיות על מדיניות משרד הבריאות, מפי שר הבריאות מר ויקטור שם-טוב, ועל מדיניות משרד הסעד מפי שר הסעד, מר מיכאל חוגי, וראשי משרדו.

הועדה גם דנה בהצעות חוק ממשלתיות ופרטיות, בנושאים שהועברו אליה משולחן המליאה ובנושאים שהועדה יזמה. פעילותם השוטפת של הועדה ושל יו"ר הועדה כללה טיפול בפניות של אירגונים וולנטריים ושל מוסדות בנושאים הכלולים בתחום פעולת הועדה.

חוקים

1) חוק מקצועות רפואיים (אגרות) - הועבר לועדה ביום 23.11.70, הונח לקריאה שנייה ושלישית ביום 24.2.71. נציגי משרד הבריאות והמשפטים השתתפו בדיונים; 2) חוק לתיקון פקודת המבחן - הועבר לדיון בוועדה ב-9.12.70 והונח לקריאה שנייה ושלישית ב-25.3.71. הועדה קיימה 4 ישיבות בהשתתפות נציגי משרד הסעד ומשרד המשפטים וקציני מבחן; 3) חוק

דיונים שיזמה הוועדה

1) בעיית הזנות בקרב קטינות - דיון שנמשך עד שהוועדה המשותפת לוועדות השירותים הציבוריים וועד דת החינוך החלו לעסוק במכלול בעיות הנוער במצוקה; 2) העיוורים - בעקבות פניית המרכז לעיוור החליטה הוועדה לחדש את הדיון בבעיות הניצבות בפני ציבור העיוורים. הוקמה ועדת משנה שנפגשה עם נציגי העיוור-רים, והיא עומדת להגיש המלצות שיסייעו להקל על מצוקתם; 3) מצב התברואה בעת שהתפשטה מחלת החוליע בקיץ שעבר - לנושא זה הקדישה הוועדה שלוש ישיבות פגרה, שבהן שמעה את שר הבריאות ונציגי משרדו, וכן נציגים ממרכז השלטון המקומי ומעמ-ריות תל-אביב, חיפה, נתניה ואחרות.

הוועדה שמעה סקירות בנושאים אלה:

- 1) מדיניות משרד הבריאות - סקירת שר הברי-אות; 2) מדיניות משרד הסעד - סקירת שר הסעד וראשי משרדו.

צוים

הוועדה אישרה את הצו בדבר אגרות רשיון בתחום הרפואה.

סידורים

1) סידור בשירותי הבריאות בירושלים לבידור מצב התברואה והביוב בעיר על רקע התפשטות החוליע בקיץ שעבר; 2) סידור בשכונות עוני בירושלים ובמועדוני נוער באזור שכונת שמואל הנביא. הסידור היה במסגרת דיוני "נוער במצוקה" וחברי ועדות השירותים הציבוריים והחינוך שמעו בני נוער ששיטחו את בעיותיהם; 3) סידור במפעלי מזון "מחלבות" ו"תנובה" בתל-אביב, במסגרת הדיון על "טיב המזון"; 4) סידור בנתניה - שכונות עוני ותחנה לבריאות הנפש.

נוסף לכך היתה יו"ר הוועדה אורחת של הרשויות המקומיות בקריית-גת ובחצור הגלילית ועמדה מקרוב על הבעיות שעיירות אלה ניצבות בפניהן. בעקבות הבי-קור נשלחו דברי סיכום למשרדים הנוגעים בדבר.

הוועדה קיבלה משלחות ששיטחו נושאים אלה:

1) משלחת מטעם אירגון נכים שחבריו אינם נכל-לים באחד הסיווגים שהחוק מתייחס אליהם (כגון נכי רדיפות הנאצים, נכי צה"ל); 2) משלחת של המועצה האזורית הגליל העליון, שקבלה על מצבו הירוד של בית-החולים "צפת"; 3) משלחת אחיות באה בעת שביטת האחיות, שהעלתה את דרישותיהן להטבת התנ-אים והשכר; 4) משלחת עיוורים התקלה בנוכחות נציגי משרד הסעד; 5) ראשי אגודת "ניצן" - לילדים קשי חינוך והתפתחות - הציגו את מצבם הירוד של מוסדות הלימוד של ילדים אלה. יו"ר הוועדה העבירה את הדברים למשרדי החינוך והסעד, המטפלים ועושים לתיקון המצב; 6) נציגי האגודה למלחמה בסרטן נועדו בוועדה עם היו"ר ועם נציגי משרד האוצר, הבריאות והסעד, בעניין המחירים הגבוהים של תרופות שחולי סרטן אשר יצאו מבתי-החולים חייבים בנטילתן. בעק-בות הפגישה נקבע כי מחירי התרופות יורדו למחיר הקרן וניתן יהיה להשיג במרפאות בתי-החולים. קופות-החולים ישתתפו בנטל זה; 7) משלחת מטעם האגודה

במחלקה לכליות מלאכותיות בבית-החולים "הדסה" ושמעה הסברים מפי מנהל המחלקה; 3) המצב במרכז השיקום בתל-השומר - הצעת חבר-הכנסת י. הורביץ, שהועברה לוועדה ביום 24.2.71. בישיבותיה של הוועדה השתתפו נציגי משרד הבריאות. הוועדה שמעה את מנהל בית-החולים והאחראים על מרכז השיקום. המסקנות של בית-החולים והאחראים על מרכז השיקום. המסקנות הוגחו על שולחן הכנסת ביום 12.7.71; 4) המצב החמור מחמת המחסור במיטות בבתי-החולים בתל-אביב - הצעתו של חבר-הכנסת ש. ארליך שהועברה לוועדה ביום 1.3.71. המסקנות הוגחו על שולחן הכנסת ביום 14.7.71. הוועדה שמעה עדויות מפי נציגי עיריית תל-אביב ומנהל בית-החולים איכילוב, הד"ר הראל; 5) הוות'דעת של המומחה האמריקאי צ'אס בדבר הסכנות לבריאות הציבור בישראל כתוצאה מזיהום אוויר - הצעתו של חבר-הכנסת י. תמיר שהועברה לוועדה ב-16.2.71. הוועדה שמעה את מנהל היחידה למניעת זיהום אוויר במשרד הבריאות וכן ראש המח-לקה לרפואה סביבתית באוניברסיטת ירושלים, פרופ' שובל, איש המכון לחקר הגרעין פרופ' תדמור, הד"ר אלטמן מן הפקולטה לחקלאות ברחובות, ומר סיון ממלר". הוועדה סיימה לדון בנושא והיא עובדת עתה על המסקנות. צפוי שבגלל היקף הבעיה וריבוי הצדדים הטכניים והמינהליים של הטיפול בבעיית זיהום האוויר יארך הדיון במסקנות והוא יתקיים בפגרה הבאה; 6) ליקוי התזונה והטיפול בהם - הצעתה של חברת-הכנסת מ. גז, שהועברה לוועדה ביום 24.2.71. הוועדה קיימה דיון ראשון בנושא זה בהשתתפות הד"ר רשף, מומחה לתזונה של משרד הבריאות; 7) שביטת עובדי המינהל והמשק בבתי-החולים הממשלתיים - הצעתו חברי-הכנסת ב. צ. קשת וט. סנהדראי, שהועברו לדיון בוועדה משותפת של ועדת השירותים הציבוריים וועדת העבודה. הוועדות קיימו דיון אחד בנושא בהשתתפות נציגי השוכנים ומשרד הבריאות והניחו מסקנות על שולחן הכנסת ביום 28.6.71; 8) בעיות הנוער במצוקה - הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת פרש, ביבי, ורדיגר, אבנרי, וילגר, אביזוהר, כץ, סנה, שוסטק וסנהדראי. עם החמרת בעיית עכריות הנוער יזמה ועדת השירותים הציבוריים דיון על אחד האספקטים שלה - זנות של קטינות. בנושא זה קיימה הוועדה שתי ישיבות ושמעה את מנהל אגף החקירות במשטרה, מנהל מוסד "צופיה", נציגי המחלקה הסוציאלית בעי-דיית תל-אביב ומשרד הבריאות. ב-22.7.71 החלו ועדת השירותים הציבוריים וועדת החינוך לקיים במשותף וביזמתן דיונים על מכלול בעיית עבריינות הנוער. ב-10.3.71 העבירה מליאת הכנסת לשתי הוועדות את ההצעות לסדר-היום בנושא זה. הוועדות קיימו עד כה 16 ישיבות והן עומדות להניח מסקנות ענייניות על שולחן המליאה. בשל דחיפות הנושא יימשך הדיון במס-קנות בפגרה הקרובה. המסקנות יתבססו על עדויות שנשמעו מפי נציגי משרד הסעד, החינוך, המשטרה, העבודה, האוצר, הממונים והעובדים בשירותים הסוצ-יאליים של עיריית ירושלים, תל-אביב, דימונה והמועצה הקרואה בבית-שאן, קרימינולוגים, שופטי-נוער ונציגי הוועד הציבורי למען שכונת התקווה. חברי הוועדות סיירו במועדוני נוער עוזב בשכונות ירושלים, נפגשו עם בני נוער ושמעו על בעיותיהם.

ובתים, פשיטות רגל וזכויות גושים; סיכסוכים במושבים ובקיבוצים, תעסוקה לקשישים, הפרעות בתחבורה וסי-דורי בטיחות, פעולת המיסיון, חוקי השכירות, ענייני מסים ומכס, הנצחת זכרם של הללים והענקות למש-פחות חיילים, חוקי הנכים וזכויותיהם, עצומות נגד נסי-גה, ושיכון לזוגות צעירים.

פניות אישיות

בעיות הדיור; ענייני סעד וביטוח לאומי; העברות והלוואות; נכים ופגועי תאונות; תעסוקה וזכויות פי-צויים; ענייני הינוך ומילגות; סידורי ילדים ודחיית שי-רות; שיחרורים מארגונות ומסים שונים; העלאת קרו-בים; תלונות על הונאות; טענות על הפליות וקיפוחים; מגורים בדירות רעועות; זכות דיור לעולים בחדדים; הגדלת משכורות ועידוד הילודה; תביעות על נזיקין; פניות לחניגות; טיפול רפואי ובקשות לאישפוז.

פניות ממייעוטים

ביקורי קרובים ואיחוד משפחות; בקשות לפיצויים; עניינים משפטיים ומעצרים מינהליים; סידורים בעבודה ורשיונות למוניות; ענייני קרקעות ורשיונות לבנייה; אספקת מים וחשמל; החזרת רכוש וביטול עיקולים; מכסות סעד וענייני אישפוז; השירות בצה"ל וזכויות המוענקות לנכים.

במושב זה נתקבלו 446 בקשות. חלק גדול מהפניות נמצא עדיין בטיפול. כ-21% מכלל הפניות באו על סיפוקן.

62 מקרים הופיעו אישית ברחבת הכנסת ובחלקם הכריזו על שביתה. כל הפונים נתקבלו לדאיון אישי. כמו כן טיפלנו במספר פניות בעלות אופי משפטי, כגון: הפקעות, פשיטות רגל, פסקי דין וכדומה, שעליהם ביקשנו הבהרה וחוות-דעת מן היועץ המשפטי של הממשלה.

בכבוד רב,

ט. סנהדראי

יו"ר הוועדה לפניות הציבור

של הנזקקים לטיפול בכליה מלאכותית; 8) משלחת נשים דתיות מטעם מפגינות ליד משכן הכנסת נגד נתיחות מתיים. סיכום הדברים שהושמעו הועבר למשרד הבריאות; 9) משלחת הצוות הרפואי של בית-החולים לחולי-נפש "עזרת נשים"; 10) פגישת הוועדה הציבור-רית למוען המוסד לילדים מפגרים "בית חמדה" שנסגר עם נציגי הסעד, בלשכת יו"ר הוועדה; 11) פגישת ראשי המועצה המקומית "יבנה" שקבלו על מפגעים סביבתיים עם מנהל היחידה למניעת זיהום אוויר במשרד הבריאות, בלשכת יו"ר הוועדה; 12) משלחת של "אי-גוד המתרימים" - בעניין תיאום וביקורת לגבי פעולתם של האיירגונים הוולונטריים והחברים באיגוד.

בכבוד רב,

ת. גרוסמן

יו"ר ועדת השירותים הציבוריים

לכבוד

יושב-ראש הכנסת ירושלים, כ"ט בתמוז תשל"א
מור. ברקת 22.7.71

אדוני היושב-ראש,

הנני מתכבדת להעביר לך בזה דו"ח מפעולות הוועדה לפניות הציבור במושב השני של הכנסת.

כידוע לכב', אופי העבודה בוועדה זו הוא מעיקרו טיפולי ודורש עבודה מתמדת וטיפול אישי עוקב. משום כך הוועדה התכנסה רק לעניינים שהם בעלי אופי ציבורי.

הוועדה קיימה במושב זה 3 ישיבות שבהן דנה בעניין המצב ב"חברה קדישא" מסויימת בירושלים, פניית תושבי מעברת האזבסטונים בירושלים, משלחת מעולי גרוזיה ושתי משפחות ממושב "נועם"; בעלי מלאכה ותעשייה זעירה ובעלי רכב מתיישן.

להלן סוגי הפניות שנתקבלו והמתחלקות כדלהלן:

פניות ציבוריות

הקלות בדמי חכירה למפעלים; התקנת טלפונים במקומות ציבוריים ובבתי מלאכה; הפקעת אדמות

סיכום הישיבות

- ישיבה רט"ו (ד' באב תשל"א - 26 ביולי 1971)**
- היו"ר - ה. ברקת; י. גבון; ט. סנהדראי.
- א. מזכיר הכנסת ת. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- ב. שר-המשטרה ש. הלל השיב על 9 שאלות של חברי הכנסת: א. אבנרי, ת. קורפו, מ. פרוש, ג. אליעד, ש. ארבלי-אלמוזלינו, ש. תמיד, ש. י. גרוס, א. ורדיגר.
- ג. שר-התקשורת ש. פרס השיב על שאלתה של חבר-הכנסת ת. טובי.
- ד. שר-התחבורה ש. פרס השיב על 8 שאלות של חברי הכנסת: ש. י. גרוס, י. בן-מאיר (רוזנברג), ת. טובי, ז. המר, י. תמיד, ג. פת.
- ה. סגן שר האוצר צ. דיגשטיין השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: מ. בן-פורת, ז. המר, ז. שובל, י. ארידור.
- ו. ש. רוזן (יו"ר ועדת המשנה לענייני ביקורת המדינה) הביא את סיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים לדו"ח מס' 21 של מבקר המדינה לשנת 1970 ולחשבונות של שנת הכספים 1969/70. בוויכוח השתתפו: י. בדר, ז. הרינג, ד. לוי, ע. אמוראי, ש. י. גרוס, י. גולן, ז. שובל, ת. טובי, א. אבנרי, י. קרגמן. ש. רוזן השיב למתווכחים.
- ז. הוחלט: לקבל את סיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים.
- ח. טובי וא. אבנרי הגישו הצעות סיכום בשם סיעותיהם.
- ט. סגן שר האוצר צ. דיגשטיין הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 2) (תיקון מס' 4), תשל"א-1971. בוויכוח השתתפו: א. גולדשטיין, א. מלמד, א. אבנרי, ד. מילמן, ש. לורנץ, א. שוסטק, ת. טובי. סגן שר האוצר השיב למתווכחים.
- י. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.
- יא. סגן שר האוצר צ. דיגשטיין הביא לקריאה ראשונה חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 5), תשל"א-1971.
- יב. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת העבודה.
- יג. א. רימלט (בשם ועדת החינוך והתרבות) הביא לקריאה שנייה חוק יד יצחק בן-צבי (תיקון), תשל"א-1971.
- יד. הוחלט: לקבל את החוק.
- טו. ת. י. צדוק (יו"ר ועדת החוק והבטחון) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשל"א-1971.
- טז. הוחלט: לקבל את החוק.
- יז. ת. י. צדוק (יו"ר ועדת החוק והבטחון) הביא לקריאה שנייה חוק שירות בטחון (תיקון מס' 7), תשל"א-1971.
- יח. הוחלט: לקבל את החוק.
- יט. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון פקודת זכות יוצרים (מתן תוקף ותיקון מס' 3), תשל"א-1971.
- כ. הוחלט: לקבל את החוק.
- כא. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 12), תשל"א-1971.
- כב. הוחלט: לקבל את החוק.
- כג. ש. ארבלי-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה) הביא לקריאה שנייה חוק בית הדין לעבודה (תיקון), תשל"א-1971.
- כד. הוחלט: לקבל את החוק.
- כה. מ. סודקיס (יו"ר ועדת הפנים) הביא לקריאה שנייה חוק כלי היריה (תיקון מס' 4), תשל"א-1971.
- כו. הוחלט: לקבל את החוק.
- ישיבה רט"ז (ה' באב תשל"א - 27 ביולי 1971)**
- היו"ר - מ. ביבי; ט. סנהדראי; י. גבון; ש. רוזן.
- א. מזכיר הכנסת ת. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- ב. ראש-הממשלה ג. מאיר השיב על 12 שאלות של חברי הכנסת: ת. קורפו, ש. תמיד, ש. י. גרוס, מ. וילנר, י. בן-מאיר (רוזנברג), ש. לורנץ, א. אבנרי.
- ג. שר-הבטחון מ. דיין השיב על 10 שאלות של חברי הכנסת: ש. תמיד, י. בן-מאיר (רוזנברג), ז. המר, ת. טובי, ש. ארבלי-אלמוזלינו, א. אבנרי, ש. לורנץ.
- ד. שר-המשטרה ש. הלל השיב על 5 שאלות של חברי הכנסת: מ. בן-פורת, א. אבנרי, ג. פת, א. שוסטק, ש. תמיד.
- ה. שר-הפנים י. בורג השיב על 5 שאלות של חברי הכנסת: ת. טובי, ז. שובל, י. אבנרי, י. תמיד, ד. י. לוי.
- ו. שר-השיכון ז. שרף השיב על 25 שאלות של חברי הכנסת: א. אבנרי, י. בן-מאיר (רוזנברג), ג. אליעד, ז. המר, מ. וילנר, מ. יידי, א. ורדיגר, ש. כהן, ת. טובי, ש. תמיד, מ. בן-פורת, י. ארידור, ע. אמוראי, מ. ביבי.
- ז. סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין השיב על 12 שאלות של חברי הכנסת: ש. לוי, ג. פת, ז. שובל, י. נחושתן, י. בן-מאיר (רוזנברג), ש. תמיד, מ. סנה, מ. פרוש, ת. טובי.
- ח. שר-הבריאות נ. שם-טוב השיב על 7 שאלות של חברי הכנסת: ז. המר, א. שוסטק, ש. ארבלי-אלמוזלינו, י. הורביץ, ת. טובי, י. בן-מאיר (רוזנברג).
- ט. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הביא הצעה לבחירת חבר כנסת לוועדת המינויים לשופטים. נערכה הצבעה חשאית.

- ד. בהמשך הדיון על הצעת ההחלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת השתתפו: מ. נסים, א. שוסטק, א. אבנרי, ט. טובי.
- ה. היו"ר ט. סנהדראי הודיעה את תוצאות ההצבעה לבחירת חבר הכנסת לוועדת המינויים לשופטים.
- ו. בהמשך הדיון על הצעת ההחלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת השתתפו: ש. תמיר, ש. י. גרוס, מ. ברעם, י. ישעיהו-שרעבי השיב למתווכחים.
- ז. הוחלט: (1) לקבל את התיקון של י. נבון לסעיף 31(א); (2) לקבל גירסה ב' לסעיף 71(ד)(א); (3) למחוק סעיף 71(כב); (4) לאשר את ההחלטה.
- ח. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על העברת ההצעה לסדר-היום בדבר השיבושים בשי-ותי הרפואה של המדינה ושל קופת-חולים לוועדת העבודה.
- ט. מוזכר הכנסת ה. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- י. מ. סורקיס (יו"ר ועדת הפנים) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיר-דיה), תשל"א-1971. בוויכוח השתתף י. יפרח. מ. סורקיס השיב לו.
- יא. הוחלט: (1) לקבל את התיקון של י. יפרח לסעיף 2; (2) לקבל את החוק.
- יב. מ. סורקיס (יו"ר ועדת הפנים) הביא לקריאה שנייה חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון), תשל"א-1971. בוויכוח השתתפו: ב. צ. קשת, ש. לורנץ, ק. כהנא, א. אבנרי. מ. סורקיס השיב למתווכחים.
- יג. הוחלט: לקבל את החוק.
- יד. מ. ביבי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א-1971.
- יח. הוחלט: לקבל את החוק.
- יט. מ. ביבי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א-1971.
- יז. הוחלט: לקבל את החוק.
- יח. בהמשך הדיון על סקירת שר-הדתות על פעולות משרדו השיב שר-הדתות ז. ורפטיג למתווכחים. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: י. יפרח בשם סיעות המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה; מ. ידיד בשם סיעת גח"ל; ש. לורנץ בשם סיעת אגודת ישראל; ז. שובל בשם סיעת הרשימה הממלכתית.
- יט. הוחלט: לקבל את הצעת הסיכום שהוגשה על-ידי י. יפרח.
- יא. בהמשך הדיון על סקירת שר הפנים על פעולות משרדו השתתפו: ד. קורן, א. ורדיגר, ד. עובדי, א. אבנרי, י. יפרח. שר-הפנים י. בורג השיב למתווכחים. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: י. יפרח בשם סיעות המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה; א.
- ריאל-נאור בשם סיעת גח"ל; ש. לורנץ בשם סיעת אגודת ישראל; ז. שובל בשם סיעת הרשימה הממלכתית; ת. טובי בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה; א. ורדיגר בשם סיעת פועלי אגודת ישראל; א. אבנרי בשם סיעת העולם הזה-כוח חדש.
- הוחלט: לקבל את הצעת הסיכום שהוגשה על-ידי י. יפרח.
- טו. חבר-הכנסת ד. לוי מסר הודעה אישית.
- טז. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א-1971; בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על מחזיק בדלק), תשל"א-1971; בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על גז נפט מעובה), תשל"א-1971; בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 67), תשל"א-1971. י. בדר, ד. מילמן, ת. טובי העלו הסתייגויותיהם.
- הוחלט: לקבל את ההחלטות.
- יז. ח. גרוסמן (יו"ר ועדת השירותים הציבוריים) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון חוקי סעד (פקדי סעד ראשיים), תשל"א-1971.
- יח. הוחלט: לקבל את החוק.
- יח. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק המיטלטלין, תשל"א-1971; חוק המכר (תיקון), תשל"א-1971.
- יח. הוחלט: לקבל את שני החוקים.
- יט. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א-1971.
- יח. הוחלט: לקבל את החוק.
- כ. י. גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביא לקריאה שנייה חוק השכירות והשאלה, תשל"א-1971, ונימק את הסתייגותו לסעיף 14. בוויכוח השתתף א. אנקוריון. י. גולדשמידט השיב לו. ר. ארזי השיב בשם הרוב בוועדה.
- יח. הוחלט: (1) לקבל את התיקון של שר-המשפטים י. ש. שפירא וחברי-הכנסת ש. ז. אברמוב וי. גולדשטיין לסעיף 14(ב); (2) לקבל את החוק.
- יח. ישיבה רי"ז (ו' באב תשל"א - 28 ביולי 1971)
- היו"ר - י. נבון; מ. ביבי; ב. צ. קשת.
- א. מוזכר הכנסת ת. ליאור הודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.
- ב. היושב-ראש י. נבון הודיע על החלטת ועדת הכנסת לחדש דיוניה בחוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 7), תשל"א-1971.
- ג. ראש-הממשלה ג. מאיר מסרה סקירה על פעולות משרדה. בוויכוח השתתפו: ש. ז. אברמוב, מ. כרמל, א. מלמד, ע. פיינרמן, ש. לורנץ, י. שערי, א. הרצל, ר. ארזי, ת. טובי, א. אנקוריון, ק. כהנא, א. אבנרי, ש. תמיר, ש. כהן, י. ארדור, מ. ביבי, ראש-הממשלה השיבה למתווכחים. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: י. יפרח בשם סיעות המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קיד-

המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברית לית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה; י. נחשתן בשם סיעת גח"ל; ש. י. גרוס בשם סיעת אגודת ישראל; ז. שובל בשם סיעת הרשימה הממלכתית; ת. טובי בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה.

הוחלט: לקבל את הצעת הסיכום שהוגשה על-ידי י. יפרח.

היושב-ראש י. נבון קרא את מכתבו של יושב-ראש הכנסת ר. ברקת שנתקבל מליבריה, שם הוא שוהה לרגל שליחות ייצוגית מטעם המדינה, ונעל את כנס הקיץ בברכת חופשה נעימה, שקט בגבולות ושלום על ישראל.

מה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל, שיתוף ואחווה; ש. לורנץ בשם סיעת אגודת ישראל; י. הורביץ בשם טיעת הרשימה הממלכתית; ת. טובי בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה; ש. תמיר בשם סיעת המרכז החפשי; א. אבנרי בשם סיעת העולם הזה-כוח חדש.

הוחלט: לקבל את הצעת הסיכום שהוגשה על-ידי י. יפרח.

ד. י. ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדת החינוך והתרבות.

ה. בהמשך הדיון על סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו השיב שר-התקשורת ש. פרס למתווכחים. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: י. יפרח בשם סיעות

